

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 50 · 27. februar
Sesjonen 2017–2018

Møte tirsdag den 27. februar 2018 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 50):

1. Innstilling fra valgkomiteen om valg av nytt varamedlem til Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen (Innst. 133 S (2017–2018))
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 135 S (2017–2018))
3. Innstilling fra Stortingets presidentskap om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Andreas Limi, Mazyar Keshvari, Helge André Njåstad, Morten Wold, Morten Stordalen og Erlend Wiborg om at Stortingets presidentskap setter ned et utvalg for å vurdere prosessen og valgbarheten til de komiteer, utvalg og nemnder som Stortinget oppnevner (Innst. 118 S (2017–2018), jf. Dokument 8:70 S (2017–2018))
4. Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse
5. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) (Innst. 103 L (2017–2018), jf. Prop. 153 L (2016–2017))
6. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Rapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd om virksomheten 2. halvår 2016–1. halvår 2017 (Innst. 106 S (2017–2018), jf. Dokument 17 (2017–2018))
7. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Avfall som ressurs – avfallspolitikk og sirkulær økonomi (Innst. 127 S (2017–2018), jf. Meld. St. 45 (2016–2017))
8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om sirkulærøkonomi som hovedløsning for håndtering av farlig uorganisk avfall i Norge (Innst. 128 S (2017–2018), jf. Dokument 8:106 S (2017–2018))
9. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Aina Bastholm om et løft for norsk sirkulærøkonomi gjennom gjenvinning av avfall for næringsaktører og kommuner (Innst. 129 S (2017–2018), jf. Dokument 8:31 S (2017–2018))
10. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Aina Bastholm om å stanse tildeling av nye letetillatelser på norsk sokkel

(Innst. 130 S (2017–2018), jf. Dokument 8:27 S (2017–2018))

11. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Sigrid Simensen Ilsøy og Emilie Enger Mehl om å la Vinmonopolet overta taxfreesalget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter (Innst. 124 S (2017–2018), jf. Dokument 8:50 S (2017–2018))
12. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad og Nicholas Wilkinson om å ta nye initiativ for å sikre at barn ikke skal måtte bo på sykehjem i strid med barnets beste og foreldrenes ønske (Innst. 125 S (2017–2018), jf. Dokument 8:67 S (2017–2018))
13. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Nicholas Wilkinson om å sikre åpenhet i helse- og omsorgsinstitusjoner som utfører tjenester i kommunal regi (Innst. 123 S (2017–2018), jf. Dokument 8:32 S (2017–2018))
14. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2016 (Innst. 115 S (2017–2018), jf. Dokument 1 (2017–2018))
15. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Åshild Hauan*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Den 1. desember 2017 døde tidligere stortingsrepresentant Åshild Hauan fra Velfjord i Nordland, 76 år gammel.

Hun representerte Arbeiderpartiet og Nordland i tre perioder, fra 1981 til 1993. I løpet av denne tiden var hun bl.a. medlem av sosialkomiteen, justiskomiteen, forbruker- og administrasjonskomiteen og samferdselskomiteen.

Åshild Hauan vokste opp på 1940- og -50-tallets Helgeland, i Velfjord, nå en del av Brønnøy kommune. Som ung flyttet hun til Rana og var i 20 år butikkmedarbeider på samvirkelaget i gruvesamfunnet Storforshei. I 1975 ble hun valgt inn i kommunestyret i Rana og i 1979 i fylkestinget, før hun to år senere ble stortingsrepresentant.

Som første kvinne ble hun i 1985 valgt til odelstingspresident, og hun ble i 1991 utnevnt som første kvinnelige fylkesmann i Nordland – en stilling hun tiltrådte i 1993 og hadde til hun gikk av med pensjon 14 år senere.

Det er for hennes likestillingspolitiske engasjement mange vil huske Åshild Hauan. Hun var en del av Gro Harlem Brundtland-generasjonen i Arbeiderpartiet, som kjempet frem mange av seirene vi i dag tar for gitt. Store fremskritt kom ikke minst på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet, da Åshild Hauan var partiets kvinnepolitiske leder.

Da hun takket av fra dette vervet i 1992, trakk hun frem barn og unge som det viktigste hun hadde bidratt til: flertall for økt svangerskapspermisjon, storsatsing på barnehageutbygging, nye skolefritidsordninger over hele landet og a? fa? bukt med køen av ubehandlede saker i barnevernet. Dette er politiske seire som har endret menneskers liv i Norge.

Åshild Hauan holdt fast ved sitt engasjement hele livet og var blant dem som alltid støttet og oppmuntret kvinner som tok ledende posisjoner både lokalt og nasjonalt.

Kassadama fra samvirkelaget på Storforshei glemte aldri hvor hun kom fra, selv om hun kledde noen av samfunnets mest prestisjefylte posisjoner gjennom flere tiår. Som pensjonist engasjerte hun seg lokalt i Røde Kors og deltok aktivt på medlemsmøter i Bodø Arbeiderparti og i debatter både i radio, i sosiale medier og i sosiale lag. Åshild Hauan huskes som en raus, varm og solid dame med dypt engasjement for rettferdighet og likeverd og med evne til å prege den tiden hun levde i.

Vi lyser fred over Åshild Hauans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Audun *Lysbakken* og Heidi *Greni*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra Senterpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Siv *Mossleth* fra og med 27. februar og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Kari Anne Bøkestad *Andreassen* innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Kari Anne Bøkestad *Andreassen* er til stede og vil ta sete.

Utenriksminister Ine M. Eriksen *Søreide* overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson vil fremsette et representantforslag.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:05:37]: På vegne av stortingsrepresentantene Karin Andersen, Petter Eide og meg selv vil jeg fremme et representantforslag om å stoppe omsorgssvikt og overgrep i eldreomsorgen.

Presidenten: Representanten Steinar Reiten vil fremsette et representantforslag.

Steinar Reiten (KrF) [10:06:02]: På vegne av stortingsrepresentanten Olaug Bollestad og meg selv har jeg gleden av å fremsette et representantforslag om gjennomgang av grenseoppgang mellom mindre og større tiltak i kulturminneloven §§ 9 og 10.

Presidenten: Representanten Arild Grande vil fremsette et representantforslag.

Arild Grande (A) [10:06:30]: På vegne av representantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Eigil Knutsen, Lene Vågslid, Jan Bøhler, Rigmor Aasrud, Ruth Grung, Åsunn Lyngedal og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om opptrappingsplan for arbeidslivskriminalitetssentrene.

Presidenten: Representanten Marit Knutsdatter Strand vil fremsette et representantforslag.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [10:07:02]: På vegne av representantene Marit Arnstad, Geir Pollestad, Jenny Klinge, Kjersti Toppe og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om å gjennomgå seksårsreformen med sikte på å innrette skolen slik at den bedre ivaretar behovene til de yngste elevene.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Presidenten vil opplyse om at det er kommet henvendelse fra kontroll- og konstitusjonskomiteen angående lukket høring i komiteens regi torsdag 1. mars, hvor de ber om at en rådgiver fra hvert komitémedlems stortingsgruppe får være til stede under høringen i tillegg til komitémedlemmet. Presidenten foreslår at slik tillatelse gis.

– Er det noen innvendinger mot dette? Så synes ikke, og presidentens forslag er da vedtatt.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:08:06]

Innstilling fra valgkomiteen om valg av nytt varamedlem til Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen (Innst. 133 S (2017–2018))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:08:24]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 135 S (2017–2018))

Karin Andersen (SV) [10:08:45]: SV sitter ikke i presidentskapet, og derfor har vi ikke hatt mulighet til å gi uttrykk for vårt syn i innstillingen.

Tidligere år har SV støttet lønnsøkningene til Høyesterett, fordi innstillingen har dokumentert at det har vært rekrutteringsproblemer og utfordringer i Høyesterett. Det er en argumentasjon som vi har akseptert og forstått. I år, derimot, er lønnsøkningen i hovedsak basert på det som står i innstillingen, nemlig at lønnsutviklingen for høyesterettsdommere de siste par årene har vært noe under nivået for lederlønninger i staten. Da er vi ved problemet.

I kommunal- og forvaltningskomiteen behandler vi nå et forslag fra SV om å sette tak på lederlønningene i staten. Det er 149 ledere i staten som tjener mer enn statsministeren og stortingspresidenten, og det er underlig at de med de høyest rangerte vervene i landet skal ha dårligere lønn enn mange fast ansatte ledere. Dette er en utvikling som Stortinget har tatt opp mange ganger. Det er retningslinjer som sier at man skal ha moderasjon, men det er lite i lønnsutviklingen som tyder på at dette skjer i praksis.

Derfor har vi sett oss nødt til å ta opp et forslag der vi ber om at det blir utredet hvordan vi kan få satt en stopper for denne lønnsutviklingen, for det er urimelig at så mange skal tjene mer enn statsministeren i landet. Staten – særlig staten – utmerker seg med å ha en svært kompetent arbeidsstokk. Det er mennesker med svært høy og lang utdanning som jobber i statlig virksomhet, og vi må forutsette at lønnsnivået ellers skal gjenspeile noe av utdanningsnivået og kompetansen. Lederne vi har i staten – og selvfølgelig ellers i samfunnet – er helt avhengige av denne kompetansen for å få utført den jobben som skal gjøres. Ja, de er til dels avhengige av mennesker som er mer kompetente enn dem selv og har høyere kompetanse enn dem selv, og de skal ledes.

Vi må også ta hensyn til at lønnsnivået ellers skal være bærekraftig, både i regnskapet for den enkelte enhet eller bedrift og i samfunnsregnskapet. Det er ikke bærekraftig hvis noen skal tjene så utrolig mye mer enn andre. Det vil være en kilde til uro internt i systemene fordi det er urettferdig, og i samfunnet ellers er økende forskjeller nesten som en gift. På alle områder som er viktige for oss, er det viktig at forskjellene ikke øker, men tvert imot reduseres. Det er bra for tilliten i samfunnet.

På alle samfunnsområder som handler om helse, utdanning og kriminalitet, er det viktig. Jeg kan også henlede oppmerksomheten til OECDs undersøkelser som viser at dersom vi har mindre forskjeller i landet, vil også produktiviteten og samfunnsregnskapet gå med mange milliarder mer i pluss.

På denne bakgrunn, fordi vi mener at vi har et økende problem med en galopperende lederlønnsutvikling – og fordi den saken vi behandler nå, er koblet til det og argumentet for å øke lønningene også for Høyesterett er at de galopperer ellers og da må de galoppere her også, og det kan vi ikke akseptere – kommer vi, SV, til å stemme imot dette forslaget. Vi håper at Stortinget vil være med på å finne virkemidler som gjør at vi kan bremse den utviklingen som vi nå er inne i. Den er ikke bærekraftig for lederlønnsutviklingen i staten. Og det er ikke bare snakk om lønningene. Det er også snakk om andre ordninger som folk får med seg, f.eks. hvis de gjør en jobb som ikke lenger er ønsket, virker det også som om det er en belønning som venter i andre enden, mens folk ellers i arbeidslivet som mister jobben, må ta til takke med de ordningene som vi i denne salen vedtar for vanlige folk.

Her er det i ferd med å utvikle seg et lønns gap og et gap i hvordan man behandler mennesker som må slutte i jobben sin – et stort gap mellom dem som er i offentlig sektor, og dem som er i arbeidslivet ellers. SV ønsker å sette en brems på dette og få mer rettferdighet og likhet i systemet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:14:16]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Andreas Limi, Mazyar Keshvari, Helge André Njåstad, Morten Wold, Morten Stordalen og Erlend Wiborg om at Stortingets presidentskap setter ned et utvalg for å vurdere prosessen og valgbarheten til de komiteer, utvalg og nemnder som Stortinget oppnevner (Innst. 118 S (2017–2018), jf. Dokument 8:70 S (2017–2018))

Stortingets andre visepresident Morten Wold (FrP) [10:15:01]: Presidentskapet legger med dette frem en enstemmig innstilling om et representantforslag fra Fremskrittspartiet om å be presidentskapet sette ned et utvalg for å vurdere prosessen og valgbarheten til de komiteer, utvalg og nemnder som Stortinget oppnevner medlemmer til. Av innstillingen fremgår det at presidentskapet slutter seg til forslaget.

Debatten rundt oppnevning av medlemmer til Nobelkomiteen som fant sted i høst, viste tydelig at det er behov for å klargjøre premissene for de oppnevningene

Stortinget foretar, og at det er behov for å etablere en felles forståelse av hvilke kriterier som skal legges til grunn for oppnevningene.

Stortinget velger medlemmer til ulike styrer, råd og utvalg. Til noen av disse valgene er det knyttet kvalifikasjonskrav i lov eller forarbeider. For andre organer er det ikke gitt noen føringer for hvem som kan velges. En gjennomgang som foreslått vil gi anledning til å foreta en samlet vurdering av Stortingets oppnevninger og klargjøre grunnlaget for disse.

Stortinget vedtok i desember å be presidentskapet utrede om det er andre forhold enn det at man er representant eller vararepresentant til Stortinget, som bør tas hensyn til ved vurderingen av hvem som kan velges til medlemmer av Nobelkomiteen. Det ble spesielt vist til hvilke avgrensninger som bør gjøres når det gjelder lederverv i internasjonale organisasjoner. Utredningen skal foreligge i løpet av 2018. Presidentskapet vil legge opp til at dette vedtaket tas inn i et bredere mandat til det utvalget som nedsettes dersom det foreliggende representantforslaget vedtas her i dag.

Jeg viser til merknadene i innstillingen og anbefaler med dette presidentskapets tilråding.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [10:16:58]

Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:17:16]:

Er det noe vi kan lære av historien, er det at framgang alltid har kommet i rykk og napp. To skritt fram har veldig ofte blitt fulgt av ett – og i noen tilfeller to – skritt tilbake.

Verden er i dag preget av store motsetninger. Mens stadig flere mennesker tar steget ut av fattigdom – og de globale økonomiske indikatorene peker oppover igjen – går også mange utviklingstrekk i feil retning.

Seirene for demokrati, frihet og menneskerettigheter kan ikke lenger tas for gitt. Over 65 millioner mennesker er på flukt fra hjemmene sine. Klimaendringene blir stadig mer alvorlige. Forutsetningene for kommunikasjon utfordres, og grenser mellom sant og falskt viskes ut. Makt forskyves. Det er økt uforutsigbarhet, også i våre nærområder. Det er liten tvil om at stormaktrivalisering og klassisk geopolittikk er tilbake.

Samtidig er det også mange lyspunkter. Flere barn går på skole, ikke minst jenter. Produksjonen av fornybar energi vokser raskt. Internasjonalt samarbeid har gitt oss en global klimaavtale og bærekraftsmål som ramme for global innsats mot fattigdom. Vi gjør store framskritt i kampen mot terrororganisasjonen ISIL. For første gang siden finanskrisen vokser nå alle de store

økonomiene i verden. I Europa er optimismen på vei tilbake etter mange krevende år.

Med andre ord: Verden kan ikke beskrives i svart eller hvitt. Vi må se nyansene, og vi må se det bredere bildet.

Der vi for kort tid siden tegnet ganske rette linjer mot en lysere framtid, tegnes det i dag ofte rette linjer mot en dyp avgrunn. Optimismen og framtidstroen var sterkere i vår del av verden for bare få år siden. Men vi må alltid huske at historien fortsatt påvirkes av våre politiske valg, og de valgene tar vi selv.

En ansvarlig utenrikspolitikk innebærer at vi må forholde oss til verden slik den er, med all dens kompleksitet og dilemmaer. Bare da kan vi utnytte handlingsrommet vårt. Bare da kan vi være med på å sette dagsordenen og forme utviklingen på områder som er viktige for Norge og våre interesser.

Regjeringa møter dagens urolige verden med sikkerhet, ansvar og trygg styring. Norge har et godt utgangspunkt for å møte krevende utfordringer, ikke minst på grunn av tradisjonen i Stortinget for konsensus om de lange linjene i utenrikspolitikken. Vi har en solid økonomi, jevn fordeling av de økonomiske godene, et inkluderende politisk ordskifte og stor grad av åpenhet og tillit i samfunnet. Dette er helt uunnværlige ressurser i en verden preget av polarisering, konfrontasjon og fravær av flere av de trygge holdepunktene vi har navigert etter de siste tiårene.

Samtidig illustrerer utfordringene vi møter i dag, et slående trekk ved utenrikspolitisk praksis: hvor mye som handler om håndtering av dilemmaer.

Ideelle løsninger er mer unntaket enn regelen. Hensyn som er i konflikt, må ofte veies mot hverandre. Det må vi være ærlige om. Kompleksiteten og dilemmaene gjør også at vi i vår tid sjelden står i valget mellom bare gode alternativer. Veldig ofte vil situasjonen være den at vi må velge det minst dårlige av alternativene – og ha klart for oss at det å la være å ta et valg også er en beslutning som har konsekvenser.

De mange motsetningene i verden rundt oss skaper behov for forankring og debatt om både dilemmaer og prioriteringer – også her hjemme.

I redegjørelsen min i dag er jeg opptatt av hvor viktig utenrikspolitikken er for ivaretagelsen av norske interesser. Vi må styrke de områdene som betyr aller mest – vår sikkerhet, vår økonomi og vår velferd. I altfor stor grad har vi og andre kunnet ta den etablerte verdensordenen for gitt. Nå må vi mobilisere for å forsvare de verdiene vi bygger utenrikspolitikken vår på – fra demokrati og menneskerettigheter til frihandel og respekt for internasjonale kjøreregler.

Vi må jobbe enda tettere med gamle og nye venner og allierte for å verne om det multilaterale systemet. Det er under til dels sterkt press.

Vi må utnytte rammeverket som FNs bærekraftsmål utgjør i arbeidet for en bedre verden for alle. Dette er særlig viktig i en tid hvor identitetspolitikk og populisme overbeviser mange om at motgangen de møter, skyldes globalisering – og at svaret ligger i mer proteksjonisme og nasjonalisme.

Med utgangspunkt i disse utfordringene tar jeg nå initiativ til et nytt prosjekt som skal drøfte Norges interesser i en multilateral verdensorden. Hva betyr internasjonale institusjoner som FN, NATO, Verdens handelsorganisasjon, EU og OSSE for Norge – og hvordan kan vi best sette dagsordenen i disse institusjonene? Prosjektet vil invitere bredt til debatt og vil resultere i en stortingsmelding våren 2019.

I møte med et dynamisk og uforutsigbart utenrikspolitisk landskap legger jeg i dagens redegjørelse til grunn tre sentrale prioriteringer: For det første å trygge og sikre Norge og Norges interesser, med klar transatlantisk forankring. For det andre å bidra til et trygt, fritt og økonomisk sterkt Europa. For det tredje å jobbe for å realisere bærekraftsmålene og opprettholde og styrke multilaterale institusjoner og den internasjonale rettsordenen.

Utviklingsministeren tar sikte på å holde en egen utviklingspolitisk redegjørelse senere i vår.

Regjeringsplattformen slår fast at norsk utenrikspolitikk begynner i Europa. Det er to grunner til dette. For det første er vår sikkerhet og velferd avhengig av et trygt, fritt og økonomisk sterkt Europa. For det andre er vi del av et europeisk verdifelleskap.

Et trygt Europa er et Europa som evner å ta større ansvar for den felles sikkerheten, forsvare mot ytre og indre trusler og bygge ned skillelinjer som gir opphav til konflikt og ustabilitet. Det er et felles europeisk ansvar å forhindre at kriger som dem vi så på 1990- og 2000-tallet på Balkan, ikke får skje igjen.

Det er nå større forventninger – og større vilje – til å styrke EUs evne til å ta tak i Europas sikkerhetsutfordringer. Regjeringa mener denne utviklingen kan styrke europeisk, og dermed norsk, sikkerhet. Det er i norsk interesse å samarbeide tett med EU og EUs medlemsland på dette området.

Men dette forutsetter at EU og NATO finner en arbeidsdeling som gjør at de fortsetter å utfylle hverandre. Det er ikke i noens interesse med parallelle strukturer i EU som overlapper med NATO – der europeiske landsressurser spres tynt over to strukturer.

Innsatsen vi gjør for et trygt Europa, er nødvendig for å sikre et fritt Europa. Vi arbeider for et Europa som respekterer individets frihet og rettigheter, som fremmer velfungerende demokrati, og som legger folkeretten til grunn for mellomstatlig samarbeid.

Utviklingen i flere europeiske land de siste årene viser at vi ikke kan ta respekten for disse verdiene for gitt.

Som Frankrikes president, Macron, har slått fast: På dette området kan vi ikke være bekjent av et tohastighets-Europa.

Regjeringa søker bilateralt og i samarbeid med EU å påvirke regjeringer som vedtar lovreformer og andre tiltak som bryter med rettsstatsprinsipper. Det nordiske samarbeidet er en del av regjeringas visjon om et sterkt og trygt Europa.

Norge har de siste årene ledet an i en rekke nordiske samarbeidsfora. I fjor ledet vi Nordisk ministerråd, og i år har Stortinget formannskapet i Nordisk råd. Vårt strategiske partnerskap med Norden favner vidt. Ikke bare ønsker regjeringa å videreføre en engasjert nordisk stemme i FN- og klimaspørsmål, vi ønsker også å videreutvikle den sikkerhetspolitiske dialogen med våre europeiske allierte, og vi bygger videre på det nordiske forsvarssamarbeidet, som i år er under norsk formannskap.

Økonomisk styrke er en forutsetning for at vi skal kunne ivareta vår sikkerhet og fremme våre verdier. EØS-avtalen gir oss tilgang til et hjemmemarked på en halv milliard mennesker – det desidert viktigste markedet for norske varer og tjenester. Et eksempel er at mer enn 170 vogntog med sjømat daglig krysser grensen uhindret inn til EU. Det hadde ikke vært mulig uten EØS-avtalen. Nærmere 80 pst. av eksporten vår går til EU.

EØS-avtalen gir oss enkel tilgang til kvalifisert arbeidskraft fra andre land, noe som har vært et viktig bidrag til vekst og velferd i Norge de siste tiårene. Et slikt felles arbeidsmarked gir økonomisk styrke, men det kan også føre med seg grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet, som svart arbeid og andre lovbrudd. Statsministeren har derfor tatt initiativ til tettere samarbeid på europeisk nivå mot arbeidslivskriminalitet – et initiativ som har blitt godt mottatt.

Vi tar bl.a. til orde for en felles europeisk strategi mot arbeidslivskriminalitet og europeiske pilotprosjekter etter modell av det norske etatssamarbeidet.

Statsministerens initiativ er et eksempel på at Norge engasjerer seg for å håndtere felles utfordringer i Europa – utfordringer der nasjonalstaten kommer til kort.

Et annet eksempel på en slik utfordring er migrasjon. Her er ansvarlig europeisk samarbeid som ledd i en større global innsats nødvendig. For Norge er det viktig å bidra til felles europeiske løsninger.

En helhetlig migrasjonspolitikk må inneholde et bredt spekter av virkemidler: Vi trenger en effektiv yttergrensekontroll gjennom Schengen. Vi må utvikle et solidarisk og velfungerende asylsystem i Europa. Vi må verne om asylinstituttet for å kunne gi beskyttelse til dem som trenger det. Dette handler også om staters plikt til tilbaketakelse av migranter uten beskyttelsesbehov. Og ikke minst: Vi må styrke samarbeidet med de landene flyktninger og migranter kommer fra og reiser gjennom

for å komme til Europa. Migrasjon må også ses i en global sammenheng. Det er fortsatt land i sør som tar imot både flest migranter og flest flyktninger.

Norge vil delta aktivt i FN-forhandlingene i Genève og New York som skal lede fram til en global plattform for flyktninger og migranter.

Samarbeidet med EU står også sentralt i regjeringas politikk for å håndtere klimaendringene. Norsk industri og petroleumssektor deltar allerede i EUs kvotesystem for utslippsreduksjoner. Nå tar vi steget videre. Vi vil inngå en avtale med EU om felles oppfyllelse av målene i Parisavtalen for resten av økonomien, innenfor sektorer som transport, jordbruk, bygg og avfall. På den måten tar vi felles ansvar i Europa for å håndtere felles utfordringer.

Den britiske beslutningen om å tre ut av EU har ikke ført til reduserte ambisjoner i det europeiske samarbeidet vi er en del av gjennom EØS, Schengen eller andre avtaler. Brexit betyr endringer i vårt forhold til Storbritannia, men ikke til EU. Vi har en felles interesse i at utmeldingen skjer på en ordnet måte.

Fra norsk side konsentrerer vi oss om fem hovedutfordringer. For det første er det viktig at vi får på plass samme overgangsordning, til samme tid, som den som avtales mellom EU og Storbritannia, slik at vi sikrer et fortsatt enhetlig indre marked i overgangsperioden.

For det andre jobber vi for at vi skal ha de samme ordningene for de deler av utmeldingsavtalen mellom EU og Storbritannia som er relevante for oss. Særlig gjelder dette norske borgere i Storbritannia og deres opparbeidede rettigheter, og for britiske borgere i Norge.

For det tredje er regjeringas ambisjon å etablere så tette og omfattende relasjoner med Storbritannia som mulig.

For det fjerde følger vi nøye med når EU utvikler eventuelle nye samarbeidsformer med tredjeland i kjølvannet av Brexit, særlig innenfor utenriks- og sikkerhetspolitikken og på justisområdet.

For det femte må vi også være forberedt på et scenario der EU og Storbritannia ikke klarer å enes om en utmeldingsavtale. Jeg kommer også nærmere tilbake til Europa-politikken generelt og Brexit spesielt i den europapolitiske redegjørelsen min senere i vår.

Sikkerhet er ikke bare en grunnleggende prioritering. Sikkerhet er også en forutsetning for store deler av utenrikspolitikken. Situasjonen i nærområdene er fortsatt krevende. Russlands folkerettsstridige annekasjon av Krim og destabiliseringen av Øst-Ukraina fortsetter å utfordre Europas stabilitet.

I Syria og Irak har ISIL blitt fratatt så å si all territoriell kontroll. Men store områder, fra Sahel til Afghanistan, forblir ustabile og vil fortsatt gi grobunn for trusler som også kan ramme Europa. Framgang i arbeidet mot krig

og konflikt i disse regionene er en forutsetning for å nå FNs bærekraftsmål.

Vårt arbeid med å stabilisere konfliktområder må også ta tak i de underliggende årsakene til konfliktene. Derfor er freds- og forsoningsarbeidet en viktig del av norsk utenrikspolitikk. Som tålmodig og upartisk tilrettelegger er Norge en etterspurt aktør i flere konflikter. Vi søker å legge til rette for dialog mellom parter i konflikt med mål om å skape varige politiske løsninger. Sammen med allierte bistår vi bl.a. partene i Afghanistan, i Sør-Sudan og i Israel–Palestina-konflikten. Vi opprettholder også vårt sterke engasjement for å sikre fredsavtalen i Colombia.

Norges sikkerhet har siden 1905 vært forankret vestover, først med Storbritannia og deretter med USA og NATO. NATO er bærebjelken i vår sikkerhetspolitikk og verdens sterkeste forsvarsallianse. Men styrken hviler ikke bare på militær evne. Den hviler også på felles verdier. Det er akkurat dette verdifelleskapet som gjør at vi i ytterste konsekvens er villige til å risikere våre soldaters liv for å forsvare hverandre.

Vi hører veldig ofte at Europa må ta ansvar for sin egen sikkerhet. Like viktig er det at vi er der for hverandres sikkerhet. Det er essensen i det transatlantiske båndet: at vår sikkerhet er vevd sammen, og at vi forplikter oss utover våre egne interesser. Derfor er det i norsk interesse å bidra til en sterk allianse og et godt transatlantisk forhold. Dette krever mer av oss enn før, både økonomisk og politisk.

NATO er blitt mer mangfoldig, og for at vi skal kunne ta ansvar for hverandres sikkerhet på en god måte, pleier vi også et dypere forhold til sentrale allierte i Europa og til våre nordiske naboer. Sikkerhetstruslene oppleves med ulik intensitet, og den politiske utviklingen i medlemslandene er mindre ensartet enn før. Alliert samhold er derfor også foran årets NATO-toppmøte en norsk hovedprioritering. Samhold betinger at alle bidrar, og at alle opplever å bli ivaretatt. Derfor skal Norge bidra til alle NATOs kjerneoppgaver og til at alliansen fortsetter å omstille seg. Vi har vært en pådriver for å endre NATOs kommandostruktur. Vi står også sentralt i arbeidet med å styrke alliansens maritime dimensjon, med vekt på Nord-Atlanteren.

Et samlet storting har gjennom langtidsplanen for forsvarssektoren sluttet seg til at det skal være mer alliert øving og trening i Norge og med norske styrker. Dette er en klok politikk som også følger opp avtalen om forhåndslagring og forsterkning som Stortinget sluttet seg enstemmig til i 2006.

Gjennom basepolitikken har Norge valgt ikke å åpne for baser for fremmede makters stridskrefter på norsk jord i fredstid. I stedet baserer vi oss på allierte forsterkninger i en eventuell krise. Men den bistanden må for-

beredes og øves i fredstid for å være effektiv i krise eller væpnet konflikt, og for at sikkerhetsgarantien skal være troverdig. Nettopp derfor må vi sørge for at vi har tilstrekkelig evne til å motta allierte forsterkninger. Vi må ha et godt nasjonalt planverk, og NATOs forsterkningsplanverk må være oppdatert.

Vi har siden tidlig på 1980-tallet lagret relevant alliert materiell i Norge, og vi har behov for en god og relevant infrastruktur. I mange år har vi hatt betydelig alliert øving og trening i Norge, fra land som Tyskland, Storbritannia, USA, Nederland og Frankrike. Med større militær aktivitet i nærområdene er det naturlig at man også ser mer alliert øving og trening i Norge. Dette er villet og langsiktig norsk politikk.

USA forblir vår nærmeste allierte. Statsministerens besøk til Det hvite hus i januar bekreftet de sterke båndene. Etter det amerikanske presidentvalget har det vært viktig for regjeringa å formidle til amerikanske myndigheter at vårt omfattende samarbeid er av felles interesse. Vårt budskap er at Norge er viktig for USA, og samarbeidet vårt spenner fra kultur og utdanning til et tett utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid. Vi samarbeider nært i nordområdene, der Norges bidrag er uvurderlig for både USA og NATO. Våre soldater gjør felles innsats i Irak og Afghanistan. Vi samarbeider om en varig løsning på Midtøsten-konflikten og en politisk løsning på konflikten i Afghanistan – for å nevne noen eksempler.

Den retoriske innpakningen er endret, men mye amerikansk utenrikspolitikk er fortsatt gjenkjennelig. På noen felt ser vi likevel betydelige endringer. Fra norsk side har vi sterkt beklaget USAs intensjon om å trekke seg fra Parisavtalen. USAs internasjonale klimaengasjement er i dag langt på vei fraværende. Samtidig har flere amerikanske delstater, storbyer og næringsaktører økt sitt engasjement. Samarbeidsavtalen mellom Norge og California fra august 2017 er ett eksempel, og jeg tror omstillingen til grønn økonomi kommer til å fortsette – uavhengig av signalene fra Det hvite hus.

Det knytter seg også usikkerhet til USAs handelspolitikk. Konfronterende retorikk i WTO og beslutningen om å trekke USA ut av – og reforhandle – frihandelsavtaler gir inntrykk av at politikken allerede har skiftet retning. Den konklusjonen er det for tidlig å trekke. I dialogen med amerikanske myndigheter er vi tydelige på at USA fortsatt har alt å tjene på å bevare det internasjonale handelssystemet. Vi må sikre at WTO forblir det grunnleggende rammeverket for internasjonal handel.

Verdens store interesse for Arktis er økende. Klimaendringene rammer særlig hardt i nord. De påvirker samfunns- og næringsutviklingen til de fire millioner menneskene som bor i Arktis, og bærer bud om dramatiske globale endringer. Nordområdene er Norges vik-

tigste strategiske ansvarsområde. Her er våre nasjonale interesser mest eksponert for geopolitiske endringer. Det vi gjør nasjonalt, styrker vår internasjonale stilling som ansvarlig aktør i Arktis.

Regjeringa lanserte i fjor «Nordområdestrategi – mellom geopolitikk og samfunnsutvikling». Ved å se utenriks- og innenrikspolitikk i en tettere sammenheng ønsker vi også å legge til rette for at Nord-Norge blir en av Europas mest skapende og bærekraftige regioner. Nordområdepolitikken handler om å utnytte dynamikken mellom internasjonalt samarbeid og levedyktige byer og lokalsamfunn i nord. Det handler om samarbeid over grenser, om næringsutvikling og kunnskap, om veier, flyplasser og levende lokalsamfunn. Og neste kapittel i nordområdepolitikken handler om hav.

Nordområdepolitikken er hele regjeringas prosjekt. Gjennom Barentssamarbeidet, Arktisk råd og Østersjø-samarbeidet jobber vi sammen med våre naboer for å finne felles løsninger i nord, på områder som klimaendringer og miljø, helse og sikkerhet. Forsvarets kontinuerlige bidrag til suverenitetshevdelse og situasjonsforståelse er en viktig del av nordområdepolitikken. Det er også et bidrag til regional stabilitet.

Vårt forhold til Russland forblir en konstant og viktig faktor i norsk utenrikspolitikk. Norsk Russlands-politikk skal forbli tydelig og gjenkjennelig. Som naboer med grense både til lands og til vanns har vi mange felles utfordringer, og disse løser vi best sammen. Fra fiskeriforvaltning til folk-til-folk-samarbeid har vi over mange år bygd opp et tett samarbeid med Russland på mange områder. Samtidig har Norges forhold til Russland alltid vært sammensatt. Mens det grensekryssende samarbeidet stadig utvikler seg, preges situasjonen også av den store – og økende – militære styrkeoppbyggingen på Kola.

Den verdimesige avstanden mellom Russland og Vesten har økt. Vi tar klart avstand fra folkerettsbrudd, og vi ser med bekymring på situasjonen for det sivile samfunn i Russland. Norge står støtt på våre verdier og i vårt samarbeid med europeiske og allierte samarbeidspartnere. Samtidig anerkjenner vi Russlands egne sikkerhetsinteresser i nord. Ingen er tjent med økt spenning mellom våre to land. I denne situasjonen møter vi Russland med forutsigbarhet og fasthet og også med åpenhet for samarbeid.

Vår Russlands-politikk reflekterer på den ene siden utstrakt samarbeid på områder av felles interesse og på den andre siden vår vestlige forankring og forventning om overholdelse av folkeretten og andre normer for internasjonalt samarbeid. Den brede politiske enigheten som kjennetegner vår Russlands-politikk, er en forutsetning for dette.

I en urolig tid preges Arktis av stabilitet og vilje til internasjonalt samarbeid basert på folkeretten. Arktisk råd er den aller viktigste arenaen for å drøfte utfordringer i Arktis, og der har våre to land ofte felles interesser og samarbeider godt. Den ferske avtalen mot uregulert fiske i Polhavet er et veldig godt eksempel på at Russland og Norge, sammen med de andre arktiske statene, tar ansvar sammen for vår felles region.

For Norge er havet en levevei. Havnæringene – enten det er fiskeri, oppdrett, skipsfart eller energiproduksjon – er ryggraden i vår økonomi. Mer enn to tredjedeler av norsk eksport kommer fra havbaserte aktiviteter. Over generasjoner har vi bygget opp kunnskap og erfaringer som viser at økonomisk utvikling i havet er forenlig med strenge miljøhensyn. Dette gjør at vi kan spille en ledende rolle i arbeidet for bærekraftig bruk av verdenshavene. Derfor har statsministeren invitert og engasjert ledere for en rekke andre havnasjoner i et globalt havpanel som skal utrede hvordan verdenshavene kan skape enda større verdier framover, og bidra til at vi når FNs bærekraftsmål. Statsministeren vil selv lede panelet.

Uro sør for Europa forblir en stor utfordring. Våre bidrag til stabilisering og fred har fått en stadig viktigere sikkerhetspolitisk begrunnelse. Mange av dagens mest brennbare konflikter i Midtøsten er stedfortrederkriger og resultat av statskollaps. Dette gjør det komplisert og krevende å finne politiske løsninger.

Vår innsats for å løse konflikten mellom Israel og Palestina må også sees i dette perspektivet. Å realisere en varig tostatsløsning vil være avgjørende for utviklingen i Midtøsten, spesielt i en region som er vesentlig mer labil og fragmentert enn det som var tilfellet da Oslo-avtalen ble signert for snart 25 år siden. I tillegg er vårt arbeid som leder av giverlandsgruppen for Palestina, AHLC, med på å sikre bred internasjonal støtte til palestinsk statsbygging og økonomisk utvikling.

Som medlem av anti-ISIL-koalisjonen har Norge spilt en viktig rolle i kampen mot terrorgruppen, og det fortsetter vi å gjøre. Arbeidet med å hindre at ISIL på nytt får fottfeste i de frigjorte områdene i Irak, vil stille oss overfor flere utfordringer. Ikke minst blir det viktig at Iraks myndigheter bidrar til en inkluderende politisk utvikling som også legger til rette for væpnede styrker som er etnisk og religiøst inkluderende.

Syria-konflikten har pågått i sju år. Lidelsene og overgrepene det rapporteres om fra Øst-Ghouta, er nesten over menneskelig fatteevne. Det minner oss på grufullt vis om at krigen langt fra er over. Lørdag kveld vedtok et enstemmig sikkerhetsråd en resolusjon om 30 dagers umiddelbar våpenhvile. Det internasjonale samfunnet har en klar forventning om at vedtaket får effekt på bakken. Det haster å få inn hjelp. Det haster å evakuere syke og skadde.

Jeg er veldig bekymret over eskaleringen av konflikten de siste ukene i den nordvestlige delen av Syria. Konflikten er blitt enda mer internasjonalsert enn tidligere, med bl.a. Tyrkias militære intervensjon i Afrin. Vi ser med stor bekymring på nivået på Tyrkias inn gripen i Syria.

Nøden er stor, og de humanitære behovene i Syria og nabolandene er enorme. 13,1 millioner syrere trenger humanitær hjelp, 6,1 millioner er internt fordrevne, og 5,5 millioner har flyktet fra landet. Bare i år gir Norge 2,25 mrd. kr til Syria og nabolandene. Viktige prioriteringer er humanitær bistand og utdanning med vekt på å nå jenter og kvinner. I 2016 lovet vi å gi 10 mrd. kr over fire år. Dette er vi i rute med å levere på.

FN jobber med å forhandle en politisk løsning på konflikten. Vi støtter innsatsen, men det er krevende. Før langsiktige bidrag til gjenoppbygging blir aktuelt, må en troverdig politisk prosess først komme i gang.

Allerede før krigen begynte, var Jemen Midtøstens fattigste land. Nå kalles landet den verste humanitære katastrofen i verden i dag. I desember 2017 var 17,8 millioner jemenitter rammet av sult, FN hadde registrert over én million koleratilfeller, og tre millioner var internt fordrevne. Partene i konflikten må overholde sine forpliktelser i henhold til internasjonal humanitærrett. Dette inkluderer beskyttelse av sivile og uhindret humanitær tilgang til sivilbefolkningen.

Norge støtter FNs nye spesialutsending og hans innsats for å bringe partene til forhandlingsbordet. Vi bidro med over 320 mill. kr til humanitær innsats i Jemen i 2017. Vi planlegger for et stort humanitært bidrag også i år.

Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er alvorlig, med regelmessige angrep fra Taliban og andre terrororganisasjoner. På sikt er det bare den afghanske regjeringa som kan ivareta borgernes sikkerhet. For å lykkes må de settes i stand til å gjøre nettopp det. Det norske bidraget til NATOs treningsoperasjon i Afghanistan vil bli videreført. Til tross for sikkerhetssituasjonen er det likevel framgang på flere områder i Afghanistan, som innenfor helsevesenet, barns skolegang og bygging av kritisk infrastruktur.

Afghanistan vil forbli en av våre største mottakere av bistand. Samtidig vet vi at konflikten i Afghanistan bare kan løses gjennom en reell dialog mellom den afghanske regjeringa og Taliban. En politisk løsning forutsetter at det internasjonale samfunnet og Afghanistans naboland aktivt støtter opp om en slik prosess. Norge ligger i fremste rekke i dette arbeidet. Partene ønsker vår medvirkning for å finne en politisk løsning. Vi har lenge engasjert oss for å formidle kontakter mellom de stridende partene med sikte på en inkluderende, afghansk prosess. I dette arbeidet må vi bygge tillit, og vi må være tålmodige.

FNs generalsekretær har kalt situasjonen for rohingyaene i Myanmar for en av verdens raskest voksende flyktningkriser. Det er et humanitært og menneskelig mareritt. Situasjonen både i flyktningeleirene i Cox's Bazar i Bangladesh og inne i Rakhine-staten er svært alvorlig. Siden krisen eskalerte i august 2017, har Norge gitt 134 mill. kr i humanitær bistand. Vårt budskap til myndighetene i Myanmar er tydelig og er også gitt i gjentatte møter med myndighetene: Volden må stoppes, det må gis humanitær tilgang, og flyktningene må få en trygg og verdig retur.

Kombinasjonen av beskyttelse og tiltak mot seksualisert vold og overgrep er viktig. Dette er dessverre noe vi ser mer og mer av.

Noen av våre fremste sikkerhetsutfordringer er av global karakter.

Globale klimaendringer rammer også Norge og fører til økt risiko på en rekke områder. Klimaendringene er som en «trusselforsterker» som rammer fattige og sårbare land hardest og klatrer oppover dagsordenen i organisasjoner som FN, NATO, OSSE og AU.

Vi har nettopp igangsatt et strategisk arbeid om hvordan Norge kan møte klimarelaterte utfordringer, og hva klimatrusselen betyr for vår økte satsing i sårbare stater. Som en del av dette arbeidet har vi tatt initiativ til en egen kommisjon om geopolitiske implikasjoner av veksten i fornybar energi, i samarbeid med Tyskland, De forente arabiske emirater og den internasjonale organisasjonen IRENA.

Betydningen av det digitale rom er stor og økende. Vi blir stadig mer avhengige av digitale løsninger for store og små problemer. Det gjør hverdagen vår enklere og mer effektiv, men det gjør oss også mer sårbare.

Hele det norske samfunnet er i dag avhengig av sikre og stabile digitale nettverk. Et alvorlig cyberangrep kan ramme samfunnets kritiske infrastruktur. Det digitale rom åpner for nye og alvorlige trusler fra både statlige og ikke-statlige aktører. For å oppnå best mulig beskyttelse er Norge avhengig av et bredt samarbeid både nasjonalt og internasjonalt. Regjeringa lanserte i august 2017 en internasjonal cyberstrategi. Utenriksdepartementet jobber tett med andre departementer og etater for å håndtere digitale trusler.

Spredning av kjernevåpen, kjernefysisk materiale og andre masseødeleggelsesvåpen er en stor sikkerhetsutfordring.

Det globale nedrustnings- og ikke-spredningsregimet er under press, med økende polarisering internasjonalt og særlig bekymring knyttet til utviklingen i Nord-Korea og til Iran-avtalens framtid. Vi må derfor verne om og øke tilliten til eksisterende nedrustningsavtaler. Norge skal fortsette å være en aktiv, ansvarlig og konstruktiv partner i arbeidet for nedrustning og ikke-

spredning. Vi videreutvikler Norges internasjonale lederrolle innen verifikasjon av kjernevåpennedrustning for å bidra til at reell nedrustning finner sted.

På norsk initiativ nedsetter FN nå en egen ekspertgruppe om verifikasjon av kjernefysisk nedrustning. Ekspertgruppa skal se på hvordan man kan utvikle troverdige verifikasjonsmekanismer innen rammen av etablerte ikke-spredningsforpliktelser.

Et godt forhold til de store, framvoksende økonomiene er viktig for Norge. Vi har styrket våre bånd til regionale organisasjoner som AU, ASEAN og ECLAC. Dette er viktig ikke bare fordi Afrika, Latin-Amerika og Asia får stadig større innflytelse, men også fordi vi er helt avhengig av å jobbe sammen for å nå bærekraftsmålene.

Latin-Amerika blir stadig viktigere for norsk næringsliv, med særlig store investeringer i Brasil.

Europa og Afrika er naboer, og vår skjebne henger sammen. Selv om vi fortsatt gir mye bistand til Afrika, blir vår næringslivssatsing stadig viktigere. Det er store muligheter i Afrika, og vi må satse mer på investeringer, næringsutvikling og vekst i privat sektor for å skape arbeidsplasser.

Kina er en stormakt som engasjerer seg i hele bredden av globale spørsmål, og som påtar seg et større ansvar som global aktør. Vi følger utviklingen av Kina som utenrikspolitisk aktør.

Kinas politiske og økonomiske valg påvirker oss alle, ikke minst innenfor miljø, handel og utvikling av ny teknologi. Vi ønsker å videreutvikle vårt brede forhold til Kina. Opprettelsen av en årlig politisk konsultasjonsmekanisme gir anledning til å drøfte alle saker som berører norske og våre felles interesser – også menneskerettigheter. Samtidig må vi være oppmerksom på at Kina er en stormakt som med et bredt sett av virkemidler forfølger egne interesser også i vår del av verden.

Verdispørsmål er en viktig del av vårt forhold til Kina. Ulike utgangspunkt og samfunnssystemer bør ikke forhindre konstruktive drøftinger av erfaringer, synspunkter og politikk.

Kina er blant verdens ledende økonomier. Det er positivt at de uttaler en sterk støtte til det multilaterale handelssystemet i WTO og de internasjonale finansinstitusjonene. Kina er vår største handelspartner i Asia, og vi har komplementære økonomier. De gjenopptatte forhandlingene om en handelsavtale med Kina er kommet godt i gang, og vi forhandler for å oppnå best mulig betingelser for norsk næringsliv.

Regjeringa prioriterer også flere andre sentrale land i Asia.

Statsministerens besøk til Japan tidligere denne måneden viste store muligheter for mer samarbeid innen forskning og utvikling, innovasjon, næringsliv og energi.

Norge og Sør-Korea samarbeider nært om en rekke maritime spørsmål, inkludert i nordområdene.

Bærebjelken i forholdet til Indonesia er klima- og skogpartnerskapet, men omfatter også energi, hav og menneskerettigheter.

Norge og India har et omfattende forskningssamarbeid der utfordringer som klima, ren energi, matsikkerhet og bioøkonomi er blant temaene. En ny India-strategi er under utarbeidelse.

Dette er samarbeid for framtida.

Vi er vant til å si at verdigrunnet for norsk utenrikspolitikk ligger fast, men disse verdiene må styrkes og investeres i. Det gjelder ikke minst i dag når vi ser angrep på demokrati og menneskerettigheter, likestilling og åpne økonomier. Det multilaterale systemet er institusjoner med avgjørende betydning for verden og for Norge. Norge skal være en tydelig stemme for å bevare og styrke denne verdensordenen.

Folkeretten er førstelinjeforsvaret vårt. Norge skal stå først når folkeretten forsvares, både i prinsipp og i handling. Her står vi sammen med våre allierte. Vi må bygge forståelse for at respekt for folkeretten er i absolutt alles interesse, både små og store land.

Vi må også fortsette å styrke FN. Samarbeidet i FN er selve fundamentet for vår regelbaserte verdensorden, for menneskerettighetene og for de multilaterale institusjonene der land møtes for å løse utfordringer innen områder som global sikkerhet, utvikling og miljø.

Bærekraftsmålene fra 2015 er et viktig gjennombrudd og en unik ramme rundt det globale samarbeidet for en bedre verden. Ingen kan erstatte det globale normgivende arbeidet hvor FN-organisasjoner bringer alle land sammen og søker konsensus om veien videre mot et bedre, friere og mer rettferdig samfunn. Dessverre ser vi nå økende polarisering som gjør det vanskeligere enn før å oppnå enighet om verdispørsmål i FN.

Samtidig må vi også stille sterke og klare krav om reform av FN. Vi må spørre om det er FN eller andre aktører som er best plassert til å løse ulike presserende oppgaver for verdenssamfunnet.

FNs sikkerhetsråd forblir verdens viktigste organ for internasjonal fred og sikkerhet. Rådets 15 medlemsland fatter folkerettslig bindende vedtak for konflikthåndtering, sanksjoner, fredsoperasjoner og maktbruk. Medlemskap i Rådet medfører samarbeid med stormakter og andre, og økt ansvar, synlighet og innflytelse. Regjeringa vil derfor gi høyeste prioritet til Norges kandidatur til Sikkerhetsrådet for perioden 2021–2022.

Vi stiller for å ivareta våre nasjonale og globale interesser, for å bidra til fred og konfliktløsning og for å støtte den regelstyrte verdensordenen som har tjent Norge godt i over 70 år. Vi ønsker å engasjere Stortinget i kampanjen, som blir et nasjonalt løft, uansett utfall.

Konkurransen fra våre kanadiske og irske venner er hard, men sammen har vi mulighet til å lykkes i å overbevise flertallet av FNs medlemsland om at Norge bør sitte i Rådet igjen, 20 år etter forrige gang.

Respekt for menneskerettigheter og demokratiske grunnprinsipper definerer hvem vi er, og hva vi står for internasjonalt. I 2018 fyller Verdenserklæringen for menneskerettigheter 70 år og FNs erklæring for menneskerettighetsforsvarere 20 år. Siden annen verdenskrig har vi utviklet et omfattende system av globale normer og overvåkningsmekanismer. Dette har vi gjort for å verne om enkeltmenneskets frihet, verdighet og likeverd – altså for å verne om oss alle.

Tilbakeskritt i kampen for jenters og kvinners frihet og rettigheter er et av de mest nedslående utviklingstrekkene de siste årene. Dette krever vedvarende og målrettet innsats. Vi ser også at situasjonen for seksuelle minoriteter blir vanskeligere. Frihet til å bestemme over egen kropp, eget liv og egen helse er grunnleggende for å kunne leve et meningsfullt liv og for å kunne bidra til samfunnsutviklingen.

Et annet viktig menneskerettighetsspørsmål er tros- og livssynsfrihet. Vi prioriterer særlig beskyttelse av religiøse minoriteter, som i økende grad utsettes for diskriminering, fordommer og vold.

Hver dag viser menneskerettighetsforsvarere over hele verden et stort mot i kampen for våre felles rettigheter. De utsettes for stor fare i mange deler av verden. Norge har gått i front for å samle FN til innsats for å beskytte dem som tar risiko på vegne av oss alle.

I går var jeg i Genève for å være med på høynivådelen av FNs menneskerettighetsråd. Der signerte jeg en flerårig avtale om langsiktig finansiell støtte til FNs høykommissær for menneskerettigheter. I år øker vi støtten til ca. 150 mill. kr. Det gir Høykommissæren en økonomisk forutsigbarhet og fleksibilitet som vil styrke menneskerettighetsarbeidet og bidra til å forebygge brudd på menneskers grunnleggende rettigheter.

I Genève bekreftet jeg at Norge er og vil fortsette å være en engasjert støttespiller, politisk så vel som finansielt, for menneskerettighetsinstitusjonene.

Tålmodighet er viktig i Norges arbeid for menneskerettighetene. Det samme er kreativitet og nytenkning. Men ofte er tålmodig, resultatorientert arbeid mer effektivt enn bare å komme med offentlig kritikk – ikke minst i de regionene og på de områdene hvor menneskerettighetene nå er under sterkt press.

Væpnet konflikt rammer sivilbefolkningen hardt i flere områder av verden.

Klimaendringer og miljøforringelse bidrar til at humanitære kriser får større omfang og varer lenger enn før.

Jeg har snakket om den akutte nøden i Syria, Jemen og Myanmar.

Lagt sammen er antallet mennesker som er fordrevet i eget land og over landegrenser, høyere enn noensinne. I FNs nødhjelpsappell for 2018 anslås det at 136 millioner mennesker kommer til å trenge humanitær hjelp og beskyttelse i 25 land.

Regjeringa fortsetter å styrke Norges humanitære innsats. Vi har økt det humanitære budsjettet med mer enn 50 pst. i første regjeringsperiode, og vi øker det ytterligere i år med nesten 90 mill. kr.

Men det er også helt nødvendig. Vi er et prinsipielt giverland som legger til rette for at organisasjonene vi støtter, er uavhengige, nøytrale og upartiske i felt. Det er den eneste måten vi kan nå de mest sårbare på.

Ikke alle humanitære kriser skaper overskrifter i media. Ved å øke støtten til FNs nødhjelpsfond, CERF, bidrar vi til rask humanitær respons i kriser, også de som faller utenfor det internasjonale mediebildet. Etterlevelse av humanitærretten er grunnleggende for å lykkes. Norge jobber for effektiv og godt koordinert respons. I dagens komplekse kriser er det særlig viktig at den humanitære innsatsen og utviklingsbistanden virker bedre sammen.

For å finne gode måter å jobbe på i framtiden har vi nettopp satt i gang arbeidet med å utvikle en ny humanitær strategi. Her har vi god dialog med norske og internasjonale frivillige organisasjoner, som er helt sentrale samarbeidspartnere i den humanitære innsatsen.

De multilaterale handels- og finansinstitusjonene utgjør en viktig del av denne regelbaserte verdensordenen.

WTO har et globalt forpliktende regelsett for internasjonal handel. Norge og svært mange andre land er tjent med forutsigbarhet og at det ikke er den sterkeste rett som skal gjelde i handelspolitikken. IMF og Verdensbanken har normer for både finansielt og økonomisk styresett, og den finansielle kapasiteten de har til å stabilisere og utvikle den globale økonomien, er viktig.

De multilaterale institusjonene spiller en viktig rolle i det globale arbeidet mot korrupsjon og illegale pengestrømmer. Korrupsjon, skatteunndragelser og ulovlig kapitalflyt undergraver nasjonal ressursmobilisering, og det undergraver sosial utvikling, økonomisk vekst og politiske institusjoner i veldig mange land. Derfor jobber Norge aktivt gjennom OECD, Verdensbanken og FN i ulike prosesser for å binde både stater og næringsliv til maksimal åpenhet og nulltoleranse for korrupsjon. OECD har flere konvensjoner og initiativer for arbeidet mot korrupsjon og skatteunndragelser.

På handelsområdet inneholder nyere WTO-regelverk om offentlige innkjøp og handelsfasilitering bestemmelser mot korrupsjon, og disse tas med i de regionale frihandelsavtalene Norge og våre EFTA-partnere inngår. Etter norsk og nordisk påtrykk har Verdensban-

ken trappet opp sitt arbeid for bekjempelse av ulovlig kapitalflyt. Norge skal være en aktiv pådriver på dette feltet. Vi trenger en bred internasjonal koalisjon for å styrke skattlegging og bekjempe korrupsjon og ulovlig kapitalflyt.

Jeg begynte årets redegjørelse med å si at verden er preget av motsetninger. Det utenrikspolitiske alvoret krever mye av oss.

Vi har akkurat avsluttet det som for Norge må kunne kalles svært vellykkede olympiske leker i Sør-Korea. Men ikke langt nord for Pyeongchang opplever vi for første gang siden murens fall en reell atomtrussel på grunn av Nord-Koreas steile og uansvarlige politikk.

I Midtøsten er situasjonen fortsatt farlig og uforutsigbar.

Likevel ser jeg i dag ingen rette linjer i utviklingen, verken mot en entydig liberal verdensorden eller en autoritær avgrunn. Men vi må være innstilt på mer uro og mindre forutsigbarhet, også blant allierte land.

For at vi fortsatt skal tro på den innsatsen vi gjør, og snu en negativ utvikling som kan lindre menneskelige lidelser, og som kan løse opp fastlåste konflikter, må vi jobbe langs de linjene jeg har skissert i redegjørelsen.

Vi bidrar til at flyktninger i Syria og Sør-Sudan får tak over hodet og mat på bordet.

Vi bidrar til at de stridene partene i Colombia legger ned sine våpen.

Vi bidrar til at rombarn i Bulgaria får håp om en framtid uten fattigdom.

Og vi bidrar til at en jente som heter Malaika, kan gå på skole i Tanzania og en gutt som heter Hassan, får poliovaksine i Afghanistan.

Det er nettopp dette som er en ansvarlig og framtidsrettet utenrikspolitikk: å trygge og sikre vårt eget land og borgere samtidig som vi trekker verden litt og litt i riktig retning.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse legges ut for behandling i et senere møte. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 5 [11:03:39]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) (Innst. 103 L (2017–2018), jf. Prop. 153 L (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den

fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eirik Sivertsen (A) [11:04:31] (ordfører for saken): Verden endrer seg kraftig og stadig hurtigere. Risiko- og trusselbildet er mer sammensatt enn tidligere. Det er store teknologiske endringer, og det er en mer truende sikkerhetspolitisk situasjon. Samtidig er endringstakten i samfunnet større enn den har vært før. Den nye sikkerhetsloven skal møte denne utviklingen, og den skal kunne fungere i en stadig mer dynamisk utvikling.

Det er en fundamental oppgave for staten å sikre samfunnets sikkerhet og innbyggernes trygghet. Sikkerhetsloven som vi i dag behandler, er først og fremst en forebyggende lov. Den har til hensikt å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet. Det er en lov som i utgangspunktet gjelder for offentlig virksomhet, men som i større grad enn gjeldende sikkerhetslov åpner for at man også kan innlemme private virksomheter. Til det er det å bemerke at det også fordrer en betydelig balansegang mellom de kraftige virkemidlene som beskytter objekter og strukturer i samfunnet, og samtidig ivaretagelse av et samfunn som baserer seg på demokrati og åpenhet som grunnlag for en rettsstat.

Jeg har noen bemerkninger knyttet spesielt til Stortingets rolle i sikkerhetsloven. I komiteens behandling har vi lagt til grunn at loven vil gjelde for Stortinget og Stortingets organer så langt Stortinget bestemmer. Det fordrer at presidentskapet kommer tilbake til Stortinget med en vurdering av hvilke deler av loven det er hensiktsmessig å gjøre gjeldende. Utgangspunktet må være at objektene som skal beskyttes, informasjonen og systemene som skal beskyttes, også kan beskyttes på Stortinget og i Stortingets organer etter de prinsippene som loven trekker opp. Denne loven bygger på et ganske grundig forarbeid. Det er flere offentlige utredninger som ligger til grunn for innretningen som er valgt.

En enstemmig komité har samlet seg om en endring, og den er knyttet til klarering av stortingsrepresentanter. Det har vært en tilbakevendende diskusjon hvorvidt stortingsrepresentanter skal sikkerhetsklareres eller ikke. Etter komiteens samlede oppfatning anses stortingsrepresentanters, på lik linje med statsråders, bakgrunn og risiko for å havne i en situasjon der man kan bli utsatt for press som gjør at man kan avsløre hemmelig informasjon, å være så opplyst gjennom nominasjons- og valgprosesser at stortingsrepresentanter de facto er sikkerhetsklarert gjennom valg. Det betyr altså at man ikke skal gjøre en sikkerhetsklarering av stortingsrepresentanter, slik som av andre. De er sikkerhetsklarert i det

øyeblikket de tiltrer. Så må vi finne praktiske måter å organisere dette på, men så langt komiteen har klart å bringe på det rene, er dette også i tråd med internasjonal tenkning, tenkning i andre land.

Vi har tatt opp to forhold som ble belyst under høringen, og som vi mener det er viktig å understreke. Det ene er forholdet til teknologi, som ikke er eksplisitt nevnt i lovforslaget fra regjeringen. En samlet komité understreker at teknologi er omfattet av loven slik den er utformet. Det handler om at både komponenter som inngår i andre systemer, og også teknologi som kunne betegnes som strategisk viktig, og som kunne være til skade for landet om den kom på avveier, vil kunne være omfattet av sikkerhetslovens bestemmelser og dermed være beskyttelsesverdig. Dette må det enkelte sektordepartement ha ansvaret for å sørge for at er beskyttet på riktig måte.

Det siste forholdet er knyttet til eierskapskontroll, altså eierskap til virksomheter som forvalter informasjon, systemer, kunnskap eller teknologi. Der har komiteen gjennom merknader belyst og vist til f.eks. verdipapirhandelloven, som har bestemmelser om flagging. Jeg ønsker også å understreke overfor statsråden at regjeringen bør vurdere bestemmelsene for flaggetidspunkt og lage en forskrift som er tydelig og forutsigbar for dem som blir berørt, slik at det ikke hersker noen tvil om hvilke virksomheter som vil bli omfattet, og om når det skal varsles om at det er fare for at andre kan skaffe seg unødig kontroll over slik type virksomhet.

Michael Tetzschner (H) [11:09:43]: Jeg vil begynne med å takke saksordføreren for arbeidet med saken i komiteen og for en fin gjennomgang av de vesentligste punktene i saken her i salen i dag. Det er egentlig ikke veldig mye å si i tillegg, likevel kan det være noen viktige poenger å ha med seg. Man skal selvfølgelig også være ekstra skeptisk når komitéinnstillingen er helt enstemmig – det kan jo tyde på at man ikke har brynet den dialektiske arbeidsmetoden skikkelig.

La meg nå si noe om de generelle merknadene:

«Komiteen slutter seg til regjeringens vurdering av behovet for en ny sikkerhetslov. Komiteen viser til at samfunnets og innbyggernes sikkerhet er en fundamental oppgave for staten.»

Så kommer det at vi slutter oss til vurderingen av virkelighetsbildet og behovet for en ny lov, og det som jeg legger vekt på i denne sammenheng:

«Komiteen vil understreke at tiltak i loven skal praktiseres i samsvar med grunnleggende rettsprinsipper og verdier i et demokratisk samfunn. Særlig viktig er kravet om å ivareta personverninteresser i en stadig mer digitalisert verden.»

Det synes jeg er et viktig poeng, for det betyr at man

er seg bevisst legitime mothensyn når man i den konkrete sak skal velge virkemidler. Hvis vi ikke har dette veldig klart for øye, vil altså den generelle normen, rettsikkerheten, som alle er for, vike når man står i en konkret avveinings situasjon og skal velge et konkret virkemiddel. Så det at vi er oss bevisst at større sikkerhet også kan ha en pris vi ikke alltid ønsker å betale, er viktig. Å ha en levende debatt om det er vesentlig.

Da kommer jeg over på det mer tekniske ved lovgivningen her. Det er to områder som Stortinget bør følge opp på særlig måte. Det ene er at kapittel 8 ikke gjelder for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer og dommere – av grunner som er nevnt. Det betyr at når det gjelder Stortinget, skal presidentskapet fremlegge et forslag. Da vil jeg fra denne plass understreke at det er veldig viktig at vi ikke ser på forslaget som kommer fra presidentskapet, som en kurant sak med forankring i denne saken – for det er så mye som ikke er diskutert når det gjelder Stortingets forhold – men at man gir seg den tid som er nødvendig for at komitéstrukturen kan bli trukket inn i forslaget fra presidentskapet, slik at vi kan legge grunnlaget for en god og opplyst samtale her i salen. Det er det ene.

Det andre er at vi også må være bevisst på de områdene som vil gjelde fra sanksjon av loven. Denne sikkerhetsloven er en rammelov, og den forutsetter at det blir utarbeidet nærmere forskrifter for å få på plass et eget regelverk som gjør det mulig å praktisere loven og dens intensjoner på en god måte. Jeg viser for øvrig til innstillingen om dette, på side 4, spalte 1, enstemmig fra komiteen.

Da er vi over på det andre punktet jeg vil minne oss selv om, og det er kontrollen med at forskriftene nå virkelig utformes innenfor de rammene som Stortinget har satt. Det er veldig vesentlig at vi ikke åpner for en praksis der forskriftene går lenger enn hjemmelsloven, som vi har diskutert her, og det vi selv har forestilt oss, rammene for personvern, rammene for innsyn, for dette har også å gjøre med hvordan man invaderer det private rom og har inngripende – skal vi si – etterforsknings- eller overvåkingsmetoder. Der står vi ved det problemet som den forrige kontroll- og konstitusjonskomiteen var seg veldig bevisst, og det er at vi har ikke noen god og systematisk kontroll med hvordan forskriftene utarbeides. Det er ikke så farlig hvis det er avhendingslovens forskrifter vi snakker om – nå vet jeg for øvrig ikke om den har forskrifter – men i disse spørsmålene må vi tenke igjennom om vi ikke ved de lovene som Stortinget gir hjemmel til å gripe inn i folks – skal vi si – personlige rettssfære, bør etablere noe mer enn en tilfeldig stikkprøvekontroll i regi av kontrollkomiteen, som jeg ellers har bare det varmeste å si om. Vi må tenke igjennom at lovgivningen ikke glir ut via forskriftsverket fordi vi ikke følger med i timen. Det er mitt anliggende her i dag.

For øvrig er jeg glad for at vi har en enstemmig innstilling.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:14:56]: La meg starte med å takke saksordføreren for et godt arbeid i komiteen, noe som har bidratt til å få frem en enstemmig innstilling i en veldig viktig sak. Fremskrittspartiet slutter seg til regjeringens vurdering av behovet for en ny sikkerhetslov, og vi mener som resten av komiteen at samfunnets og innbyggernes sikkerhet er en fundamental oppgave for staten.

Store teknologiske, demografiske og sikkerhetsmessige endringer har medført markante endringer av virkelighetsbildet innenfor sikkerhetsområdet. Risiko- og trusselbildet er mer sammensatt enn tidligere, og endringene skjer raskere. En ny sikkerhetslov skal møte denne virkeligheten.

Det er viktig å understreke at tiltak i loven skal praktiseres i samsvar med grunnleggende rettsprinsipper og verdier i et demokratisk samfunn. Særlig viktig er kravet til å ivareta personverninteresser i en stadig mer digitalisert verden. Ulike hensyn må nødvendigvis veies mot hverandre.

Loven skal gjelde for Stortinget og Stortingets organer så langt Stortinget bestemmer det.

Sikkerhetsloven er en rammelov, som forutsetter at det blir utarbeidet nærmere forskrifter for å få på plass et regelverk som skal gjøre det mulig å praktisere loven og dens intensjoner på en god måte, jf. omtale i proposisjonens kapittel 16, om ikrafttredelse. Det er viktig å merke seg at loven legger opp til at det primære ansvaret for forebyggende sikkerhet i de ulike samfunnssektorene blir lagt til det enkelte fagdepartement. Dette er hensiktsmessig fordi det er det enkelte departement som kjenner sin sektor best, og således vil ha best forutsetning for å fatte beslutninger innenfor sin sektor.

Vi har gjennom mediene blitt gjort kjent med at det har vært tilfeller av outsourcing av utvikling og drift av kritiske nasjonale IKT-tjenester og -systemer, hvor resultatet ikke har vært til samfunnets beste. For Fremskrittspartiet er det viktig å understreke at all kritisk IKT-tjeneste og lignende skal forvaltes innenfor regelverket, uavhengig av hvem som leverer tjenesten, eller hvor den leveres fra. Her må departementene være seg sitt ansvar bevisst.

Steinar Ness (Sp) [11:17:28]: Ikkje alle store og viktige saker får like mykje merksemd. Dette er ei slik sak. Noko av grunnen er sjølvsagt at dette er ei rammelov, som naturleg nok er generell i si form. Det er sjølvsagt òg slik at det er lett i denne salen å verte einige om at det er behov for å styrkje samhandlinga mellom styresmakt og verksemd, slik at det førebyggjande tryggingarbeidet mot terror, sabotasje og spionasje kan

gjennomførast på ein best mogleg måte. Det er også brei semje om – som det har vore sagt før – at tryggingstiltak skal gjennomførast i samsvar med grunnleggjande rettsprinsipp og verdiar i eit demokratisk samfunn, og at det er viktig at nødvendige personverninteresser vert varetekne. Eg reknar med at dette vert følgt opp av regjeringa i det vidare arbeidet.

Sjølv om innstillinga er samrøystes, er det nokre merknader som ikkje heile komiteen står bak. Det synest eg det er litt underleg at ikkje alle parti kan vere med på, så eg vil stoppe opp litt ved det.

Medlemene frå Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet meiner det er viktig at ambisjonen til lova må vere at IKT-system i helse, Nav, politi, kraftforsyning og ekom skal definerast som kritisk infrastruktur når lova skal konkretiserast i bl.a. forskriftsarbeid og strategiar. Vi meiner òg at informasjon knytt til nasjonale trygginginteresser må verte pålagd å verte drifta og lagra i Noreg, og at outsourcing av kritiske nasjonale IKT-tjenester og -system ikkje kan akseptrast. Noko av bakteppet for dette er sjølv sagt det vi har erfart i Helse Sør-Aust og i IKT-drifta i Sykehuspartner. Men desse medlemene understreker òg behovet for at Nasjonalt tryggingorgan får tilstrekkeleg med ressursar, kompetanse og myndigheit til å følgje opp det lovpålagde ansvaret sitt.

Det er ikkje gjort greie for kvifor talspersonar frå regjeringspartia ikkje kan stå bak desse merknadene.

Det vert sjølv sagt litt meir politisk interessant viss ein går bakom og ser på kva slags verksemder dette skal ha betydning for. I proposisjonen på side 151 står det:

«I dag er informasjonen om hvilke virksomheter som er underlagt loven tilgjengelig på NSMs hjemmesider.»

Det har sjølv sagt betydning for f.eks. kva verksemder meldeplikta skal omfatte, gjeve at ein skal overdra eigarskap. I den oversikta som låg der då vi la fram innstillinga, er det nemnt Telenor, NSB, Posten og Avinor, som altså er verksemder som er viktige for samfunnet, og der vi må vere spesielt årvakne når det gjeld eigarskap. På den lista som låg ute, var det ikkje sett opp at helseføretaka og det som går på sjukehus, Norsk Helsenett SF, var omfatta av lova. Seinare har den oversikta som det vart vist til på desse heimesidene, vorte teken vekk. Så per dato ligg det inga oversikt på NSMs heimesider over kva slags verksemder som vert omfatta av lova. Det opplever denne representanten som litt underleg. Eg håpar at statsråden kan kommentere i innlegget sitt kva som er bakgrunnen for dette, og når det vil verte tilgjengeleg ei fullstendig oversikt over kva verksemder regjeringa meiner dette lovverket skal gjelde for.

Audun Lysbakken (SV) [11:21:47]: Det er bra og viktig at regjeringa har gjennomgått og fremmet ny sik-

kerhetslov, og SV er overordnet positiv og støtter hoveddinnretningen i dette lovforslaget.

Det er positivt at digital infrastruktur nå skal omfattes av loven, men det er verdt å påpeke at det likevel er litt uklart hva som skal defineres som kritisk infrastruktur, og dermed hva som faller inn under lovens virkeområde. Derfor er det avgjørende, som flere allerede har vært inne på, at regjeringen tydeliggjør dette i det følgende forskriftsarbeidet. SV mener at lovens ambisjon må være at IKT-systemer i helse, Nav, politi, kraftforsyning og ekom defineres som kritisk infrastruktur når loven skal konkretiseres i bl.a. forskriftsarbeid og strategier. Dersom det ender med at institusjoner som forvalter kritisk infrastruktur, faller utenfor lovens virkeområde, er det viktig at det likevel utarbeides tydelige retningslinjer for forvaltningen av loven.

Flere saker det siste året, bl.a. knyttet til Helse Sør-Øst, har vist viktigheten av å forbedre måten personsensitiv informasjon og digital infrastruktur forvaltes på. SV mener at informasjon knyttet til nasjonale sikkerhetsinteresser må pålegges å bli driftet og lagret i Norge, at outsourcing av utvikling og drift av kritiske nasjonale IKT-tjenester og system ikke må aksepteres, og at det må innføres klare nasjonale krav til vurdering av sikkerhet og sårbarhet.

For øvrig viser jeg til meldingen om IKT-sikkerhet som ligger til behandling i justiskomiteen nå. I den behandlingen vil SV komme tilbake til utdypende synspunkter og også til forslag knyttet til dette feltet.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:24:10]: Jeg er veldig glad for å kunne konstatere at en enstemmig utenriks- og forsvarskomiteé slutter seg til regjeringens vurdering av behovet for en ny sikkerhetslov. Som komiteen peker på, er samfunnets og innbyggernes sikkerhet en fundamental oppgave for staten.

Vi står i dag overfor en endret sikkerhetspolitisk situasjon og et mer komplekst og uforutsigbart risiko- og trusselbilde enn tidligere. Et nærliggende eksempel er det som omtales som hybride trusler. Disse kjenne-tegnes ved at det benyttes et bredt spekter av både konvensjonelle og ukonvensjonelle virkemidler. Det stiller dermed økte krav til samhandling mellom offentlige myndigheter og mellom offentlig og privat virksomhet. Helt tilbake til Gjørsv-kommisjonen ble dette påpekt, i granskningen etter 22. juli.

Regjeringen har derfor gitt arbeidet med ny sikkerhetslov høy prioritet. Dette er et banebrytende arbeid som vil bidra til å trygge våre overordnede nasjonale sikkerhetsinteresser. Forslaget til ny sikkerhetslov er regjeringens svar på et virkelighetsbilde i stadig endring.

Endringene har gått raskt, særlig innenfor det teknologiske området. I tillegg har økt globalisering, sam-

handling og avhengigheter på tvers av sektorene i samfunnet endret seg betydelig siden gjeldende sikkerhetslov trådte i kraft i 2001. Slike avhengigheter gjelder også på tvers av militær og sivil sektor, som f.eks. kraftforsyning og levering av varer og tjenester.

Lovforslaget er i likhet med dagens sikkerhetslov forebyggende i sin innretning, med vekt på å kunne motvirke spionasje, sabotasje og terrorhandlinger. Men det foreslås at formålet og virkeområdet til loven utvides fra i hovedsak å være knyttet til statssikkerheten – rikets sikkerhet – til også å omfatte samfunnssikkerhet. Dette vil bety at flere virksomheter vil komme inn under loven. Noen av disse virksomhetene vil også være private.

Hvilke grunnleggende nasjonale funksjoner som er nødvendig for å opprettholde et trygt og sikkert samfunn, og hvilke virksomheter som på en avgjørende måte støtter opp under disse funksjonene, er det opp til de enkelte departementer å utpeke. Det er fagdepartementene som kjenner sin samfunnssektor best. Jeg er trygg på at de enkelte departementer vil gjøre en grundig vurdering av hvilke funksjoner og hvilke virksomheter som bør defineres innenfor lovens virkefelt.

Lovforslaget legger opp til funksjonelle krav til sikkerhetstiltak, der samfunnsnyttien skal stå i forhold til kostnaden. Man må likevel være klar over at sikkerhet koster, og med den sikkerhetssituasjonen som foreligger i dag, er det helt nødvendige tiltak. Det skal heller ikke foretas mer inngripende tiltak enn nødvendig, ikke minst der personvernmessige hensyn tilsier det. Ved å stille fleksible og funksjonelle krav til sikkerhetstiltak kan kravene i loven tilpasses de enkelte samfunnssektorenes særegenheter. Dette legger til rette for mer treffsikre og kostnadseffektive sikkerhetstiltak.

Når det gjelder tilsynsmodellen, åpnes det for at tilsyn kan gjennomføres av eksisterende tilsyn i den enkelte sektor. Også dette tiltaket bidrar til å ivareta den enkelte sektors egenart, samtidig som samfunnssektorene ansvarliggjøres på en bedre måte enn i dag. Samtidig vil Nasjonal sikkerhetsmyndighet som fagmyndighet ha et overordnet og sektorovergripende ansvar for det forebyggende sikkerhetsarbeidet, og for at sikkerhetstilstanden blir kontrollert i alle sektorer i samfunnet.

I lovforslaget ligger også en ny bestemmelse om eierskapskontroll som følge av den internasjonaliseringen man ser i næringslivet. Dette anses som et nødvendig tiltak for å kunne sikre nasjonale sikkerhetsinteresser. Samtidig er det viktig for meg å understreke at det ikke er et tiltak for å skjerme vårt eget næringsliv fra internasjonal konkurranse.

Regjeringen mener den nye loven vil tilrettelegge for økt samhandling mellom ulike myndigheter og mellom offentlig og privat virksomhet. På denne måten vil loven

kunne sikre en mer helhetlig tilnærming til forebyggende sikkerhet i samfunnet. Jeg er trygg på at vedtak om ny lov om nasjonal sikkerhet – sikkerhetsloven – vil være et godt og viktig bidrag til et sikrere samfunn til beste for oss alle.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirik Sivertsen (A) [11:28:15]: Det synes å være bred enighet om at verden har endret seg, og til det verre. Det er flere trusler, det er flere aktører som har vilje og evne til å gjennomføre aksjoner og skadelig virksomhet mot Norge. Det er også noe av grunnlaget for å få en ny sikkerhetslov. Et av kravene i forbindelse med loven er, som statsråden også var inne på i sitt innlegg, at dette er en sektorlov, og at det enkelte departement, og i noen tilfeller da sikkerhetsmyndigheten, har ansvaret for å identifisere og holde oversikt over grunnleggende nasjonale funksjoner. Mitt spørsmål til statsråden blir: Når kan vi forvente at regjeringen har gjennomført dette og har en oppdatert oversikt i tråd med den nye lovens bestemmelser om hva som er grunnleggende nasjonale funksjoner som er beskyttelsesverdige?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:29:06]: Nå vedtar vi loven i dag. Det er vår ambisjon at forskriftssettet skal være klart slik at loven kan tre i kraft 1. januar 2019. Det er veldig ambisiøst, men vi mener at situasjonen tilsier at her må vi legge oss i selen for å få lov og forskriftssett på plass.

Så er det en diskusjon, registrerer jeg, knyttet til at det er en sektorlov, og at de forskjellige departementene skal ha ansvar for det. Når loven vedtas, er det fullt mulig for de forskjellige departementene å gå i gang med kartleggingsarbeidet. Jeg mener det er et godt grep i loven at man plasserer ansvaret nedover, for det første fordi departementene er de som best kjenner sin sektor, men for det andre er det en god måte å bygge sikkerhetskultur på. En lov og et forskriftssett som flytter ansvaret nedover i departementene og etatene, bygger god sikkerhetskultur, og det tror jeg vi trenger i tida som kommer.

Eirik Sivertsen (A) [11:30:01]: Da sier jeg tusen takk for svaret. Jeg er enig i at det er ambisiøst, men i lys av det som har blitt sagt her i dag, og slik vi kjenner virkeligheten, tror jeg det er nødvendig. Jeg håper regjeringen klarer å nå ambisjonen sin.

Statsråd Bent Høie har i saken om Helse Sør-Øst og pasientopplysninger som har kommet på avveier i forbindelse med outsourcing, sagt til NRK at det ikke er reist faglige innvendinger på forhånd mot den outsourcingen som har vært – til tross for at fagorganisasjonene gjentatte ganger har advart mot det som ble gjort. På

den måten velger statsråd Bent Høie å sette en motsetning mellom fagmiljøer og fagorganisasjoner. Jeg lurer på om statsråd Frank Bakke-Jensen deler den oppfatningen, at det er en motsetning mellom fagorganisasjoner og fagmiljøer.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:31:08]: Helt kort så mener jeg at det er to helt forskjellige ting. Men til spørsmålet, som jeg mener er godt: Tidligere lagret vi opplysninger på A4-ark, i ringpermer og i arkiv, og vi sendte dem med skjermet post når vi skulle flytte dem fra en institusjon til en annen institusjon. Nå lagrer vi mer og mer digitalt, og vi kommuniserer på en helt annen måte. Det gjør at vi får nye sårbarheter, og det er det som er bakgrunnen for den nye loven, at vi behandler sensitiv informasjon på en helt annen måte i dag. Teknologien gir oss muligheten til det, men også sårbarhetene.

For meg er det viktig at vi bruker loven til det den er tenkt til. Vi flytter ansvaret nedover i de forskjellige etatene, vi skal skape en forståelse for hvor sårbarheten ligger, og så skal vi skape en sikkerhetskultur som gjør at vi ivaretar informasjon på en riktig måte. Da er teknologien slik at det er ikke veldig nøye hvor en server står, men det er viktig at den er skjermet. Det vil nok være et godt svar også fra fagmiljøene.

Eirik Sivertsen (A) [11:32:16]: Dette svaret er det overhodet ikke noen grunn til å takke for: Jeg er grunnleggende uenig med statsråden hvis det er sånn at han definerer at fagorganisasjonene ikke representerer en fagkunnskap på sitt felt. Min oppfordring til statsråden er at han går tilbake til regjeringen og tar en grunnleggende diskusjon med sine kolleger om hvordan man forholder seg til fagorganisasjoner som faglige rådgivere når man skal gjøre endringer i virksomheten. Den norske modellen bygger nettopp på et nært samarbeid med arbeidstakerne som de fremste kompetente ekspertene på det vi faktisk også sysler med i det offentlige.

Jeg skal benytte anledningen til å utfordre statsråden på et av de punktene jeg tok opp i mitt innlegg. Det er knyttet til eierskapskontrollen, der det etter min oppfatning er behov for å ha tydeligere og klarere flaggregler enn det er lagt opp til i lovforslaget – også etter innspill vi fikk i høringen.

Mitt spørsmål blir: Hvordan vil statsråden følge opp oppfordringen om å utarbeide en forskrift som er tydelig på flaggegrensen for kontroll med selskapene?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:33:26]: Tydeliggjøring av kravene som ligger i loven, kommer i forskriftsettet, det er ganske enkelt. Jeg har sagt at vi har en ambisjon om å levere det 1. januar 2019.

Representanten må gjerne være grunnleggende uenig med meg, men jeg ser en klar forskjell på et fagmiljø og en fagorganisasjon. Jeg har også vært lokalpolitiker, jeg har vært ordfører, jeg har vært fylkestingsmedlem, jeg har vært stortingsrepresentant, og jeg er statsråd. Det er et klart skille, det bør også være et konstitusjonelt skille, mellom en fagorganisasjon og et fagmiljø – fagetater og fagmiljø. Man må gjerne hevde at det ikke finnes, fordi man har inngått noen avtaler om samarbeid som gjør at man ikke kan stille seg kritisk til fagorganisasjonene. Det skal ikke jeg legge meg borti, men jeg skiller klart mellom en fagorganisasjon og et fagmiljø hvis jeg skal ha faglige svar på spørsmål.

Steinar Ness (Sp) [11:34:39]: Viss ei meldepliktordning skal vere effektiv og fungere, må det vere oversikt og openheit om kva slags verksemd meldeplikta omfattar. Eg viste i innlegget mitt til at det stod i proposisjonen at ei slik oversikt skulle vere offentleg tilgjengeleg på dei offisielle sidene til NSM. Det var ho, men er det ikkje lenger.

Eg vil gjerne spørje statsråden – eg skal ikkje spørje om kva som måtte ha skjedd her – om han raskt kan sørje for at denne oversikta vert tilgjengeleg både for Stortinget og for andre, for utan ei slik oversikt vil ikkje meldeplikta kunne handterast på ein effektiv måte. Sidan ingen frå regjeringspartia har kommentert dei merkna-dene som går på kritisk infrastruktur, IKT-tryggleik og dei forholda som ligg der: Har statsråden signal å gje når det gjeld korleis regjeringa vil stille seg til dei merkna-dene i oppfølginga?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:35:41]: De kravene som stilles i innstillingen vi vedtar i dag, vil gjelde fra loven er klar, og det vil den være 1. januar. Til hvorvidt det ligger noen tidligere krav til åpenhet rundt det: Jeg er enig med representanten i at åpenhet rundt hva som kan være selskap som skal omfattes av det, kan være lurt.

Når det gjelder kritisk infrastruktur, hvor den skal ligge og hvor den skal behandles: Jeg mener at en del absolutte krav til hvilke miljø som skal utvikle teknologi, hvilke miljø som skal forvalte teknologi, og hvor denne teknologien skal plasseres, også kan påføre oss sikkerhetsrisiko. Jeg mener det er sikkerhetskulturen og tenkning rundt sikkerhet som er bestemmende for hvordan vi ivaretar personvern hensyn, hvordan vi ivaretar tryggheten rundt sensitiv informasjon. Jeg mener at det er med dette for øye vi skal gå inn i forskriftsarbeidet og i sikkerhetskulturarbeidet vi skal gjøre – med bakgrunn i loven som vedtas i dag.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:36:52]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Rapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd om virksomheten 2. halvår 2016–1. halvår 2017 (Innst. 106 S (2017–2018), jf. Dokument 17 (2017–2018))

Ingjerd Schou (H) [11:37:16] (ordfører for saken): Vi er privilegert i vår del av verden med gode naboer og godt samarbeid mellom de nordiske land, og Nordisk råd er et viktig møtested for utveksling av erfaringer, dialog og politikkutforming. Norsk deltakelse i Nordisk råd er en verdifull mulighet for å videreutvikle og styrke samarbeidet mellom nettopp de nordiske land og våre gode naboer.

Det vi har til behandling i dag, er årsrapporten for annet halvår 2016/første halvår 2017. I den årsrapporten gis det uttrykk for stor aktivitet på mange områder, og at den norske delegasjonen, oppnevnt av det norske storting, deltar i møter og i det forberedende arbeidet, og slik sett bidrar både til å utvikle samarbeid og til å få resultater på de områdene som Nordisk råd naturlig skal ta hånd om.

Det er også grunn til å berømme den aktive deltakelsen Stortingets delegasjon har i Nordisk råd. Det at vi har hatt norsk formannskap i to av fagutvalgene i den aktuelle perioden, har styrket vår mulighet til å påvirke dagsordenen i det nordiske samarbeidet.

Det er flere grunner til å framheve at Norden er en av verdens mest integrerte regioner, og at samarbeidet har lange og gode tradisjoner. Et sterkt Norden i et sterkt Europa er et overordnet mål for arbeidet.

Det er viktig, og er også vårt bidrag, at Nordisk råd er aktiv i våre nærområder, som Arktis, Barentsregionen, Østersjøregionen og partnerskapene i den nordlige dimensjonen.

I Nordisk råd ser vi også at de av FNs bærekraftsmål som går på grensehindre og samarbeid om integrasjon av flyktninger og innvandring, står på rådets dagsorden. Dette arbeidet er svært viktig for det nordiske samarbeidet, for Norge som nasjon og for den enkelte innbygger. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og løse klimakrisen innen 2030, og det er grunn til å berømme Nordisk råd for å ha fulgt opp dette arbeidet i en egen arbeidsgruppe under norsk ledelse. At det nordiske arbeidet vies oppmerksomhet av parlamentenes presidenter, understreker også, slik komiteen har uttrykt det, at arbeidet rådet gjør, er en viktig del av parlamentenes arbeid.

Stortingets delegasjon til Nordisk råd har vært opp-tatt av å fjerne grensehindre, og har i dialogen med den norske samarbeidsministeren gitt uttrykk for at det konstruktive arbeidet på grensehinderområdet må fortsette.

De globale utfordringene med hensyn til antibiotika-resistens har resultert i tolv konkrete nordiske initiativ i nettopp dette arbeidet. Det er også positivt at Nordisk råd har tatt tak i det som går på mikropplast innenfor kosmetikk, og det som går på pant på plastposer, felles nordisk initiativ på integrasjonsområdet, felles nordisk elektronisk id og en nordisk tv-seriepris. Dette arbeidet har betydning for den enkelte innbygger i våre land og er med på å binde vårt nordiske fellesskap sammen.

Formannskapet i Nordisk råd har i perioden rettet oppmerksomheten mot Norden og dannelsen av våre stater, mot Norden og ren energi og mot Norden og nettverksarbeid. Norden skal spille en større rolle som forbilde og fredsmekler i den urolige tiden vi lever i, og spille en mer aktiv rolle i EU-samarbeidet.

Så er det grunn til å merke seg at Stortingets delegasjon til Nordisk råd har prioritert arbeidet med et godt naboskap i hele regionen, fra Vest-Norden til Østersjøregionen og til de parlamentariske organer i nord og i Arktis. Det nordiske samarbeidet med EU har stått høyt på dagsordenen i nettopp dette arbeidet.

Det er i Nordisk råd økt interesse for forsvars- og utenrikspolitiske spørsmål. Nordisk forsvarssamarbeid og økt vekt på samarbeid mellom Nordisk råd og EU har også preget arbeidet og debatten i Nordisk råd. Likeledes har flyktning- og migrasjonsspørsmål, samarbeidet i FN, spørsmål om Arktis og forholdet til Russland stått sentralt når nordiske politikere har møttes i rådsarbeidet.

Det er grunn til å påpeke at gjennom mange år, men særlig i det året denne årsrapporten omhandler, har Nordisk råd behandlet og vedtatt en rekke rekommandasjoner til Nordisk ministerråd som er av stor betydning for innbyggere i Norden. Det er også viktig at sakene forankres i Stortinget og i fagkomiteene i vårt parlament.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt president-plassen.

Martin Kolberg (A) [11:43:05]: Jeg vil begynne med å nevne det samme som saksordføreren, representanten Schou, nettopp har understreket, og det er viktigheten av det nordiske samarbeidet. Det går vel også an å si at jeg mener at det er viktigere enn den forholdsvis beskjedne oppmerksomheten som arbeidet i Nordisk råd ofte får.

Samarbeidet er viktig for Norden som region fordi de nordiske landene representerer en stabil samfunnsstruktur med relativt små forskjeller, stabil og effektiv økonomi og stabile demokratier. Alle landene, også Norge, har stor nytte av de relasjonene som det nordiske samarbeidet skaper. Samarbeidets viktigste oppgave er å ivareta disse tradisjonene som er knyttet til våre lands

historie, og et stykke på vei det som kan kalles for en felles kulturarv, og dessuten, selvfølgelig, som saksordføreren sa, felles språkforståelse. Ivaretagelsen av nettverk over grensene og et samarbeid som fungerer uten unødvendige begrensninger, er også av stor betydning for Norden og for Norge.

Jeg vil også framheve de personlige relasjonene som samarbeidet skaper mellom parlamentene og parlamentarikere, som svært verdifulle. Dette samarbeidet trengs også av en annen sentral og svært viktig grunn, som jeg i dette innlegget vil legge vekt på: Beskyttelsen av den europeiske humanismen og dermed kjernen i det europeiske demokratiet er en viktig oppgave for det nordiske samarbeidet. Vi ser tydelig hvordan disse verdiene settes under press i andre europeiske land. Rettsikkerheten, prinsippene i maktfordelingen og menneskerettighetene settes under press i flere europeiske land i vår tid. Det er alvorlig.

Jeg sier dette også i denne sammenhengen fordi det under sesjonen i Helsingfors, som ganske nylig er avholdt, kom sider av dette dypt alvorlige temaet opp til debatt i plenumsforsamlingen. Det var foranlediget av at representanter for det jeg vil karakterisere som høy-radikale partier i Norden, framhevet synspunkter på integrering av asylsøkere og flyktninger som ikke er forenlig med internasjonale konvensjoner som alle de nordiske landene har sluttet seg til. De representerer et brudd på den viktige nordiske politiske, humanistiske tradisjonen. At retten til å søke asyl og beskyttelse skal være reell, ble det stilt spørsmål ved i plenumsforsamlingen i Helsingfors.

Dette blir i særdeleshet alvorlig når det i en autorisert nordisk parlamentarisk forsamling blir snakket nedsettende og karakteriserende om mennesker fordi de har en annen religion enn det noen oppfatter som den riktige. De burde interneres, ble det sagt fra talerstolen i Nordisk råd, altså fengsles uten lov og dom. Det er en alvorlig situasjon for oss. Norden er nemlig blitt Norden, og Norge er blitt Norge, fordi vi har tatt vare på hverandre. Vi bør alle minne oss om hva det betydde i forbindelse med den andre verdenskrigen, som er et lysende eksempel på kjernen i det nordiske samarbeidet, ikke bare parlamentarisk og politisk, men også mellom folkene. Derfor mener jeg at det er noe av det viktigste det handler om i den aktuelle tid, og når vi snakker om nordisk samarbeid, må Norden være i front i Europa for de samme verdiene som vi har vist hverandre gjennom hele Nordens moderne historie. De blir satt på prøve hvis vi ikke beskytter humanismen, religionsfriheten og rettssikkerheten i vår egen verdensdel. Det er helt essensielt. Derfor legger jeg vekt på det i dette innlegget, først og fremst fordi det er dette jeg mener det handler om.

Jeg håper og tror at vi på tvers av partiskiller i dette storting, men også i den nordiske forsamling, når vi nå har lederskapet, med representanten Tetzschner som president og undertegnede som visepresident, har kraft og vilje til å ta denne kampen. Det vil bli det viktige, og det vil være forutsetningen for at vi skal kunne greie å følge opp den tradisjonen som det nordiske samarbeidet reelt sett bygger på.

Så vil jeg legge til, i likhet med det representanten Schou sa, hvor viktig det nordiske samarbeidet er på en rekke institusjonelle områder. Og det går an å si – jeg har tenkt på disse ordene – at særlig i dagens situasjon er det nordiske samarbeidet særdeles nyttig for Norge, fordi det bygger bro mellom de nordiske EU-landene og EØS-medlemmene. Det tette samarbeidet er også viktig for snarlig varsling og oppmerksomhet i europasaker der man ikke har sammenfallende interesser.

Utenriks- og forsvarskomiteen ser den norske deltakelsen i Nordisk råd som en verdifull mulighet til å videreutvikle og styrke samarbeidet mellom de nordiske land. Det er ikke bare en mulighet, men også en sjanse som den norske delegasjonen har benyttet seg av, som representanten Schou sa.

I den perioden vi her behandler, har Norge hatt formannskap i to fagutvalg, utvalget for kunnskap og kultur og utvalget for velferd. Dette har bidratt til å sette spørsmål av høy aktualitet også for norsk politisk debatt på dagsordenen, det være seg initiativ for å sikre godkjennelse av hverandres utdanning i de nordiske land, bedring av språkforståelsen ved å fjerne dubbing av barneprogrammer på TV, felles promotering av nordisk mat, design, kunst og håndverk eller felles innsats mot antibiotikaresistens og grenseoverskridende behandlingmuligheter for nordiske pasienter. Arbeidet for å bygge ned grensehindre og tiltak for å hindre at nye oppstår har dessuten gjennom mange år vært et viktig satsingsområde for Nordisk råd. Dette arbeidet må videreføres.

Innsatsen for å bidra til å gjennomføre FNs bærekraftsmål vil ha – og må ha – høy prioritet i tiden framover. En arbeidsgruppe under ledelse av Sonja Mandt la fram en omfattende rapport: Nordisk samarbeid og bærekraftsmålene i 2030. Denne følges nå opp i det norske formannskapsprogrammet, hvor bl.a. miljø og sikkerhet til havs er et satsingsområde. Det er viktig at de nordiske land sammen er pådrivere i internasjonale fora for havrett og en regulert og bærekraftig utnyttelse av ressursene i havet.

Statsråd Bakke-Jensen er jo både forsvarsminister og samarbeidsminister, og det er viktig også å få sagt – og det tror jeg statsråden er enig i – at de siste årene er samarbeid på forsvars- og beredskapsområdet viet større oppmerksomhet i det nordiske samarbeidet. Jeg vil ut-

trykke at jeg mener at det er bra, og jeg vil si at det er nødvendig, likeledes samarbeidet over landegrensene for å bekjempe cyberkriminalitet, som vi på en litt annen måte diskuterte i stad, i forbindelse med vår egen lovgiving. Dette er selvfølgelig også et internasjonalt spørsmål av stor betydning. Samfunnsikkerhet og en tryggere digital tilværelse er blant det norske formannskapets satsingsområder i 2018.

Til slutt vil jeg si at det er grunn til å understreke betydningen av et nært nordisk samarbeid, men skal vi få optimalt ut av samarbeidet, må de respektive lands parlamenter trekkes sterkere inn i arbeidet. Erfaringsutvekslingen mellom fagkomiteer og samordning f.eks. ved implementering av EU-direktiver er tiltak som kan og bør forsterkes.

Helt til slutt vil jeg fra talerstolen gi uttrykk for at vi har et veldig godt administrativt apparat her i Stortinget som håndterer disse spørsmålene, under Einar Ekerns ledelse, og jeg uttrykker en takk for det arbeidet som de gjør.

Ingjerd Schou (H) [11:53:25]: Det var representanten Kolberg som inspirerte meg til å ta ordet på nytt. Det handler om et tema som jeg også tenkte på da jeg arbeidet med årsrapporten, og det er at Nordisk råds arbeid er noe som veldig mange politikere møter, både som lokalpolitikere, som fylkespolitikere og ikke minst når man er i storting og regjering. Selv fikk jeg mitt møte med dette temaet i regjering, foruten å ha møtt det i kommune- og fylkespolitikken, i 2001, da fiskeriminister Svein Ludvigsen var samordningsminister, og jeg som statsråd for sosiale saker hadde ansvaret for en rekke av velferdsordningene.

Hvis man med jevne mellomrom skulle ha skrevet historien til Nordisk råd og virkelig sett på de resultatene som det nordiske samarbeidet gir for enkeltinnbyggere, tror jeg det over tid kunne ha vært en nyttig øvelse for virkelig å få fram det som er et konkret resultat, som f.eks. at trygdeordninger og velferdsordninger er blitt forbedret og også forenklet, slik at det er mulig i større grad å bevege seg mellom de nordiske land. Det er et tema som man ofte ikke vier så stor oppmerksomhet, men veldig mange som arbeider i ett land og bor i et annet land – og som, for å si det sånn, får barn i et tredje land – har nytte av at disse velferdsordningene er blitt arbeidet med, og slik sett også forenklet.

Hvis jeg skulle ha gitt dagens delegasjon en oppfordring, ville det kanskje nettopp ha vært – i det arbeidet hvor Norge nå har god innflytelse gjennom ledelsen av Nordisk råd – om man i større bolker skulle ha sett på resultatene over tid, og ikke bare de enkelte års årsrapport. Den historien tror jeg ville ha vært en nyttig øvelse, også fordi jeg tenker at veldig mange av de internasjonale de-

legasjonene som Stortinget har oppnevnt, ikke nødvendigvis får oppmerksomhet for det viktige arbeidet som skjer. Nordisk råd er en av dem. Europarådet, som jeg selv leder delegasjonen til, er en annen. Men vi har flere delegasjoner som har denne typen viktig arbeid, som har direkte konsekvenser for innbyggere i vårt land, hvor politikken er oppe til eksamen hver eneste dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Presidenten vil foreslå at sakene nr. 7, 8 og 9 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 7 [11:56:23]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Avfall som ressurs – avfallspolitikk og sirkulær økonomi (Innst. 127 S (2017–2018), jf. Meld. St. 45 (2016–2017))

Sak nr. 8 [11:56:37]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om sirkulærøkonomi som hovedløsning for håndtering av farlig uorganisk avfall i Norge (Innst. 128 S (2017–2018), jf. Dokument 8:106 S (2017–2018))

Sak nr. 9 [11:56:55]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Aina Bastholm om et løft for norsk sirkulærøkonomi gjennom gjenvinning av avfall for næringsaktører og kommuner (Innst. 129 S (2017–2018), jf. Dokument 8:31 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt på følgende måte:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter, Rødt 5 minutter og medlemmer av regjeringen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere, og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Else-May Botten (A) [11:58:12] (ordfører for sakene nr. 7–9): Som saksordfører legger jeg fram energi- og miljøkomiteens innstilling til denne stortingsmeldingen om avfall som ressurs – avfallspolitik og sirkulærøkonomi, samt de to andre Dokument 8-forslagene som presidenten viste til.

Dette er politikk som har skapt engasjement rundt omkring i landet, og det er diskusjoner som har vært løftet i ganske vidt spenn. En ting er kildesortering, som man har på hjemmebane og på jobben, en ting er trygghet for om leker, kosmetikk og klær inneholder miljøgifter – nytt kjøp kontra reparasjoner, plast i havet og hvordan dette påvirker livet i havet, farlig avfall og håndtering av dette inn i framtiden, nye arbeidsplasser og hvilke rammebetingelser de må ha for å sette fart på den sirkulære økonomien. Det handler om hva du og jeg gjør, men det handler også om hva regjeringen, EU og FN velger å gjøre med hensyn til de utfordringene vi står i.

Arbeidet med meldingen har vært en reise i både kjente og ukjente farvann for oss alle sammen, tror jeg, og jeg tror jeg kan si på vegne av hele komiteen at vi har lært masse og bidratt med en rekke politiske forslag ut over det regjeringen la fram i juni. Det var ikke minst på grunn av at det kom en rekke forslag under høringen, og vi jobbet sammen for å finne formuleringer og vedtak der vi har kunnet samlet oss. I tillegg er det selvfølgelig forslag fra enkeltparti som ikke har fått flertall, men det har vært massevis av engasjement rundt dette.

Det var riktig og et riktig tidspunkt å komme med en stortingsmelding nå. Det å fokusere på avfall som ressurs framfor noe som bare skal brennes eller deponeres, er utrolig viktig. Arbeiderpartiet mener at regjeringen har kommet med en rekke gode tiltak rundt avfall, men vi er skuffet over at man ikke har greid å løfte sirkulærøkonomi uten bare å ha en situasjonsbeskrivelse eller ha en henvisning til EU. Denne muligheten skulle man virkelig ha grepet tak i, for næringslivet etterlyser jo tiltak, etterlyser politikk, rammebetingelser og virkemidler som er tilpasset en sirkulærøkonomi, ikke bare en lineær tilpassning, sånn som man gjerne har i næringspolitisk sammenheng ellers.

Det er synd at regjeringen ikke hadde politikk for det de egentlig kom til Stortinget med. Det har nå gått tre-kvart år siden denne stortingsmeldingen ble lagt fram, så vi har store forventninger til at ting vil skje raskt etter at vi har behandlet denne saken i dag.

Vi har allerede i dag en del støtteordninger i virkemiddelapparatet, bl.a. miljøteknologiordningen. Hvordan kan den tilpasses de utfordringene og mulighetene man har i sirkulærøkonomien? Hvordan kan Enovas krav være med og bidra til at man kan få tilskuddsordninger til dette? Hvordan skal skattene og avgiftene reguleres med hensyn til dette? Skal man ha avskrivning el-

ler nedskrivning i regnskapsføringen, slik at dette er tilpasset de utfordringene man står oppi?

Det som er spennende med dette, er at hvis vi klarer å oppnå en god politikk når det gjelder sirkulærøkonomi, vil vi være med og bidra til å skape nye arbeidsplasser rundt omkring i hele landet, samtidig som vi vil være med på å bygge verdiskaping, som er viktig.

Forbrukerperspektivet har vært løftet gjennom behandlingen av meldingen. Forbrukerrådet hadde klare og tydelige forventninger om en rekke framtidsrettede løsninger under høringen, og mange av disse forslagene har nå fått flertall. Vi ser at det vil bli behov for flere fagarbeidere i skomaker-, møbeltapetserer-, urmaker- og skredderfaget om utviklingen går mot gjenbruk og reparasjoner i større grad enn hva vi har i dag. Da må utdanningstilbudene være tilrettelagt for det. Vi ønsker å øke reklamasjonsretten til seks år. Vi øker selgers bevisbyrde til to år og tilpasser regelverket slik at varer skal kunne repareres av alle profesjonelle reparatører uten at det går ut over garantien.

Avfallshierarkiets ressursbruk bør starte med å produsere minst mulig avfall. Derfor etterlyser vi tiltak når det gjelder den overordnede målsettingen om å redusere avfallsmengden. Norsk avfallspolitik handler i dag i stor grad om det nederste trinnet på avfallspyramiden, som er deponi, og det går dessverre i feil retning. Det er et nasjonalt mål at veksten i den totale avfallsmengden skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten, men vi ser at BNP i perioden 2012–2015 økte med i overkant av 7 pst., mens avfallsveksten har vært på 8 pst. i samme periode. Gjennom å bevege oss oppover i avfallspyramiden vil vi både kunne redusere klimaavtrykket og øke jobb- og verdiskapingen, understøttet av et næringsliv med styrket grønn konkurransekraft og nye forretningsmodeller. Under høringen var det en rekke aktører som tok opp nettopp dette.

Når en går i butikken og kjøper klær, barneklær, dukke, sjampo eller hva som helst, tror en at dette er trygge produkt. Sannheten er at det fremdeles gjøres nye funn av miljøgifter i disse varene. De inneholder kjemikalier som regnes å utgjøre en alvorlig trussel mot helse og miljø. Enkelte slike produkt inneholder miljøgiftene PFAS, som er blant de minst nedbrytbare stoffene vi kjenner til. I Arbeiderpartiet mener vi at miljøgiftene må tas ut av kretsløpet, og det er et behov for forbud mot varer som inneholder PFAS. Det skal være trygt å kjøpe barneklær, det skal være trygt å kjøpe leker.

Når det gjelder farlig avfall, er det så vidt nevnt i denne meldingen, det er kanskje to–tre linjer. Det er et nasjonalt ansvar å ha deponi for farlig avfall, ikke minst å bidra til mål og tiltak som får ned behovet for deponi. Dette er en viktig sak å ta tak i. Regjeringen holder nå på å finne en ny løsning fra 2022, når Langøya er full. Det er

regjeringens ansvar å legge til rette for den beste løsningen, men i denne meldingen er det også naturlig at vi fra Stortinget legger noen overordnede føringer for å trygge det nasjonale ansvaret på en skikkelig måte. Det må stilles strengere krav rundt sirkulærøkonomi også på det feltet – bedre løsninger for miljøet rundt deponi og bruk av ny teknologi og kompetanseutvikling. Det totale bildet rundt deponiet som skal overta fra 2022, må ha trygge løsninger for både framtidige naboer og miljøet. Regjeringens ambisjoner så langt er utydelige og vage, så her håper vi at statsråden vil kunne jobbe aktivt og konstruktivt for å finne gode løsninger for fremtiden, og gjerne i samarbeid med Stortinget.

En nasjonal avfallspolitikk må ses i sammenheng med både industri- og klimapolitikken med tanke på økt ressursutnyttelse av avfall, biprodukt innenfor bærekraftige samfunnsøkonomiske rammer. Skal Norge nå målet om 70 pst. materialgjenvinning innen 2020 og målet om at 65 pst. av husholdningsavfallet skal resirkuleres innen 2035, er det viktig at kompetanse, statistikk, forskning og utvikling og innovasjon innrettes for å nå dette målet.

Kommunene har en nøkkelrolle i arbeidet med omstilling til lavutslippssamfunnet og en sirkulærøkonomi. De har et stort potensial for å bruke avfall som drivkraft for innovasjon, sysselsetting og energi, og for at Norge skal nå de miljøpolitiske målsettingene vi har satt oss.

Arbeiderpartiet vil også ta opp det som går på plast og marin forsøpling, for vi mener det er behov for en helhetlig strategi mot marin forsøpling, hvor en tar for seg hele verdikjeden fra produksjon av plast til opprydding av søppel. Skal vi nå den globale nullvisjonen for marin forsøpling, må vi i større grad kartlegge kildene til forsøpling, jobbe i alle ledd med å stanse forsøplingen, finne alternativ til plast der det er nødvendig, styrke forebyggingsarbeidet og inkludere avfallsplaner med miljømessig tilfredsstillende avfallshåndteringsanlegg i alle havner.

Her står komiteen samlet på mange områder, men det som er viktig for oss å nevne spesifikt, er at vi må ta på alvor at det årlig havner åtte millioner tonn plast i havet. Om dette fortsetter, vil det være mer plast enn fisk i havet i 2050, og det kan vi ikke være med på. Her trengs det sterkere lut.

Vi har sagt at det dessverre ligger en del offshoreskip i opplag langs kysten. Vi har ikke sagt at alle de skal brukes til å samle plast – det er 130 båter, det tror jeg hadde blitt enorme summer – men vi er opptatt av at vi skal ta en lederrolle internasjonalt for å se på hvordan vi kan kartlegge hvor i havet det finnes mest plast, hva vi kan bidra med av teknologiske løsninger, og om det er muligheter for at noen av skipene kanskje kan bygges om, slik at vi kan være med og ta et stort ansvar også på inter-

nasjonale hav. Vi er en skipsnasjon, vi er en kompetansenasjon når det gjelder det.

Så til slutt: I dag har vi forslag om å innføre et mål om å fase ut og forby produkter og bruk av enkelte engangsartikler i plast innen 2020. Begrene vi har her på Stortinget, fikk komiteen refs for x antall ganger under høringen, så det er en liten beskjed fra komiteen til presidentskapet, at vi må kanskje kvitte oss med disse.

Jeg tar opp forslagene Arbeiderpartiet er med på.

Presidenten: Representanten Else-May Botten har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lene Westgaard-Halle (H) [12:08:29]: Som representant fra Vestfold, som bor midt mellom avfallsdeponiet på Langøya og det mulige deponiet i Brevik, vet jeg at god håndtering av avfall er en høyaktuell sak hos oss. Dagens deponi på Langøya i Holmestrand er fullt i 2022, og uten en ny løsning står vi uten behandlingsskapitet for farlig avfall. Dessverre vingler Arbeiderpartiet voldsomt i den saken.

I valgkampen eksploderte det nede hos oss da Gahr Støre barket sammen med industrien og fagforeningene knyttet til nettopp denne saken. I dag gjør altså Arbeiderpartiet det igjen, og vil overfylle deponiet i Holmestrand ved et løst forslag her i salen. Spørsmålet mitt er da: Når det nesten renner over på Langøya, hvordan ser Arbeiderpartiet for seg at vi skal forholde oss til det, og har Arbeiderpartiet noe forslag til lokalisering av nytt deponi?

Else-May Botten (A) [12:09:26]: Regjeringen har ansvaret for å finne en løsning når deponiet på Langøya er fullt. Det er det ingen tvil om. Det startet med tolv ulike aktører som var interessert i dette, man har kommet ned på to. Jeg kjenner veldig godt til den situasjonen, for jeg kommer fra Møre og Romsdal, og Rødsand er ett alternativ, og i Brevik har vi et annet alternativ – som også jobber med dette. I denne sammenhengen er vi opptatt av å vise til at vi vil ha en nasjonal strategi, en nasjonal plan for hvordan vi skal løse dette, hvordan vi skal unngå at farlig avfall faktisk kommer i et deponi, for vi må se på hvordan vi kan løse dette sirkulært. Det har ikke regjeringen svart på i det hele tatt i denne saken. Hva slags kriterier skal vi ha? Hvilke krav skal stilles til aktørene? Dette er det viktig for oss å se på. Det forslaget som kommer i dag, gjelder hvis man ikke klarer det, det er det vi har svart på.

Terje Halleland (FrP) [12:10:41]: Den 5. februar i år kunne vi lese i Dagens Næringsliv om Arbeiderpartiets forslag om å bruke offshorbåter i opplag for å plukke opp plast i havet – ikke bare dyrt, men også et svært

dårlig tiltak, ifølge både Havforskningsinstituttet og WWF. Samtidig vet vi, basert på en studie fra Helmholtz Centre for Environmental Research, at 90 pst. av plassten i havet kommer fra ti elver. Ingen av disse elvene ligger i Norge. Det viktigste tiltaket vi kan gjøre i kampen mot marin forsøpling, er å stanse tilførselen av den. Det er et arbeid vi må gjøre utenfor egne landegrenser. Mitt spørsmål til representanten er om Arbeiderpartiet er villig til virkelig å gjøre noe i den internasjonale kampen mot marin forsøpling og være med på et initiativ til å målrette en større del av dagens bistandsmidler til avfallshåndtering rundt de ti elvene som tilfører mest plast.

Else-May Botten (A) [12:11:39]: Det synes jeg var et veldig godt spørsmål. For å si det sånn, mener jeg det er viktig at Fremskrittspartiet også engasjerer seg i denne saken. Jeg tror også jeg må få lov til å rose statsråden for det som har vært gjort i FN, for å ta tak, slik at 170 land nå samarbeider om å finne løsninger på dette. Det som var vår intensjon, var at vi har altfor mange offshorebåter i opplag. Hva kan vi gjøre nå? Har vi et momentum der Norge kan være med og bidra med noe kapasitet for å hente inn den plassten som muligens ligger tilgjengelig, eller se på hvilke muligheter som er når det gjelder store ansamlinger, som blir nevnt her?

Jeg har nesten glemt spørsmålet – men det var bistandsmidler. Jeg har allerede snakket med lederen i utenriks- og forsvarskomiteen om nettopp det. Vi har ikke låst noen dør, men det er ikke sikkert at det er det som skal til.

Ketil Kjenseth (V) [12:12:56]: Representanten Botten nevnte kommunenes store ansvar for å nå de målsettingene vi har innenfor avfallssektoren. Det er en oppfatning som mange deler, at husholdningene gjør en kjempestor jobb med å sortere – litt ulikt i mange kommuner riktignok, men de gjør en viktig jobb.

Rundt Mjøsa har vi delt dette også mellom kommunene. På Lillehammer har vi matavfallsanlegg som produserer biogass. På Hamar har de også avløpsrensaneanlegg som produserer biogass. Totalt i Oppland og Hedmark har vi tre anlegg som produserer biogass. Men alle bussene kjører på importert biodiesel. Vi utnytter ikke de mulighetene vi har. Arbeiderpartiet styrer jo både i Hedmark og Oppland fylkeskommuner. Å legge ut disse bussrutene på anbud er ikke med på å skape noe marked. Hva er viktigst for Arbeiderpartiet, er det at kommunene skal ha oppgavene og fylkene ikke skal gjøre det vi ber dem om, eller er det miljøet – lokalt og sentralt?

Else-May Botten (A) [12:14:05]: Jeg synes det er viktig at vi nå kan se på nye løsninger når det gjelder å ta i

bruk biogass som drivstoff. Det er klart at hvis vi klarer å produsere det hjemme istedenfor å importere, er det kjempefint. Representanten Kjenseth skal ikke bli forundret om det ganske snart kommer et forslag til Stortinget, som vil bygge opp under det han etterlyser – et mer aktivt fokus på å kunne lage biogassen selv og tilpasse bruk av den i landet.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Lene Westgaard-Halle (H) [12:15:05]: For alle oss som er litt over gjennomsnittet opptatt av politikk, er det å følge debattene i Stortinget litt som å følge med på OL – det er kanskje å ta litt hardt i, men det er i hvert fall like spennende som Dagsnytt atten. Og så kan man jo legge hva man vil i det, for så vidt.

En ting jeg la merke til da jeg «nerdet meg» igjennom disse debattene før jeg selv ble valgt inn her, var at da komiteene behandlet litt større saker, som f.eks. en stortingsmelding – som vi har til behandling i dag – takket alltid flere av representantene komiteen og komiteens medlemmer for godt arbeid, noen ganger til og med også for godt samarbeid. Utenfra syntes jeg det var litt rart, og det kan virke litt påtatt, som om det er noe man må gjøre for å være høflig. Men så er dagen her da jeg har opplevd samarbeidet i komiteen og hvordan vi har jobbet med denne meldingen, og helt uten påtatt høflighet kan jeg si at jeg virkelig vil takke komiteen. Det har vært spennende og gode diskusjoner underveis, alle partiene har både gitt og tatt, noe som har ført til at vi har kommet fram til mange gode forslag sammen. Rause og løsningsorienterte partier er veldig bra for miljøet vårt, og det er nettopp miljøet som blir vinneren her i dag. Det er vel kanskje litt som å banne i kirken å si at det tross alt er viktigere enn partipolitisk seire, men det er det, og jeg er egentlig overbevist om at de fleste i komiteen vår mener det samme.

Avfall er kanskje ikke det mest attråverdige politikkområdet å jobbe med i utgangspunktet, men når vi går litt i dybden av hva det faktisk er vi behandler her i dag, er det ganske spennende likevel. For oss som var unge på 1980-tallet, midt i jappetiden, var ikke bruk og kast nødvendigvis assosiert med noe negativt. Slik er det ikke i dag. Som konservativ vil jeg si takk og lov for det. Er det noe som representerer et samfunn på feil spor, er det sløsing med ressurser, for avfall har blitt en ressurs – det er vi alle enige om – og selv de gamle 1980-talls-jappene har innsett at de må endre atferd. Så varierer det litt hva som motiverer denne atferdsendringen – for noen er det miljø, for andre er det erkjennelsen av at det faktisk ligger penger i sirkulærøkonomi. Det er da ting skjer. Det er da vi får til noe, når disse kapitalistene står sammen med miljøhippiene, uavhengig av motivene. Det er ikke slik at motivene alltid må være edle og altruistiske. Det er

veldig fint om de er det, men når sirkulærøkonomi nå blir en naturlig del av hverdagen både offentlig og privat, er det ikke realiserbart uten økonomiske incentiver, og det er her vi i denne salen kommer inn i bildet.

Meldingen i seg selv inneholder en rekke konkrete forslag som jeg er veldig glad for, spesielt trykket på å forskriftsfeste produsentansvaret for emballasjeavfall, kravet om utsortering og materialgjenvinning i større grad og styrking av markedet for sekundære råvarer. Det ligger liksom litt til grunn for at vi skal få til det vi ønsker her.

Så har vi kysten vår. Jeg skal ikke stå her og si at jeg er glad for at man fant plast i magen på en hval, for de bildene var ganske brutale, men jeg er glad for reaksjonene og engasjementet som fulgte av de bildene vi så av denne hvalen. Jeg tror det var et viktig øyeblikk for ganske mange som ikke har fulgt så mye med på hvor stort problemet med plastforurensning faktisk er. Og så er jeg Vidar Helgesen evig takknemlig for den innsatsen han har gjort på dette feltet, og for at Norge nå går foran og leder an i arbeidet internasjonalt for å bekjempe marin forøpling.

For oss nordmenn betyr sjøen mye. Den er en del av historien vår, den er en del av sjelen vår, og den er en viktig del av inntekten vår. Vi har alle opplevd – i hvert fall vi som bor langs kysten, og det er jo veldig mange av oss i Norge – å rusle en tur langs en vakker kyststi for så å møte en tilgriset vik full av søppel. Mye av dette er internasjonale utfordringer som vi er nødt til å løse globalt, men det betyr ikke at vi ikke kan og skal bidra i Norge. Det gjør vi, og det skal vi fortsette med – og vi skal gjøre mer. Vi bør gjøre det gratis for fiskere og andre å levere marint avfall basert på de gode erfaringene fra «Fishing for Litter»-prosjektet. Vi bør, i samarbeid med næringslivet, utvide produsentansvaret for emballasje, slik at det også omfatter et medansvar for forøpling. Plastposebruken må reduseres, kommuner bør kunne få mulighet til å innføre gebyr for forøpling, og arbeidet mot mikroplast må styrkes. Derfor er det viktig at den strategien vi allerede har på dette området, revideres i takt med teknologiutviklingen på feltet. Vi ber i saken i dag om at dette gjøres allerede om to år, for vi kan alltid gå lenger. Det regner jeg med at debatten i dag kommer til å dreie seg mye om. Vi vil gjøre ting hardere, fortere, mer, bruke mer penger, men uansett hvor utålmodige vi er, er det viktig at vi gjør gode, offensive og realistiske vedtak. Jeg føler at vi leverer i denne saken i dag. Kunnskapsgrunnlaget og avfallsstatistikken skal bedres, og det er det behov for. Noen ganger er det jo litt fristende som politiker å innføre tiltak basert på det vi kaller superenkel forskning, eller selvsyn, men politikken treffer som regel bedre med et godt kunnskapsgrunnlag i bunnen for vedtakene. Det er for øvrig noe alle partier bør huske

når vi i de sene nattetimer sitter og behandler budsjett, f.eks.

For oss i Vestfold, som bor midt mellom dagens anlegg for håndtering av farlig avfall – både det som er, og det som muligens blir – er det spesielt viktig at regjeringen nå bes utarbeide en plan for begrensningen av nettopp farlig avfall, for det er en del av dette farlige avfallet som vi ikke ønsker inn i sirkulærøkonomien, nettopp fordi det er farlig avfall. Vi ber i dag også regjeringen utrede virkemidler og tiltak for å legge til rette for fosforgjenvinning i Norge. Det skal jobbes for et forbud mot varer som inneholder giftstoffene PFAS, det skal utredes påbud om rensing av flyveaske, gummigranulat fra kunstgressbaner skal samles opp, og det skal utarbeides en nasjonal strategi for en sirkulærøkonomi – dette bare for å nevne noe. Det er jo mange spennende forslag i denne saken som kommer til å få flertall.

I OL heier vi idrettsheltene våre fram. Jeg tror at vi i større grad må heie fram utviklingen av aktørene på avfallsfeltet også. Hvis vi skal lykkes med det grønne skiftet, må næringsliv, vi politikere og innbyggere trekke sammen. Det samspillet bygges aller best gjennom at vi husker at gulrot er veldig mye mer motiverende enn pisk – ikke til forkleinelse for politikere som ønsker å ta i bruk begge virkemidler, for det gjør vi i dag. Men det viktigste vi også gjør, er faktisk ikke å vise handlekraft, som vi jo ofte sier som politikere i denne sal; det viktigste vi gjør, er å ta gullmedaljen hjem på vegne av miljøet – som et lag der både næringsliv, politikere og innbyggere står sammen.

Jeg tar opp de forslagene Høyre sammen med andre partier står bak i saken.

Presidenten: Representanten Westgaard-Halle har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Espen Barth Eide (A) [12:22:15]: Jeg slutter meg til vurderingen av godt samarbeid i komiteen.

Dette er jo en melding om avfall og sirkulærøkonomi, men som det har blitt sagt tidligere, har fokuset i meldingen vært mer på avfallshåndtering enn på sirkulærøkonomi. Jeg tenkte derfor å bruke anledningen til å utfordre Høyre og representanten på hva man nå tenker og ser for seg som den videre utviklingen på feltet sirkulærøkonomi for Norge, for dette er jo ikke bare en detalj, det er en helt sentral omlegging av hvordan man tenker om økonomi, økonomisk politikk og næringsliv. Det er et sterkt engasjement der ute, også i næringslivet og hos andre aktører, for at vi skal gjøre det, men det er åpenbart et langt lerret å bleke også for Norge, så hva er Høyres svar på den utfordringen?

Lene Westgaard-Halle (H) [12:23:03]: Jeg deler oppfatningen av det engasjementet, og jeg er veldig glad for å se det engasjementet rundt sirkulærøkonomi som er i dag, for det er litt nytt; det er noe som har kommet de siste årene. Jeg er også veldig glad for at vi kommer til å stå sammen i komiteen i dag, og kommer til å be regjeringen om en nasjonal strategi for sirkulærøkonomi, som jeg forventer kommer til å adressere og svare på mange av disse spørsmålene.

Sandra Borch (Sp) [12:23:43]: Jeg vet at representanten Westgaard-Halle deler mitt engasjement om satsing på biogass. I dag er det om lag 40 biogassanlegg i Norge. Bare sju av dem bruker husdyrgjødsel som råstoff, ifølge Miljødirektoratet. Derfor er det nå bare om lag 1 pst. av husdyrgjødselen som går til biogassproduksjon.

Stortinget vedtok i 2009 at det skulle tilrettelegges for å bruke 30 pst. av gjødselen til biogassproduksjon innen 2020. Status er at vi ligger ganske langt unna dette målet. Spørsmålet er hvilke konkrete tiltak regjeringspartiene har gjort for å nå dette målet, som nå framstår som helt urealistisk.

Lene Westgaard-Halle (H) [12:24:26]: Takk for et veldig godt spørsmål. Det er jeg veldig glad for, for jeg kommer fra et fylke som faktisk gjør dette. I Vestfold har vi Greve Biogass, og der er husdyrgjødsel en del av anlegget og brukes i veldig stor grad, og det har vært etter et veldig godt samarbeid med bl.a. Bondelaget, som har vært pådrivere.

Jeg er også veldig glad for at vi i saken i dag løfter nettopp det og i større grad kommer til å stille krav til at man har husdyrgjødsel inn i biogassanlegg i framtiden, og at man pålegger et krav om at dette skal utredes. – Så det er fint.

Lars Haltbrekken (SV) [12:25:09]: Jeg vil starte med å takke representanten Westgaard-Halle for godt samarbeid, særlig for å få gjort noe med spredningen av gummigranulat fra norske kunstgressbaner; der tar vi et viktig skritt i dag.

Så til spørsmålet. Den 3. februar 2015 sa daværende miljøpolitisk talsperson i Høyre, Nikolai Astrup:

«Miljøgifter brukes i stadig flere produkter vi bruker og omgir oss med hver eneste dag. Det er krevende for forbrukerne å forholde seg til, ikke minst fordi vi sjelden vet hva produktene vi kjøper, inneholder.»

Mitt spørsmål er da: Hvorfor vil ikke Høyre i dag støtte SV, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og MDGs forslag om å gi forbrukere i Norge informasjon om innhold av miljøgifter i produkter som de kjøper?

Lene Westgaard-Halle (H) [12:26:01]: Jeg er veldig

enig med representanten fra SV i den utfordringen som ligger i miljøgifter, og jeg er også veldig glad for det arbeidet som der er gjort i EU. Det er jo et av de viktigste verktøyene våre for faktisk å løse dette. Når det gjelder REACH-forordningen i EU, har Norge nominert flere miljøgifter til å stå på denne listen, så vi er en av pådriverne i den sammenheng.

Jeg tror at skal vi løse dette, er vi nødt til å gjøre det sammen med EU. Å ha særnasjonale forbud er veldig fristende, men dessverre ikke gjennomførbart. Jeg tror nok dessverre at løsningen er den at vi er nødt til å gjøre dette i hele EU – både innholdsdeklarasjon og det å løfte flere miljøgifter på denne REACH-forordningslisten. Vi har litt den tilnærmingen i Norge at vi skal klare å løse andre problemer, og jeg tror nok løsningen her ligger i at Norge gjør det, men sammen med EU, sånn at vi blir flere.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Terje Halleland (FrP) [12:27:07]: Det er åpenbart for enhver at essensen i en god økonomi er å utnytte ressursene mest mulig effektivt. Det er nettopp dette som er kjernen i Meld. St. 45, omhandlende avfallspolitikk og sirkulær økonomi. Spørsmålet er hvordan vi som nasjon skal klare å utnytte ressursene våre på en smartere måte, både av hensyn til økonomi og næringslivets grønne konkurransekraft og også av hensyn til miljøet.

Det har lenge vært en nær sammenheng mellom vekst i avfallsmengden og vekst i økonomien. Dette er en sammenheng som alle har en interesse av å bryte. Vi skal produsere mindre avfall og utnytte det avfallet vi får, på en bedre måte, samtidig som vi skal fortsette å legge til rette for vekst i norsk økonomi. Vi skal med andre ord løfte blikket, se mulighetene og tenke nytt. For som den kjente fysiker og nobelprisvinner Albert Einstein en gang så fint sa det: Den verden vi har skapt, er et resultat av vår tenkning, den kan vi ikke endre uten at vi endrer vår tenkning.

Og akkurat det er vi i gang med. Vi ser stadig flere eksempler på bedrifter som ser nye muligheter for å utnytte avfallet på en bedre måte, enten det er til materialgjenvinning eller til produksjon av energi. Et eksempel å trekke fram er arbeidet Yara og VEAS gjør med å gjenvinne nitrogen til mineralgjødsel fra avløpsvann. VEAS har en ambisjon om å bli verdensledende på å utnytte avløpsvann som en ressurs til gode for både miljø, samfunn og bunnlinjen. Dette er et eksempel på at det kan lønne seg å tenke nytt og tenke sirkulært.

Jeg vil også gjerne vie litt tid til det som kanskje er vår største felles miljøutfordring, nemlig plastforurensning i verdenshavene. Norge er verdensledende i kampen mot marin forsøpling, og det er en posisjon som vi skal fortsette å inneha. Det er av den grunn også gledelig at vi

gjennom dagens behandling får på plass en strategi mot marin plastforsøpling og spredning av mikroplast.

For Fremskrittspartiet er bekjempelse av marin forsøpling en sak som står høyt på dagsordenen. Det betyr at en styrker innsatsen for å fjerne plast både på strender og under vann, men også tiltak for å redusere tilførsel av det. I henhold til beregninger fra World Economic Forum tilføres verdenshavene 15 tonn plast i minuttet døgnet rundt 365 dager i året. I tillegg er det, basert på en studie fra Helmholtz Centre for Environmental Research, estimert at 90 pst. av all plasten i havet transporteres dit via ti elver. Det betyr at den største innsatsen Norge kan gjøre i kampen mot marin forsøpling, på mange måter er utenfor våre egne grenser. Vi må med andre ord løfte blikket og se hvordan vi på en resultatorientert og kostnadseffektiv måte kan løfte tiltak også andre steder i verden. Satt på spissen: I det store bildet hjelper det lite å plukke søppel på norske strender hvis vi samtidig ikke klarer å få ned den globale tilførselen av plast i havet.

Det er mange utfordringer som venter, og det er ikke gjort over natta å sikre bedre ressursutnyttelse og lønnsomhet og ta Norge over i en sirkulær økonomi. For å se det litt i perspektiv kan vi nå finne måter å tjene penger på avfall, avfall som vi i mange tilfeller tidligere valgte å grave ned i bakken i håp om aldri å se det igjen. Verden har forandret seg, og i dette tilfellet til det bedre.

Det finnes heller ingen enkel løsning som fjerner plasten i havet over natta. Dessverre er dette et arbeid som krever mye av både tid, penger, innsats og nye, gode ideer. Likevel er jeg optimist. Jeg har tro på at dette er noe vi kan løse. Og for igjen å sitere Albert Einstein: Vi må lære av i går, leve for i dag og håpe for i morgen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åsmund Aukrust (A) [12:31:42]: Vi behandler en stortingsmelding om avfallspolitikk og sirkulær økonomi, men det er blitt mye om avfall og lite om sirkulær økonomi. Hele poenget med sirkulær økonomi er at det handler om mye mer enn avfall. Mitt spørsmål er derfor til Fremskrittspartiet: Hvis man holder avfallspolitikken utenom, alt det som handler om avfall, hvilke områder innenfor sirkulær økonomi mener Fremskrittspartiet de har fått gjennomslag for i denne stortingsmeldingen?

Terje Halleland (FrP) [12:32:15]: Norge er veldig god på mye, og innenfor avfallshåndtering og sirkulær økonomi har vi kommet langt. Jeg tror vi er blant de land i verden som har kommet lengst. Når vi ser på alt det nye vi må tilegne oss av både kunnskap og kompetanse innenfor sirkulær økonomi, tror jeg at Norge som nasjon skal bruke litt tid til å se på hvordan vi kan klare å utnytte de ressursene vi har i dag, på en god måte. Der-

for gleder det meg at vi nå skal sette oss ned og lage en nasjonal strategi, som jeg tror kan bringe oss videre på dette temaet.

Åsmund Aukrust (A) [12:32:59]: Jeg synes det svaret var ganske beskrivende, for det viser at det tas ingen grep innenfor sirkulær økonomi i denne meldingen. Det eneste grepet som blir påpekt, er at man i Stortinget har sagt at man skal vedta en ny strategi. Er det virkelig sånn? Mener Fremskrittspartiet at denne meldingen ikke inneholder et eneste grep innenfor sirkulær økonomi utenom det som handler om avfallspolitikk?

Terje Halleland (FrP) [12:33:25]: Denne meldingen inneholder masse, og den inneholder også masse som går på sirkulær økonomi. Men det er klart at vi har masse å lære om sirkulær økonomi. Vi har masse å lære om produktens livsfase og livsløp. Derfor sier vi at nå skal vi la det gå videre. Jeg tror det er en holdningsendring ute blant folk flest og ute i næringslivet, og vi skal være med og dra. Derfor gjør vi dette – innhenter kunnskap og bruker forskningsmiljøene for å få en god strategi og legge til rette for å møte dette på en offensiv og god måte i fremtiden.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:34:17]: Denne debatten og arbeidet med meldingen har også vist at det er et flertall for en matkastelov, men jeg har en mistanke om at Fremskrittspartiet og Senterpartiet egentlig er enige om at det søte er bedre enn det bitre, at gulrøtter er bedre enn pisk. Derfor synes Senterpartiet at bransjeavtalen for å redusere matsvinn er og var en god idé, og det er positivt å se at avtalen høster stort engasjement i bransjen. Men matminister Dale, partifellen til min opposent, har eksplisitt uttalt i brevets form til Kristelig Folkeparti for noen år siden at han er imot statlig finansiering av f.eks. matsentraler, og vi vet at budsjettforslaget innebar kutt for både Matsentralen og matsvinn.no. Hvorfor vil ikke Fremskrittspartiet være med på å bygge opp under det positive initiativet bransjeavtalen for redusert matsvinn er, ved at også staten tar en aktiv rolle? Og hvordan bør bransjen tolke de signalene Fremskrittspartiet sender?

Terje Halleland (FrP) [12:35:18]: Bransjen bør tolke de signalene som Fremskrittspartiet gir, på den måten at vi har veldig tillit til bransjen og den bransjeavtalen som de nå har innført. Vi har i mange år støttet de tiltakene som er blitt gjort, og som har vist positive resultat, bl.a. har vi fått redusert matavfallet med 12 pst. fra 2010 til 2015. Vi ser masse positive tiltak som blir gjort, og vi har veldig tro på at det å fortsette det arbeidet – ikke minst med den oppmerksomheten som forbrukerne nå i mye større grad gir temaet – skal bringe oss i mål. Uten

at vi skal trenge verken en matkastelov eller andre forbud og påbud, kan vi gjøre dette på en god måte og høste av den erfaringen. Vi skal se hva vi får ut av det før vi går videre med eventuelt andre grep.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Sandra Borch (Sp) [12:36:29]: Jeg vil også takke komiteen for et godt samarbeid om denne stortingsmeldingen.

Senterpartiet viser til at man i en sirkulær økonomi skal bort fra ideen om bruk og kast, og at formålet er at ressursene forblir i økonomien selv om produktet de inngår i, ikke lenger brukes til sitt opprinnelige formål. Senterpartiet mener at sirkulær økonomi i tillegg til avfallshåndtering og sirkulering handler om økt kapasitetsbruk, strengere krav til materialbruk og smarte løsninger som gir nye måter å drive næring, offentlig sektor og privathusholdning på. Jeg vil understreke at det er viktig at myndighetene setter gjennomførbare mål og fornuftige rapporteringskrav som ikke gjør det unødvendig tidkrevende eller byråkratisk for den enkelte bedrift eller sektor å etterkomme kravene. Det er viktig at virkemidlene utformes slik at de fremmer, ikke hemmer, aktivitet i næringer som skal produsere mer av de løsningene som må til for å oppfylle Parisavtalens klimapliktelser. Lovverket og skatte- og avgiftssystemet må reelt legges til rette for overgang til en sirkulær økonomi.

Det var bred oppslutning blant dem som møtte på høring, om at avfallets rolle i den sirkulære økonomien har fått for stor plass i regjeringens melding, og at det mangler både helhetlige og konkrete tiltak for å gå fra en lineær til en sirkulær økonomi. Senterpartiet har en målsetting om særlig norsk satsing på kretsøkonomi og ønsker ambisiøse målsettinger for gjenvinning og gjenbruk. Vi må ha en helhetlig tankegang rundt den sirkulære økonomien og avfallets plass i denne.

Det er flere sektorer som kunne vært trukket fram. Jeg vil trekke fram transportsektoren, som har et stort potensial innenfor biogass. Det gjøres veldig mye bra på området, men vi ser at potensialet er veldig mye større. I dag er det om lag 40 biogassanlegg i Norge, bare sju av dem bruker husdyrgjødsel som råstoff. Derfor er det nå bare om lag 1 pst. av husdyrgjødselen som går til biogassproduksjon. Stortinget vedtok i 2009 at det skulle tilrettelegges for å bruke 30 pst. av husdyrgjødselen til biogassproduksjon innen 2020. Vi er mildt sagt ganske langt unna det målet. En overgang til biogass som energibærer må innebære en kraftigere satsing på konkrete og tidfestede mål. Jeg vil understreke at biodrivstoffproduksjon ikke må gå på bekostning av matproduksjon, verken nasjonalt eller internasjonalt, og mener det derfor i større grad må legges til rette for utnyttelse av avfallsressurser som organisk avfall og husdyrgjødsel til

dette bruk. Biogass som drivstoff for tungtransport er avgjørende for å redusere klimagassutslippene fra transportsektoren, derfor må vi nå legge til rette for økt satsing på biogass gjennom rammebetingelsene. Det vil bidra til å nå målene for en sirkulær økonomi, samtidig som vi innfrir våre forpliktelser om vesentlig reduserte utslipp i ikke-kvotepiktig sektor innen 2030.

Senterpartiet mener at for å nå målet må det stimuleres og gjøres en helhetlig vurdering av virkemidlene for å sikre at minst 10 pst. av husdyrgjødselen går til biogassproduksjon innen 2020. Senterpartiet viser også til at det er viktig at tilskuddssatsene for bruk av husdyrgjødsel opprettholdes. Det er viktig for å sikre økonomi i produksjonen. Det er fortsatt behov for forskning og utvikling, særlig med tanke på å utvikle driftssikre løsninger for produksjon på gårdsnivå. Det offentlige har et særlig ansvar for å være med og skape et marked for lavutslippsløsninger og bør gå foran og velge slike løsninger.

Våtorganisk avfall er et viktig råstoff i produksjon av biogass. Produksjon basert på husdyrgjødsel er et kostnadseffektivt og viktig bidrag til å redusere klimagassutslippene, samtidig som det gir god utnyttelse av både matavfall og husdyrgjødsel. Det er behov for å stimulere til at målet om 30 pst. av husdyrgjødsel og matavfall nå går til biogassproduksjon, og at det legges til rette for at biogassanleggene skal kunne ta inn husdyrgjødsel i produksjonen. Senterpartiet er derfor veldig glade og fornøyde med at man fra hele komiteens side nå går inn for at det ved nye industrielle anlegg for produksjon av biogass basert på matavfall skal gjøres en utredning av om det er hensiktsmessig å ta inn husdyrgjødsel i produksjonen.

Jeg fremmer med dette forslag nr. 31, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne, og forslag nr. 34, fra Senterpartiet. Vi varsler også at vi vil støtte forslag nr. 12 subsidiært, og at vi ikke kommer til å støtte forslag nr. 32, som vi nå står inne i.

Presidenten: Da har representanten Sandra Borch tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det åpnes for replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [12:41:51]: Senterpartiet er jo et næringsparti og et distriktsparti, slik vi alle kjenner Senterpartiet. Det som er viktig her, er hvordan vi ser på den sirkulære økonomien, som faktisk vil være et sterkt og viktig bidrag til å skape arbeidsplasser rundt omkring i landet, som det er behov for. Næringslivet etterlyser tiltak nå. De sier ikke at de vil ha en strategi fra regjeringen senere, de vil fylle meldingen og dagens innhold med politikk. Mitt spørsmål er: Hvorfor vil ikke Senterpartiet bidra til å fylle sirkulærøkonomien med

politisk innhold fra Stortinget i dag, framfor å la regjeringen ta ansvar for dette og vente og se på hva de kommer med? Er det slik at Senterpartiet, i tilfelle de går for det de har gått for tidligere, faktisk vil forplikte regjeringen til å komme tilbake til Stortinget med strategien?

Sandra Borch (Sp) [12:42:56]: Jeg takker for spørsmålet. Forslaget som representanten Botten refererer til, er problematisk for Senterpartiet å støtte fordi vi mener det er for inngripende. Det er viktig at myndighetene setter gjennomførbare mål og fornuftige rapporteringskrav som ikke er unødvendig byråkratiske eller tidkrevende for den enkelte bedrift eller sektor å etterkomme. Forslaget som Botten refererer til, frykter vi vil bli for byråkratiserende og oppta unødvendig mye ressurser.

Det er viktig å presisere at Senterpartiet er med på å utrede en nasjonal strategi. Vi ønsker likevel ikke å komme med en uttømmende liste, men at den strategien skal komme tilbake til Stortinget.

Stefan Heggelund (H) [12:43:51]: Jeg vil kanskje ikke bruke ordet «spennende», men jeg vil si det er fascinerende å følge med på Senterpartiet om dagen. I budsjettdebatten i fjor kom det helt klart fram at klimapolitikk er sekundært for Senterpartiet, hvis det i det hele tatt kommer så høyt opp på prioriteringslisten. Avfall, derimot, er de opptatt av. Sirkulærøkonomi er de opptatt av – om enn på sin måte. Men spørsmålet er så: Hvilke metoder vil Senterpartiet bruke? Jo, da ser vi noe nytt. De bruker EU. De viser f.eks. til EUs sirkulære økonomipakke. Flott, det, men for en innrømmelse – er det ikke det? Er Senterpartiet sikre på at dette ikke innebærer en slags suverenitetsavståelse, eller er det den innrømmelsen vi andre kan se at det er, av at Senterpartiets skremselspropaganda om EU og EØS faktisk ikke stemmer?

Sandra Borch (Sp) [12:44:53]: Jeg trodde denne debatten handlet om avfallsmelding og sirkulær økonomi. Det er klart at for Senterpartiets del er det viktig med et internasjonalt samarbeid for å nå våre klimaforpliktelser. Det er vi tydelige på, og i rekken av forslag vi legger fram her, har Senterpartiet konkrete tiltak.

Så tror jeg vi skal spare EU-debatten til et senere tidspunkt, for jeg tror kanskje det vil komme opp saker i Stortinget som vil skape debatt, og som Senterpartiet er klare motstandere av.

Ketil Kjenseth (V) [12:45:40]: Representanten Borch brukte mye av sitt innlegg – kanskje fire av fem minutter – på å snakke om biogass, og det er veldig bra at Senterpartiet engasjerer seg i det. Det å ta i bruk husdyrgjødsel som en ressurs i biogassanleggene er selvfølgelig

lig mulig, men jeg spør, akkurat som jeg stilte representanten Botten fra Arbeiderpartiet spørsmål om hva man skal bruke denne biogassen til, når en ikke greier å putte den på busser i Oppland og Hedmark, der Senterpartiet sitter med makten: Hva har en sett for seg at en skal skape av markeder? Når en skal betale bonden for å samle inn husdyrgjødselen og putte den i de anleggene, må det være en økonomi i helheten her. Men når man ikke greier å være med på å skape markedene, hvordan er det Senterpartiet tenker seg at en skal finansiere de store utgiftene som må til for å få til de investeringene, annet enn at vi skal bruke skatter og avgifter generelt fra forbrukerne, når vi kunne ha puttet det på bussen, som vi likevel betaler for? Hva er svaret?

Sandra Borch (Sp) [12:46:37]: Jeg takker for spørsmålet. Det er et interessant spørsmål, men jeg brukte også mye av min tid i innlegget på å fortelle at biogass kan brukes på tungtransport. Når man leser media i dag, leser man også at næringen er positiv til å gå over til den typen bruk om man får opp produksjonen. Vi har satt oss et mål på 30 pst., men vi oppfyller nå bare 1 pst. av det målet. Vi må legge til rette for at vi har politiske virkemidler som gjør det lettere å gå over på biogass av husdyrgjødsel.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Lars Haltbrekken (SV) [12:47:36]: Vi vedtar i dag flere punkt som får stor betydning i arbeidet mot den alvorlige forsøplingen som vi ser av vårt felles livsgrunnlag. For lenge har store deler av vårt søppelberg blitt behandlet som søppel og ikke som en ressurs. Mat- og plastavfall er viktige ressurser som altfor ofte kastes inn i forbrenningsovnene. Matavfallet er en ressurs som kan bidra til å kutte utslipp i transportsektoren gjennom produksjon av f.eks. biogass, og innsamlet plast kan bli ny plast og dermed redusere behovet for å ta ut ny olje.

Derfor er jeg glad for at vi får et samlet storting til å be regjeringen pålegge alle norske kommuner og næringsaktører å sortere ut materiale og gjenvinne plast- og matavfallet. Det er på høy tid.

Stortinget samler seg også om et forslag om å sikre oppsamling av gummigranulat fra eksisterende og nye kunstgressbaner. Miljødirektoratet har i en rapport nylig konkludert med at gummigranulat fra kunstgressbaner kan være den nest største kilden til mikroplastforurensning fra den norske landjorda, og fra 1. januar 2019 skal vi ha på plass et regelverk som sikrer oppsamling rundt banene. Det er et viktig vedtak. SV skulle gjerne sett at Stortinget ble med på et forbud mot gummigranulat fra 2023. Et slikt varslet forbud ville ha lagt press på næringslivet til å utvikle miljøvennlige alternativer.

SV skulle også gjerne sett et storting som tok ansvar for folks helse gjennom å bekjempe den kjemiske cocktailen vi utsettes for hver eneste dag. I 2013 gjorde Forbrukerrådet en test av noen politikeres barnerom. Det de fant, var alarmerende. Hos tidligere miljøpolitisk talsperson i Høyre, Nikolai Astrup, og hos tidligere parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet, Helga Pedersen, fant man – som man helt sikkert også ville ha funnet på mine barns rom – både kreftfremkallende stoffer og hormonhermende stoffer i luften.

Ingen av oss utsetter våre barn for dette med vitende og vilje. Problemet er at leker og produkter vi omgir oss med, inneholder miljøgifter. Hver dag utsettes vi for en kjemisk cocktail som i sum blir alvorlig. Derfor er det bred enighet om å fase ut noen av de verste miljøgiftene. Problemet i dag er at EU hindrer Norge i å gå foran. Vi kan ikke forby disse stoffene på egen kjøp. Men det vi kunne ha gjort i dag, var å innføre en avgift – på f.eks. produkter som inneholder PFAS og slik ha stimulert næringslivet til å fase ut bruken. I tillegg kunne vi ha sikret gode innholdsdeklarasjoner som opplyste norske forbrukere om innholdet av miljøgifter i produkter som har dette i seg. Da kunne vi ha valgt disse produktene aktivt bort.

Jeg må si jeg er skuffet over at det ikke blir flertall for å gi forbrukerne denne viktige informasjonen, og jeg skjønner ikke hvorfor vi skal måtte vente på at hele EUs befolkning får denne informasjonen før vi selv gir den til vår befolkning. Det burde være et mål for Stortinget å sørge for at folk fikk svært viktig informasjon om innholdet av miljøgifter i en del av produktene vi omgir oss med.

For det er ekstremt lett å kjøpe feil. På kontoret mitt her på Stortinget har jeg en impregneringsspray merket med «eco friendly». Svært lite tilsier at den inneholder miljøgifter, men det har laboratorietester – gjort av Framtiden i våre hender – vist at den gjør. En barnesmekke, som titt og ofte havner i barnets munn, gjør det samme. Men heller ikke denne barnesmekken er noe sted merket med at den inneholder miljøgifter.

Jeg har derfor en siste oppfordring til Stortinget: Stem i alle fall for å gi folk informasjon om innholdet av miljøgifter senere i dag!

Og med det tar jeg opp SVs forslag – de som ikke allerede er tatt opp.

Presidenten: Da har representanten Lars Haltbrekken tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Terje Halleland (FrP) [12:52:43]: Jeg registrerer i en merknad fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne i innstillingen at de tar til orde for å gi kommunene et større ansvar for det som i

dag er definert som næringsavfall. I realiteten tar de i merknaden til orde for å utvide det kommunale monopolet på avfallshåndtering.

Det får meg til å tenke på utsagnet fra den tidligere svenske næringsministeren, Björn Rosengren, om at Norge er den siste sovjetstat. Sett i den konteksten at det offentlige i Norge håndterer alt fra vinflasker til flymaskiner, tog, skogshogst og kunstproduksjon, er det utsagnet kanskje ikke så rart.

Mitt spørsmål til kamerat Haltbrekken er: Hvor går grensen for hva det offentlige skal drive med når også søppel i privat sektor ønskes underlagt monopol?

Lars Haltbrekken (SV) [12:53:41]: Takk for det, kamerat Halleland.

Som del av arbeidet med denne stortingsmeldingen har jeg selv en halv formiddag bak meg som søppelkjører i Oslo sentrum og har sett hvordan vi der behandler næringsavfallet. Det var et privat selskap jeg var med, og da så jeg at den søppelbilen jeg satt på, kjørte først til ett sted for å plukke opp restavfall, dernest til et ganske annet sted i en annen gate for å plukke opp restavfall, og dernest til et tredje sted osv. Ved å få en bedre samordning av dette, slik som kommunene har når en henter det private avfallet, vil en redusere antall kjørte kilometer og bidra til å få ned forurensningen. Det er en av grunnene til det forslaget som kamerat Halleland refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [12:54:53]: Jeg vil tilbake til OL, jeg, for Lene Westgaard-Halle fra Høyre minnet oss på at vi har vært gjennom et OL med mange norske gull.

Så har det også vært vinterferie, og det er vel det i noen fylker nå også. Det har gått en debatt om skismurning. Venstre deler SVs fokus på miljøgifter, men det er også mulig å snu denne saken litt på hodet. Skal man heie på forbud mot skismurning, eller skal man heie på innovatørene som gir oss felleski? Det er spørsmålet til SV også, som tradisjonelt er glad i å legge på forbud og bruke lovverket, og så sitter kommuner f.eks. og ser på det og ler litt av oss av og til – av at Stortinget går for langt. Er det lover eller er det gulrøttene som gir størst effekt, ifølge SV?

Lars Haltbrekken (SV) [12:55:52]: På dette området vil jeg si at når det kommer til miljøgifter, vil vi innføre et forbud mot de farligste miljøgiftene, slik et samlet storting også ønsker. Dessverre forhindrer EU oss fra å gjøre dette. Bruken av fluor i skismurning er et problem for naturen, og det er et problem for skismørere. Vi har hatt folk fra landslaget som også har tatt opp dette problemet og behovet for å gjøre noe med det.

Vi har foreslått at man i produkter som inneholder PFAS eller andre fluorforbindelser, får en avgift inntil

man får et forbud, nettopp for å få faset ut disse produktene fortere. Men vi heier også på dem som utvikler felleski – la det være sagt.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Ketil Kjenseth (V) [12:57:18] (komiteens leder): Jeg er så freidig at jeg starter med min egen hjemkommune, Gjøvik. Alle i 9. klasse ved alle skolene i Gjøvik kommune er i gang med jakten på mikroplasten. Og det angår ikke bare disse 9.-klassingene, disse elevene, det angår også mange andre i familien, for de opplever at vaske maskinen er ganske godt stappet med gummigranulat fra f.eks. kunstgressbaner. Så dette er et folkelig engasjement som mange familier har når det gjelder den mikroplasten som er ganske nær oss, men som også har blitt visualisert gjennom at vi de siste årene har sett bilder i media av hvor mye plast som kan finnes seg i dyrearter i havet.

Dette er en stor utfordring og noe av det store bildet vi snakker om, for å løse verdens miljøutfordringer. Noen vil sikkert si at den oljen vi henter opp fra havbunnen, finner tilbake til havet gjennom den plasten som legger seg – anslagsvis 15 tonn per minutt – i havene rundt om i verden.

Venstre har vært en pådriver i å få fram fokusering på både virkemidler og tiltak for å heie på folk og heie på å samle inn denne plasten. Vi har hatt strandryddedager og andre tiltak, og vi ser at folk har blitt med ut og ryddet, hvem det enn er som har organisert disse tiltakene. Så vi nærmer oss jo en kapasitetsgrense for hvor mange som er villig til å bidra til å samle inn. Det sier noe om den store utfordringen vi står i.

Norsk avfallspolitikk skal legge til rette for høy utnyttelse av ressursene i avfallet og trygg håndtering av farlig avfall. Det overordnede nasjonale målet er at avfall skal gjøre minst mulig skade på mennesker og naturmiljø. Det er også et mål at veksten i mengden avfall skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten. 80 pst. av avfallet skal sikres en god ressursutnyttelse gjennom materialgjenvinning og energiutnyttelse. Norge har langt på vei nådd målene om å resirkulere, å materialgjenvinne og å bruke til energi.

Men så har vi også den utfordringen at EU er i ferd med å vedta mål som går lenger. De setter seg som mål at husholdningsavfallet skal materialgjenvinnes opp til 55 pst. i 2025 og 60 pst. i 2030. Også for Norge, som ligger lengst framme i løypa, vil det bli en stor utfordring å nå det målet. Derfor må vi tenke struktur og organisering for å skape den kapasiteten som må til for å nå disse offensive målsettingene, som også vi har.

Husholdningsavfallet er i dag organisert av kommunene. Derfor er debatten om kommuner, kommunestruktur og hvilke oppgaver kommunene skal ha, gan-

ske viktig for den debatten vi står i her i dag. Det er da det blir et paradoks at vi bygde en rekke biogassanlegg på 1990-tallet i regi av mange kommuner, og at det har skjedd lite deretter. Det er ulike grunner til det, men det er også viktige politiske grunner til at det ikke har blitt realisert. Det har også noe å gjøre med hvordan vi organiserer virkemiddelapparatet, og hvordan vi sørger for at det skjer innovasjon i avfallssektoren, som nå er blitt en ganske teknisk sektor, og der det må større og større avfallsmengder til for å få ut de målsettingene som vi stadig vekk maser om her fra Stortinget og fra nasjonalt hold for øvrig.

I Gjøvik, i min kommune, har vi seks avfallsdunker, mens i en del andre kommuner er det nede på to–tre dunker. Hvorfor har vi såne ulikheter? Det er noe av det vi er nødt til å diskutere framover for å nå de offensive målene som vi har satt oss. Det er her vi har de fleste innbyggerne med på laget. Men i Oppland skjer mye av byutviklingen nå faktisk i hytteområdene rundt Hafjell, Kvittfjell og Beitostølen. Der er det lavere gebyrer for hyttebefolkningen enn det er for innbyggerne for øvrig. Det betyr at disse kommunene skal gjøre mer til en lavere pris. Så vi står overfor noen utfordringer her.

I overgangen til det sirkulære må dette på plass for at vi skal kunne oppfylle de sirkulære ambisjonene som vi har. Uten det klarer vi ikke å få til de strømmene som må til.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Sandra Borch (Sp) [13:02:43]: Venstre gikk til valg på å innføre forbud mot engangsartikler av plast. Venstre er også tydelig i sitt partiprogram om at man ønsker å øke flaskepanten. I dag ligger det to konkrete forslag angående dette, som Venstre nå plutselig ikke støtter. Mitt spørsmål er om Venstre har skiftet mening i disse sakene.

Ketil Kjenseth (V) [13:03:08]: Vi har ikke skiftet mening, men det er jo et tidspunkt for når en bruker de virkemidlene. Hvis vi kommer videre uten å måtte innføre forbud, prøver vi det først. Det meste virker jo best ved å ha frivillighet og bruke incentiver. Vi er i en utfordrende situasjon, all den tid mange av de engangsartiklene ikke produseres i Norge, så det å ha et forbud mot produksjon og eventuelt bruk i Norge er ikke alltid det mest virkningsfulle virkemidlet og tiltaket. Her må vi samarbeide internasjonalt for at produsentene skal finne andre typer produkter enn engangsartikler, men også for at vi skal komme videre og benytte annet innhold i disse produktene, slik at dette blir biologisk nedbrytbart heller enn basert på fossil plast. Så her er det et sett av virkemidler som vi må ta i bruk.

Sandra Borch (Sp) [13:04:12]: Jeg registrerte at jeg bare fikk svar på det ene spørsmålet. Det er også et konkret forslag som går på å øke flaskepanten, som Venstre tidligere har vært en aktiv forkjemper for. Hva er grunnlaget for at man ikke kan gå for det forslaget i dag?

Ketil Kjenseth (V) [13:04:31]: Penger diskuterer vi som regel i statsbudsjett. Om dette ikke nødvendigvis påvirker økonomien, så snakker vi om utgifter, og det må vi ta i budsjettforslag. Og avgifter forhandler vi om i statsbudsjett, så det får vi se om vi vil komme tilbake og se på for neste år. Men det er også andre avgifter og panteordninger som er viktige å få innført, like mye som å heve avgiftene og panten på de artiklene som vi allerede har det på.

Else-May Botten (A) [13:05:15]: Jeg lyttet til innlegget her nå, og jeg opplevde at representanten var veldig opptatt av sirkulær økonomi og massevis av ting som må skje for at vi skal få utviklet arbeidsplasser rundt omkring i landet. Ikke minst sa representanten at det og det må vi gjøre for å nå våre ambisjoner for sirkulær økonomi. Så mitt spørsmål er ganske enkelt: Hvilke ambisjoner har Venstre for sirkulær økonomi?

Ketil Kjenseth (V) [13:05:43]: Venstre deler mange av de ambisjonene som EU har for det sirkulære samfunnet, at vi skal ta i bruk ressursene og bruke dem så godt som mulig. I dag har vi for mye avfall som ikke blir materialgjenvunnet eller brukt på nytt, så det er store muligheter. Men for å bruke kommunene som et eksempel, som jeg var mye innom i mitt innlegg: Det er mange kommuner som legger til rette næringsareal og vil selge tomter til næringslivet. Veldig få av dem modellerer dem i dag ut fra at det er aktører som skal passe sammen i næringsparkene. I framtida tror jeg at vi kan modellere disse næringsparkene og utnytte ressursene ved siden av hverandre i større grad. Da må også kommunene tenke på hvordan de får aktører til å passe sammen, og ikke bare selge næringsstomter litt etter innfallsmetoden eller etter dem som ønsker å kjøpe der og da.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Tore Storehaug (KrF) [13:07:06]: Komitéleiaren starta på Gjøvik, og eg vil gjerne òg starte heime, i Sogn og Fjordane. Der har mange av lokalavisene i det siste henta fram gamle reportasjar som fortel om korleis ein i gamle dagar køyrde bussar og bilar rett på sjøen. Borte frå auge, borte frå sinn, blei det til og med sagt i ein av desse reportasjane. I dag ligg gamle bilar og bussar på djupet, både i Hornindalsvatnet og i Førdefjorden. Etter kvart slutta ein med denne dumpinga, ironisk nok ikkje

berre fordi synet på avfall endra seg, men på grunn av ulykker knytte til sjølve dumpinga.

Samfunnet vårt gjennomgår ei endring. Avfall er ein ressurs, avfall er noko vi kan tene på, og det er ein ressurs som skal forvaltast til beste for fleire. Etter det eg kjenner til, er dette den første stortingsmeldinga vi debatterer som tek inn omgrepet «sirkulær økonomi», endå vi i Stortinget eigentleg berre bestilte ei avfallsmelding. Sjølv om vi har mykje å lære av nabolanda våre når det handlar om sirkulær økonomi – at dette handlar om eit breiare perspektiv, om jobbskaping og om verdiskaping – er det eit steg i rett retning, som eg er glad for at vi tek.

Utfordringa er at vår auka materielle levestandard har ført til at det er lettare for fleire av ressursane vi har, å bli til avfall. Ein ting skal dei ha, dei som dreiv og dumpa bussane i vatnet: Dei levde i ei tid med nøysemd når det handla om korleis ein behandla mat, at sko kunne reparerast hos ein skomakar, og at klede kunne bli sydde om. Det er kanskje noko vi i vår tid også må tørre å stille oss nokre kritiske spørsmål om. Kall det nøysemd, eller kall det sirkulær økonomi: Poenget er at bruk-og-kast-filosofien vil ein riste på hovudet av når folk seinare ser til vår samtid.

Gjennom denne stortingsmeldinga tek vi fleire steg i rett retning. Noko av det eg er mest fornøgd med, er gjennomslaget for at vi no slår fast at vi treng ei matkastelov. Regjeringa har meint at det er nok med ein bransjeavtale. Eg er glad for at stortingsfleirtalet i dag seier at ein bransjeavtale er fint, men ikkje nok. Eit lovverk skal ikkje erstatte ein bransjeavtale og dei gode, frivillige tiltaka, men sikre eit riktig og godt rammeverk rundt dette. Vi har moglegheit til å redistribuere meir, vi treng meir openheit om kven som er pådrivarane, og kven som er sinkene i arbeidet mot matsvinn, og ei matkastelov gjev oss høve til å sjå nærmare på desse tinga.

I fjor fekk Kristeleg Folkeparti ein ny medlem, Juma frå India. Ho driv hjelpearbeid blant ungar som lever i ytste fattigdom der. Ho hadde fått med seg at Kristeleg Folkeparti for eit år sidan kjempa for å få slutt på matkasting, mat som kunne etast. Ho ville gjerne vere med på laget. Kvar veke samlar ho inn mat til trengande barn og fortel ei historie som set vår eiga overflod i eit tankevekkjande lys. Denne unge kvinna – og dei fleire titals ungene som kan takke engasjementet hennar for at dei lever – gjer det endå klarare: Vi treng fleire gode tiltak for å senke matsvinnet. Velferdsaktivisten, som ho kallar seg sjølv, treng vi fleire av.

Eg er òg glad for at vi, både posisjon og opposisjon, har samla oss om fleire gode tiltak og framsteg. Dette handlar om den plastfylte gåsenebbkvalen på stranda i Sotra, og om at vi no går mange steg i riktig retning av å få på plass både internasjonalt og nasjonalt arbeid for å fase ut dei store plasthava som vi har. Dette handlar om

at ein når det kjem til «Fishing For Litter», eit prøveprosjekt som blei sett i gang i 2016, kan bruke erfaringane derifrå på ein måte der ein kan få på plass ei breiare ordning, som kan gje ein god veg framover for nettopp å sørgje for at dei gode erfaringane derifrå blir tekne vidare.

Gummigranulat frå kunstgrasbaner er den største kjelda til spreiding av mikroplast på land i Noreg. Eg er glad for at komiteen har klart å jobbe godt i lag og har kome fram til offensive tiltak som vi kan stå samla om.

Vekslande fleirtal har òg samla seg om at verkemiddelapparatet skal plasserast, at framtidens økonomi er sirkulær, og at regjeringa skal utarbeide ein strategi for dette. Vi fekk ikkje fleirtal denne gongen for å be regjeringa om å greie ut om redusert moms på reparasjonar kan vere eit nødvendig og godt tiltak for hindre unødvendig avfallsaggregering. Det same gjaldt for å løyse ein del av problematikken som gjenbruksbutikker eller loppemarknader har, ved at dei ikkje vederlagsfritt kan levere ikkje-omsetjelege varer. Men det er nok ikkje siste gongen vi diskuterer avfallspolitikk i denne salen, så vi har mange høve til å kome tilbake til saker.

Eg ser fram til det og har lyst til å ta opp det forslaget som Kristeleg Folkeparti åleine står bak.

Presidenten: Då har representanten Tore Storehaug teke opp det forslaget han viste til.

Det vert replikkordskifte.

Hege Haukeland Liadal (A) [13:12:22]: Jeg oppfatter at Stortinget ved dets partier i sine innlegg er opptatt av farlig avfall. Norge kan med sin industri, høye kompetanse på ny teknologi og innovasjon virkelig gå i front for håndtering av farlig avfall. Mitt spørsmål til representanten fra Kristelig Folkeparti, som ikke ønsker å gå for en helhetlig strategi med virkemidler eller å stille krav til trygge løsninger og eventuelt se på kriterier for økt gjenvinning av det farlige avfallet, blir: Hva er årsaken til at Kristelig Folkeparti ikke er med på det?

Tore Storehaug (KrF) [13:13:04]: I politikken er det viktig at summen av det vi er for, ikkje blir noko som vi er imot. Eg er einig i intensjonen og måla som Arbeidarpartiets merknader peikar på, og eg trur det er riktig og viktig å gjere, men så er det noko med at vi skal ta ting i ei rekkefølge og på ein måte som gjer at det òg kan gjennomførast og vi får dei gode resultatane. Eg trur vi kan få gjort mykje med det farlige avfallet, men dei prosessane som no går føre seg, vil eg sjå resultatane av, før vi kjem med denne typen oppfølgingar.

Lars Haltbrekken (SV) [13:13:54]: Kristelig Folkeparti ønsker streng merking av tobakk og alkohol, av helt forståelige grunner. Slik merking ønsker Kristelig

Folkeparti, helt uavhengig av hvordan merkingen måtte være i andre land. Det er bra. Men hvorfor vil ikke Kristelig Folkeparti sørge for at norske barnefamilier får informasjon om innholdet av miljøgifter og om hvor farlig det er, i f.eks. barneklær, før hele EUs befolkning får den samme informasjonen?

Tore Storehaug (KrF) [13:14:31]: SV er ein viktig medspelar og pådrivar i arbeidet mot denne typen miljøgifter i produkt som vi alle ønskjer å bli kvitt, og det er eg veldig glad for. Så er det slik at vi har veldig mange verkemiddel på forskjellige nivå. Vi har i dag eit europeisk merkesystem. Vi har eit nordisk merkesystem. Så er det nokon som seier at vi i tillegg til det må ha eit nasjonalt merkesystem. Det trur eg faktisk ikkje er den rette vegen å gå i dette tilfellet. Då må vi i alle fall vere sikre på, viss vi skal gjere det, at vi har teke dei andre stega og brukt dei verkemidla som vi i dag er ein del av, skikkeleg.

I debatten før i dag var det nokon som refererte til OL og dei aktivitetane som var der. I OL som i Stortinget er det viktig at ein går alle rundane og går innom standplass alle gongane, før ein kjem heilt i mål. Det ønskjer i alle fall òg eg å gjere frå denne plassen. Og det er jo òg sånn, når vi snakkar om dei innhaldsdeklarasjonane som representanten peikar på at Kristeleg Folkeparti ønskjer, at her kjem det initiativ som tek ting i rett retning, òg med våre felles naboland.

Ketil Kjenseth (V) [13:15:46]: I Kristelig Folkeparti er det vel fremdeles vanlig å be for maten. Nå vil en også at vi skal be for å kaste maten. I hvert fall skal noen produsenter måtte gjøre det, mens vi som forbrukere ikke får en lov som pålegger oss ikke å gjøre det. Nå er pizza den vanligste middagen. Det skaper emballasjeavfall, men det er sikkert også noen som ikke spiser opp all maten sin, og forbrukerne blir jo ikke omfattet av denne matkasteloven. Hvorfor er det viktig for Kristelig Folkeparti å innføre en lov som ikke alle er en del av, og der problemet kanskje er aller størst? Hva mener en å oppnå med den typen lov?

Tore Storehaug (KrF) [13:16:41]: Kjenseth sat i Stortinget i førre periode då Kristeleg Folkeparti fremja eit heilskapleg Dokument 8-forslag om kamp mot matsvinn. Det inneheldt òg tiltak som var retta mot den enkelte forbrukaren. Dei forslaga var det berre Kristeleg Folkeparti som støtta i denne salen, så her meiner eg at ein prøver å angripe feil person, for det er ikkje vi som er sinkene når det kjem til å bli kvitt matsvinnet òg frå dei private forbrukarane.

Eg trur at det at det er parti i dag som seier dei ikkje ønskjer ei matkastelov, i alle fall er signalpolitikk til dei forbrukarane som i dag kastar store mengder mat. I No-

reg kastar vi mat nok til at vi kunne mette 800 000 menneske. Det er ein situasjon som i alle fall eg ikkje vil sitje stille og sjå på. Då treng vi fleire tiltak. Om representanten vil vere med på tiltak òg mot dei private forbrukarane, skal det ikkje stå på meg.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Per Espen Stoknes (MDG) [13:17:58]: Det har nå blitt en klisjé å si at avfall er ressurser på avveier. Alle sier det. Det tror jeg også er viktig. Det tyder på at vi er på vei mot et økonomisk paradigmeskifte, fra 200 år med lineær bruk-og-kast-økonomi til en sirkulær gjenbruksøkonomi. Jeg har jobbet med dette tema som forsker, som gründer og nå som politiker, og jeg er imponert over den solide innsatsen som er lagt ned i denne komitébehandlings forsøk på å løfte en ellers ganske slapp melding. Jeg vil takke spesielt saksordføreren, Else-May Botten fra Arbeiderpartiet, for et godt arbeid her.

De foregående innleggene illustrerer at den sirkulære tankegangen er i ferd med å feste grepet om norske politikere, i hvert fall i talen. Alle i denne salen skjønner nå at jordas ressurser ikke er uendelige. Alle anerkjenner nå at vi må gjenbruke ressursene for å overlevere et noenlunde intakt livsgrunnlag til barnebarna våre, og de fleste ser at sirkulære løsninger skaper arbeidsplasser og gir miljøgevinst og lokal verdiskaping. Spørsmålet er bare om flertallet erkjenner hva vi faktisk må gjøre for å utnytte det potensialet som er der.

Utgangspunktet for denne behandlingen var – med respekt å melde – en dypt bedrøvelig melding. Stortingsmeldingen anerkjenner riktignok at sirkulær økonomi er bra, men primært handler det om avfall, og listen over konkrete tiltak var kort. Derfor er det bra at Stortinget har tatt en del grep. Å utvikle en sirkulær økonomi handler dypest sett om å lære oss å leve på én klode. Da må vi beskytte naturkapitalen og ansvarliggjøre folk og bedrifter, slik at ressursene sendes videre til ny verdiskaping for hver gang de brukes. Da må hele verktøykassen tas i bruk – økt produktansvar, grønne innkjøp, avgiftsfritak, smarte og innovasjonsdrivende reguleringer, mer aktiv bruk av forurenser betaler-prinsippet.

Det er gledelig å se at det har blitt flertall for flere slike gode tiltak i løpet av stortingsbehandlingen. Det er f.eks. forslag til vedtak om utredning av hvordan metallene fra husholdningsavfall og flygeaske kan resirkuleres i stedet for å hente ut nye metaller fra naturen. Det er forslag til vedtak om strengere krav til behandling av kloakkslam. Det kan bidra til å knytte sammen kretsløpet av næringsstoffer i landbruket. Det er forslag til vedtak om utsortering av plast- og matavfall i husholdningene som kan redusere sløsing med viktige ressurser. Vi i MDG er svært glad for at vi har fått gjennomslag for

vårt representantforslag i akkurat denne saken. Det gjelder forslag til vedtak om tiltak mot gummigranulat, som beskytter naturkapitalen mot plastforurensning og gjør det mulig å resirkulere tonnevis. Det er forslag til vedtak om en matkastelov som reduserer avfallsmengdene og øker kostnadene ved sløsing av mat, og det er forslag til vedtak om at regjeringen skal arbeide for et forbud mot varer som inneholder miljøgiftene PFAS, et forbud som kan beskytte mennesker og natur.

Men på mange områder går det likevel altfor sakte. Jeg vil trekke fram tre alvorlige svakheter ved dagens innstilling. Det første er at forslaget fra Miljøpartiet De Grønne, Arbeiderpartiet og SV om å etablere en avgift på uttak av jomfruelige naturressurser antakelig blir nedstemt. Forslaget går rett til sløserisamfunnets rot, nemlig fravær av en pris på å ødelegge naturen. Det er forbauende at regjeringen ikke engang er villig til å utrede en slik avgift.

Det andre er at forslaget fra MDG om å lage en strategi for bruk av alternative teknologier før beslutning om nytt deponi for farlig avfall tas, antakelig blir nedstemt. Vi risikerer dermed å binde bransjen til gammeldagse løsninger i lang tid.

Den tredje svakheten er at regjeringen skriver i meldingen at veksten i avfallsmengden skal være mindre enn veksten i økonomien, men denne formuleringen legger i praksis opp til økte mengder med avfall og fortsatt mer sløsing. Dette er en blå-grå – ikke grønn – vekst. Dette er uttrykk for enten en glipp eller for håpløst lave ambisjoner. Dessverre er det kun MDG og SV som i innstillingen retter kritikk mot denne målsettingen, som skal gjelde i årene framover.

Til slutt tar jeg opp forslagene fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes har teke opp dei forslaga han refererte til.

Bjørnar Moxnes (R) [13:23:05]: Regjeringen har kommet med en avfallsmelding der organiseringen av avfallsbransjen i liten grad er berørt. Vi må diskutere hva slags type avfall vi produserer, og hvordan vi gjenviner det, men vi må også vurdere hvordan bransjen som håndterer avfallet, er organisert.

På tross av store skandaler i avfallsbransjen de siste årene, med Veireno i Oslo og RenoNorden i 140 kommuner, er dette faktisk ikke nevnt i meldingen. Det er en avgjørende svakhet ved avfallsmeldingen, mener vi.

Fagforbundet har foreslått en utredning av hvordan bransjen er organisert. Rødt tar det forslaget med videre inn i stortingsbehandlingen. Vi trenger en utredning som ser hele verdikjeden i sammenheng, fra innsamling til gjenvinning, og hvordan bransjen kan organiseres på en måte som gir de beste løsningene for både samfunns-

økonomi og miljø. Det er helt tydelig at bransjen ikke er organisert optimalt i dag. Tall fra SSB viser at nesten halvparten av avfallet fra de såkalt tjenesteytende næringene fortsatt leveres som usortert restavfall. Det er ikke den beste miljøløsningen. Det er bra at Stortinget nå går inn for at det skal stilles krav til utsortering og materialgjenvinning av plast og matavfall fra husholdninger og liknende avfall fra næringslivet, men i sum blir alle enkeltforslagene en oppdelt tilnærming til hele sektoren. Det trengs etter vårt syn en ordentlig gjennomgang.

I tillegg ser vi gjentatte eksempler på at særlig på innsamlingssiden i bransjen er det useriøse aktører som er mer opptatt av å hente ut profitt fra virksomheten enn av å utvikle gode tjenester. Dette gir dårlig kompetanseutvikling og dårlig kompetanseutnyttelse, og dessuten svekkes de ansattes lønns- og arbeidsvilkår. Et eksempel på dette er Veireno-saken fra Oslo kommune. Eieren av selskapet, Jonny Enger, vant anbudsrunder for avfallshåndtering i Oslo 2016 og tok ut 25 mill. kr i utbytte fra selskapet samtidig som det ble slått konkurs. Det var verken Oslo kommune, innbyggerne eller ansatte i avfallsbransjen som tjente på at Veireno tok over avfallshåndteringen. Dette kan umulig være god samfunnsøkonomisk organisering av bransjen – heller ikke når 140 kommuner over natten står uten innsamling av søppel fordi et annet selskap gikk konkurs.

Innen de kommende 50 årene vil vi være 7–8 millioner nordmenn. Derfor må vi planlegge kapasiteten for å håndtere avfall for flere tiår fram i tid. Private håndterer 80 pst. av avfallsmengdene, men få eller ingen private er villige til å foreta investeringer i infrastruktur for behandling av avfall. På sikt kan resultatet bli at nasjonal kapasitet og beredskap blir svekket. Dette trenger vi mer kunnskap om. Derfor fremmer jeg et forslag om en utredning av organiseringen av avfallsbransjen.

Avfall er ressurser på avveier. En form for ressursløsning er at alle må eie ting som vi bruker veldig sjelden. En drill brukes i snitt 13 minutter av dens totale levetid, og hver og en av oss har ting hjemme som fyller opp bod eller kjeller, og som vi veldig sjelden bruker. Når hver og en av oss eier hver enkelt ting, blir avfallsmengden unødvendig stor når disse tingene skal byttes ut.

Når det gjelder bøker, har vi skjønt at vi må ikke eie hver eneste bok vi skal lese. Vi kan også låne bøker vi ønsker å lese. Noe liknende tenkte vi bør kunne være mulig med verktøy, leker til barn, friluftststyr osv. På Tøyen i Oslo kan man i dag gjøre dette. Man kan låne en drill når man skal bruke den til å henge opp et bilde hjemme hos seg. I Bergen kan man låne musikkinstrumenter når man vil spille gitar, eller noe annet. Derfor foreslår vi at vi skal ha en prøveordning med utlån av verktøy, musikkinstrumenter, leker eller andre ting på offentlige biblioteker. En prøveordning vil systematisere erfaringene

med de ulike ordningene som finnes noen steder i dag, og legge til rette for at flere biblioteker kan prøve å teste ut en slik utlånsordning, og ikke minst gi flere folk muligheten til å slippe å kjøpe en drill som de bare skal bruke 13 minutter i drillens levetid.

Jeg tar med dette opp Rødts forslag.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har teke opp dei forslaga han refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Stefan Heggelund (H) [13:28:20]: Jeg sliter lite grann med å forstå Rødts innfallsvinkel, for representanten Moxnes sier at dette er en oppstykket melding, og at det er oppstykkede forslag. Men det er altså sånn at resten av Stortinget har jobbet ganske grundig med denne meldingen. Det er en helhetlig melding. De forslagene som får flertall i dag, er nettopp ikke oppstykket. Det er hele poenget.

Så kommer vi litt ut i innlegget hans, og da forstår vi hva som er Moxnes' egentlige intensjon, og det er å forhindre at noen på privat initiativ kan gjøre noe godt i denne sektoren.

Jeg har noen spørsmål til Moxnes som jeg ønsker at han skal svare på: Hvilke eksempler fra de planøkonomiene han holder så høyt, har han på utvikling av teknologi og innovasjon innen miljøsektoren som har vært positivt for miljøet? Og kan han redegjøre litt for hvordan en sosialistisk planøkonomi vil se ut i forbindelse med sirkulær økonomi? Han har sikkert tid til det.

Bjørnar Moxnes (R) [13:29:25]: For det første: Vi kan aldri tenke helhetlig nok, så Rødt er for enda mer helhet der helhet er mulig, og det er mulig i denne saken også.

For det andre trenger vi ikke å gå lenger enn til byer som Bergen eller Tromsø, hvor de har offentlig avfallsinnsamling, hvor de ligger langt framme med hensyn til innovasjon innenfor avfallsinnhenting og har gode erfaringer med dette i fellesskapets regi.

Det er jo det omvendte som plaget innbyggere i over 140 kommuner i fjor, og som også var resultatet i Oslo, hvor vi altså så hvor smart det var at Heggelunds parti, Høyre, fikk en privat kommersiell aktør til å ta over avfallsinnsamlingen i hele Oslo by. Det ga en fest for byens rotter hele vinteren, men var elendig for innbyggerne og fullstendig elendig for de ansatte, som ble drevet rovdrift på, og vi har altså som kommune måttet gå inn og ta over – heldigvis. Det er nå gjort, og nå går det så meget bedre.

Stefan Heggelund (H) [13:30:34]: Det er helt korrekt at det byrådet Rødt så ivrig støtter i Oslo, håndterte søppelskandalen på en utrolig dårlig måte. Det å framstille det som om alt er perfekt når det er det offentlige som styrer alt, er vel en overdrivelse, for å si det forsiktig.

Spørsmålet mitt var mer grunnleggende. Det handlet om representanten Moxnes' planøkonomiske drøm. Da velger han å vise til to byer i en markedsøkonomi, Bergen og Tromsø. Dette er ikke et planøkonomisk system. Så jeg lurer på: Hvilke eksempler har Moxnes på god miljøteknologi utviklet i en sosialistisk planøkonomi, som han er inne på Stortinget og kjemper for?

Bjørnar Moxnes (R) [13:31:25]: For det første finnes det heldigvis sosialistiske innslag i Norge i 2018. Dette er jo deler av økonomien der venstresiden og fagbevegelsen har klart å kjempe fram fellesskapsløsninger som er effektive, som gir innovasjon, og som gir bedre tjenester for både brukere og ikke minst de ansatte innenfor tjenestene, deriblant offentlig avfallsinnehenting i en rekke norske kommuner.

Og så ønsker vi et sosialistisk Norge – det er jo vårt mål – hvor vi styrer hele samfunnet demokratisk, ikke bare det som i dag er styrt av offentlig sektor, men at vi har demokrati også i økonomien. Jeg er helt sikker på at demokrati som modell er mer effektivt og bedre enn at man lar private særinteresser få bestemme utviklingen. Jeg tror at det også vil være bra for Norge, selv om en del av økonomien vår i dag heldigvis er innenfor offentlig styring og kontroll.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Statsråd Ola Elvestuen [13:32:40]: Jeg vil begynne med å takke komiteen for et omfattende og grundig arbeid. Det er mange forslag, og jeg tror meldingen ble bedre gjennom den prosessen og jobben som komiteen har gjort. Jeg tror også at vi etter komiteens behandling kan slå fast at selv om det er mange forslag, er det likevel bred enighet om hovedlinjene i norsk avfallspolitikk. Det er jeg glad for.

Vi har en moderne og velutviklet avfallspolitikk i Norge. Avfall engasjerer bredt, det viser også denne behandlingen. Avfallsbransjen er en betydelig og viktig del av norsk næringsliv, og det er mange, noen ganger kryssende, interesser knyttet til avfallet. Det skyldes at avfall – jeg må si endelig – ses på som en ressurs og ikke et problem. Mange ser muligheter i å skape nye verdier av avfall, og det er en positiv utvikling vi skal fortsette med i retning av en mer sirkulær økonomi, noe mange allerede har vært inne på.

Det som har skapt mest engasjement i behandlingen av meldingen, er til dels ting som meldingen ikke befatter seg med, eller som det ønskes mer av. Det er en utfordring jeg som statsråd tar.

Komiteens innstilling tar opp en rekke temaer, men noen peker bredere og lenger fram enn andre. Komiteen er opptatt av sirkulær økonomi, og det er regjeringen også. I regjeringsplattformen fra Jeløya har vi satt som mål

at Norge skal bli et foregangsland innen sirkulær økonomi. Sirkulær økonomi handler i dag mye om avfall – å hindre at avfall oppstår, ta ut ressurser i avfallet og sikre god håndtering av avfallet. Norsk avfallspolitikk følger opp EUs sirkulærøkonomipakker fra både 2015 og 2018, men sirkulær økonomi er mye mer enn avfall. Den utfordringen sprenger grensene for miljøpolitikken og utfordrer også næringspolitikken. Den omfatter ressursutnyttelse i ulike næringer og kaller på et nasjonalt løft. Så sirkulær økonomi er definitivt noe vi må jobbe nøye med i årene framover, og vi må utvikle et sett virkemidler for å bli det foregangslandet vi ønsker, og som jeg opplever at også Stortinget ønsker, med et bredt flertall.

Norge har tatt en lederrolle internasjonalt for vedtak i FN om å forebygge marin forsøpling fra plast og spredning av mikroplast. I FNs miljøforsamling fikk min forgjenger, Vidar Helgesen, rett før jul igjennom at vi skal ha en nullvisjon for tilfang av plast i havene. Dette må følges opp med konkret handling internasjonalt. Jeg vil understreke at vi også må jobbe regionalt – gjennom OSPAR, gjennom Arktisk råd, og det er også andre steder der vi må ha en aktiv rolle. Jeg vil fortsette å ha en høy profil i dette arbeidet, og regjeringen er bevisst på at vi må gå foran med en ambisiøs nasjonal politikk.

Vi vurderer nå produsentansvar for utstyr fra fiskeri- og oppdrettsnæringen, også for emballasje, noe som betyr at produsentene får ansvar for produktene hele veien, også når produktene blir til avfall.

Vi har også i denne saken en oppfølging av det Stortinget tidligere har bedt om: en handlingsplan mot mikroplast. Vi skal nå utarbeide en forskrift som skal redusere utslippet av mikroplast fra kunstgressbaner og småbåthavner. Dette er et oppdrag som Miljødirektoratet har fått, og da med håp om å følge opp det som er Stortingets vedtak i dag, om at vi skal ha en forskrift på plass innen 1. januar neste år.

Vi har gjort mye for å starte jobben med å bekjempe marin forsøpling i Norge. Vi har i år 65 mill. kr, men med en mulig tildeling opp mot 80 mill. kr til opprydding langsmed kysten. Som det ble påpekt tidligere, var det vel i fjor 49 000 frivillige som deltok i strandrydding. Det er nesten slik nå at man ikke klarer å mobilisere flere, og man trenger nok å profesjonalisere arbeidet omkring opprydding mer i årene framover.

Vi har hatt «Fishing for litter» som et prøveprosjekt. Det avløses nå av en mer permanent løsning. Og som sagt har vi nå en handlingsplan også mot mikroplast, som må følges opp i årene framover.

Når det gjelder farlig avfall, er det viktigste at det blir samlet inn og håndtert forsvarlig. Økt gjenvinning av farlig avfall har ikke vært tema i denne meldingen. Regjeringen er likevel positiv til økt materialgjenvinning eller ressursutnyttelse av farlig avfall som kan skje uten

videre spredning av miljøskadelige stoffer. Og i Jeløya-plattformen har vi sagt at vi skal utarbeide en plan for å begrense mengden farlig avfall.

Plast er sentralt når vi snakker om marin forsøpling, ikke minst fordi plast brytes ned langsomt, og det brytes ned til mikroplast. Plast er også sentralt i en sirkulær økonomi, både fordi det er så mye plast, og fordi en stor del av klimagassutslippene fra plast skjer ved første gangs produksjon. Derfor har EU laget en egen plaststrategi som bl.a. skal få fram sekundære plastmaterialer av stabil mengde og god kvalitet og redusere marin forsøpling og spredning av mikroplast.

En viktig start er at plast sorteres ut fra annet avfall og materialgjenvinnes. Vi har derfor allerede bedt Miljødirektoratet foreslå hvordan det kan stilles krav om utsortering og materialgjenvinning av plast og matavfall, og også vurdere om lignende krav bør stilles til andre deler av avfallet vårt.

Forebygging av avfall gir enda bedre ressursutnyttelse. Vi er nå i startfasen med å forebygge avfall fra tekstiler, og det er allerede gjort et stort nybrottsarbeid for å redusere matsvinn. En samlet matbransje har sammen med fem statsråder i sommer underskrevet en frivillig og forpliktende avtale om å halvere matsvinnet innen 2030, i tråd med FNs bærekraftsmål. Avtalen inkluderer alle ledd, ikke kun næringsmiddelindustrien og dagligvarebransjen.

Matsvinnet er på vei ned i Norge. Bedriftene har forpliktet seg til å kartlegge og rapportere om matsvinn og til å donere overskuddsmat til matsentraler og veldedige organisasjoner. Bransjeavtalen er vurdert som et svært vellykket grep for å få til varige endringer på dette alvorlige problemet. Regjeringen har tidligere utredet en matkastelov. Jeg mener avtalen med bransjen bør få lov til å virke en stund før det vurderes nye virkemidler.

Flere har tatt opp miljøgifter i ulike produkter. Jeg har da lyst til å nevne at EUs kjemikalierregelverk, REACH, er verdens fremste. Og jeg mener virkelig at det mest effektive vi kan gjøre, er å være aktive for å få til forbud innenfor EU-systemet og REACH. I Jeløya-plattformen har vi likevel enighet om å forsterke arbeidet med å utfase prioriterte miljøgifter, og vi har ønske om å lage en handlingsplan for en giftfri hverdag. Så dette arbeidet må videreføres. Jeg vil legge til at det i dette også er viktig å gi folk muligheter til å finne de miljøvennlige alternativene. Det er viktig å styrke miljømerkeordningene, som f.eks. Svanen, som vi jo gjør i år, og også vel gjorde i fjor. Det har vært en ganske stor prosentvis økning, og selv om dette er små summer i det store statsbudsjettet, mener jeg det er viktig å gjøre også i årene framover.

Flere har også vært innom biogass. Biogass har vært et satsingsområde i budsjettenighetene de siste årene. Vi har en støtteordning på 20 mill. kr som organiseres av

Innovasjon Norge. De sliter riktignok med å ha flere prosjekter, men det viktigste som er gjort, er å lage et større marked for biogass gjennom å gjøre biogass konkurransedyktig i forhold til naturgass ved å få på plass en veibruksavgift på naturgass. Og den satsingen og støtten som vi har rettet inn mot kollektivtransporten, bl.a. i Trondheim, gjør at man har fått på plass et marked, som det må bygges opp under for å få på plass tiltak, i tillegg til støtteordningene vi jo har, både miljøteknologiordningen og Enova.

Jeg vil avslutte med å si at jeg synes det har vært en god debatt. Det er imponerende hvordan komiteen har jobbet med meldingen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [13:43:01]: Jeg blir veldig fornøyd når jeg hører statsråden si at han ønsker at Norge skal bli et foregangsland når det gjelder sirkulær økonomi. Det støttes. Problemet vårt er at vi er bakerst i køen per i dag – kanskje ikke bakerst i køen, men vi ligger ganske dårlig an i forhold til ambisiøse land som bl.a. Nederland, som virkelig har dratt opp ambisjonene og tiltakene i EU. I konkurranse med de nordiske landene ligger vi heller ikke så godt an. Men vi har kjempestort potensial til å kunne bli et foregangsland.

Da setter jeg i hvert fall stor pris på at statsråden vil jobbe raskt med å komme til Stortinget med en strategi, med gode tiltak som er tilpasset den næringsutviklingen vi trenger, for næringslivet er veldig utålmodig. Så jeg vil bare høre hva statsråden har å si om når regjeringen ser for seg at man skal kunne komme tilbake til Stortinget med en slik strategi.

Statsråd Ola Elvestuen [13:44:01]: Nå er jeg nok ikke enig i at vi ligger bakerst, jeg tror vi er gode på avfallshåndtering i Norge. Men at det er land som fortsatt ligger foran oss på en helhetlig strategi, som også omfatter en sirkulær økonomi, tror jeg nok er riktig.

Akkurat når vi skal komme tilbake, tror jeg ikke jeg skal gi noe tidspunkt for, for er det én ting jeg tror er viktig med dette, er det å ha en grundighet, og kvaliteten på det vi legger fram, er viktigere enn akkurat når det kommer.

Når det gjelder hvor vi er nå, tror jeg det er viktig at vi nå vedtar det som ligger i denne avfallsmeldingen, slik at vi får jobbet videre med de forslagene og de tiltakene som ligger her, og så må vi utarbeide en strategi for sirkulær økonomi, som jo går langt ut over det som handler om avfallshåndtering. Den må forholde seg til de prosessene som foregår også innenfor EU, og så må vi legge vår egen strategi ut fra det.

Else-May Botten (A) [13:45:05]: EU har satt seg en del mål, og statsråden var inne på det med farlig avfall. Statsråden sa at vi må ha økt materialgjenvinning også der, og det er jeg helt enig i. De teknologiske driverne som håndterer farlig avfall i dag, sier at vi allerede i dag kan nå 25–30 pst. gjenvinning av farlig avfall. EU har de målene. Da er det interessant å høre om statsråden og regjeringspartiene kan være med på det forslaget som vi har lagt fram i Stortinget i dag, om å stille krav om 25–30 pst. gjenvinning, slik EU har gjort. Hvorfor skal vi eventuelt vente?

Statsråd Ola Elvestuen [13:45:51]: Det viktigste med farlig avfall er å håndtere det riktig. Det vil også over tid kunne være ulike definisjoner av hva som er farlig avfall. Men det viktigste er for så vidt å hindre at det oppstår, og å håndtere det som er, riktig. Det vi har gått inn for, altså det som ligger i Jeløya-plattformen, er at vi skal se på en plan for å redusere mengden av farlig avfall, og det vil vi følge opp.

Else-May Botten (A) [13:46:22]: Jeg var interessert i å høre svar på et konkret spørsmål. Jeg stilte spørsmål om hvorvidt statsråden ville være med på å være helt konkret når det gjelder målsetting om gjenvinning av farlig avfall. Næringsaktørene selv sier at 25–30 pst. er teknologisk løsbart både når det gjelder flyveaske og syre, som er de to viktigste komponentene man har i dag med tanke på hva som defineres som farlig avfall. Så jeg stiller egentlig spørsmålet igjen: Er statsråden interessert i å være med og sette seg litt mer ambisiøse mål? De kan umulig være for ambisiøse når man allerede i dag kan klare å levere innenfor dette?

Statsråd Ola Elvestuen [13:47:04]: Når det gjelder flyveaske, har vi sagt at det skal vi kunne se på. Der er det vel også et forslag som ligger i saken. Men jeg har ikke funnet noen steder – det er snakk om at man har et krav i Sveits, men vi kjenner ikke ordentlig til hvordan det faktisk gjøres, slik det er nå. Når det gjelder svovelsyre, handler det i stor grad om Kronos Titan. Man har noen løsninger ulike steder i Europa, med krav om å håndtere dette på anlegget der bedriftene er. Men da har man også andre problemstillinger, både med CO₂-utslipp og støv, og det er også andre problemstillinger som følger med det.

Sandra Borch (Sp) [13:48:09]: I Dagsavisen kan vi med glede lese at regjeringen i 2018 vil stille krav om at alle som får støtte til å bygge nye, eller bygge om eksisterende, biogassanlegg basert på matavfall, skal legge til rette for å kunne ta imot husdyrgjødsel. Dette forslaget synes Senterpartiet høres veldig kjent ut. Er det riktig, som statsråden sier, at dette er regjeringens forslag? Så

vidt jeg kjenner til, er ikke dette et forslag som opprinnelig lå i avfallsmeldingen, men som kom inn under komitébehandlingen av avfallsmeldingen. Og så vidt jeg husker, var det Senterpartiets forslag. Er det sånn at statsråden og regjeringen er helt enig med Senterpartiet i at vi trenger en mer offensiv politikk på biogass, som også kan bidra til å få den konkurransedyktig?

Statsråd Ola Elvestuen [13:49:00]: I mitt innlegg snakket jeg om det jeg mener det borgerlige flertallet har gjort for å gjøre biogass mer konkurransedyktig. Det har vi holdt på med gjennom flere år, både gjennom en støtteordning, men først og fremst ved å gjøre biogassen konkurransedyktig opp mot naturgass slik at avgiftssystemet jobber for oss, og at det er biogass som kommer inn og ikke naturgass. Den viktigste delen av akkurat dette mener jeg er det arbeidet som gjøres inn mot kollektivsatsingen, spesielt inn mot de store byene.

Men det er riktig at vi også ønsker å se på og ta i bruk husdyrgjødsel i produksjonen, at det både er viktig og riktig at vi legger til rette for det, og at det stilles krav om at man kan ha husdyrgjødsel i produksjonen av biogass når man skal ha offentlig støtte til nye prosjekter.

Lars Haltbrekken (SV) [13:50:19]: I forbindelse med en del veibygging har vi sett stor forsøpling av plast brukt i sprenging. I forbindelse med byggingen av Ryfast i Rogaland var problemet så stort at daværende stortingsrepresentant fra Venstre, Iselin Nybø, tok opp saken med klima- og miljøminister Vidar Helgesen i spørretimen 15. februar 2017. Nybø påpekte at det i forbindelse med utbyggingen hadde blitt dumpet massevis av plast i sjøen. Folk som bodde langs kysten, plukket opp bærepose etter bærepose med plastikk, fuglene bygget reir av plast i stedet for av tang og tare, og Nybø viste til at Fylkesmannen i Rogaland var tydelig på at man ikke ville akseptere noen form for plastutslipp i forbindelse med dumping av fyllmasse framover.

Så mitt spørsmål til statsråden er: Hvorfor vil ikke Venstre i dag støtte SVs forslag om å be regjeringen utrede et forbud mot bruk av plastarmering i forbindelse med veibygging?

Statsråd Ola Elvestuen [13:51:23]: Det er et oppdrag til Miljødirektoratet nå. De ser på hvilke tiltak vi skal ha for å begrense plast i fyllmasser, og så vil de komme tilbake med forslag til tiltak.

Per Espen Stoknes (MDG) [13:51:54]: Fram til denne meldingen har den blå-blå regjeringen i grunnen trukket beina etter seg i sirkulærøkonomipolitikken under dekke av at dette var avfallspolitikk. Meldingen ble lagt fram altfor sent og var helt tom for innhold. Men denne stortingsbehandlingen vi har hatt, har gitt mange gode

vedtak og en klar marsjordre til regjeringen. Statsråden påpekte i sitt innlegg, helt riktig, at avfallspolitikken på mange måter knytter seg tett opp til næringspolitikken og kanskje handler faktisk enda mer om næringspolitikk enn om bare avfall.

Forskere har indentifisert at det som trengs framover, er et systematisk arbeid med å stimulere og utløse grønne innovasjoner av en større bredde enn det vi har fått dekket her – ting som profittmodellinnovasjon, nettverksinnovasjon, strukturinnovasjon, prosessinnovasjon, tjenesteinnovasjon og kanalinnovasjoner osv. Kan statsråden bekrefte at dette blir starten på et taktskifte i norsk sirkulær økonomi, med høye ambisjoner for innovasjon innenfor grønt næringsliv?

Statsråd Ola Elvestuen [13:53:00]: Som jeg sa i stad, tror jeg det er viktig nå å gjøre vedtak på denne meldingen, slik at vi kommer i gang med det videre arbeidet og de bestillingene som er gitt her.

Så er det jo dagens regjering som har gitt seg selv en marsjordre, nettopp ut fra enigheten på Jeløya, og sagt at vi skal bli et foregangsland innen sirkulær økonomi. Det er klart at det er et omfattende arbeid, og det er også mye arbeid med hvordan man skal avgrense dette. Men dette er noe vi må jobbe med, tett sammen med næringslivet, i årene framover for å konkretisere hva innebærer.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Espen Barth Eide (A) [13:54:04]: Energiutnyttelse av restavfall erstatter bruk av olje, gass og elektrisitet til oppvarming og gjør samtidig at helse- og miljøskadelige stoffer tas ut av kretsløpet. Ved å legge til rette for økt bruk av biogass vil vi kunne bidra til å nå målet om å se på avfall som en ressurs, samtidig som vi kan nå våre forpliktelser om vesentlig å redusere utslippene i ikke-kvotepliktig sektor innen 2030.

Våtorganisk avfall er et viktig råstoff basert på husdyrgjødsel. Det er et kostnadseffektivt og viktig bidrag for å redusere klimagassutslippene og gir god utnyttelse av både matavfall og husdyrgjødsel. Og som det har vært sagt flere ganger i diskusjonen nå, er det viktig å legge til rette for dette gjennom utbygging av infrastruktur og ulike former for stimuli til bruk av dette, f.eks. i tungindustrien og for landbruksmaskiner.

Avfallsforbrenning til energiforsyning er imidlertid også en utslippskilde, og i 2016 ble det sluppet ut 0,9 mill. tonn CO₂ fra forbrenning, og avfallsdeponier sto for 1 mill. tonn CO₂-ekvivalenter. Utslippene fra avfallsdeponier utgjorde i 2016 2 pst. av de nasjonale klimagassutslippene. De største klimagassutslippene fra avfall er metan fra avfallsdeponier og CO₂ fra forbrenning av avfall.

I regjeringens klimastrategi ble det varslet at regjeringen vil innføre prising av utslipp av klimagasser også fra avfallsforbrenningsanlegg, og at det vil bli vurdert å innføre CO₂-avgift for det generelle nivået for utslipp av klimagasser fra forbrenning av avfall. Videre foreslår regjeringen å vurdere å inkludere utslipp fra avfallsforbrenning i det europeiske kvotesystemet på bedriftsnivå og å arbeide videre med innlemmelse av avfallsforbrenningsanlegg i EUs kvotesystem eller innføring av CO₂-avgift.

Både avgift og kvoteplikt vil sette en pris på utslipp av CO₂ fra avfallsforbrenning. Denne prisingen er viktig og riktig for å reflektere klimakostnaden ved å forbrenne avfall som inneholder fossilt karbon. Dermed blir det lønnsomt å begrense avfallsmengden og å håndtere avfallet på en annen måte, bl.a. gjennom økt materialgjenvinning, som er et sentralt element nettopp i den sirkulære økonomien.

Det pågår et arbeid med å fange CO₂ også innenfor avfallsforbrenning – ikke minst på det sentrale anlegget på Klemetsrud i Oslo. Testanlegget for CO₂-fangst på energigjenvinningsanlegget på Klemetsrud startet i 2016, og dette er første gang CO₂ fanges fra et energigjenvinningsanlegg for avfall. Anlegget er en av Østlandets største landbaserte industribedrifter og et stort punktutslipp av CO₂ med årlig utslipp på 400 000 tonn CO₂ i 2017. Karbonfangst, og senere karbonfangst og -lagring, vil være et viktig tiltak som kan redusere utslippene fra avfallssektoren betraktelig. Derfor er det viktig at man følger opp det som er sagt i regjeringserklæringen fra Jeløya, om at regjeringen vil legge fram en helhetlig vurdering av fullskala CO₂-håndtering for Stortinget senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2018. Komiteen har i flertallsmerknad understreket at det i forbindelse med den helhetlige vurderingen bør fremmes en egen sak for Stortinget framfor som en orientering i revidert nasjonalbudsjett. Derfor ber komiteens flertall regjeringen om å «legge fram det varslede forslaget til finansieringsmodell for karbonfangst og -lagring som en egen sak til Stortinget, slik at det kan behandles i Stortinget i løpet av vårsesjonen 2018.» Dette er også viktig i denne sammenhengen, i arbeidet for å redusere klimagassutslipp.

Jeg har lyst til å bruke mine siste sekunder til en liten refleksjon om utvekslingen mellom representantene Heggelund og Moxnes – eller, som det nå heter, mellom kamerat Moxnes og kamerat Heggelund – som diskuterte avfallsskandalen vi har sett i Oslo. Da er det betimelig å minne om at det var det avgående byrådet som etterlot seg en avskjedsgave til det nåværende rød-grønne byrådet med utsetting til det private og saken vi fikk rundt Veireno. Det er derfor relativt freidig å si at håndterin-

gen som fulgte av det, var et produkt av det sittende byråds innsats. Det var altså en arv fra et byråd som bl.a. Heggelunds parti var en del av.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Åsmund Aukrust (A) [13:59:07]: På Arbeiderpartiets landsmøte i 2015 ble Thorbjørn Berntsen utnevnt til æresmedlem i Arbeiderpartiet – mannen som ble født i fattigsamfunnet, som engasjerte seg i fagforeningen på Akers mek., og som ble en av våre mest ruvende politiske skikkelser. Han er arbeidsmiljølovens far og Norges lengstsittende miljøvernminister. Da han i sin kraftfulle tale til Arbeiderpartiets landsmøte skulle snakke om det han var mest stolt av, kom han til avfallspolitikken. Så kraftfull var hans tale om avfallspolitikken betydning for klimaet og utnyttningen av jordens ressurser at talerstolen bokstavelig talt ble slått i stykker. Arbeidet han la ned på 1990-tallet, og hans avfallsmelding, som til da var den eneste, la grunnlaget for politikken vi har ført de siste 20 årene.

Nå må vi være like klartenkte for å få en politikk for framtiden. Vi må klare å ta de politiske grepene som er nødvendige. Derfor var det store forventninger til stortingsmeldingen som vi i dag behandler. Den skulle være en melding om sirkulær økonomi, hvor alt som tas ut av ressurser, skal tas tilbake. Det skulle ikke bare handle om avfall, men om hele måten vi lever på. Meldingen svarer dessverre ikke til forventningene. Det er en fin beskrivelse av systemet, men den viser få nye, nødvendige politiske grep, og det er bare å konstatere: Dette er ikke en melding om sirkulær økonomi, men om avfall. Når regjeringens talspersoner her i debatten blir utfordret på hva de kan peke på av sirkulær økonomi i meldingen, viser de til at det skal komme en ny strategi. Det er bra med en strategi, men det var altså hva vi ba om da vi ba om denne stortingsmeldingen, som vi nå behandler.

Men noen grep tar stortingsflertallet i dag. Et av områdene vi vet vi må jobbe med, er at vi må bruke dagens ressurser på en stadig økende befolkning. Et av de mest åpenbare grepene er at vi ikke kan kaste mat. I dag kastes det over 360 000 tonn spiselig mat – mat som kunne mettet nesten en million mennesker. Å hindre matsvinn må møtes på mange fronter. Det er bra at bransjen selv tar grep. Alle grep som tas, er det all grunn til å heie på. Likevel mener vi det er grunn til å ta nye steg, og vi er glad for at det i dag blir flertall for en matkastelov, som sikrer at all overskuddsmat fra næringsmiddelindustrien, altså dagligvarehandelen, ikke skal kastes, men spises eller brukes som dyrefôr. Dette er et vedtak som Stortinget alt har fattet, som Kristelig Folkeparti i forrige periode fikk gjennomslag for, men som bare ble lagt i en skuff av regjeringen. Derfor gjør vi det på nytt i dag.

Vi hører alle motforestillingene, og vi er enig i at det er enkelte dilemmaer, men det er ikke en ferdig lov vi i dag behandler – nei, den jobben begynner nå. Men fordi Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ikke har vist vilje, blir klimaministeren og regjeringen i dag overkjørt – instruert av stortingsflertallet til å legge fram forslag til en matkastelov for Stortinget.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:02:22]: Det gleder meg å diskutere avfallsmeldingen, dette fordi Stortinget og opposisjonen på enda et felt tar grep og et steg i rett retning for et mer sirkulært samfunn. Både reduksjon, gjenvinning og ombruk av avfall er omtalt.

Det er videre interessant å lese at regjeringen fokuserer på kunnskapsbehovet, men da kun rundt marin forsøpling. Utfordringene er langt større om vi skal evne å være sirkulære. Skal ressursene vi har tilgjengelig, komme til nytte, selv om deres opprinnelige bruksområde er utgått, må vi gjøre flere endringer og innhente mer kunnskap.

I Norge har kommunene ansvaret for innsamlingen og behandlingen av husholdningsavfallet. Flere gode sorteringsanlegg er på plass, men hva med gjenvinningsanleggene? Materialet blir transportert land og strand rundt for å bli resirkulert, omdisponert og brukt på ny. Mer av dette må vi kunne få til her til lands. Dette vil gi norske arbeidsplasser, utvikling av teknologi – alt forsynt fra våre fornybare energikilder. Dette er et felt der vi kan være med på å drive utviklingen i verden framover i et raskere tempo.

Vi er forpliktet til å oppnå 50 pst. materialgjenvinning av husholdningsavfall og lignende næringsavfall innen 2020. Avfallet må da bli sett på som en innsatsfaktor og ressurs. Flere avfallstyper har høy grad av materialgjenvinning og etablerte markeder for gjenvunnet råvare, f.eks. metaller. For andre avfallstyper, som plast, er det behov for større innsats fra myndighetene. Miljødirektoratet sier at drøyt 20 pst. av plasten fra husholdningene, og i underkant av 40 pst. fra næringslivet, blir gjenvunnet. Beregninger viser at materialgjenvinningsnivået kan bli økt til nærmere 65 pst. i 2030. Det aller viktigste tiltaket da er å øke gjenvinningen ved å sørge for at plasten blir sortert ut, og at vi har et marked for gjenvinning og forbruk av gjenvunnet plast. Vi må forebygge avfallet, men også ta et ansvar når avfallet har oppstått.

Opposisjonen tar utfordringene med ressursbruken vi har, på alvor. Vi er glad for ansvaret til kommunene, investeringstilskudd til Enova, og at vi kan se videre på krav om bruk av resirkulerte materialer i offentlige byggeprosjekter – og for ikke å glemme internasjonalt arbeid for utvikling av infrastruktur og avfallshåndtering og mot nettopp plastforurensning. På sikt kan dette bli

en månelanding – et lite steg for mennesket, et stort steg for menneskeheten.

Hege Haukeland Liadal (A) [14:05:26]: Det er en allmenn nasjonal og internasjonal bekymring at havet fylles opp av plast og søppel. Dette er samtaletema blant alle havstatene som møtes til samtale og debatt, bl.a. i FN. Når Norge nå søker plass i Sikkerhetsrådet, vil vårt internasjonale – og nasjonale – engasjement for hav være avgjørende for vårt kandidatur. Derfor er det viktig at vi tar på oss ansvaret for de utfordringer som eventuelt finnes. Plast i hav er definitivt en av de store bekymringene. Vi må gå i front for enda mer kunnskapsutvikling om plastforurensingens effekt på livet i havet. Men det viktigste nå i dagens debatt blir å se på de virkemidler og muligheter en har på kort og lang sikt.

I dagens innstilling viser komiteens medlemmer fra SV, MDG og Arbeiderpartiet til at en stor andel av søppelet i nordlige farvann er avfall kastet fra skip. Her skiller vi oss ut fra resten av verden. Det normale er at storparten av avfall kommer fra land – blåst på sjøen. Derfor ber de samme medlemmene om at skip i nordlige farvann skal rapportere sitt avfall og sikre at det leveres i land, og sist men ikke minst at det kontrolleres.

Det finnes allerede et rapporteringssystem i dag, gjennom EMSA, men havnekontrollen i Norge bruker dette lite. Sjøfartsdirektoratet bør – og kan – pålegges å sikre at rapporteringen skjer, og eventuelt sjekke ved skipskontroll.

Videre vil jeg vise til et annet forslag som ligger i innstillingen, fra Senterpartiet, MDG og Arbeiderpartiet, der vi ber regjeringen utrede en mulighet for at tilgjengelige ressurser fra offshoresektoren skal kunne kartlegges – eventuelt utvikle – teknologi for å rydde opp plast/søppel fra havbunnen på en biologisk forsvarlig måte. Dette er å ta i bruk de virkemidlene vi har, og noe som kunne blitt en vinn-vinn-situasjon også for offshorerederiene. Dette er å bruke de politiske mulighetene vi har.

Så vil jeg bruke de siste 20 sekundene på å imøtegå påstanden fra representanten – kameraten – Halleland. Han sier at det er uviktig å rydde ved norske strender. Jeg vil minne om at 5. mai er neste nasjonale strandrydde-dag, og strandryddeuka fra 30. april til 6. mai får jeg komme tilbake til i et senere innlegg i dagens debatt.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:08:38]: Vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre – et godt, gammelt motto når vi snakker om sirkulærøkonomi. Det er ingen tvil om at vi altfor lenge har lagt en bruk-og-kast-mentalitet til grunn for samfunnet vårt og, ikke minst, for våre respektive liv. Dessverre mangler meldingen etter mitt syn det perspektivet. Den leverer godt på

selve avfallshåndteringen, men ikke på hvordan selve avfallsberget oppstår.

«Nøkternhet» og «nøysomhet» er honnørord, som dessverre brukes stadig sjeldnere. De burde kanskje vært brukt i meldingen og ikke bare her i huset, men også som virkemidler for å redusere avfallet, for i disse ordene ligger det et tydelig signal om verdien av det å ta vare på, det å reparere og det å bruke opp før vi kaster og skaffer oss nytt. Det å bruke avfallet som en ressurs er vi alle enige om er god økonomi for både enkeltpersoner, næring og samfunn. Derimot trenger vi klare mål og tiltak for å klare å gå fra et bruk-og-kast-samfunn til et mer sirkulært kretsløp. Til syvende og sist handler det om vår egen holdning, det personlige ansvaret, som etter Senterpartiets syn er underkommunisert i meldingen.

Lovregulering, rapportering og byråkrati viser ofte politisk handling, men det viktige er faktisk det å endre den enkeltes forbruksmønster. Den sirkulære økonomien handler derfor om langt mer enn at vi sorterer husholdningsavfallet vårt. Den handler om hvordan vi produserer produkter, hvilke produkter vi kjøper, og hvilke verdier vi vektlegger. Hvordan tilrettelegger vi for en hvit og lovlig delingsøkonomi i fremtiden? Hvordan stiller vi kvalitetskrav til flatskjermen som kjøpes? Og, ikke minst, hvordan øker vi levetiden til f.eks. smarttelefonen? Jeg hørte en gang at hver iPhone vi kjøper, genererer 7 kilo avfall, et produkt med en snittlevetid på – skulle jeg tippe – to-tre år, og der reparasjoner er både dyrt og vanskelig.

Jeg er derfor glad for at flertallet ber regjeringen «gjennomgå virkemiddelapparatet og tilpasse dette også for den sirkulære økonomien». Jeg tror løsningen for en bedre forvaltning ligger her, men da må det også følges opp med en privat holdningsendring, der hver enkelt av oss ser fordelene av reparasjon, av det å bruke opp og ta vare på, framfor å kjøpe og kaste.

Denne meldingen fører oss noen skritt på veien, men tar ikke tak i det fundamentale, nemlig filosofien vårt vekstsamfunn er bygd på.

Siv Henriette Jacobsen (A) [14:11:24]: For oss som er framtidsoptimister, og som har en ukuelig tro på at verden går framover og ikke bakover, er det ikke så sjelden å få seg en sånn «litt midt i ansiktet» og bli skuffet.

I forrige uke ble jeg nok en gang skuffet og realitetsorientert med hensyn til plast. Da kom det en rapport fra Østfoldforskning som viser at nedbrytbar plast og bioplast ikke er veien å gå. Såkalt nedbrytbar plast består av olje og ender opp i naturen som mikroplast. Men heller ikke bioplast er løsningen på plastproblematikken. Det er dårlige merkeordninger for bioplast, og det vi kjenner som bioplast i dag, består også av 30 pst.–70 pst. olje.

Konklusjonen på det hele er at det som er avgjørende, er å forhindre plast fra å komme ut i naturen. Det er den eneste måten vi kan forhindre at fire av fem blåskjell langs kysten inneholder plast på, at drikkevannet vårt inneholder plast, og at det snart er mer plast enn fisk i havet. Vi må forhindre plast fra å komme ut i naturen. Derfor er det ekstra trist at det ikke blir flertall her i dag for å be regjeringen om å «innføre et mål om å fase ut og forby produksjon og bruk av enkelte engangsartikler av plast i Norge innen 2022». Det er spesielt trist fordi Kristelig Folkeparti ikke kan være med på å forhindre plast fra å komme ut i skaperverket, som vi bør favne om.

Så er det også veldig spesielt at det står i innstillingen på side 24 at et enstemmig storting har vedtatt et forbud mot mikroplast i kosmetikk. Det er direkte feil. Et enstemmig storting ba i mai 2016 regjeringen om å komme med en sak om dette. Regjeringen har to ganger i svar til meg på skriftlig spørsmål sagt – først tidligere statsråd Helgesen og så statsråd Elvestuen – at de ikke skal gjøre dette. Så det eksisterer ikke noe forbud mot mikroplast i dag. Og det nytter ikke bare å jobbe internasjonalt på dette området. Når Stortinget har bedt om et forbud mot mikroplast, er det regjeringens plikt å svare på dette. Og det er i hvert fall særdeles ufint at det står i innstillingen at det er vedtatt et forbud, når det ikke er det. Vi venter fremdeles på at Stortinget skal få sin sak om et forbud mot mikroplast, som Stortinget vedtok enstemmig i mai 2016.

Per Espen Stoknes (MDG) [14:14:42]: I tillegg til avfallsmeldingen og innstillingen til den behandler vi i dag et forslag fra MDG om å gjøre sirkulær økonomi til en hovedløsning for håndtering av farlig avfall i Norge. I denne saken har vi fått et gledelig gjennomslag for å utrede påbud om rensing av flyveaske, men vi har ikke fått noe gjennomslag for å få på plass kunnskap om alternativer til deponi før beslutning om lokalisering fattes.

Men i dag fikk vi også – litt overraskende – et løst forslag fra Arbeiderpartiet, som går på denne saken, og at man vil utrede videre. Jeg sitter igjen med et spørsmål etter at vi har behandlet representantforslaget vårt i mange måneder: Hva vil egentlig Arbeiderpartiet nå gjøre med at vi risikerer å binde opp denne bransjen til gammeldags deponiteknologi for mange tiår framover?

Ketil Kjenseth (V) [14:16:00]: Representanten Stoknes fra Miljøpartiet De Grønne omtaler regjeringa Solberg II konsekvent som en blå-grå regjering. Det skal Venstre gjøre til skamme. Vi har tida på oss til det. Men Jeløya-erklæringen viser at Venstre allerede har fått mange grønne gjennomslag.

Så handler dette litt om praksis også, for nå har det vært en gjennomgang av nordmenns matvaner. MDGs

parole gjennom noen valgkamper har jo vært å innføre kjøttfri mandag på kommunale institusjoner og også i de norske hjem. Nå viser gjennomgangen at det norske folk faktisk er ganske sirkulære, for mandagen er restedagen. Så tommelen opp for det norske folk – de handler mer bærekraftig enn som så! Jeg er ikke redd for at vi ikke skal greie å få satt et grønt preg på regjeringa. Det er også hyggelig at det er tirsdagen som er fiskedagen. Så det er to gode dager i grønn miljøpolitikk også på veien til det sirkulære.

Jeg tok egentlig ordet fordi representanten Espen Barth Eide dro noen nye dimensjoner i debatten, særlig om CO2-fangst og strategi. Da er vi også over på å diskutere: Hvem er det som skal gjøre jobben? Når husholdningsavfallet er så kommunalt som det er i dag, kommer vi ikke utenom at vi er nødt til å diskutere struktur og organisering av den delen av avfallssektoren.

Så er det lite omtalt at komiteen gjør et ganske viktig grep ved å gå inn for å pålegge en fosforgjenvinning i et av forslagene som det blir flertall for i dag. I Norge har vi 2 650 avløpsrenseanlegg, og de fleste av dem er i kommunal regi, mens vi har bare 50 biogassanlegg, og ikke alle av dem er heller basert på avløpsvannet. Her ligger det en stor mulighet til å ta i bruk det som allerede er organisert og samlet inn, og bygge større anlegg. Oslo burde tatt en debatt om en skulle bygge ut på Bekkelaget heller enn å bygge ut VEAS, men nok om det. Kanskje hadde det vært mer effektivt å bygge noen rørledninger heller enn å bygge et helt nytt anlegg. Det er også rørledningene vi er nødt til å diskutere: Hvor skal de? Da må vi også stille spørsmålet om husdyrgjødsel passer inn i alle disse anleggene, eller om Nærgass og andre nå er i ferd med å utvikle teknologi som gjør at vi kan bygge små gårdsanlegg i containere som gjør den samme jobben uten at vi er nødt til å transportere husdyrgjødsel i så stor grad. Fosforet er viktig å gjenvinne, og noen norske virksomheter er i ferd med å ta det teknologiskiftet. De har også tidligere utviklet, med kommunal kapital, verdensledende anlegg for biogass. Men kommunene er utfordringen her – de har ikke så mye kapital.

Hege Haukeland Liadal (A) [14:19:16]: Som sagt i et tidligere innlegg var det representanten Halleland som inspirerte meg til å ta ordet – nok en gang. Han brukte i sitt innlegg ordet ubetydelig om det å plukke søppel og plast på strender. Jeg har ikke de nyeste tallene, som statsråden helt sikkert har, men jeg har 2013-tallene: 300 km strender ryddes, 116 tonn maritimt avfall fjernes fra strendene, og 16 000 frivillige timer legges ned. 10 000 frivillige var 2013-tallene. Mange av dem er barn og ungdom som engasjerer seg i å rydde strendene våre, som engasjerer seg i hvordan livet i havet er. Da synes jeg med respekt å melde at representanten Halleland

bør forklare om han virkelig mener at den dugnadsinnsatsen som norske barn og ungdommer og enkelte voksne bedriver, er ubetydelig.

Terje Halleland (FrP) [14:20:43]: Av og til er det godt at vi har skriftlige innlegg, slik at vi ser hva munnen sier.

Om representanten har et stort ønske om å misforstå, skal hun selvfølgelig få lov til det, men jeg vil gjerne oppklare lite grunn. Bare for å gjenta det som ble sagt herfra: Jeg tror jeg var veldig tydelig på at plastforurensning er en av de største utfordringene vi står overfor. Min bekymring, i mitt innlegg, gikk på at skal vi klare å komme forurensningen til livs, må vi konsentrere oss om kilden, sette inn støtet og bruke ressursene på å hindre at vi får den plastforurensningen som vi får i dag. Så opplever vi at vi får et Arbeiderparti som ønsker å bruke offshoreflåten, ledige offshorekip, og et ukjent antall millioner på å lete etter og plukke opp plast i verdens hav. Det er da Fremskrittspartiet tar til orde for å bruke minst like mange millioner, men vi ønsker å bruke de ressursene på land, der vi ser og vet at utslippskildene er. Fremskrittspartiet både støtter og berømmer dem som går langs strendene og rydder. Det har ikke vært ytret én gang herfra at vi ikke støtter det arbeidet. Jeg håper virkelig at Arbeiderpartiet nå vil være med på å ta utslippskildene, og ikke være så opptatt av å rydde at de glemmer helt hvor rotet kommer fra.

Terje Aasland (A) [14:22:38]: Jeg har med interesse lest innstillingen og synes den i utgangspunktet er veldig god. Den tar for seg viktige temaer innenfor næring og verdiskaping og det å ta vare på ressursene og sørge for at de beholdes i verdikjedene. Det er viktig framtidspolitikk.

Men enkelte deler av avfallspolitikken vekker følelser, diskusjoner og ikke minst engasjement. Et av de temaene er farlig avfall. Et av de temaene som er en problemstilling her, og som regjeringen kanskje ikke svarte godt nok på i stortingsmeldingen, er nettopp problemstillingen knyttet til farlig avfall. Som det ser ut nå, er det to steder som peker seg ut som mulige deponiområder. Det ene er i Møre og Romsdal, det andre i Telemark, henholdsvis Nettet og Brevik. Begge er omdiskutert – en kjempeproblemstilling. Det som bekymrer meg, er at regjeringen ikke med større alvor har tatt tak i den problemstillingen – for det har de faktisk ikke gjort. De svarer ikke i stortingsmeldingen på hvordan de tenker seg dette, og de har heller ikke noen opplagte planer for hvordan de vil håndtere det. Det bekymrer meg.

Så ser jeg i innstillingen spesielt ett godt forslag. I innstillingens XII ber det som er komiteens flertall, men som ikke er flertall i Stortinget, om en helhetlig strategi for håndtering av farlig avfall i Norge, hvor det framkommer hvordan målene kan nås, hvilke krav man kan

stille til trygge løsninger, og kriterier for økt gjenvinning av det farlige avfallet. Så stemmer altså Kristelig Folkeparti – kan det se ut som – imot, og regjeringspartiene imot. Forstå det den som kan. Ville det ikke vært riktig å få på plass en strategi? Ville det ikke vært på sin plass å få fram trygge løsninger på hvordan en kan håndtere det, og ikke minst kriterier for å øke gjenvinningen av det farlige avfallet?

Det ville vært interessant å høre klima- og miljøministeren svare på hvordan han tenker om det forslaget, hvordan han ser for seg en minimering av farlig avfall og en reduksjon i behovet for deponi i tiden framover. Det er et ganske vesentlig spørsmål, som ikke er besvart. Det bør statsråden svare på.

Det andre er forslaget som er fremmet som et løst forslag fra Arbeiderpartiet i dag, forslag nr. 46, om hvordan en kan få utnyttet mulighetene på Langøya maksimalt. Er det mulig å bruke deponiet på Langøya noe lenger? Jeg vet ikke hvilken holdning regjeringen har til det, men jeg vil i hvert fall utfordre på det. Man burde jo kunne forvente at tidligere stortingsrepresentant Elvestuen var veldig positiv til de forslagene, men som klima- og miljøminister er det kanskje noe vanskeligere å være positiv til det. Jeg vil likevel be om at statsråden reflekterer litt rundt spesielt de to forslagene og betydningen av dem når det gjelder å håndtere farlig avfall, som kanskje er et av de mest følelsesladede temaene i denne saken, og som i utgangspunktet ikke er omtalt fra regjeringens side i stortingsmeldingen.

Statsråd Ola Elvestuen [14:25:47]: Selv om vi klarer å redusere mengden farlig avfall, kommer det til å være behov for å ha deponi for farlig avfall også i framtiden, og det er en egen prosess om hvordan det skal håndteres framover. Ellers forholder jeg meg til både det som ligger i Jeløya-plattformen, og det som også ligger som forslag her, om at man må ha en plan for å redusere mengden farlig avfall i årene framover. Så vi skal se på hvordan vi skal redusere mengden farlig avfall.

Så tok jeg ordet fordi representanten Aukrust, var det vel, snakket om at flertallet nå kjører over Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre når det gjelder matkastelov. Da må jeg si at det ikke er noe jeg kjenner meg overkjørt på. Her er det jo nettopp en regjering som er offensiv for å redusere mengden matsvinn. Vi skal definitivt nå det bærekraftsmålet om å redusere matsvinn med 50 pst. fram mot 2030. Det er allerede sånn at det fra 2010 til 2015 ble redusert i Norge med 12 pst. Det har blitt redusert med ytterligere 4 pst. året etterpå, og med en bransjeavtale kommer vi til å nå målet om å redusere med 50 pst. fram mot 2030. Da handler det ikke om å være mot en matkastelov og hensikten med den, det handler om at det egentlig bare kompliserer arbeidet når vi må

bruke ressurser også på det, i stedet for å konsentrere oss om det som er formålet, som er å redusere matkasting i Norge og nå bærekraftsmålet. Her mener jeg faktisk at det er regjeringen som er mer offensiv enn flertallet på Stortinget.

Det var også nevnt forbud mot mikroplast i kroppspoleieprodukter. Det er et representantforslag som jeg i sin tid la fram selv, og det er riktig at det ble enstemmig vedtatt. Min holdning er definitivt at vi skal ha vekk mikroplast fra kroppspoleieprodukter, men der også handler det om hva som er den riktige veien å gå. Nå er det en prosess innenfor EU og EUs kjemikaliedirektiv REACH, hvor det jobbes nettopp med dette også for å se om man kan ha begrensninger på mikroplast i kroppspoleieprodukter, og da vil jeg se på hva det innebærer før vi kommer tilbake til Stortinget på egnet måte. Det gjelder også tiltak for å redusere bruk av engangsartikler. Der ser også EU-kommisjonen på å innføre tiltak for å redusere bruk av engangsartikler i plast. Gjør de det, vil vi bli omfattet av det. Jeg synes det er riktig å vente og se på det, men det betyr ikke at vi ikke kan ha egne initiativ i tillegg for å redusere bruken.

Tore Storehaug (KrF) [14:29:11]: Det kom ei direkte utfordring til Kristeleg Folkeparti der vi blei utfordra på enkeltartiklar av plast. Det er representantar som legg fram eit resonnement om at beviset på eit miljøengasjement skal vere at ein kjem med sterkare pålegg om meir detaljerte forslag i Stortinget. Men dersom det er beviset, kvifor skal ein då berre seie «enkelte plastartikler» i det forslaget som Arbeidarpartiet står i? Kvifor skal ein då berre seie 2022? Den problemstillinga kan ein jo stille rett tilbake.

Det forslaget som Kristeleg Folkeparti har valt å stå i, er at vi tek inn over oss at vi no held på å lage felles reglar med nabolanda rundt oss, og det å starte ein parallell prosess i Noreg om kva slags artiklar ein då skal forby, er eit dobbeltarbeid. Det vi heller må gjere, er å sjå på andre tiltak i tillegg til det, som kan fylle ut det forbodet, anten det er ein bransjeavtale eller ein brukar avgiftssystemet vårt. Men det handlar om å ta inn over seg at ein står i dei prosessane. Og så trur eg nok at dei som har følgt med på debatten i Stortinget no, veit at dersom Kristeleg Folkeparti ikkje er fornøgd med dei tiltaka som då kjem, kan vi gjere som vi har gjort med både matkastelov og klimalov. Men det er noko med at ein skal tore å stå i dei prosessane som er, og ta ting i rett rekkefølge. Det handlar òg om farleg avfall, der Arbeidarpartiet i dag fremjar eit forslag, kl. 8.20, som kjem over bordet, etter at vi har forhandla og gått lange prosessar i komiteen om desse forslaga. Eg ønskjer meg ein debatt der vi klarar å stå i dei prosessane som er, og der vi alle

saman tek mål av oss til å vere ansvarlege styringsparti. Det håpar iallfall eg at eg kan bidra til.

Lene Westgaard-Halle (H) [14:31:12]: Jeg er veldig glad for at vi i komiteen er enige om mye i denne saken, og det synes jeg for så vidt debatten bærer litt preg av. Det er flott. Men når Arbeiderpartiets representant fra Telemark går på talerstolen og først snakker om reduksjon av farlig avfall, som alle i denne salen er for, for så å foreslå å ville oversvømme Vestfold med farlig avfall, kan jeg ikke dy meg helt. Jeg forsøkte i replikkvekslingen å få et svar fra Arbeiderpartiet, men fikk ikke det.

Farlig avfall og deponi er en svært vanskelig sak, spesielt for oss som bor i Vestfold og Telemark, som også snart blir én region. Regjeringen har vært i tett dialog med flere aktører i saken. Det kjenner vi som er fra dette området, godt til, og det har vært på en grundig høring, så jeg synes det blir litt spesielt da å si at regjeringen ikke forholder seg til det, for det gjør den i aller høyeste grad.

Men Arbeiderpartiet vinger altså videre i saken. Fagforeningene er for Brevik, Jonas Gahr Støre har vært i en konflikt knyttet til nettopp denne saken, og vi får fortsatt ikke noe svar på spørsmålet. Det er skapt ganske stor usikkerhet om hva Arbeiderpartiet egentlig mener, så jeg prøver meg på nytt. Arbeiderpartiet foreslår i et løst forslag i dag å overfylle deponiet i Holmestrand, som allerede er fullt. Spørsmålet er da: Hvordan ser Arbeiderpartiet for seg at vi som er fra Vestfold, skal forholde oss til at de ønsker å overfylle deponiet i Holmestrand, og hvor ønsker de å lokalisere nytt deponi? Foreløpig har jeg ikke fått noe svar på det.

Terje Aasland (A) [14:33:11]: Bare til siste taler: Jeg blir mildt sagt overrasket over inngangen. Å overfylle Langøya er det ingen som snakker om. En snakker om mulighetene for å sette i verk tiltak nå som gjør at man kan utnytte Langøya i et lengre tidsperspektiv enn det som er anslått i saken, til 2022. Det er ikke å overfylle Vestfold med farlig avfall. Problemstillingen er at det er krevende å få etablert et nytt deponi, og det er kanskje også krevende å få gjort det innenfor den tidshorisonen som ligger der. Da vil det være fornuftig fra Stortingets side allerede nå å si at en ønsker å se på mulighetene for å minimere behovet for deponi fram til en eventuelt må finne et nytt sted for deponi, og samtidig også basere et nytt deponi på begrenset behov for farlig avfall og deponering.

Det er bakgrunnen. Det er ikke veldig komplisert, og det er egentlig litt unaturlig at Stortinget ikke faktisk samstemt slutter opp om det. Det er overhodet ikke å vingle, det er faktisk å kunne utnytte den kapasiteten som allerede er der i dag, og som etter det jeg forstår, også fortsatt skal være der – hvis det er NOAH som skal drive dette videre – med bl.a. prosesseringsanlegg for

farlig avfall på Langøya. Så det er ganske naturlig å få vurdert det.

Det som er overraskende, er at ikke statsråden vil vurdere det – at han ikke allerede nå er i gang med å se på og vurdere tiltak nettopp for å utvide tidshorizonten for Langøya noe. Det er overraskende. Det avviser han egentlig, for han bagatelliserer og sier at det er behov for et deponi uansett. Ja, selvfølgelig er det det, men det er ikke det som er spørsmålet. Spørsmålet er om regjeringen, med statsråden i spissen, er villig til å se på mulighetene for å strekke virketiden på Langøya noe, nettopp for å få en bedre prosess knyttet til et nytt deponi. Det har han ikke svart på, og det håper jeg statsråden kan svare på. For det er betimelig å stille det spørsmålet, i og med at ganske mange har observert tidligere stortingsrepresentant Elvestuen – jeg skal ikke legge altfor mye i det – nettopp stå under banneret med nei til giftdeponi og markere det veldig tydelig. Da ville jeg forvente at det også var en tydelig inngang til hvordan en skal håndtere et så følsomt spørsmål som dette med farlig avfall.

Så jeg spør igjen og håper jeg kan få et svar: Mener statsråden at det er riktig allerede nå å se på muligheter for å iverksette tiltak, slik at en eventuelt kan forlenge fristen for deponiet på Langøya noe? Eller vil det være unaturlig, slik regjeringen vurderer det?

Else-May Botten (A) [14:36:18]: Det var litt kaldt da vi kom inn i salen i dag, men vi har begynt å få opp temperaturen, både politisk og – skulle jeg til å si – fysisk.

Det som er interessant, er jo at det er sirkulærøkonomi og farlig avfall som tydeligvis skaper mest aktivitet i denne debatten. Nå har vi holdt på lenge, og vi går mot slutten, men jeg synes det er viktig å si at vi har jobbet godt i lag hele komiteen med dette, og jeg mener at vi har løftet meldingen i lag, etter at den kom i juni, men vi har en jobb å gjøre for å få regjeringen til faktisk å levere på de forslagene vi nå får vedtatt når vi er ferdige i dag.

Det som er viktig å si om farlig avfall, er at vi i Arbeiderpartiet ønsker å få en helhetlig strategi for dette, der vi kan legge inn strengere krav, der vi kan vise til at vi vil ha mer sirkulærøkonomi i det systemet, der vi kan vise til at vi har bedre løsninger framover som gjør at naboer, folk og natur ikke trenger å lide under de systemene som slik det er i dag, kanskje er noe gammeldage.

Statsråden har en utfordring med at Langøya er full i 2022, slik vi har fått svar på i brev fra statsråden. Og det er jo det som bekymringen vår, at ting kanskje ikke er på plass til 2022. Hvordan kan vi da eventuelt hindre at vi kommer i en vanskelig situasjon? Det er statsrådets ansvar, men Stortinget vil være med og pushe på og hjelpe til, slik at man finner en god løsning.

Jeg tror det er det som må være signalet herfra, og da er det føre-var-prinsippet som gjelder, for når det er fullt

der, og hvis industrien fortsatt skal ha en plass å gjøre av dette avfallet, må vi ha en løsning, og den er utfordrende. Det er stor aktivitet rundt omkring på de områdene, de to plassene, som fortsatt er aktuelle. Det er stor bekymring og mye redsel. Samtidig mener jeg det er veldig ambisiøse industriaktører som ønsker å finne løsninger, som ønsker å lage et deponi som skal være trygt, og som samtidig ønsker å bygge opp kompetanse, forske på nye løsninger, og som har troen på at de skal klare det.

Så her er det egentlig å være tydelig på krav og finne løsninger, sånn at folk kan bli beroliget over at det ikke er så farlig å ha det avfallet, og kanskje er det heller ikke farlig avfall lenger når det ligger i deponiet i 2022. Vi må få fart på den utviklingen som er mulig å få til her.

Og så vil jeg bare si til Terje Halleland – kamerat Halleland, er vel det han går under nå – at avfallshåndtering på land absolutt er det viktigste, å hindre tilsig i sjøen av plast og avfall er viktig, men vi må også rydde etter oss når vi har rotet det skikkelig til.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:39:28]: Tross høy faneføring på utsiden av Stortinget i dag, velger jeg ikke å bruke kameratbegrepet, men jeg kunne ikke dy meg da jeg hørte statsråd Elvestuen om matsvinn. Det er helt klart en viktig del av avfallsproblematikken, det er samfunnsøkonomisk svært lønnsomt å redusere matsvinn, og jeg tror vi er helt enige om det målet.

Når det nå ligger an til et flertall for en matkastelov, er vel det en konsekvens av at man ser at den såkalte bransjeavtalen ikke følges opp fra den ene part. Jeg er veldig for bransjeavtaler, men det var faktisk sånn at knapt før blekket var tørt, kuttet altså Landbruks- og matdepartementet støtten til både Matvett og Matsentralen, til tross for at man i avtalen forplikter seg til å bidra til å tilrettelegge for donasjon av mat i samarbeid med matbransjen. Kuttene ble riktignok rettet opp i høst, som vi husker, men signalet fra regjeringen var klart. Det er tydeligvis ikke meningen at staten skal være annet enn en honorær avtaledeltager, mens det er matbransjen selv som skal ta hele regningen for å nå målene.

Matminister Dale har eksplisitt uttalt i brev form til Kristelig Folkeparti for noen år siden at han er mot statlig finansiering av f.eks. matsentral. Da lurer jeg på hvor signaleffekten liksom er, hvis vi skal få til et samarbeid mellom bransje og stat på andre områder i framtiden, hvis det er sånn at staten kun er en honorær part og ikke tar ansvar selv. Jeg vet at matbransjen gikk inn i avtalen med entusiasme, den viser resultater, men jeg vet også at man nå stiller seg avventende til at staten ikke tar sin del av ansvaret. Så jeg er bekymret for signaleffekten ved at regjeringen bejubler bransjeavtaler, men ikke stiller med harde cash og virkemidler på bordet.

Statsråd Ola Elvestuen [14:41:39]: Til det siste først: Selvfølgelig skal staten være en partner i en bransjeavtale, og matsentraler er det jo nå utover hele landet. I Oslo, Bergen, Tromsø, Bodø og Trondheim og i Rogaland, på Sørlandet, i Telemark, Vestfold og Østfold er det – eller er det i ferd med å komme – matsentraler. Hvis svaret er at staten ikke er en god nok partner, er da svaret overfor bransjen at her må vi komme med en lov? Jeg tror ikke det. Jeg tror ikke det blir noen tilleggs-effekt ut av den loven utover det vi uansett skal oppnå.

Det er klart at vi skal nå bærekraftsmålet, vi skal redusere matsvinnet i Norge – ikke bare fordi det er ressurs-sløsende, men også fordi det er et viktig klimatiltak – med 50 pst. fram mot 2030. Jeg mener at da må alle parter legge kreftene inn i den bransjeavtalen og det samarbeidet for å få det til, og det er mer hensiktsmessig enn å sette i gang med en lovtekst. Hvis Stortinget vedtar det, skal vi selvfølgelig følge opp det. Men det er ikke den som kommer til å bli avgjørende for å nå målet. Den klarer vi med de tiltakene som vi er i gang med.

Det jeg sa, og det som er regjeringens enighet, er at vi skal utarbeide en plan for å begrense mengden farlig avfall. Så må vi se hva konsekvensen av det er. Det har ikke jeg svar på i dag.

Når det gjelder selve deponiet, er det en egen prosess, og selvfølgelig skal deponier med farlig avfall i Norge være trygge. Det det handler om her, er at en har en ulik prosess med kommunen når det gjelder Raudsand, og der kommunen er sterkt imot i Brevik. Nå er det prosesser begge steder, men det er ikke tatt noen beslutning om hvordan man skal gå videre.

Presidenten: Dermed er debatten i sakene nr. 7, 8 og 9 omme.

Sak nr. 10 [14:44:03]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Aina Bastholm om å stanse tildeling av nye letetillatelser på norsk sokkel (Innst. 130 S (2017–2018), jf. Dokument 8:27 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Terje Halleland (FrP) [14:44:56] (ordfører for saken): Først og fremst vil jeg benytte anledningen til å takke komiteen for godt samarbeid i denne saken. Tross politiske skillelinjer opplever jeg komiteens medlemmer som svært ryddige i prosessen, og det vil jeg som saksordfører benytte anledningen til å gi honnør for.

Når det er sagt, vil jeg gå over på innholdet i representantforslaget, Dokument 8:27 S, og Innst. 130 S.

Siden 1971 har det på norsk sokkel blitt hentet opp verdier for nærmere 13 000 mrd. kr. Med andre ord har bærebjelken for vår felles velferd vært aktiviteten på norsk sokkel. Realiteten i forslaget til vedtak i representantforslaget er å slå beina under den næringen som har bidratt til det samfunnet som vi har i dag, og virkelig gjort muligheter for alle i vårt samfunn.

Jeg forstår forslagsstilleren dit hen at vi skal fase ut petroleumsindustrien mye raskere, og så skal vi bruke vårt felles oljefond til å finansiere en omstilling til andre næringer og nye arbeidsplasser. Det er tydelig at representanten mener at vi har så mye melk i dette landet at vi trygt kan skyte kuene. Heldigvis er det ikke flertall for å skyte kyr her i dag, og heldigvis har vi en regjering som også deler den samme oppfatningen, at dette ikke kan sies å være spesielt lurt.

I Jeløya-plattformen er det klart forankret at regjeringen vil følge opp en aktiv letepolitikk på norsk sokkel og fortsette å gi næringen tilgang på nye letearealer. Dette er avgjørende for å sikre stor verdiskaping og velferd i Norge. De negative konsekvensene av å stoppe tildelingen av nye areal er nemlig mange: Inntektene til fellesskapet vil falle dramatisk, fagkompetansen vil forsvinne ut av landet, og handlingsrommet til å satse på andre energikilder vil minke. Og de globale utslippene vil gå opp.

Jeg skal ærlig innrømme at jeg skjønner den symboliske intensjonen og overbevisningen til representanten fra Miljøpartiet De Grønne, og jeg har også forståelse for de langsiktige målene som representanten framsetter. Dessverre er det likevel engang sånn at faktiske realiteter må tillegges mer vekt enn utopisk symbolpolitikk. Det er ingenting galt med intensjonen til forslagsstilleren om å få ned de globale utslippene. Problemet er bare at dette forslaget vil virke mot sin hensikt. Det å erstatte norsk naturgass med kull, som i de fleste tilfeller er alternativet, bidrar nemlig til å øke utslippene snarere enn å få dem ned. Det kan heller ikke sies at det er et bidrag til klimaet å fjerne det som faktisk finansierer satsingen på nye, fornybare energikilder i Norge. Hvis man i tillegg er av den oppfatning at kunnskap er den nye oljen – ja, det er dit hen jeg tolker representanten fra Miljøpartiet De Grønne – så forstår jeg lite av et forslag som bidrar til å sende mennesker med kompetanse til å oppdra neste generasjon ut av landet.

Oppsummert kan realiteten i forslaget framstilles på følgende måte: økte utslipp, mindre penger, utflagging av kompetanse. Det er dette som er forskjellen på intensjon og realitet.

Vi i Fremskrittspartiet ønsker fortsatt å føre en aktiv politikk på norsk sokkel gjennom å fortsette å tildele nye areal og sikre forutsigbare rammevilkår for bransjen. Det er ikke fordi vi er av den oppfatning at vi har olje og gass i det uendelige og tror det aldri tar slutt. Det er heller ikke fordi vi ikke ønsker å redusere de globale klimagassutslippene. Men det er engang sånn at hvis vi som samfunn skal klare en grønn omstilling, kan vi ikke fjerne bærebjelken som holder samfunnet vårt oppe. Det er ingen i hele verden som vil få en bedre hverdag med å avslutte produksjonen av olje og gass på norsk sokkel.

En vis mann fortalte meg en gang følgende: Når man i fellesskap skal krysse åpen sjø, er det ofte bedre å bygge en bru snarere enn å satse på at alle kan svømme. Det budskapet står også i dag: Norsk aktivitet på sokkelen er gjennom kunnskap og verdiskaping brua som skal ta oss videre inn i framtiden.

Hege Haukeland Liadal (A) [14:49:42]: La meg begynne med å si at jeg er stolt over norsk olje- og gassindustri. La meg fortsette med å si at jeg er sikker på at norsk olje- og gassproduksjon er viktig for Norge i mange tiår framover – også sett med optimistiske øyne på at vi skal nå Paris-målene. Jeg er også stolt over at norsk olje- og gassindustri så tydelig jobber aktivt for at Norge nettopp skal nå sine Paris-mål.

Petroleumsnæringen er Norges største næring målt i verdiskaping, i statlige inntekter, i investeringer og i eksportverdi. La meg eksemplifisere: Selv i 2017, hvor Rogaland har hatt et tøft år, leverer altså fylket ca. 5 mrd. kr mer til skattekassen sammenlignet med Oslo. Dette henger sammen med det vi i dag diskuterer.

Jeg har også lyst til å benytte anledningen til å nevne at Høyres Tina Bru mandag var ute i Klassekampen med angrep på Arbeiderpartiet fordi vi i dag støtter et forslag i innstillingen om å se på muligheten for å få en ny petroleumsmelding. At det å innhente mer kunnskap om Norges viktigste næring skal falle Høyre så tungt for brystet, forundrer meg.

Kritikken fra Tina Bru framstår enda mer pussig når vi ser tilbake på hva som skjedde da Høyre selv satt i opposisjon. I 2009 fremmet nemlig Høyre og Fremskrittspartiet forslag i Stortinget om en petroleumsmelding, under henvisning til at det var vanlig å få en slik melding til behandling hvert andre år. Talspersonen fra Høyre, Ivar Kristiansen, uttalte i stortingsdebatten om forslaget:

«Det er bare å ta til etterretning at den næringen

som står for rundt 25 pst. av all verdiskaping i Norge, som er Norges økonomiske lokomotiv, vår største kunnskapsnæring, ikke får en fortjenstfull behandling av næringens fremtid i denne salen. Det ansvaret får dagens regjering selv ta på seg. Og det er i en tid hvor vi er ved en skillevei innenfor norsk energipolitikk, norsk olje- og gasspolitikk, hvor vi vet at mangel på beslutninger nødvendigvis vil få store konsekvenser for fremtiden – konsekvenser for produksjon og også konsekvenser for landets økonomi.»

Jeg kunne nesten ikke sagt det bedre selv.

Stoltenberg-regjeringen la fram en petroleumsmelding i 2011. Forskningsrådets administrerende direktør uttalte da at denne klart fikk fram petroleumsvirksomhetens betydning for norsk verdiskaping, nå og i framtiden. – I 2011. Dette er altså sju år siden.

Da Høyre og Fremskrittspartiet satt i opposisjon, mente de altså at en sånn melding var så viktig at den måtte komme hvert andre år. Når Høyre nå stritter imot, ifølge Klassekampen i går, møter de seg selv i døra.

Dagens forslag viser at det er på høy tid med en ny stortingsmelding. Vi har andre utfordringer i dag enn hva vi hadde i 2011. Jeg håper at Høyre og Fremskrittspartiet griper muligheten til å skrive denne meldingen. Fraværet av annet-hvert-år-rapportering er i hvert fall ført hos oss.

Liv Kari Eskeland (H) [14:53:56]: IEA – det anerkjente energibyrået som baserer sine analyser på gjeldende land sin politikk, har rekna ut at ein tredel av energimiksen i 2050 vil koma frå olje og gass.

Når me då veit at Noreg i sin produksjon av petroleum har eit CO₂-fotavtrykk som ligg på om lag halvparten av verdsgjennomsnittet, vil det ikkje då vera galt av oss å kutta ut olje- og gassindustrien vår slik at andre med eit høgare avtrykk skal overta?

Når me veit at me er eit av dei sikraste landa å driva olje- og gassverksemd i, er det då rett av oss å la andre med lågare sikkerheit gjera jobben?

Når me veit at Noreg har eit av de høgaste skattetrykka på olje- og gassutvinning, noko som gjer at inntektene kjem fellesskapet til gode, er det framleis rett av oss å klippa denne snora no?

Er det ikkje slik at det bør vera ein viss konsistens i oppskalering av fornybar energi og nedskalering av olje og gass for å sikra at verda får nok energi?

Og bør me, som no bruker av midlane me tener på olje og gass, til å oppskalera innovasjonstakt og verke-middelapparat til teknologisk utvikling innan fornybar-samfunnet, kutta denne strengen til inntekt?

Og bør me, som har opparbeidd oss ein kompetanse i verdsklassen på området, signalisera at det me no har

varsla i høve til føreseielege rammer innan området, ikkje lenger skal vera gjeldande?

Eg kjem frå Stord, frå Sunnhordland, ein region som sidan me fann olje, har levd med oljekonjunktur, opp- og nedturar, med oljepris og oljefunn, med kontraktstildeling og tap av kontraktar. Alle veit at olje og gass er ein avgrensa ressurs som me kan leva av i nokre tiår, og som me har trong for i enno nokre tiår. Difor har heile næringslivet sett i gang ein storstilt endringsprosess med å koma seg over i fornybarsamfunnet, der me på skuldrane til olje- og gassnæringa skal møta dei utfordringane, og vera bidragsytarar inn i teknologien som fornybarsamfunnet krev – slik olje og gass stod på skuldrane til skipsbyggingsindustrien, og slik skipsbyggingsindustrien stod på skuldrane til dei marine næringane som fiske av sild og kystbonden sin maritime kunnskap. Me har gjort omstillingar før.

Best gjer me det når me gradvis kan endra fokus frå å vera i verdsklassen innanfor leverandørindustri av fossil energi til fornybar energi. Og me er på veg – i vår heiv Statoil tamp frå land på fem havvindmøller som då kunne starta ferda mot Skottland. Dette skjedde på nabo-tomta til Kværner, som er eitt av flaggskipa innanfor leverandørsektoren til olje og gass. Statoil sitt Hywind-prosjekt byggjer på kompetansen som offshorenæringa har gjeve oss.

Batteriteknologi som no vert innført på ferje etter ferje for å skifta ut tungolje og diesel, kjem frå dei same miljøa. Dette er eksempel på den transformasjonen som skjer.

Mange av olje- og gasselskapa er allereie tungt inne i fornybarmarknaden, og med seg har dei eit haleheng av små og mellomstore leverandørar som med si innovasjonskraft og -evne kjem med nye og innovative idear til nyutvikling og spanande tankar, nye materialkomponentar og betre måtar å driva energi- og ressursutnytting på.

Men ein er enno ikkje i nærleiken av å tenkja seg at dette skal erstatta dei 180 000 arbeidsplassane som er knytte opp mot olje og gass, heller ikkje ringverknadane desse arbeidsplassane gjev. Det er heller ikkje i nærleiken av å vera ei erstatning for inntektene me har frå olje- og gassektoren. Det er ikkje i nærleiken av å ha potensial for å erstatta energitilfanget som olje og gass i dag representerer, heller ikkje det som det vil vera trong for i 2050.

Spør du næringslivet kva dei treng, er svaret stabile og langsiktige rammevilkår – føreseieleg dreining mot det grønne skiftet som me er i gang med. Slike prosessar kan me leva med, det er mogleg å absorbera, med tanke på både dreining av kompetanse, økonomi og arbeidsplassar. Leiteløyver er ein del av desse føreseielege rammevilkåra.

Miljøpartiet Dei Grøne sitt framlegg om å stanse til-

deling for 24. konsesjonsrunde er ikkje bra for verda sitt klima- og miljørekneskap, ikkje bra for verda sin trong for energi, ikkje bra for Noreg si velferd, ikkje bra for næringslivet sitt behov for langsiktigheit og føresleielegheit, ikkje bra for helse, miljø og tryggleik i global samanheng innanfor olje- og gassnæringa, ikkje bra for kompetanseoverføring og arbeidsplassane våre.

Det kan henda at intensjonen bak er bra – resultatet av eit slikt vedtak ville vore så sørgjeleg dårleg.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:59:30]: Det er viktig at vi debatterer Norges absolutt viktigste næring, energinæringen. Det vi derimot ikke trenger, er debatter løstrevet fra virkeligheten, slik denne debatten fort blir fordi norsk energinæring er sammensatt og består av både en fossil og en fornybar sektor. Å slå full stopp i én av disse motorene vil skape betydelige utfordringer for den velferdsstaten som er bygd opp, og som vi lever i.

Våre energiressurser er og har vært bærebjelkene under dagens velferdssamfunn. De rike olje- og gassforekomstene danner grunnlag for Norges største eksportnæring og har gitt landet en økonomisk handlefrihet som er enestående i verdensammenheng. Innledningsvis er det derfor ingen tvil om at dagens forslag bør avvises på den bakgrunn.

Likevel er det ingen tvil om at Norge står overfor en omstilling. Vi må gå fra fossil til fornybar energi, men det er i dag ingenting som tyder på at klimaet vil tjene på at nye letetillatelser stanses på norsk sokkel. Tvert om – dersom norsk olje og gass blir borte fra verdensmarkedet, blir ikke verdens behov for olje og gass mindre, og vi vil få olje og gass fra land som produserer denne typen produkter med langt større klimaavtrykk enn vårt, for ikke å snakke om at de vil kunne erstattes av andre energikilder, som kull, noe som vil være enda verre sett i et globalt perspektiv.

Vi må heller ikke underslå det faktum at norsk petroleumsnæring også har bidratt til – og fortsatt bidrar til – en betydelig teknologi- og kompetanseutvikling, som vil være viktig for å fremme overgangen til lavutslipps-samfunnet, både her hjemme og, ikke minst, i resten av verden. Teknologien og kompetansen Norge har opparbeidet seg innenfor olje og gass, har stor overføringsverdi til andre energiformer og andre bransjer og må forvaltes slik at den ikke forsvinner, men utvikles og brukes for å bygge framtidens samfunn og energi.

For Senterpartiet er det fortsatt avgjørende med stabilitet, langsiktighet og forsvarlighet i olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel – av hensyn til både miljø og klima og samfunnets totale ressursforvaltning. Senterpartiet mener likevel at føre-var-prinsippet er viktig. Norsk olje- og gassutvinning må ikke gå på bekostning av fiskeri og havbruk og sårbare naturressurser. Vi sier

derfor et klart nei til konsekvensutredning av Lofoten, Vesterålen, Senja og Møre-feltene, og vi avviser forslag om å flytte iskanten. Samtidig vurderer vi ikke resten av norsk sokkel på samme måte med de samme behovene. Derfor er vi for å opprettholde aktivitet og utvikling på de delene av norsk sokkel som allerede er vedtatt åpnet.

Senterpartiet slutter opp om hovedlinjene i norsk olje- og gasspolitikk med særlig vekt på langsiktig forvaltning, næringsutvikling, inntektene næringen gir til fellesskapet, og ikke minst klimaansvaret. Totalbildet gjør derfor at Senterpartiet går imot dagens forslag.

Lars Haltbrekken (SV) [15:02:47]: Mye har endret seg i norsk miljødebatt siden jeg ble med i Natur og Ungdom i 1988. To år etterpå, i 1990, kom FNs klimapanel med sin første klimarapport. Den gang kunne også ledende byråkrater i mitt hjemfylke, Sør-Trøndelag, tillate seg å harselere med klimaforskerne. Sør-Trøndelag fylkeskommune holdt seg den gang med en oljekonsulent som gikk ut i Arbeider-Avisa – som den gang eksisterte – og sto nede i Ravnkloa, nede ved sjøen i Trondheim, holdt hånda i midjen og sa til journalisten at det spilte ingen rolle om havet steg med én eller to meter de neste 50 årene – vi ville rekke å flytte byen opp i lia før det skjedde. Dette ville ikke ha skjedd i dag. Personen hadde enten ikke sagt det, eller avisen hadde sannsynligvis beskyttet ham mot ham selv om han hadde sagt det.

Klimafornekterne blir heldigvis stadig færre, men vi har stadig det jeg vil kalle klimakuttfornektere, også sentralt plassert i dagens regjering. Faktum er at verden har funnet for mye fossil energi til at vi kan svi av det som i dag er funnet økonomisk utvinnbart, og samtidig innfri de globale klimamålene som verden ble enig om i Paris. Gjør vi det, vil vi rett og slett koke denne kloden. Da må også Norge, som ett av de landene som har bidratt til å pumpe opp store mengder olje og gass, ta sitt ansvar. Eller forventer vi igjen at andre land tar ansvar ved å la sin olje, sitt kull eller sin gass bli liggende? Det kan lett bli slik når man betrakter oljen som en hellig ku, noe jeg mistenker kamerat Halleland for å gjøre.

De feltene som man planlegger satt i drift gjennom 24. konsesjonsrunde, vil bli gående og slippe ut store mengder klimagasser i en tid da Norges og verdens utslipp skal være så godt som null. Det er derfor direkte uansvarlig å gamble med klimaet på den måten man gjør gjennom 24. konsesjonsrunde, og hvor man også inngår et veddemål om at verden skal nå sine klimamål. Klarer verden å nå sine klimamål, vil disse fossile ressursene bli mye mindre verd, og da er det et spørsmål om vi i framtiden, som fellesskap, kommer til å tjene så store penger på dette som vi har gjort fram til nå.

Med dette tar jeg opp de forslagene som SV er med på i innstillingen.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [15:06:42] (komiteens leder): 24. konsesjonsrunde er også en del av Venstres program. Et flertall i Venstres landsmøte ønsket – da vi stemte over programmet – å stoppe 24. konsesjonsrunde. Sånn sett er det også en stemmeforklaring jeg gir nå. For vi må erkjenne – med vår kjøttvekt i bagasjen – at da vi forhandlet om å gå inn i regjering og etablere Jeløya-plattformen, tapte vi kampen. Det vi vant, var videre vern av Lofoten, Vesterålen og Senja, og det å fryse områdene rundt Jan Mayen, iskanten, Skagerrak og Mørefeltene, Mørebankene.

Ved tildeling av nye utvinningstillatelser i 24. runde skal det legges vekt på miljøfaglige råd. En skal særlig vurdere områdene rundt Bjørnøya, som jo er sårbare. Det er også satt ned et klimarisikoutvalg som skal se på og hjelpe oss som politikere med nye tiltak.

Vi har vunnet andre saker i Jeløya-plattformen, som å kutte 40 pst. i norske klimagassutslipp, halvere utslipp i transportsektoren innen 2030, og vi skal ha 40 pst. innblanding av biodrivstoff innen 2030. Hydrogen som energibærer skal vi satse videre på. Det er mange store oppgaver vi skal gjøre. Hvis vi tar med her at vi skal satse mer på havvind, at vi har ambisjoner knyttet til karbonfangst, at vi skal begynne å bygge grønne batterier og etablere CO₂-fond, så trenger vi også kapital, og vi må jo erkjenne at olje og gass bidrar med kapital. Så det å bygge en bro over til det grønne skiftet og ta i bruk teknologien vi trenger for å redusere utslipp, er en viktig del av vår etappe med å bringe oss til det utslippsfrie samfunnet.

Utlysningen knyttet til 24. konsesjonsrunde startet i juni i fjor med søknadsfrist 30. november. Dette var før Venstre gikk inn for å forhandle om å bli en del av regjeringen. Vi er i en balanse mellom det å ta omkamper om fortida knyttet til det, og det å gjøre mest mulig i kampen for framtida.

Det er også interessant å se på den 22. og den 23. konsesjonsrunden: I den 22. var det 36 søkere. I den 23. var det 26. Og nå, i den 24., er det bare 11 søkere. Det sier noe om at interessen for å lete blir mindre, det er færre aktører. Det sier også noe om en sektor som færre og færre ser på som framtida, og det kan en være bekymret for eller se som en fordel. Interessen for å ta i bruk annen teknologi og andre næringer er i hvert fall betydelig, så det er store muligheter for å ta i bruk det fornybare.

Ser en også på Barentsområdet – for Barentsområdet og nordområdene er også en del av diskusjonene her – på de 40 årene en har hatt leteboring i Barentshavet, fra 1980, da en gjorde de første funnene, har vi bare fått to utbygginger. Goliat i dag er ikke noe stjerneeksempel på

økonomi i den næringen, mens Snøhvit-produksjonen har brakt inn mye gass, og det er også en del av den diskusjonen. I overgangen til det grønne skiftet er gassen viktig – og mye bedre enn olje. Teknologien Norge kan bidra med der, er viktig. Sånn sett har også Snøhvit erstattet mye annen fossil energi med den gassen vi selger ut.

Flere har vært inne på at for framtida – hvis det nå blir handlingsplaner og reell utvinning i noen av letetillatelsene som vi nå skal utlyse, er det et perspektiv, kanskje noen ser framover, helt til 2080 i et konservativt bilde – så investerer vi i tilfelle noen skal være med oss lenge. Forhåpentlig har vi faset ut olje og gass lenge før den tid, men det er et løp framover til 2040 og 2050 for at det skal bli økonomi i dette. Det er lange perspektiver vi diskuterer, og det må vi også ta med over i diskusjonen om det grønne skiftet og hvilke teknologier som skal vinne fram i kampen om å kutte utslipp.

Tore Storehaug (KrF) [15:12:04]: Å ha store naturressursar er ikkje det same som at eit land blir velståande. Likevel har det vore slik at dei petroleumsressursane vi har funne, har gjort Noreg til eit rikt land. Forskjellen på landet vårt og ein del andre land som har funne olje, handlar litt om politiske system som har vore føreseielege og gode, og eg trur det òg handlar om ein kultur der ein distribuerer inntekter på ein god måte. Det meiner Kristeleg Folkeparti òg er viktig i framtida, og uavhengig av kva ein måtte meine om 24. konsesjonsrunde og TFO-en, synest eg det er krevjande å skulle styre alt dette gjennom Dokument 8-forslag i Stortinget. Dette ville ha vore ei stor omlegging av norsk petroleumpolitikk.

Men det er nødvendig å tenkje nytt rundt delar av norsk petroleumpolitikk. Både Parisavtalen og den sterke auken i fornybar energi globalt har gjort at utsikta og risikoen for offshoreolje og -gass er endra. Det er bra og nødvendig dersom vi skal nå klimamåla våre, men ein god og føreseieleg politikk på dette området er viktig. Då må det vere slik at når vi stiller vanskelege spørsmål, må vi debattere dei på ein god måte, for dette handlar òg om respekt for dei som i dag har arbeidsplassane sine innanfor olje og gass, og den kompetansen som vi har bygt opp der.

I førre veke sende eg difor eit skriftleg spørsmål til statsråden og spurte om regjeringa planla å følgje opp dei fleirtalsmerknadene som kom fram i samband med dette forslaget. Då registrerer eg at regjeringa no planlegg å kome med ein meldingsdel til Stortinget i samband med PUD-en for Johan Castberg. Det meiner eg er ei god tilnærming. Med respekt for arbeidet som ligg bak ei slik stortingsmelding, meiner eg det fyrst er viktig å sjå på kva som kjem der, før ein bestiller ei eiga stor

melding. Difor kjem ikkje Kristeleg Folkeparti til å stemme for ei eiga melding på dette tidspunktet.

Per Espen Stoknes (MDG) [15:14:16]: Presidenten har kanskje lagt merke til at det pågår litt bråk om feilinvesteringer i nytt stortingsbygg. Det er nok ikke første gang at et storting lempet kostnader over på framtidige. For 18 år siden satte regjeringen Bondevik alle kluter til for å få stoppet en gigantisk feilinvestering i fossil energi: norske gasskraftverk. Mange år og mange milliarder senere innser alle at Stoltenberg tok fullstendig feil. Likeså oljeindustrien, ved den genierklærte Helge Lund, som kalte Energiverk Mongstad for norgeshistoriens største enøkprosjekt. Det ble sagt at situasjonen i energiforsyningen ble kritisk om man ikke fikk bygge gasskraftverk – akkurat som i dag, når vi får høre at oljenæringen får det kritisk hvis den ikke får enda mer arealer.

Tidligere høvding Kjell Magne Bondevik tok ansvar for ikke å være med på en feilaktig beslutning. Han gikk av. Hans navn vil derfor stå i miljøpolitiske historiebøker med gullskrift. Hadde det vært like mye tak i Erna som i Kjell Magne, hadde hun satt regjeringen inn på at vi nå bør stanse – må stanse – 24. konsesjonsrunde. Hadde det vært like mye tak i Trine som i Kjell Magne, hadde hun stemt i tråd med Venstres partiprogram.

Miljøpartiet De Grønnes poeng er at det ikke å dele ut nye lisenser framover er en rasjonell og ryddig måte for gradvis å trappe ned investeringsnivået på nye felt som vil komme i produksjon først fra 2030-årene og utover. I mellomtiden kan vi høste av og være takknemlige for det vi allerede har investert i, og tjene gode penger for det. For å si det slik: Å stanse 24. konsesjonsrunde betyr ikke at vi raskt slutter å være et oljeland. Mange eksisterende felt vil produsere olje i mange år til, også i en framtid med synkende fossil etterspørsel. Vårt poeng er ganske enkelt at vi allerede har nok. Vi nordmenn har fått nok, og klimaet har fått nok. Det vi trenger, er takknemlighet, ikke oljerådighet.

Rundt oss pågår det fire store drivere, såkalte megatrender som gjør at en høste-og-forlate-strategi er rasjonell og ryddig på norsk sokkel fram mot 2030. Det er billigere fornybar energi, alternativer til olje, energieffektivisering og vanskeligere tilgjengelige felt. Disse fire samvirker med ny klimapolitikk til å undergrave lønnsomheten i oljen på 10–15 års sikt.

Først er det vedvarende, overraskende raske fall i kostnadene på fornybare energikilder. En rapport fra IRENA, det internasjonale fornybarbyrået, viser at innen 2020 – bare om to år – vil sol og vind utkonkurrere kull, olje og gass innen all ny kraftproduksjon så godt som alle steder i verden. Det er ganske enkelt et helt nytt paradigme, sier IRENA-sjefen.

For det andre kommer det alternativer som gir substitutter til olje- og gassbruk. Elbiler klarer seg uten olje og vokser eksponentielt. I motsetning til olje kan batterier brukes om igjen og om igjen, tusenvis av ganger. Forbrenningsmotoren utkonkurreres av elmotorer og batterier. Fyrkjeler utkonkurreres av varmpumper, osv.

For det tredje er det rask energieffektivisering. LED-pærebruk trenger bare 10 pst. av energien for å gi like mye lys som glødepærer, og vokser med 72 pst. i året. Nye passivhus bruker bare 10 pst. av energien som gamle hus gjorde. Gjenvinning av spillvarme kutter behovet for fossile brensler. Energibruken synker allerede i OECD, og verdens totale energibehov kan derfor ifølge DNV GLs analyser synke allerede fra 2030.

Til sist: Når det skal bygges ut enda nyere felt, blir det stadig mer krevende å få tak i oljen. Den enkleste oljen og gassen er allerede pumpet opp. Man leter mye mer over hele verden, men finner mindre år for år, noe som øker kostnadene. Nå må man lenger bort, lenger ned, bore og «fracke» mer for å hente opp. Da bruker man alltid mer energi og materialer for å få den neste oljetønna opp og transportert.

Sett i sammenheng blir da framtidsbildet ganske klart. Sol, vind og batterier vil bli billigere og enklere, mens olje er lenger borte og mer krevende. Energieffektivisering gir mindre forbruk per sluttbruker, mens nye innovasjoner fjerner behovet helt. Så for å oppsummere: fornybar konkurranse, substitutter, energieffektivisering og redusert etterspørsel, samtidig som fossilfelt blir mer komplekse og kostnadsdrivende. IEAs scenarier, som oljeminister Søviknes pleier å kalle «alle seriøse scenarier», har bommet grovt på disse driverne de 10–15 siste årene på rad.

Jeg gleder meg til året 2030. Da skal jeg sitte og le og si «Hva var det jeg sa?» – men også gråte over ødelagt natur og bortkastede milliarder. Men i dag vil jeg trøste presidenten med å si at stortingsbyggoverskridelsene kommer til å være bare blåbær i forhold.

Med det tar jeg opp vårt forslag.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Presidenten vil minne representanten om å være forsiktig med bruk av karakteristikker av personer han omtaler, enten det dreier seg om genier eller høvdingar.

Statsråd Terje Søviknes [15:19:53]: Hovedmålet i petroleumpolitikken er å legge til rette for en lønnsom produksjon av olje og gass i et langsiktig perspektiv. Samtidig skal vi ta rollen med å være en ledende miljø- og klimanasjon, og det er ingen motsetning i dette.

Dette målet har fått bred støtte i Stortinget tidligere. Som det har vært referert til: Analyser – gjerne av Det internasjonale energibyrådet – viser at det vil være et stort

behov for olje og gass i mange tiår framover. Det vil være rom for mye olje og gass i mange tiår framover samtidig som vi kan nå målene etter Parisavtalen. Vår jobb som produsentland blir da å produsere den oljen og gassen med lavest mulig kostnad og med lavest mulig CO₂-utslipp. Det handler i framtiden om «low-cost» og «low-carbon».

Parisavtalen er et viktig vendepunkt i internasjonal klimapolitikk, og det er ingen motsetning mellom det å ta klima på alvor og fortsatt å produsere olje og gass. Klimautfordringen er global og må derfor løses globalt, og vi fører i dette bildet en ambisiøs klimapolitikk i Norge. Vi har vår egen, særnorske CO₂-avgift på sokkelen, og i tillegg til kvotesystemet innebærer det en avgift på drøyt 500 kr per tonn CO₂ sluppet ut på norsk sokkel. Det har gitt incentiv til at vi har en lavere utslippsrate i snitt på norsk sokkel enn det man har globalt for øvrig.

Deltakelsen i EUs kvotesystem er en bærebjelke i regjeringens klimapolitikk. Den eneste måten å redusere totalutslippene på i et kvotesystem er å redusere kvotetaket. En reduksjon av kvotepliktig utslipp ett sted i systemet vil, alt annet likt, føre til økte utslipp andre steder i systemet. Vi har forpliktet oss til at vi i 2030 skal bidra til utslippsreduksjoner på 43 pst. sammenlignet med 2005-nivået innenfor kvotepliktig sektor.

Som for all annen næringsvirksomhet er det grunnleggende at vi også her skiller mellom utslipp knyttet til petroleumsvirksomhet på norsk sokkel, altså produksjon, og det som er knyttet til utslipp fra forbrenning av olje og gass i de land vi eksporterer til. Det er i henhold til folkerettens suverenitetsprinsipp at ethvert land er ansvarlig for utslipp på sitt territorium, og det bygger både Klimakonvensjonen, Kyotoprotokollen og Parisavtalen på.

Petroleumpolitikken som har vært ført så langt, har gitt oss gode resultat, og det er ingen grunn til at vi ikke skal kunne hente ut store verdier også fra denne næringen i fortsettelsen. Vi kan produsere lønnsomt på norsk sokkel, eksisterende felt er robuste også med tanke på lavere oljepriser – det har de siste årene vist oss. Norske gassfelt er svært konkurransedyktige i et europeisk marked preget av fallende egenproduksjon og økt importbehov, og nye utbygginger blir nå fremmet med en mye lavere «break even»-pris enn det man har sett tidligere. Alttså: De vil være lønnsomme med langt lavere priser enn det man ser i dag. Regjeringen vil derfor videreføre en olje- og gasspolitikk langs de linjer som er velkjent, med en offensiv tildeling av nye areal og med langsiktige og stabile rammevilkår.

Det er viktig å understreke at vi setter rammene, mens det er næringen selv som vurderer de ulike risikoelementene. Investeringsbeslutninger om leting, utbygging og drift blir tatt i selskapene, og de priser da inn usikker-

heten knyttet til både en eventuell framtidig lavere olje- og gasspris og eventuelle høyere kostnader knyttet til utslipp.

Olje- og gassnæringen er også en del av det samlede næringslivet, og alle næringer blir vurdert av finansmarkedet med tanke på hvilke risikoelementer som ligger der. Fra regjeringens side vil vi understreke at selskape- ne framover ved innlevering av sine planer for utbygging og drift må sikre at man synliggjør de risikoelementer som ligger der, såkalt klimarisiko, og vi vil da videreformidle dette også til Stortinget i de saker som skal hit.

Det er bred enighet om norsk petroleumspolitik. Det gir seg også utslag i innstillingen i denne saken, og det er jeg særdeles glad for.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Hege Haukeland Liadal (A) [15:25:05]: Som jeg nevnte i min innledning, er det altså sju år siden sist melding, og nå har Høyre og Fremskrittspartiet styrt landet i bortimot fem år. De samme partiene, Høyre og Fremskrittspartiet, mente i opposisjon at det burde komme en melding om Norges viktigste næring hvert andre år. Hva er årsaken til at statsrådets parti ikke er med på forslaget som ligger i innstillingen i dag?

Statsråd Terje Søviknes [15:25:38]: For det første vil jeg tro at representanten fra Arbeiderpartiet er glad for at denne regjeringen har valgt å styre videre på hovedlinjene som lå i stortingsmeldingen som de rød-grønne la fram i 2010–2011, En næring for framtida – om petroleumsvirksomheten. Det som kjennetegner norsk petroleumspolitik, er at man har vært enig om de store linjene, på tvers av partipolitiske skillelinjer og på tvers av blokkene i norsk politikk. Det har vært en styrke. Det har vært en stabilitet i den internasjonale konkurransen som denne næringen deltar i.

Jeg vil også understreke at Fremskrittsparti–Høyre-regjeringen i forrige periode valgte å fremme en meldingsdel, en generell del, sammen med proposisjonen knyttet til utbygging av Johan Sverdrup. Det ble særdeles godt mottatt, og en fikk diskutert i Stortinget de store linjene rundt petroleumspolitikken. Tilsvarende vil vi i denne perioden fremme en meldingsdel til proposisjonen om Johan Castberg, som vil bli fremmet i løpet av våren.

Hege Haukeland Liadal (A) [15:26:40]: Jeg tillater meg å takke for svaret, men jeg spør nok en gang: Sett i lys av at statsråden er fra Vestlandet – jeg er fullstendig klar over den debatten som pågår, både på østsiden av fjellet og på vestsiden, og at det kan være avvikende kunnskapsgrunnlag for den debatten vi også har i dagens storting – hva er årsaken til at Fremskrittspartiet har gått fra sitt standpunkt om at man bør ha en stor-

tingsmelding annethvert år om Norges viktigste næring, og ikke er med på forslaget i innstillingen i dagens behandling?

Statsråd Terje Søviknes [15:27:25]: Vi er opptatt av å ha en generell og god debatt om norsk petroleumsnæring, og det bidrar vi til, også i det offentlige ordskiftet. Tro meg, gjennom en lang høst i fjor med en intensiv valgkamp var vi veldig tydelige på hvor viktig denne næringen er for Norge, for fellesskapet, for verdiskapingen og ikke minst for å videreutvikle den kompetansebasen som er bygd opp gjennom 50 år med olje- og gassvirksomhet på norsk sokkel. Det vil vi bidra med også i fortsettelsen, men vi har altså valgt, både i forrige stortingsperiode og i denne, å legge fram en meldingsdel i forbindelse med en stor utbygging som skal til Stortinget, og vi vil altså komme tilbake til disse spørsmålene i proposisjonen for Johan Castberg-utbyggingen.

Så må jeg få lov å minne representanten fra Arbeiderpartiet om Arbeiderpartiets holdning til dette spørsmålet så sent som i april i fjor. Da sto representanter fra Arbeiderpartiet på talerstolen i denne sal og argumenterte sterkt imot behovet for å ha en ny generell petroleumsmelding. Så hva er det som har endret seg fra 2017 til 2018 – og dermed at Arbeiderpartiet nå tilsynelatende skal innføre en ny og mer usikker hverdag for olje- og gassaktørene i Norge?

Lars Haltbrekken (SV) [15:28:48]: Jeg skal ikke spørre om Goliat. Jeg skal stille olje- og energiministeren et enkelt spørsmål: Kan statsråden se for seg ett område hvor naturen er for verdifull og for sårbar til at det bør tillates olje- og gassutvinning der?

Statsråd Terje Søviknes [15:29:11]: Ja, det vil det åpenbart være. Vi vil bl.a. kunne oppleve en sånn situasjon i de områdene som er islagt, altså hvis vi beveger oss enda lenger nord. Derfor er det regjeringens politikk å ivareta disse særskilt verdifulle områdene, som bl.a. iskanten representerer. Men da må vi altså snakke om den fysiske iskanten, der isen faktisk er, og ikke en teoretisk iskant.

Så vi ivaretar miljøverdiene. Det er det som er det viktige perspektivet: at man ikke utfører olje- og gassvirksomhet, f.eks. seismikkundersøkelser eller boring i oljeførende lag, i områder som har særskilt verdifulle fiskeressurser, biologisk mangfold, fugleliv, osv. Og det er det som er avgjørende, altså miljøverdiene, ikke et gitt geografisk område, men der det er høye miljøverdier. Der skal det ikke foregå olje- og gassvirksomhet.

Per Espen Stoknes (MDG) [15:30:22]: Stortinget kommer forutsigbart nok til å stemme ned MDGs forslag om å stanse 24. konsesjonsrunde. Mye vil ha mer!

Men da mener MDG at vi i alle fall bør la private investorer ta mer av risikoen for leting etter ny olje- og gassfelt, som først vil produsere fra 2030 og utover. For det er jo ingen grunn til at staten skal ta både klimarisiko og økonomisk risiko for den næringen som nå gleder seg til sju fete år, før de sju magre eventuelt kommer og spiser dem.

Jeg har to spørsmål. Det første er: Hvilke tiltak vil statsråden gjøre for å redusere statens klimarisiko og økonomiske risiko på usikre investeringer langt nord?

Det andre er: Hvis det er så at vi skal begynne å investere i 2000-tallets løsninger og redusere investeringene i 1900-tallets oljeløsninger – når mener statsråden at tidspunktet for å legge om kursen kommer?

Statsråd Terje Søviknes [15:31:20]: Utgangspunktet er den arbeidsfordelingen som jeg skisserte også i hovedinnlegget, knyttet til at myndighetene setter rammer for virksomheten gjennom en forutsigbar, langsiktig politikk, og så må det være opp til selskapene og finansmarkedet å ta de ulike risikoavveiningene med hensyn til det framtidige prisbildet for olje og gass og det framtidige kostnadsbildet knyttet til CO₂-utslipp. Det er ingen som er bedre til å gjøre den type vurderinger enn de som sitter tettest på, nemlig olje- og gasselskapene og finanssektoren, som skal låne midler til denne sektoren.

Når det kommer til statens risiko i dette, er det helt riktig at vi tar en del av kostnadene. Det skulle bare mangle – olje- og gassnæringen er på lik linje med andre næringer i en situasjon der man betaler en skatt av overskuddet, men får fratrukket for de kostnadene man har under utvikling og produksjon. Vi har en høy skattesats på norsk petroleumsvirksomhet, nettopp fordi det er våre felles resurser vi skal utnytte.

Per Espen Stoknes (MDG) [15:32:28]: Statsråden er klar over at nesten ni av de ti kronene som investorene tar i usikre felt, dekkes av skattebetalingene, men det er ikke sikkert at alle velgerne er klar over det: at det er hele ni av ti kroner. I en situasjon hvor hele verden skal dreies i retning av en avkarbonisert økonomi, og vi går inn for at Parisavtalen skal lykkes, virker det som om regjeringen gambler på at Parisavtalen skal mislykkes ved fortsatt å ta høy risiko på private oljeutbyggers regning.

Da er spørsmålet mitt igjen: Hvor lenge mener statsråden at dette er riktig måte å subsidiere oljenæringen på?

Ole mic Thommessen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Terje Søviknes [15:33:12]: For det første vil jeg ta sterkt avstand fra begrepet «subsidiere». Man har

altså et helt ordinært system der olje- og gasselskapene får fradrag for sine kostnader og betaler en høy skatt på de nettoinntektene de sitter igjen med.

Så er det også viktig å understreke at staten legger rammer, selskapene sitter tettest på og står for utvikling og drift av de ulike feltene. Leterefusjonsordningen, som MDG også har vært ute etter, har gitt staten store inntekter. La meg bare ta ett eksempel, siden det ofte har vært brukt mye krefter på å snakke om leterefusjonsordningen som en subsidieordning. Lundin var et av de selskapene som gikk inn på norsk sokkel som følge av at man la til rette for et bredere aktørbilde. 7 mrd. kr i leterefusjon har gitt investeringer på 73 mrd. kr, og det er forventet å gi 200 mrd. kr i inntekter til staten. Det er en bra avkastning på et bidrag til – i utgangspunktet – å få opp leteaktiviteten på norsk sokkel.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tina Bru (H) [15:34:34]: Siden jeg ble utfordret på min utfordring til Arbeiderpartiet i Klassekampen, følte jeg at jeg måtte ta ordet i denne debatten.

Jeg må si at det er få ting jeg synes er mer interessant enn å diskutere petroleumsnæringen, og det gjør vi også. Vi gjør det hele tiden – ikke minst i denne sal.

Min hovedkritikk mot Arbeiderpartiet, som i dag stemmer for dette forslaget om en ny petroleumsmelding, er ikke først og fremst at de ønsker å diskutere næringen eller få en ny anledning til det – det er konteksten initiativet tas i, jeg reagerer på.

Hele dette representantforslaget handler om at vi må avvikle næringen, og først og fremst stanse den 24. konsesjonsrunden. Forslaget peker på «stranded assets»-problematikk, at man ikke tror på lønnsomhet for næringen fremover. Det argumenteres for at skattesystemet må endres. Man vil avvikle friinntektene i særskatten, og så, etter alt dette, kommer det et forslag om en ny petroleumsmelding i lys av klimautfordringene man står overfor, og den nye markedssituasjonen.

Man ser ikke forslag som fremmes i en sak, helt uavhengig av den saken de fremmes i. Jeg utfordret Arbeiderpartiet i Klassekampen fordi jeg forventer av et parti som hevder å være et ansvarlig parti, og som i hvert fall tar petroleumsnæringen på alvor, at de i det minste kan svare på hvorfor de vil ha en ny melding og hva den bør inneholde, når man stemmer for et slikt forslag i en sak basert på et representantforslag fra Miljøpartiet De Grønne om å avvikle næringen.

I lys av klimautfordringen og den nye markedssituasjonen, som så vidt jeg kan se er at lønnsomheten nå er forbedret på norsk sokkel – hva er det Arbeiderpartiet mener regjeringen må svare på i en slik ny

melding? I petroleumsmeldingen, som de rød-grønne la frem i 2011, som jeg synes er veldig god, og som har vært den vi har bygd videre på i vår regjeringstid, ble det pekt på fire strategier for å sikre fortsatt høy verdiskaping på sokkelen. Det var å

- satse på økt utvinning fra felt som er i produksjon
- sette funn i produksjon
- fortsette letingen
- åpne nye områder

Som sagt, jeg synes dette er en god melding. Jeg lurer på hva nytt i strategien er det vi må legge til i den nye meldingen i lys av klimautfordringen? Det er trist hvis Arbeiderpartiet ikke nå lenger mener at den meldingen er god. Det er fint om vi kan få klare svar på hva de vil ha nå, per i dag. Det fortjener faktisk næringen. Jeg tror det skaper usikkerhet når man i en innstilling til Stortinget som har opphav i et Dokument 8-forslag som går inn for å avvikle næringen, fremmer slike forslag, og attpåtil ikke kan svare for det. Og så ser jeg at representanten Haukeland Liadal argumenterer i Klassekampen for at man kan slippe av fordi hun er tross alt en oljeunge fra Rogaland. Men jeg er ikke så sikker på at det vil være nok til at næringen kan føle seg trygg på hva Arbeiderpartiet egentlig mener med dette forslaget.

Terje Halleland (FrP) [15:37:30]: Jeg er veldig glad for at vi i dag får et solid flertall for å avvise dette forslaget som vi har til behandling – selvfølgelig på bakgrunn av de økonomiske konsekvensene et sånt forslag ville medført, men også av klimahensyn. Vi vet at det som norsk petroleumsnæring bidrar med, gjør en forskjell for klimaet i våre nærområder, i våre naboland, i Europa. Bare for å ta et eksempel – det er greit å vite hva alternativet hadde vært for Tyskland om de skulle ha erstattet den norske gassen med f.eks. kullkraft, som ville vært en nærliggende energibærer å erstatte denne gassen med. 300 000 millioner tonn ville de tyske utslippene økt med, altså seks ganger det totale norske utslippet. Vi kan like eller ikke like fossile energikilder, men det er store forskjeller mellom dem: Enkelte fossile kilder slipper ut mer enn andre.

Denne næringen har vært igjennom en tøff tid. Det har vært nødvendig med en omstilling, det har vi jo sett. Og næringen har klart den utfordringen. De skal ha mye skryt for mange endringer som de har klart å gjennomføre, mens for andre, kostnader, skal de ha mindre skryt, men de har i alle fall klart å redusere det.

Men så er det med denne næringen som med andre næringer som er tilknyttet risiko, at man ønsker forutsigbarhet. Når representanten Haukeland Liadal står her oppe på talerstolen og etterlyser mer kunnskap og vil ha den kunnskapen gjennom en ny petroleumsmelding, lurer jeg lite granne på hva hun vil. Nå var repre-

sentanten Bru inne på mye av det samme, men, som sagt, den kunnskapen som hun savner i dag, hadde hun tydeligvis ikke behov for i fjor. Jeg har lyst til å utfordre Arbeiderpartiet på dette: Hva er det som har skjedd nå som er nytt? Dette er altså et Dokument 8-forslag som mer eller mindre innebærer at vi skal legge ned petroleumsnæringen. Da finner representanten Haukeland Liadal det formålstjenlig å be om en ny petroleumsmelding – på bakgrunn av klimautfordringene og markeds-situasjonen. Heldigvis er det et solid flertall for en stabil og forutsigbar politikk i petroleumsnæringen. Jeg håper virkelig at Arbeiderpartiet vil fortsette den politikken og slutte med å skape den usikkerheten i bransjen som de nå gjør.

Lars Haltbrekken (SV) [15:40:46]: Jeg vil gjerne få berømme Venstre for å ha sikret vern av Lofoten, Vesterålen, Senja, Mørebankene, iskanten, Skagerrak og Jan Mayen også de neste fire årene. Det er en stor og viktig seier, og jeg er glad for at Venstre fikk til det samme som SV gjorde fra 2005 til 2013. Jeg registrerer også at Venstre fikk inn følgende i Jeløya-plattformen – for øvrig et punkt som olje- og energiministeren unnlot å nevne i sin innledning: Regjeringen vil

«ved tildeling av utvinningstillatelser i den pågående 24. konsesjonsrunden, legge vekt på miljøfaglige råd i eller nær særlig verdifulle områder (SVO), herunder vurdere begrensninger på boring i oljeførende lag i en større radius rundt Bjørnøya».

I forbindelse med høringsrunden til 24. konsesjonsrunde frarådet Miljødirektoratet oljeboring i 20 av de foreslåtte områdene. Norsk Polarinstitutt frarådet oljeboring i 37 av områdene. Jeg vil derfor utfordre statsråden på om punktet i Jeløya-plattformen kan bety at en del av de utlyste feltene faktisk trekkes tilbake.

Per Espen Stoknes (MDG) [15:42:40]: Miljøpartiet De Grønne er et oljetaknemlig parti. Vi er også helt enig i at oljesektoren har vært av utrolig stor betydning for Norge, vi har fått en fantastisk kompetanse, og det har bidratt til en voldsom verdiskaping. Men det er langt fra det eneste som har bidratt til verdiskapingen.

Når vårt forslag om å stanse 24. konsesjonsrunde nå blir stemt ned, kommer det opp et forslag om at man må ha en ny petroleumsmelding. Den vil da se på ny kunnskap, som Halleland etterlyser. Den nye kunnskapen gjelder sånt som f.eks. at bidraget til gass for å redusere klimautslipp i land som England, USA, Tyskland gjerne blir hausset opp av Fremskrittspartiet og oljeentusias-ter, men realiteten er at engelske klimagassutslipp går ned sammen med at gassforbruket går ned. Den norske gassen spiller en mye mindre rolle enn det vi nordmenn gjerne liker å tro. Ny forskning viser f.eks. at det som skjer med CO₂-utslippene i USA, primært skyldes ener-

gieffektivisering, deretter fornybar energi – og så gassubstitusjon. Så her finnes ny kunnskap som bør utredes, Halleland. Da er vårt forslag en ny petroleumsmelding – som får støtte av Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet. Det er vi glad for, men vi er veldig overrasket over at Kristelig Folkeparti og Venstre her har snudd. De har tidligere støttet Miljøpartiet De Grønnes forslag om at det trengs en ny petroleumsmelding i lys av en helt ny markedsituasjon og en ny klimasituasjon.

Vi synes det er hårreisende at Kristelig Folkeparti og Venstre nå insisterer på å styre denne viktige næringen videre på en gammel melding med tittelen En næring for framtida, som baserte seg på et totalt utdatert kunnskapsgrunnlag.

I tillegg synes vi også det er på tide å nevne vårt forslag – siden ingen har nevnt det tidligere – om å fjerne ordet «olje» fra tittelen til statsråd Søviknes og OED. Vi mener det er på tide å ha en ny ministerpost som heter «energiminister». Vi synes også det er et poeng å ta med seg videre – det ville ellers blitt totalt ignorert. Dette er selvfølgelig den nye omstillingen vi står overfor, til et nytt energisystem, hvor oljen vil ha en mindre og mindre betydning.

Runar Sjøstad (A) [15:45:26]: Jeg synes representanten Haukeland Liadal hadde et godt innlegg. Blant annet viste hun til at man nå ønsker en petroleumsmelding. Hun viste også til at det var et uttalt ønske fra Høyre og Fremskrittspartiet da de ikke satt i regjering. Da hadde man et ønske om at man skulle ha den seansen annethvert år. Nå har man sittet fem år i regjering og styrer etter en syv år gammel petroleumsmelding. Så prøver man å så tvil om hva Arbeiderpartiet egentlig mener om petroleumspolitikken. For dem som er i tvil, synes jeg vi har presisert veldig nøye og veldig godt i komiteens merknader hva vi står for, og hva vi ønsker.

Man viser til at vi nå behandler et Dokument 8-forslag, og man synes det er rart at vi vil diskutere en så viktig nærings framtid i en sånn setting. Men hvor i all verden skal vi diskutere det hvis vi ikke skal få opp en petroleumsmelding? Da er vi nødt til å ta de arenaene vi får. Og arenaen vi har i dag, er det Dokument 8-forslaget. Da er det anledning til å diskutere petroleumspolitikken i bredeste forstand.

Ketil Kjenseth (V) [15:46:58]: Først en respons til representanten Lars Haltbrekken fra SV knyttet til de miljøfaglige rådene som det skal tas hensyn til i den 24. konsesjonsrunden. Det blir spennende å se hva de miljøfaglige rådene kan bidra til, særlig knyttet til de mest sårbare områdene.

Så til Miljøpartiet De Grønne, som har fremmet dette forslaget vi diskuterer, men også forslaget om en petroleumsmelding. For en ukes tid siden var vi i en debatt i

Dagsnytt atten, jeg og representanten Stoknes fra De Grønne. Representanten Stoknes sa da at det var mulig å stoppe den 24. konsesjonsrunden dersom bl.a. Venstre hadde stemt imot. Det må ha vært en realitetsorientering uten like for De Grønne i dag, for det viser seg at det ikke er noen mulighet til å få til det som De Grønne tok til orde for. Da blir det noe overraskende at de får med seg Arbeiderpartiet på slep for en petroleumsmelding. Ifølge Arbeiderpartiet skal de utvinne mer. Hvordan dette skal henge sammen på den rød-grønne sida, er det litt vanskelig å forstå.

Derfor er Venstres posisjon her – når det gjelder å ta med seg inntektene, mulighetene og teknologien og å bygge gradvis om i det grønne skiftet – at den meldingen vi virkelig trenger, er en teknomelding, som skal få til det skiftet som vi er inne i. Da er anledningen ganske god senere i vår til å diskutere de mulighetene – når handlingsplanen på Johan Castberg kommer. Det er investeringer på anslagsvis 150 mrd. kr. Det er de midlene vi skal diskutere hvordan skal brukes, men også nordområdene, for det er Barentshavet og Norskehavet vi diskuterer her – hvilke områder som peker seg ut som kan bidra med de inntektene.

Dette innbefatter ganske mange andre spørsmål som er knyttet til internasjonal politikk og samarbeid og samhandling med andre. Det er også mulig å tenke seg klimateknologi og samarbeid med andre aktører. Iskannten er i bevegelse, og i områdene i nord åpner mer og mer is seg – hvilke muligheter gir det? En viktig del av å holde igjen er også å snakke om hvilke områder vi skal beskytte mot økonomisk utvinning.

Statsråd Terje Søviknes [15:50:17]: Først til representanten Haltbrekken, som refererte til Jeløya-plattformen og formuleringer knyttet til at man i 24. konsesjonsrunde skal legge vekt på miljøfaglige råd ved tildelinger i og nær særlig sårbare områder, med Bjørnøya spesifikt i fokus. La meg da understreke at det ikke er ensbetydende med å legge vekt på miljøfaglige råd dermed å si at man ikke skal kunne ha olje- og gassaktivitet. Spørsmålet er eventuelt hvilke tiltak man kan legge på en utvinningstillatelse for å ivareta de miljøverdiene som det er viktig å ivareta. Det kan f.eks. være sesongbegrensninger knyttet til boring i oljeførende lag, som også er spesifisert i Jeløya-plattformen.

Så kort til representanten Stoknes, som viser til navnet på departementet, nemlig Olje- og energidepartementet – og til tittelen på statsråden også, for den del: Jeg registrerer i innstillingen at navnet, og kanskje dermed også undertegnede, blir omtalt som både «gammeldig, utdatert, tilbakeskuende og nostalgisk». For å si det sånn: Jeg bærer tittelen som olje- og energiminister med stolthet, både knyttet til det fornybare området, der vi

har et overskudd av fornybar kraft, der det nå bygges ut mer kraft enn på 25 år, og der fornybarnæringen representerer den største verdiskaperen i Fastlands-Norge, og også knyttet til olje- og gassnæringen, vår desidert største næring med nærmere 200 000 sysselsatte, som står for en viktig teknologiutvikling som også benyttes i andre næringer, og der næringen samlet sett skaper verdier for samfunnet, for fellesskapet, i en størrelsesorden som ingen andre næringer gjør. Så sent som i 2016–2017, med relativt sett lave olje- og gasspriser, var altså inntektene fra olje- og gassnæringen like store som fra alle andre næringer til sammen, når det gjelder statens inntekter. Så stoltheten er der.

Helt avslutningsvis til Arbeiderpartiets forslag om en egen petroleumsmelding: Jeg har redegjort for regjeringens forslag om å komme til Stortinget med en meldingsdel i Castberg-proposisjonen. Men jeg har lyst til å understreke og utfordre ytterligere på det som står i innstillingen, der det er to argumenter som blir trukket opp for hvorfor det kan være naturlig med en egen petroleumsmelding nå. Det vises til fallet i oljeprisen og til Parisavtalen. Begge deler er elementer som fant sted før 2017, før april i fjor, da Arbeiderpartiet argumenterte sterkt mot en slik egen petroleumsmelding. Så hva er det som har endret seg fra april til nå? Det har vi fortsatt ikke fått svar på.

Tina Bru (H) [15:53:33]: Jeg etterlyste svar på hvorfor Arbeiderpartiet ønsker denne nye meldingen, og det må vi bare konstatere at det har jeg ikke fått – ikke fra Arbeiderpartiet. Men vi har fått svar på hva som er poenget med denne meldingen. Det kom veldig tydelig fra representanten Stoknes, som står bak dette forslaget, som har fremmet dette forslaget, ikke bare det om ny petroleumsmelding, men hele representantforslaget. Han er veldig tydelig – dette er inn i et bilde av at det er på tide å starte avviklingen, det er på tide å trappe ned, det er på tide å se på skattesystemet, og vi kan ikke fortsette som vi har gjort før.

Så er det mulig at Arbeiderpartiet har sin helt egen tolkning av hva dette forslaget skal være. Det kan høres sånn ut når man følger den replikkrunnen som var her tidligere i dag – akkurat som at man trenger denne meldingen så man kan oppklare manglende faktakunnskap i den offentlige debatten rundt olje- og gassnæringen. Det er mulig, men man må jo ikke stemme for et forslag fremmet av Miljøpartiet De Grønne som helt åpenbart har en helt annen hensikt enn det. Det er mulig å komme med egne forslag i dette storting.

Jeg håper at Arbeiderpartiet fortsatt står på at vi skal ha forutsigbarhet for Norges viktigste næring, at man kan stole på Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet som de store partiene som er opptatt av å sikre verdi-

skapning, langsiktighet og forutsigbarhet for den næringen. Å stemme for sånne forslag, slik Arbeiderpartiet gjør her i dag, bidrar ikke til å opprettholde det inntrykket.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Espen Stoknes (MDG) [15:55:22]: Jeg vil bare kort gi fire svar på utfordringen om hva som har endret seg siden 2011, siden Stortinget åpenbart ikke har fått med seg det. Det er altså en vanvittig, absurd, utrolig utvikling innenfor sol og vind – over 80 pst. kostnadskutt for konkurrentene til olje. I 2016–2017 skjedde det et historisk trendbrudd som kommer til å stå i historiebøkene, og det var at sol og vind konkurrerte ut kull og gass. For første gang falt prisene på usubsidiert sol og vind langt under – ikke langt under, men de krysset kull og gass i 2016–2017. I 2020 vil det være billigere hvor som helst i verden. Det tredje er at Parisavtalen ikke bare har blitt vedtatt, men har blitt ratifisert. Og det fjerde er at fra 2020-årene og utover vil batterier være under 60 pst. av det de var i fjor. Så fire trender innenfor fornybare batterier og klimapolitikk er et helt nytt bilde.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [15:56:31]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Sigrid Simensen Ilsøy og Emilie Enger Mehl om å la Vinmonopolet overta taxfreesalget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter (Innst. 124 S (2017–2018), jf. Dokument 8:50 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Erlend Larsen (H) [15:57:20] (ordfører for saken): Det har vært lærerikt og interessant å være saksordfører for min første sak gjennom komitébehandlingen. Det har vært ekstra interessant å følge saken, siden utfallet kan påvirke utviklingen av norske flyplasser, som jeg

har frekventert gjennom mitt 22 år lange yrkesliv som trafikkflyver. Jeg vil takke alle involverte i komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid. Denne saken begynte som et representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Sigrid Simensen Ilsøy og Emilie Enger Mehl om å la Vinmonopolet overta taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter. Avtalen med Travel Retail Norway AS om taxfree-salg ved Avinors flyplasser går ut i 2022, og det er naturlig at spørsmål rundt anbudsforholdene vurderes god tid i forveien.

Initiativet til å vurdere taxfree-salget ble tatt allerede da Stortinget vedtok statsbudsjettet for 2017. Den gang ble følgende vedtatt:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak for Stortinget der det vurderes alle konsekvenser av og nødvendige lovendringer for at Vinmonopolet skal overta taxfree-salget av alkohol ved norske flyplasser ved utløp av gjeldende anbudsperioder.»

I statsbudsjettet for 2018 ble vedtaket fulgt opp med følgende merknad:

«Regjeringen vil komme nærmere tilbake til saken i løpet av stortingsperioden.»

Komiteens flertall, dvs. medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, er som følge av de nevnte vedtakene i statsbudsjettene av den oppfatning at det er lite hensiktsmessig å gå nærmere inn i forslagene nå.

Dersom Vinmonopolet skal overta salget av taxfree-varer på Avinors flyplasser, vil det reises en rekke kompliserte juridiske, økonomiske og praktiske spørsmål. Det vil derfor være naturlig å vente på at utredningen regjeringen allerede er bedt om å legge fram for Stortinget, er klar, før Stortinget går til det skritt å vedta noen endringer. I denne utredningen er det forventninger om at alle konsekvenser ved å overføre taxfree-salget til Vinmonopolet vil bli vurdert.

For ansatte og drivere av norske flyplasser, ikke minst ved flyplasser som kan rammes utenfor Avinor-systemet, er det viktig å få til en avklaring så tidlig som mulig. Diskusjonen vi har sett i mediene i kjølvannet av representantforslaget, vitner om at det har blitt stor usikkerhet rundt de framtidige rammevilkårene i bransjen.

Innstillingen fra helse- og omsorgskomiteens flertall, dvs. medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, er derfor at representantforslaget om å la Vinmonopolet overta taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter ikke vedtas.

Som Høyre-politiker vil jeg knytte noen kommentarer til saken.

Representantforslaget begrunnes bl.a. med at en stor andel av den alkoholholdige drikken som konsumeres i

Norge, er kjøpt i utlandet eller i taxfree-butikker. Dette har vært ønsket politikk fra flere regjeringer. Under Bondevik II-regjeringen ble det tillatt for flypassasjerer å kjøpe taxfree-varer etter ankomst i Norge. Målet var naturligvis å øke omsetningen i norske butikker. Og resultatet ble som ventet. Allerede etter den første uken kunne NRK Sørlandet rapportere om en salgsøkning på 43 pst. på Kristiansand lufthavn, Kjevik.

Under Stoltenberg II-regjeringen ble det tillatt å ta med en større kvote vin inn til Norge, og dagens regjering har tillatt å bytte kvoten med tobakk med mer vin eller øl.

Samtlige syv partier som har vært i regjering siden 2005, har hatt som mål å øke salget av taxfree-varer. Det virker derfor underlig at nettopp denne ønskede salgsøkningen skal brukes som begrunnelse for at Vinmonopolet skal overta salget av alkoholholdig drikke ved Avinors flyplasser. Jeg betviler at det vil være juridisk mulig å innføre et monopol på kun et utvalg av våre flyplasser, uten at det samme monopolet påtvinges de flyplassene som ikke er eid eller drevet av Avinor.

De partiene som ønsker å gi Vinmonopolet enerett, argumenterer i saken også for Vinmonopolets rolle som alkoholpolitisk virkemiddel. Jeg betviler at det spiller noen som helst rolle for det totale alkoholkonsumet i Norge om det er et privat firma eller om det er Vinmonopolet som driver taxfree-butikkene. Det som åpenbart spiller en rolle når det gjelder det høye taxfree-salget, er utformingen av disse butikkene. I dag er det slik at passasjerene tvinges til å gå gjennom butikkene, noe som er ment å gi et økt impulssalg. Og det virker naturligvis. Dersom Stortinget ønsker å redusere kjøpepresset på flypassasjerene, bør Avinor instrueres om å gjøre om utformingen av butikkene.

Jeg synes for øvrig det er et paradoks at alkohol, tobakk og andre taxfree-produkter skal være med på å finansiere norsk luftfart og infrastruktur, men dette er en helt annen diskusjon enn det representantforslaget legger opp til. Jeg mener det er stor risiko for at enerett til Vinmonopolet vil redusere flyplassenes mulighet til å finansiere den daglige driften og nødvendige investeringer. Jeg vil derfor på det sterkeste anmode om at Stortinget venter med å gi Vinmonopolet enerett på salg av taxfree-varer til regjeringen har lagt fram en sak for Stortinget, der alle konsekvenser av og nødvendige lovendringer for at Vinmonopolet skal overta taxfree-salget av alkohol ved norske flyplasser, vurderes.

Tellef Inge Mørland (A) [16:02:32]: Arbeiderpartiet har i partiprogrammet sagt at vi vil vurdere å la Vinmonopolet ta over driften av taxfree-ordningen når gjeldende avtale utløper. Samtidig er vi opptatt av at inntektene til de offentlige og private flyplassene videreføres.

Av dagens Avinor-flyplasser er det kun åtte som går med overskudd. Det er spesielt at vi lar taxfree-salget bidra til å finansiere driften av de 37 flyplassene som ikke går med overskudd. Men slik har vi gjort det, og jeg har ikke registrert noen andre partier som per i dag har en alternativ finansiering.

Arbeiderpartiet mener Vinmonopolet har en viktig samfunnsrolle som et sentralt alkoholpolitisk virkemiddel. Derfor synes vi det er fornuftig å få den vurderingen av om Vinmonopolet skal ta over driften av taxfree-ordningen når gjeldende avtale utløper. Det har Stortinget allerede bedt om – for et års tid siden. Nå skal det sies at regjeringen ser ikke akkurat ut til å ha hastverk med å følge opp det forslaget. Derfor fremmer Arbeiderpartiet i dag et forslag om at regjeringen må komme tilbake med dette som en egen sak til Stortinget i løpet av året, ikke i løpet av stortingsperioden, som den selv har lagt opp til. For det er viktig at vi sikrer at eventuelle endringer i driften av taxfree-salget av alkohol blir avklart så tidlig som mulig, slik at aktørene i bransjen får forutsigbarhet rundt framtidige rammevilkår når den nåværende avtalen går ut i 2022. Jeg forutsetter at regjeringen selvsagt sørger for at en ikke starter en ny anbudsprosess før Stortinget har avgjort saken.

Arbeiderpartiets forslag i dag innebærer at en fortsatt kan holde den framdrifts- og tidsplanen Senterpartiet ønsker seg. Men vi er ikke villig til å sette driften av 37 flyplasser i distriktene i spill, for det er usikkerhet rundt inntektene til Avinor, om de blir de samme eller ikke, dersom Vinmonopolet overtar driften av taxfree-salget.

Nestlederen i Parat, Vegard Einan, er bekymret og viser til beregninger Avinor selv har gjort, som anslår et tap på 1 mrd. kr dersom Vinmonopolet skulle få enerett på taxfree-salg. I går hadde journalist Tone Angell Jensen i Nordlys følgende kommentar på trykk om denne saken:

«Senterpartiet som lyseslukker i distriktene», der hun sier: «Men de kan fort komme til å bli partiet som sørger for nedlegging av flyplasser i distriktene.»

Det tror jeg ikke Senterpartiet egentlig ønsker. Arbeiderpartiet ønsker i alle fall ikke en rasering av flyplasilbudene i distriktene. At det blir slik med Senterpartiets forslag, er ikke sikkert, men spørsmålet og usikkerheten henger der.

Selv om representantforslaget fra Senterpartiet handler om taxfree-salget av alkoholholdige drikker ved Avinors flyplasser, har Sandefjord lufthavn, Torp kommet sterkt på banen. I sitt høringsinnspill sier de bl.a. at forslaget skaper en betydelig usikkerhet for de langsiktige rammevilkårene og har derfor stor betydning for Torp. De er bekymret for forholdet til anbudsrettslige regler og EØS-rettslige konkurranseregler og mener at spørsmålet om å innføre enerett kun på offent-

lige flyplasser ikke er tilstrekkelig utredet. I forrige periode ble Moss Lufthavn, Rygge nedlagt. Jeg ønsker ikke å gjøre noe som kan bidra til at Torp også blir satt i spill.

Arbeiderpartiet støtter Vinmonopolet. Vi må bygge opp under Vinmonopolet og ta på alvor de utfordringene de står overfor. Samtidig må vi ivareta de hensynene som jeg nå har vært inne på. Arbeiderpartiet støtter også opp under viktige distriktsflyplasser som er avgjørende for utviklingen i den regionen de ligger i.

Vinmonopolet kan uansett ikke overta i morgen. Vi skylder alle de arbeidsplassene og de livskraftige lokalmiljøene som i dag er avhengig av distriktsflyplassene sine, eller for den saks skyld Sandefjord lufthavn, at vi tar oss tid til å få den saken som Stortinget allerede har bestilt, og som på en grundig måte vil belyse juridiske, økonomiske og praktiske spørsmål, før vi fatter det endelige vedtaket. Dersom Arbeiderpartiets forslag i dag får flertall, sørger vi uansett for at vi rekker det neste «taxfree-flyet», som først går i 2022.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Tellef Inge Mørland (A) [16:07:02]: Da tar jeg opp forslaget fra Arbeiderpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Tellef Inge Mørland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [16:07:20]: Dette er en ganske spesiell sak, og det er spesielt at det er Senterpartiet som er den store hærføreren for å hindre at man fortsatt skal ha konkurranse når det gjelder alkohol, tobakk, kosmetikkvarer osv., som man selger på flyplassene rundt omkring i landet. Nordlys' leder – eller kommentar – er definitivt ikke noe som Fremskrittspartiet ofte er glad i, men i går var den faktisk ganske bra, da man sa at Senterpartiet kan være «lyseslukker i distriktene» i Norge. Det er alvorlig, og jeg synes at representanten Toppe og Senterpartiet bør ta dette inn over seg. Det kan få store konsekvenser for Avinors flyplasser, men det kan også få store konsekvenser andre steder. Bekymringen er bl.a. på Sandefjord lufthavn, Torp, som jeg kjenner veldig godt, og som får store utfordringer hvis det blir sånn.

Like sikkert som at etter sol kommer det regn, kommer det stadig tilbakevendende ønsket om at Vinmonopolet skal overta taxfree-handelen ved norske flyplasser. Jeg vet ikke hvor mange ganger vi har behandlet dette, men en av forslagsstillerne, representanten Toppe, skal ha for sin stamina. Den som gir seg, har tapt, er det noe som heter, så kampen fortsetter åpenbart. Forslaget er selvsagt motivert med at det vil være bedre for folkehelsen at det er Vinmonopolet som sørger for gledesdråpene i nordmenns handleposer ved retur til gamlelan-

det, enn at det er Travel Retail Norway eller andre som håndterer salget. Jeg spør: Mener representanten Toppe at en flaske rødvin fra Vinmonopolet er bedre for helsen enn en flaske solgt av Travel Retail Norway eller andre? Er det helse i hver dråpe hvis det er det statlige monopolet som sørger for konjakken til kaffen, mens det er helsefarlig hvis flaskene er solgt gjennom et privat selskap?

La meg minne representanten Toppe på at dette private selskapet har i henhold til sine egne nettsider betalt 18,6 mrd. kr til Avinor siden 2005, penger som går til å drifte landets flyplasser. De kommer til å betale ytterligere 28 mrd. kr i inneværende kontraktperiode fram til 2023, og av omsetningen betaler de ca. 50 pst. i leie til Avinor. Selskapet har drøyt 1 300 dedikerte ansatte med stor kunnskap innen de store varesortimentene de tilbyr kundene. Det er selvfølgelig sånn at også Vinmonopolet har kjempemange dedikerte og flinke medarbeidere, men dette handler om at vi tror det er fornuftig at det er noe konkurranse her. Regjeringspartiene – og Stortinget – har sagt klart og tydelig at man skal gå igjen konsekvensene og få en utredning av hva det vil bety hvis Vinmonopolet skal overta dette.

Til slutt: Jeg har som sagt spurt før, men jeg gjør det igjen: Mener representanten Toppe at en flaske rødvin fra Vinmonopolet er bedre for helsen enn en flaske solgt av Travel Retail Norway eller et annet selskap?

Kjersti Toppe (Sp) [16:10:49]: Vinmonopolet har ei viktig samfunnsrolle i Noreg. Det er eit av dei aller viktigaste alkoholpolitiske verkemidla vi har, og det er stor oppslutning om Vinmonopolet i befolkninga. Likevel er Vinmonopolet under stadig press. Ein stor del av alkoholholdig drikke som vert konsumert i Noreg, er kjøpt i utlandet eller i taxfree-butikkar. Nordmenn reiser meir enn tidlegare, og dermed aukar òg volumet av taxfree-handelen. 10 pst. av all vin, heitvin og brennevin som vart seld i Noreg i 2015, vart seld på norske lufthamner ved innkomst.

Senterpartiets forslag handlar om å gjera det einaste forstålege, å la Vinmonopolet – som har stor oppslutning i befolkninga, og som har solid erfaring med innkjøp og sal av alkohol – også stå for salet av alkohol i taxfree-ordninga. I statsbudsjettet for 2017 la regjeringa fram ei utgreiing om taxfree-ordninga i Noreg, og på bakgrunn av denne utgreiinga fatta Stortinget eit vedtak om å be «regjeringa legge fram en sak for Stortinget der det vurderes alle konsekvenser av og nødvendige lovendringer for at Vinmonopolet skal overta taxfree-salget av alkohol ved norske flyplasser ved utløp av gjeldende anbudsperioder.»

Regjeringa omtalte dette oppmodingsvedtaket i statsbudsjettet for 2018 med følgjande merknad:

«Regjeringa vil komme nærmere tilbake til saken i løpet av stortingsperioden.»

Det betyr at regjeringa har trenert Stortingets vedtak frå hausten 2016. Oppfølginga skal først skje i løpet av stortingsperioden, meinte dei – og det er faktisk ikkje godt nok.

Senterpartiet føreslår difor å be «regjeringa sørge for at Vinmonopolet overtar taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter når avtalen med Travel Retail Norway AS går ut i 2022, og på egnet vis og senest i forslag til statsbudsjett for 2019 informere Stortinget om framdrift for arbeidet og hvilke lovendringer som vurderes.»

Dette forslaget får i innstillinga støtte av både SV og Kristeleg Folkeparti.

I debatten som går no, vert det hevda at vårt forslag om å la Vinmonopolet stå for taxfree-salet av alkohol vil trua småflyplassar i Noreg. Det er tomme truslar, og dei er ikkje baserte på fakta. Ifølgje Vinmonopolets egne vurderingar, som ein kan lesa om i utgreiinga til Stortinget i statsbudsjettet for 2017, er det i dag ingen praktiske, EØS-rettslege eller økonomiske forhold som tilseier at Vinmonopolet ikkje kan ta over taxfree-salet av alkohol og levera dei same leigeinntektene til Avinor som kan brukast til å subsidiera småflyplassane. Vinmonopolet seier at dei skal kunna tilby minst like gode handleopplevingar på flyplassane som dagens butikkar, dei skal kunna ha same opningstider, tilsvarande prisnivå og felles kasse for ulike produkt. Trass i Vinmonopolets egne vurderingar skremmer ein del – òg i denne salen – med at dette vil bety milliardtap i leigeinntekter til Avinor og staten, og at framtidens lufthamnstruktur vil verta avhengig av årlege budsjettkampar på Stortinget. Dette er argumentasjon som ikkje held. Hadde ein føreslått å avvikla taxfree-ordninga, hadde det vore ei anna sak.

Vinmonopolet vurderer dagens leigekontrakt slik at dersom Vinmonopolet frå 2022 får overta på same vilkår, kan inntektene til staten verta haldne ved lag eller auka, slik at finansiering av regionale lufthamner vert sikra.

I dag er det selskapet Travel Retail Norway som har avtale med Avinor om taxfree-salet. Aksjeselskapet vert eigd av Norse-Trade AS og det tyske familieselskapet Heinemann. Mykje av overskotet frå taxfree-salet hamnar i dag hos tysk storkapital. Om Vinmonopolet overtar salet, held vi pengane i Noreg, og overskotet kan brukast til samfunnsnyttige føremål, til å drifta småflyplassar som tidlegare og til å styrkja vinmonopolordninga.

Eg kan forstå representantane frå Framstegspartiet og Høgre, som aldri har vore tilhengjarar av dette forslaget. Eg reagerer meir på Arbeidarpartiet, som eg i dag oppfattar harselerer med dette forslaget og går god for all den lettvinde argumentasjonen. Her hadde eg venta at ein ville noko.

Eg tar opp forslaget frå Senterpartiet i denne saka. Eg vil varsle at vi kjem til å stemma for forslaget frå Kristelig Folkeparti, og vi kjem subsidiært til å stemma for Arbeidarpartiets forslag – som iallfall er for ei innstramning av det fleirtalet på Stortinget var einig om ved handlinga av statsbudsjettet for 2017.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Nicholas Wilkinson (SV) [16:16:06]: Jeg elsker Vinmonopolet. Ikke bare er det et viktig helsetiltak som bidrar til å sikre mindre alkoholmisbruk og bedre helse i Norge – de har dyktige ansatte og et veldig deilig utvalg.

Når vi har god kompetanse i en bedrift, med gode utviklingsprogrammer for kvalitetssikring og et godt innkjøps samarbeid, bør den brukes. Vinmonopolet bør få drive taxfree.

Det er ingen faglig grunn til at millionoverskuddet skal sendes som profitt til private eiere, når resten av sprit- og vinsalget drives av Vinmonopolet, der overskuddet i stedet går til skoler og sykehjem.

Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre frykter for støtten til kortbanenettet for fly. En skulle nesten tro salen var blitt grepet av paranoia – for at å flytte profitten fra private eiere til fellesskapet skal true alle lokalflyplassene i Norge, at kortbanenettene skal rase sammen som et korthus fordi sprit- og vinsalget organiseres med en annen eier, at lysene skal slukkes i distriktene, som Arbeiderpartiets representant refererte til, eller at Torp skal legges ned, som Fremskrittspartiet refererte til. Det må vel nesten være det heftigste enkeltvedtaket denne salen har vært borti – å skulle endre eieren av taxfree i Norge.

SV og Senterpartiet har sammen gjennom veldig mange år vært de sterkeste forsvarene av kortbanenettet i Norge. Det vet man i distriktene, og jeg tror de også da forstår hvordan den vikarierende argumentasjonen her fungerer. Vi trenger kortbanenettet, spesielt i nord og på Vestlandet. Uten kortbanenettet blir det vanskelig å bo i store deler av Norge. Men midlene til kortbanenettet styres ikke av om profitten fra taxfree-salget går til privat profitt eller til skoler og sykehjem i Norge. De påvirkes ikke av om det er Travel Retail Norway eller det norske fellesskapet som får overskuddet. Inntektene kunne også vært sikret på andre måter, men dette forslaget handler faktisk bare om å ha en ny eier av taxfree-ordningen.

SV vet hvor vi vil. Derfor foreslår vi å vedta at Vinmonopolet skal få overta taxfree-salget av alkoholholdig drikke når avtalen går ut i 2022 – ikke i morgen, ikke til neste år, men når avtalen går ut i 2022. Det er et moderat forslag som viser retning, noe en del andre partier her i salen også kunne øvd seg på.

Det er skuffende at Arbeiderpartiet ikke klarer å gjøre et tydelig vedtak, men jeg er glad for at de allikevel står sammen med SV om å kreve fortgang der regjeringen har somlet, så vi kan få en utredning på plass innen 2018. SV vil også støtte Kristelig Folkepartis forslag om ikke å støtte nye forhandlinger med andre tilbydere.

Carl-Erik Grimstad (V) [16:19:33]: Når det gjelder det foreliggende forslaget om å la Vinmonopolet overta taxfree-salget ved Avinor-eide flyplasser i landet, er det nærliggende å knytte noen bemerkninger til taxfree-ordningen ved flyplasser generelt. På mange måter er det en merkelig ordning som gjennom årene har fått lov til å etablere seg, der et av verdens rikeste land finansierer sin infrastruktur gjennom salg av produkter som det er bred enighet om de negative helsemessige konsekvensene av. Alkohol og tobakk er produkter, hvor lovlige de enn er, som vi internasjonalt er forpliktet til å redusere bruken av. Det er derfor høyst betimelig at regjeringen har varslet en utredning av taxfree-ordningen i løpet av inneværende stortingsperiode. Det er betimelig, like mye som det er dårlig timing av forslagsstillerne å fremskynde konklusjonene av en slik utredning.

Det synes å ha blitt litt av en vane i deler av opposisjonen å komme slike utredninger i forkjøpet og dermed undergrave tilliten til det fremste utredningsapparatet Stortinget har til sin rådighet, nemlig regjeringsadministrasjonen. Det skjedde i et nylig vedtak om fastlegereformen, og det kunne ha skjedd i dag. Når dagens forslag ikke blir vedtatt, skyldes det selvsagt at Arbeiderpartiet, i motsetning til forrige gang, har forstått den negative betydningen av det som går under navnet «stortingsregjereri».

Dagens forslag hører i realiteten ikke hjemme i helse- og omsorgskomiteen. Det kan ikke dokumenteres at Vinmonopolets overtakelse vil føre til noen nedgang i salget av alkohol i Norge. Det er faktisk slått fast av Vinmonopolet selv at dette ikke vil skje.

Så sies det at en overføring av salget fra selskapet Travel Retail, som har vunnet konkurransen om Avinors flyplasser, til Vinmonopolet vil føre til en styrking av Vinmonopolets stilling i landet. Det er mulig, men det motsatte kan like gjerne skje. Årsaken til det er at representantforslaget ikke skjelner mellom Avinors flyplassdrift og andre flyplassers drift, som f.eks. Torp flyplass i mitt fylke, som – skulle forslaget få flertall – står i fare for å bli en av svært få flyplasser i landet som legger ut driften av taxfree-salget på anbud uten føringer fra staten.

Det er godt mulig at et advokatfirma mener det ikke medfører problemer på ESA-nivå å overføre salget til Vinmonopolet, men er det i det hele tatt noen som har vurdert hva en slik forskjellsbehandling mellom Torp og

Avinors flyplasser vil kunne provosere fram av reaksjoner fra dem som forvalter konkurransereguleringen på europeisk nivå? Dette kan, før vi aner det, ende med en europeisk debatt om Vinmonopolets rolle og legitimitet.

Det kan tenkes to utfall av forslaget dersom Vinmonopolet overtar. Enten må Vinmonopolet trekke seg som finansieringskilde for norsk luftfart, eller så må det statlige selskapet også overta på Torp. Det er bare et temmelig stort problem forbundet med det siste, og det har vi Torps administrasjons ord for: Da må Vestfolds og Telemarks flyplass sette kroken på døren. Da er det slutt på dette kjære tilbudet, og som en bonuseffekt: Den miljømessige tabbeutbyggingen av en tredje rullebane på Gardermoen har rykket ett skritt nærmere. Dette kan da umulig forslagsstillerne, som er imot en slik utbygging, ha tenkt nøye igjennom.

Det hadde vært ærligere å fremme et forslag om å fjerne taxfree-handelen og derigjennom finansiere Norges luftfart på en annen og mindre tilslørt måte over statsbudsjettet. I stedet har Senterpartiet forsøkt seg på en modell som verken er fugl eller fisk, og som i tillegg altså ikke har noen dokumenterte helsemessige konsekvenser.

Modellen har imidlertid to andre interessante resultater, som antakelig kommer på plussiden av Senterpartiets merkelige taps- og vinningskonto. Det ene er at den fylkeseide og kommunalt eide flyplassen i Vestfold legges ned, og det andre er at selskapet Airport Retail Norway, som ikke må forveksles med det andre selskapet, som er et heleid norsk selskap som skatter til Norge, og som står for driften på Torp, vil miste en stor del av sitt inntektsgrunnlag.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [16:23:57]: Kristelig Folkepartis utgangspunkt for denne debatten er at vi mener Vinmonopolet er et av de aller viktigste virkemidlene vi har i alkoholpolitikken.

Mange klarer å håndtere sin egen alkoholbruk på en god måte. Kristelig Folkepartis alkoholpolitikk er ikke laget først og fremst for dem, men for dem som sliter med alkohol på en eller annen måte. Derfor vil Kristelig Folkeparti ha en solidarisk og restriktiv alkoholpolitikk. Vi vet at pris og tilgjengelighet er de viktigste virkemidlene for å regulere forbruket av alkohol. Derfor er vi opp-tatt av høye alkoholavgifter, og vi vil verne om Vinmonopolet.

Dette handler for oss om menneskeverd. Det handler om solidaritet med alle dem som rammes av rusmidlenes negative konsekvenser, både direkte og indirekte, og om å beskytte dem som er aller mest utsatt.

De alkoholpolitiske virkemidlene må styrkes og ikke svekkes, og blant disse virkemidlene er altså Vinmonopolet et av de aller viktigste. Vinmonopolet har et viktig samfunnsansvar og bred tilslutning i folket – de regule-

rer tilgjengeligheten og har gode kontrollrutiner, samtidig som de står for kvalitet og god informasjon. Forskning fra flere land viser at begrenset tilgjengelighet reduserer alkoholforbruket, og at monopol er et av de aller mest effektive virkemidlene. For Kristelig Folkeparti er det også et poeng at vi på denne måten holder kommersielle krefter utenfor omsetningssystemet.

Så er det, som det er blitt sagt av flere allerede, mye rart med selve taxfree-ordningen, men når den først finnes, mener Kristelig Folkeparti det er en god løsning at Vinmonopolet overtar taxfree-salget på norske flyplasser. Jeg synes det er flott at Vinmonopolet selv er så tydelige på at de vil være forberedt på å overta driften av taxfree-salget ved norske lufthavner. Vinmonopolet forteller oss politikere at statens inntekter potensielt vil øke ved å overlate driften til Vinmonopolet, og Vinmonopolet viser at vi skal finne måter å gjøre dette på som sikrer at Avinors inntekter vil være på samme nivå. Vinmonopolet er også tydelige på at alle praktiske utfordringer er fullt ut løsbare.

Flertallet på Stortinget har altså bedt om å få utredet konsekvensene av å få salget overført til Vinmonopolet. Regjeringen har lovet å komme nærmere tilbake til saken i løpet av stortingsperioden. Kristelig Folkeparti står i dag bak et forslag om å be «regjeringen sørge for at Vinmonopolet overtar taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter når avtalen med Travel Retail Norway AS går ut i 2022, og på egnet vis, og senest i forslag til statsbudsjett for 2019, informere Stortinget om framdriften for arbeidet og hvilke lovendringer som vurderes».

Kristelig Folkeparti vil selvsagt se på utredningen når den kommer, men vi har allerede flagget sterke synspunkter på dette. Vi mener overtakelse av taxfree-salget vil styrke legitimiteten overfor EU og stoppe den ut-huling av norsk alkoholpolitikk som vi ser. For Kristelig Folkeparti framstår dette som en vinn-vinn-løsning. Vi kan styrke Vinmonopolet som ordning, og det faktum at Vinmonopolet stadig taper markedsandeler til fordel for taxfree, skader Vinmonopolet i dag, fordi selve ordningen svekkes overfor EU, som vi vet følger nøye med på monopolordningen. De aksepterer dermed begrunnelsen i folkehelsen, og dette kan det bli vanskelig å holde på i lengden dersom mye av omsetningen skjer utenfor Vinmonopolet i framtiden.

Vi kan øke inntektene til myndighetene. – På hvilken måte? Jo, ved salg via Vinmonopolet går inntektene til staten og ikke til kommersielle aktører. Det betyr at vi hindrer at store overskudd av taxfree-salget forsvinner ut av Norge til utenlandske eiere med kommersielle motiver.

Dessverre er det ikke flertall i Stortinget i dag for vårt forslag til vedtak. Kristelig Folkeparti vil derfor stemme

subsidiært for forslaget fra Arbeiderpartiet og SV, dvs. forslag nr. 1 i innstillingen, for å bringe saken ett skritt videre.

Hvis Stortinget nå får en sak om dette i løpet av 2018, er det viktig at det ikke igangsettes prosesser som hindrer Vinmonopolets overtakelse innen den tid. Kristelig Folkeparti fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke innledes forhandlinger med andre aktører enn Vinmonopolet om taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter.»

Jeg tar herved opp Kristelig Folkepartis forslag.

Presidenten: Representanten Hans Fredrik Grøvan har tatt opp det forslaget han refererte.

Statsråd Åse Michaelsen [16:28:53]: I denne debatten kan det synes som om vi diskuterer for eller imot vinmonopol, men det gjør vi jo ikke. I forbindelse med behandlingen av Prop. 1 LS for 2016–2017 ba Stortinget regjeringen om å legge fram en sak for Stortinget der det skulle vurderes alle konsekvenser av og nødvendige lovendringer for at Vinmonopolet skulle kunne overta taxfree-salget av alkohol på norske flyplasser ved utløpet av gjeldende anbudsperiode. Selvfølgelig skal vi følge dette opp. Vi vil utrede saken, og vi vil komme tilbake til Stortinget i tilstrekkelig tid til å gjennomføre nødvendige lovendringer og også legge praktiske forhold til rette før anbudsperioden løper ut, dersom Stortinget skulle konkludere med at Vinmonopolet skal overta taxfree-salget av alkohol på lufthavnene.

Dette er en krevende sak, og den kan få konsekvenser på en lang rekke områder. Derfor må vi ha en grundig gjennomgang. Vi har i en del av innleggene her allerede hørt at det er ulike vinklinger og ulik fokusering på hva dette egentlig betyr. Noen snakker om småflyplasser, noen snakker om EU, osv., osv. Det alene taler jo for at vi er nødt til å ha en grundig og god gjennomgang.

Til tross for at det foreligger et vedtak om å utrede saken, har representantene fra Senterpartiet fremmet et nytt forslag om at Vinmonopolet skal overta taxfree-salget. Jeg må si jeg er litt overrasket over det. Da skyver en altså til side – eller ønsker å skyve til side – det tidligere vedtaket, som faktisk sier noe om at vi må gjøre en grundig jobb før vi hiver oss rundt. I forslaget fra representantene ønsker de å vedta at Vinmonopolet skal overta taxfree-salget uten at de vurderingene de tidligere har bedt om, er lagt fram for Stortinget. Jeg kan ikke støtte at det tas en slik beslutning uten nærmere utredning og uten at vi har et mer fullstendig beslutningsgrunnlag. Saken reiser både juridiske, økonomiske og praktiske spørsmål, og en nærmere vurdering av disse bør ligge til grunn for en forsvarlig avgjørelse.

Jeg mener det er i alles interesse at saken blir grundig vurdert, slik at vi får et godt grunnlag for å ta en endelig beslutning i saken. Det er tross alt snakk om å ivareta viktige interesser. Både alkoholpolitiske hensyn, finansielle hensyn og hensynet til flyplassdriften må vurderes i denne saken. Dette redegjorde representanten Larsen tydelig for i sitt innlegg.

Når det gjelder innholdet i utredningen, vil jeg presisere følgende: Vi legger til grunn at det som skal utredes, er om Vinmonopolet skal overta taxfree-salget etter en enerettsmodell og ikke etter en anbudsmodell. Grunnen er at det vil være problematisk med tanke på EØS-rettslige forhold at Vinmonopolet skal delta i en anbudsrunde. Det må en ta inn over seg, og dette er noe vi ønsker å se på. Utredningen vil bli gjennomført i en interdepartemental arbeidsgruppe, og minst fire departementer er involvert i dette arbeidet. Det blir innhentet nødvendige utredninger fra både Avinor og Vinmonopolet og ikke minst fra andre aktører ved behov. Vi har tatt mål av oss til å legge fram utredningen for Stortinget i løpet av stortingssesjonen 2018–2019. Når vi ikke har satt dette som en offisiell frist, er det fordi vi vil ta høyde for at det kan vise seg å være behov for ytterligere utredning underveis.

Regjeringen vil legge fram en utredning i løpet av stortingsperioden som vil gi Stortinget mulighet til å vurdere en eventuell overtakelse av taxfree-salget ved utløpet av anbudsperioden. Jeg ser derfor ikke at det er hensiktsmessig på nåværende tidspunkt å vedta forslaget om å la Vinmonopolet overta taxfree-salget, så jeg frarår at representantforslaget vedtas. I tillegg vil anbudet, hvis en følger vanlig rekkefølge, muligens være ferdig forhandlet rundt 2021. Tidlig høst 2020 må dette være avklart. Det er nesten tre år til. Da sier det seg selv at vi har tid til å gjøre en grundig jobb, og at vi skal komme tilbake til saken så fort dette er ferdig utredet.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tellef Inge Mørland (A) [16:33:54]: Stortinget har for over ett år siden bestilt en sak fra regjeringen, der en skal få vurdert alle konsekvenser av og nødvendige lovendringer for at Vinmonopolet skal overta taxfree-salget av alkohol ved norske flyplasser ved utløp av gjeldende anbudsperioder. Statsråden sa nå på talerstolen mye om hva regjeringen skal gjøre, lite om hva regjeringen har gjort. Inntrykket er derfor at regjeringen ikke er kommet i gang med dette arbeidet. Stemmer det, og hva skyldes i så fall denne tregheten? Og hvis det ikke stemmer, hva har man hittil gjort med oppdraget fra Stortinget, som har fått vente i over et år allerede?

Statsråd Åse Michaelsen [16:34:29]: Som jeg sa i innlegget mitt, er det her flere departementer som er involvert. Det betyr at man kommer med innspill, man har Avinor som man har en tett dialog med – og det tar litt tid. Det vedtaket som vi fattet, ble fattet i 2016. Jeg var selv i Stortinget som stortingsrepresentant og var med og vedtok det på slutten av min periode. Og det tar tid, nettopp fordi man må se alle de ulike faktorene som spiller en rolle her. En del av disse faktorene har ulike representanter tatt opp. Det betyr at vi må gjøre en grundig jobb når vi først kommer tilbake til Stortinget med det. Jeg var i innlegget mitt veldig tydelig på at vi ser for oss at vi sannsynligvis kan lande denne saken i stortingssesjonen 2018–2019.

Tellef Inge Mørland (A) [16:35:20]: Jeg takker for svaret og håper at regjeringen vil være mer offensive på framdriften framover, for det synes ikke som om man har kommet all verdens langt – bortsett fra at man har konstatert at ting tar tid.

I innspillet fra Høyres, Fremskrittspartiets og Venstres medlemmer i transport- og kommunikasjonskomiteen framgår det at de mener at

«det er mest formålstjenlig at Avinor, gjennom anbudskonkurranse, får muligheten til å sikre størst mulig inntekter til drift av flyplassene, også fra omsetningen av tax-free varer».

Det kan med andre ord synes som om regjeringen allerede har konkludert med at det ikke er noen god idé at Vinmonopolet uten konkurranse skal overta taxfree-salget av alkohol på norske flyplasser. Hvordan kan vi da være sikre på at den saken som regjeringen skal levere til Stortinget, vil gi en troverdig vurdering av hvorvidt det er klokt å la Vinmonopolet overta?

Statsråd Åse Michaelsen [16:36:13]: Denne regjeringen forholder seg til ethvert flertallsvedtak som er kommet fra denne sal, og det er det ansvaret vi har. En merknad fra en komitégruppering overstyrer ikke et vedtak som er fattet her. Jeg vil gjenta at her gjør vi en grundig jobb, og det må vi gjøre, for det får konsekvenser i de ulike departementer som er inne i dette, bl.a. Samferdselsdepartementet.

Nå ligger Vinmonopolet innenfor Helse- og omsorgsdepartementets ansvar og min portefølje, men også andre departementer er involvert i dette. Så når vi kommer med saken, vil den være grundig bearbeidet, og representanten kan stole på at vi har gjort en seriøs og ordentlig utredning og vil være helt nøytrale til det som måtte være av synspunkter som har kommet tidligere. Dette er regjeringens ansvar å levere til Stortinget.

Kjersti Toppe (Sp) [16:37:28]: Først vil eg seia at det er ikkje tilfelle at saka ikkje har vore greidd ut. Regjeringin-

ga fremja jo sjølv ei ganske omfattande og god utgreiing i statsbudsjettet for 2017, som var eit resultat av eit vedtak i Stortinget litt før. Denne saka har vore greidd ut mange gonger, det er difor vi no vil ha eit tydeleg vedtak frå Stortinget.

Men eg høyrde kva statsråden sa i tidlegare replikkar her om at no vil regjeringa følgja opp. Det er bra, for det har ikkje skjedd hittil. Men eg vil spørja statsråden som folkehelseminister: Eg vil anta at ein folkehelseminister er opptatt av Vinmonopolet og ønskjer å styrkja Vinmonopolet si stilling. Er det slik at statsråden då er likegyldig til om taxfree-salet skjer frå private selskap eller om ein kan bruka dette til å styrkja Vinmonopolet si stilling som eit viktig alkoholpolitisk verkemiddel i Noreg?

Statsråd Åse Michaelsen [16:38:31]: Jeg mener at en kan ikke stille det ene opp mot det andre med hensyn til folkehelseperspektivet. Som representanten Hoksrud var inne på her: Om en har et glass vin fra en flaske solgt fra Vinmonopolet eller en flaske solgt fra en annen aktør, vil jeg ikke si at det er noen forskjell med hensyn til folkehelsebiten på det.

Kjersti Toppe (Sp) [16:38:52]: Takk for svaret. Eg synes jo det er eit veldig spesielt svar frå ein folkehelseminister. Då seier folkehelseministeren at det er det same om det er Vinmonopolet eller eit privat selskap som står for alkoholsalet i Noreg. Når vi veit at Vinmonopolet si stilling og deira del av salet vert pressa, hadde det jo vore greitt om ein hadde hatt ein folkehelseminister i Noreg som ville Vinmonopolet vel, og som såg at her må vi sørgja for at ikkje ein stadig større del av alkoholsalet skjer utanom vinmonopolordninga.

Så eg vil spørja igjen: Er det faktisk sant det som eg høyrde svaret var i stad, at det er det same for folkehelseministeren om salet skjer utanom vinmonopolordninga og svekkjer vinmonopolordninga?

Statsråd Åse Michaelsen [16:39:49]: Det vi snakker om, er taxfree-salget på flyplasser. Det jeg sier, er at om en flaske blir solgt gjennom et vinmonopolssystem på flyplassen eller om det blir solgt gjennom en annen aktør – jeg kan ikke se at det skulle ha noe å si for helseeffekten hvilken aktør som selger. Da diskuterer vi ikke Vinmonopolet som sådant, utenfor flyplassområdet, det er ikke det vi diskuterer i dag. Det spørsmålet jeg tar stilling til, er nettopp salget på flyplasser. Det er det vi diskuterer i dag. Hvordan Vinmonopolet er generelt i det norske samfunn, er en helt annen diskusjon, som vi sikkert kan ta senere.

Nicholas Wilkinson (SV) [16:40:40]: Det er sagt så mye spesielt i denne debatten fra regjeringspartiene og Arbeiderpartiet at jeg tenker vi må be om en oppkla-

ring fra statsråden, som jo kan dette feltet. Stemmer det at dersom vi får en ny eier – salget opprettholdes, men at vi bare får en ny eier – så vil lysene slukkes i distriktene, flyplassen i Telemark vil legges ned, Torp vil legges ned, lokalflyplasser i hele landet vil legges ned, og på den andre siden, tredje rullebane vil bygges raskere? Jeg vil gjerne vite, fra statsråden, om hun mener at dette er en riktig beskrivelse av hva som skjer om Vinmonopolet får lov til å drifte taxfree-utsalget i Norge.

Statsråd Åse Michaelsen [16:41:26]: De ulike synspunktene som er ute i det offentlige rom når det gjelder om Vinmonopolet skal overta taxfree-salget eller ikke, skal ikke jeg ta stilling til. Men når det gjelder kryssubsidiering, som er – i dag – innenfor Avinors system, vil det få konsekvenser, det er det jo ikke tvil om. Hvordan dette skulle legges opp i forhold til kapital hvis Vinmonopolet overtar, som flere har vært innom her i debatten, er en helt annen diskusjon. Det er jo en mulighet å se på det, og det er nettopp det vi skal gjøre i utredningen – hvordan måtte dette se ut for å ivareta de behovene som er? Men slik saken er i dag, med kryssubsidiering, så er det helt rett. Den er slik i dag.

Presidenten: Replikordskiftet er slutt.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Siv Henriette Jacobsen (A) [16:42:32]: Jeg vil starte med å uttrykke forståelse for dem som ønsker en annen drift av taxfree-salget i Norge. Jeg skjønner at man er utålmodig, og jeg skjønner at man er bekymret for at regjeringen drar føttene etter seg i dette spørsmålet i så stor grad at man kanskje risikerer ikke å nå neste frist, som er i 2022. Det er en forståelig bekymring.

Når det er sagt: I denne saken er dessverre hastverk lastverk. Jeg vil advare Stortinget mot å komme med forslag over bordet på denne måten, som kan skape store konsekvenser for flyplassdriften. Det har Stortinget dårlig erfaring med fra før. Jeg sikter spesielt til innføringen av seteavgiften, som over natten førte til at Rygge flyplass i Østfold ble nedlagt. Det var et uheldig vedtak, og det var et vedtak som Stortinget bør lære av.

Det er veldig mye i denne saken som ikke er avklart. Det har hittil ikke vært snakket om at to tredjedeler av inntektene fra taxfree-salget ikke handler om alkohol i det hele tatt. Vi kjøper godteri, sminke og andre ting som gjør at distriktsflyplassene får inntekter, og det omhandler dette vedtaket ikke i det hele tatt. Det er ikke avklart.

Det er heller ikke avklart hva som skal skje med de private flyplassene. Det har vært snakket litt om Torp her, men eierne av Rygge sitter faktisk nå i startgropen for å starte opp flyplassdriften igjen, og de føler en stor

usikkerhet ved at en slik sak svever rundt i systemet uten at de får klarhet med tanke på sine investeringer, og uten at de har fått nye flyselskaper på plass. Og ikke minst, man har absolutt ingen garantier for at man får en ny drifter av taxfree-ordningen som sikrer distriktsflyplassene overføringer i like stor grad som i dag. I dag får distriktsflyplassene 2,5 mrd. kr i året fra de flyplassene som går med overskudd. Kan representantene som står bak dette forslaget, garantere at det vil skje i fremtiden? Hvis ikke, hvor ønsker man å ta midler til distriktsflyplassene fra?

Så kan man si at det er kanskje regjeringens skyld at vi får et slikt forslag på bordet, fordi man har vært altfor sein med å avklare situasjonen og med å avklare hva som er muligheten når det gjelder andre driftere av flyplassen. Det ønsker jeg at vi får på plass så snart som mulig, helst innen 2018, som vedtas her i dag.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [16:45:48]: Representantforslaget frå Senterpartiets stortingsrepresentantar om å la Vinmonopolet overta taxfree-salet av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsverksemder gjev grunn til å reflektere over konsekvensane av dette forslaget. Av dei samla inntektene til Avinor kjem 25 pst., ca. 2,5 mrd. kr, frå taxfree-sal. Det er pengar som Avinor brukar til å halde ved like og ruste opp lufthamner rundt i landet, også dei lufthamnene som ikkje er lønsame, og det er som kjent ofte i distrikta. Berre 8 av dei 45 lufthamnene i Avinor går med overskot. Sentralt i subsidieringa av dei ulønsame lufthamnene står inntekter frå taxfree.

Det er dette eg opplever som noko underleg frå Senterpartiet, som hevdar å vere eit distriktsparti – å sjå bort frå denne modellen som ligg til grunn for at Avinor kan subsidiere ulønsame lufthamner.

Eit argument som blir brukt, er at ein har eit ønske om å redusere sal av alkoholholdige varer. Men Vinmonopolet legg til grunn at dei vil selje like mykje taxfree-alkohol som i den noverande ordninga. Altså fell det argumentet som følgje av forretningsmodellen.

Transport- og kommunikasjonskomiteen har i dag hatt møte med Avinor, og leiinga i Avinor er naturleg nok oppteken av og bekymra over dette forslaget, om det skulle få fleirtal. Konsernsjefen i Avinor gjorde greie for at reduserte inntekter for Avinor betyr lågare investeringsnivå, dårlegare infrastruktur og redusert utbyttekapasitet, og det kan bli behov for auka lufthamnavgifter, som igjen gjev eit dårlegare rutetilbod i Noreg. Konsernsjefen sa vidare at det er utruleg viktig for Avinor å behalde taxfree-ordninga, at forslaget som no er til behandling, er det dårlegaste for Avinor, og at dette er så viktig for Avinors verksemd at det må greiast ut skikkeleg.

Høgre er oppteke av at Avinor får gode og føreseielege

rammevilkår som sikrer drift og vedlikehold av lufthamner i hele landet, og dei som ikkje er lønnsame. Med dette representantforslaget skapar Senterpartiet usikkerheit om driftsgrunnlaget til Avinor. Det juridiske grunnlaget med omsyn til Vinmonopolet som monopolist er uavklart, og det har ingen helsemessig effekt, men store negative konsekvensar for Avinor. Det er underleg at Senterpartiet er så sikker på at Vinmonopolet er dei rette til å drifte taxfree-sal av alkoholholdige varer ved norske lufthamner, utan å greie ut om kva for konsekvensar det vil få for rutetilbodet i Noreg, og om det juridiske grunnlaget for ei slik tildeling til Vinmonopolet.

Jan Steinar Engeli Johansen (FrP) [16:48:51]: Jeg går ut ifra at det er gode intensjoner som ligger bak når Senterpartiet bruker egen og andres tid på et forslag om å la Vinmonopolet overta taxfree-salget av alkohol, samtidig som de vet at regjeringen vil komme med en vurdering rundt dette i god tid før dagens anbudsperiode er over.

Om jeg er usikker på motivet bak forslaget, forstår jeg kanskje enda mindre av argumentasjonen som brukes for at Vinmonopolet skal overta salget av alkohol på norske flyplasser. Er det Senterpartiets store bekymring for at folk kjøper med seg noen flasker vin i etterkant av flyreisen, som ligger bak forslaget? Er det ønsket om at folk skal drikke mindre alkohol? Eller er det ideologien om å bygge opp store, statlige monopolvirksomheter som er motivet?

Argumentene det vises til om at taxfree-salget fører til et merforbruk av alkohol, og at Vinmonopolet mister omsetning, står i kontrast til hverandre. Hvis det er slik at taxfree-salget stjeler omsetning fra Vinmonopolet, kan faktisk ikke det totale konsumet være større enn det ville vært uten taxfree-salget, siden tesen da vil være at denne omsetningen i stedet ville skjedd i Vinmonopollets andre lokaler. Og hvis det er slik at man mener det er et mersalg og dermed større konsum av alkohol på grunn av taxfree-salget, må man stille spørsmålet: i forhold til hva? I de fleste land man flyr fra, er prisen på alkohol den samme eller lavere enn den uansett er på taxfree-butikken på norske flyplasser. At mange derfor venter til de lander i Norge med å kjøpe med seg noen flasker vin, kan derfor i større grad være av rene bekvemmelighetshensyn, ikke av hensyn til pris.

Om Senterpartiet derfor på et eller annet tidspunkt skulle få gjennomslag for å avvikle alt salg av alkohol på norske flyplasser, er det dermed ikke sikkert at verken kjøp eller konsum av alkohol blant nordmenn hadde blitt mindre. Konsekvensen ville derimot blitt at kjøpet ville blitt gjort i landet man reiser fra, i stedet for på flyplassen i Norge. Det kan derfor være berettiget å spørre

om det er Senterpartiets faktiske politikk å flytte taxfree-salget av alkohol fra Norge til utlandet.

Og hva vil skje med salget av alle andre produkter vi kjenner fra taxfree-salget, som tobakk, parfyme og søtsaker? Vil det være mulig å oppnå samme avtaler som sikrer Avinor dagens inntekter – som danner det økonomiske grunnlaget for at vi har de flyplassene vi i dag har i distriktene – eller vil konsekvensene kanskje bli at flyplasser må legges ned?

Jeg startet med å si at det sikkert er gode intensjoner bak Senterpartiets forslag. Men jeg tror at også Senterpartiet forstår at det kan være lurt å vente på regjeringens utredning i denne saken. Drikkevanene til det norske folk blir ikke nødvendigvis annerledes selv om Senterpartiet ønsker å vedta at de skal bli det. Endringer som Stortinget vedtar, bør være til forbedring for innbyggerne, og det er jeg ikke sikker på at Senterpartiets forslag i salen i dag er.

Emilie Enger Mehl (Sp) [16:52:02]: På noen av de representantene vi har hørt fra talerstolen i dag, kan det høres ut som at Senterpartiet har en rekke skjulte og veldig mystiske hensikter med dette representantforslaget. Men slik er det altså ikke, og nå bør representantene Engeli Johansen og Hoksrud høre veldig godt etter:

Hensikten med dette forslaget er egentlig ganske enkel. For det første må vi styrke Vinmonopolet som ordning, vi kan ikke ha en alternativ ordning som undergraver Vinmonopolet. For det andre må vi hindre at store overskudd fra taxfree-ordningen havner i lommen på utenlandske private aktører, når de kunne ha gått til, og vært med på å styrke, Vinmonopolet. For det tredje er vi helt tydelig på at en forutsetning er at vi skal sikre fortsatt drift og vedlikehold av flyplasser i hele landet. Og for det fjerde vil vi stoppe regjeringens trenering av å komme tilbake til Stortinget med saken, slik at en kan foreta nødvendige videre utredninger og lovendringer i god tid før 2022.

Dette er ikke et angrep på taxfree-ordningen, det handler om hvem som skal drifte ordningen. Det bør være klart for de fleste at vår intensjon er at Vinmonopolet skal styrkes ved å være den aktøren som driver salg av alkoholholdig drikke i Norge. Det er meningsløst at taxfree-ordningen på norske flyplasser skal være et unntak. Per nå går pengene fra nordmenns alkoholkonsum i lommen til private aktører, til tyske selskap og storkapital, mens midlene kunne ha vært brukt til samfunnsnyttige formål i Norge.

Påstanden i hele debatten har vært at ingen utredning har skjedd. Det er ikke sant. Dette har vært utredet, Vinmonopolet har selv kommet fram til at det ikke foreligger praktiske, økonomiske eller rettslige hindringer for at de kan drifte taxfree-ordningen. Det er heller ikke

lagt til grunn at Avinors inntekter vil svekkes som følge av at Vinmonopolet overtar. Nå er det et naturlig tidspunkt å gjøre et prinsippvedtak om at man ønsker at Vinmonopolet skal overta taxfree-ordningen, nettopp fordi regjeringen er veldig treg med å komme tilbake til Stortinget med denne viktige saken, som vi ikke kan utsette for lenge.

Til slutt vil jeg også kommentere at det er veldig rart at vi har en folkehelseminister som sier i Stortinget at det er helt likegyldig om en vinflaske selges av Vinmonopolet eller av et privat selskap. Den store forskjellen er at salg fra Vinmonopolet styrker en aktør som har en viktig alkoholpolitisk rolle i Norge, som driver ansvarlig salg, og som har et siktemål om å begrense skadevirkningene av alkoholholdig drikke – mens salg fra taxfree, private aktører, går rett i lommen til et privat selskap som ikke driver med samfunnsnyttige formål.

Øystein Langholm Hansen (A) [16:55:20]: Utenlandske luftfartsmyndigheter ser til Norge. De ser til Norge fordi vi i et så langstrakt land, som er så gravgrendt, og som har så lavt befolkningstall, kan ha så mange velfungerende flyplasser.

Ja, også på dette området er Norge unikt. Vi har 45 flyplasser, der bare 20 pst. av dem går med overskudd. De representerer riktignok et stort flertall av de reisende, men genererer et overskudd, slik at Avinor kan tillate drift av de øvrige 80 pst., selv om de går med underskudd. Det er dette vi kaller Avinor-modellen. Det er denne modellen som er grunnen til at Arbeiderpartiet ikke ønsker å stemme for forslaget fra Senterpartiet.

Transportkomiteen har i dag – som flere har nevnt – hatt møte med Avinor. De meddelte faktisk en sterk uro over å vedta en forhastet beslutning nå, før utredningen er gjort, og før konsekvensene av et vedtak er kjent og klart. Taxfree-salget er nemlig viktig for at Avinor-modellen skal være bærekraftig uten subsidier fra staten.

Arbeiderpartiet ønsker å avvende den utredningen som regjeringen skal gjøre. Det er mer enn ett år siden Stortinget ba om dette. Tålmodigheten er nå såpass tynnslitt at vi – sammen med Sosialistisk Venstreparti – i et eget forslag ber om at denne utredningen ferdigstilles i løpet av inneværende år.

Vinmonopolet er noe som Arbeiderpartiet hegner om. Vi har et vedtak om at vi vil vurdere å la dem overta taxfree-salget på norske flyplasser. Jeg tar avstand fra at Arbeiderpartiet harselerer med Senterpartiets forslag. Det er det andre som gjør. Vi vil vurdere dette, men vi ser, som sagt, at det er en del utfordringer knyttet til forslaget, også med hensyn til Avinor-modellen. Før disse utfordringene er avklart og eventuelt ryddet av veien, vil vi ikke gå inn for en slik overføring av salget.

Men regjeringen må altså ikke skyve mer på denne utredningen, slik at vi kommer i konflikt med en ny anbudsperiode. De har hatt god tid til å gjøre denne utredningen, men de må ikke sløse mer med tiden ved å vente. Derfor har vi foreslått det vi har, nemlig at innen utløpet av året må denne utredningen være på plass.

Jonny Finstad (H) [16:58:21]: Denne saken handler ikke om å være for eller imot Vinmonopolet, som flere har vært inne på. Det handler kanskje mer om å være mot private arbeidsplasser. I så måte er det ikke rart at SV jubler.

Det er mer bekymringsfullt at Senterpartiet, som i alle saker ønsker å være en forsvarer av distriktene, ikke ser at dette forslaget aller mest truer flyplasser og arbeidsplasser i nettopp Distrikts-Norge. I forslaget fra Senterpartiet forutsettes det at inntektene til Avinor og flyplassdrift ikke skal gå ned. Men hvis konkurransen forsvinner og man sentraliserer til en monopolist, vil det ha konsekvenser for inntekten og lønnsomheten. Avinor gjøres avhengig av tilskudd fra Stortinget over statsbudsjettet – i konkurranse med andre gode formål.

Transportkomiteen har altså hatt et møte i dag med Avinor. Vi har også hatt møte med NHO Luftfart i vårt parti. De er meget kritiske og framfører at dette truer Avinors driftsmodell.

Vi ser ingen helsemessig effekt, jf. ruspolitisk målsetting. Representanten Toppe bekreftet jo her i dag at Vinmonopolet har sagt at de vil selge like mye alkohol som dagens driver. Det er et veldig usikkert juridisk grunnlag med hensyn til bl.a. ulovlig statsstøtte, og det vil få negative økonomiske konsekvenser, som man ikke aner de øvrige konsekvensene av, som f.eks. kan være et lavere investeringsnivå innenfor lufthavnutvikling. En dårligere infrastruktur vil kunne bety redusert utbytte fra Avinor, og det kan i verste fall bli behov for økte lufthavnavgifter, som gir et dårligere rutetilbud. Å flytte utbyttet fra Avinor til Vinmonopolet – bare litt mindre og via Stortinget – er ikke noen god løsning. Men en god løsning kan være at Vinmonopolet fritt kan delta i konkurransen om å drive taxfree-handel i norske lufthavner – og det ville jo vært kjempesint om de vant.

Ingalill Olsen (A) [17:01:01]: Vinmonopolet har en viktig sosialpolitisk rolle i Norge, noe som har bred oppslutning i det norske folk, og på den måten er det også en viktig samfunnsaktør. I Arbeiderpartiet sier vi at vi vurderer å la Vinmonopolet overta taxfree-salget på våre flyplasser, men Arbeiderpartiet har ikke konkludert og er klar på at mange felt må belyses før dette kan bli konklusjonen.

Taxfree-salget er av stor betydning for Avinor og for finansiering av våre flyplasser. Som flere fra transportkomiteen har nevnt, har vi hatt besøk av Avinor i dag. De

advarer mot dette, men Avinor er også like tydelig på at de selv kunne tenke seg å overta taxfree-salg. De driver i dag utsalg i egen regi i bl.a. Tromsø og Ålesund. Dette er et av de områdene som vi bør belyse når regjeringen kommer tilbake til Stortinget med utredningen av denne saken.

Arbeiderpartiet ønsker å få forrang i saken, sånn at vi kan ha ryddige forhold knyttet til en ny anbudsrunde. Ikke alle våre flyplasser er lønnsomme, som flere har konkludert med. Vi er avhengig av krysssubsidiert. Bare åtte flyplasser går med overskudd, men alle de andre – og de åtte – er en del av den gode flyplasstrukturen som vi har i Norge. For Finnmarks del har vi elleve luftavner, og for oss er det en del av livsnerven vår.

Vi har nasjonalt valgt at taxfree-salg skal bidra til Avinors resultatregnskap. Det er muligens litt spesielt, det kan man godt se, men allikevel har det vært med på å gi oss en meget god flyplasstruktur.

Vi ser fram til at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en vurdering av saken, og Arbeiderpartiet er klar til å debattere det da. Det er et poeng å vurdere grundig om et overskudd fra taxfree-salg skal gå til allmenntilgang, eller i et utenlandsk selskaps lomme. Det er et like viktig poeng å vurdere juridiske, økonomiske og praktiske spørsmål, og at vi ikke legger opp til ordninger som ikke godkjennes av ESA.

Hele dette brede feltet må vurderes skikkelig, sånn at vi kan gjøre kvalifiserte og gode vedtak.

Kjersti Toppe (Sp) [17:04:08]: Det er ein spesiell debatt. Dei fleste argumenterer som om Senterpartiet foreslår full avvikling av taxfree-ordninga. Det er ikkje det vi foreslår. Representanten Carl-Erik Grimstad frå Venstre meiner at saka ikkje høyrer heime i helsekomiteen. Men korleis kan ei sak som handlar om Vinmonopolet si stilling i samfunnet, ikkje høyra heime i helsekomiteen? Han meiner at vi ikkje skil mellom Avinor sine flyplassar og andre, private, flyplassar. Då må han lesa forslaget. Forslaget omhandlar Avinor sine flyplassar. Representanten meiner at det er problematisk opp mot EØS. Her har regjeringa sjølv kome med ei utgreiing i statsbudsjettet for 2017 som nettopp greidde ut dei forholda og konkluderer annleis.

Representanten Solveig Sundbø Abrahamsen sa nettopp at vi foreslår å endra finansieringsmodellen. Nei, vi gjer ikkje det. Ein skal framleis ha inntekter frå taxfree-salet til Avinor. Dette er altså greidd ut i ei utgreiing i statsbudsjettet for 2017.

Representanten Siv Jacobsen skildra det som at vi kjem med eit forslag over bordet, og samanlikna det med plastposeavgift og flyseteavgift. Eg har nesten ikkje ord for korleis dette kan ta av. Vi har fremja eit forslag. Det har vore mogleg å koma med skriftlege høyringsutspel.

Vi baserer det på ei brei utgreiing som Stortinget tidlegare har bedt om. Eg vil spørja representantane frå Arbeiderpartiet, Framstegspartiet, Venstre og Høgre og dei andre skeptikarane: Kva kunnskap og kompetanse har dei til å mistru Vinmonopolet sine eigne vurderingar i denne saka om kva dei vil kunna tilby i ein kontrakt?

Til representanten Jonny Finstad, som vil ha konkurranse: Det er jo eit poeng. Då vil eg minna om at sist taxfree-avtalen vart vidareført, skjedde det utan konkurranse. Er det slik at ei vidareføring av ein avtale er greitt dersom han vert vidareført til eit privat selskap, men dommedag viss han vert vidareført til Vinmonopolet?

Mange har vist til Nordlys-artikkelen. Han hadde vore god dersom han hadde vore basert på fakta, men det er han ikkje. Senterpartiet foreslår noko så enkelt, sjølv sagt og opplagt som at Vinmonopolet får ta over saket av avgiftsfri alkohol på norske flyplassar. Ingen avgifter skal endrast, ingen flyplassar skal leggjast ned. Landingslysa vil garantert lysa på norske småflyplassar òg i framtida, sjølv om Vinmonopolet står bak kassa i taxfree-butikkane.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [17:07:14]: Senterpartiet foreslår å la Vinmonopolet overta taxfree-salg av alkoholholdig drikke på Avinors flyplassar. Senterpartiet ønsker altså at Stortinget skal vedta at Vinmonopolet skal ha monopol på alt salg av alkoholholdige varer på norske flyplassar, uten å ha tenkt på eller vurdert konsekvensene av en sånn løsning. Stortinget har allerede fattet et vedtak der regjeringen bes legge fram en sak for Stortinget der konsekvensene av og nødvendige lovendringer for at Vinmonopolet skal overta taxfree-salg ved utløpet av gjeldende anbudsperiode, skal vurderes. Det er da veldig spesielt at Senterpartiet ikke kan vente på denne utredningen før de fremmer et forslag om å gi Vinmonopolet monopol på salg av alkoholholdige varer på norske flyplassar. Jeg vil påpeke at det ikke synes å være noen sterk alkoholpolitisk begrunnelse for forslaget, for det forutsettes at taxfree-salg av alkohol skal ha samme åpningstider som i dag og underlegges de samme alkoholpolitiske retningslinjer og samme lovgivning. Det må vel være mest formålstjenlig at Avinor, gjennom anbudskonkurranse, får muligheten til å sikre størst mulige inntekter til drift av flyplassene, også fra omsetningen av taxfree-varer. Det vil være fullt mulig for Vinmonopolet også å delta i en sånn konkurranse.

Jeg frykter konsekvensene forslaget ville hatt for flytilbudet til landets innbyggere dersom det hadde fått flertall, for taxfree-salg bidrar i dag til å finansiere drift og vedlikehold av alle flyplasser i Avinor-systemet. Avinor anslår et tap på 1 mrd. kr dersom Vinmonopolet skulle få monopol på taxfree-salg. Beregningene tar utgangspunktet i at Avinor bl.a. ikke kan justere opp leie-

prisen i anbudskonkurranse, og at det vil medføre tapte inntekter. Vinmonopolet på sin side hevder imidlertid at de kan sikre Avinor like høye inntekter, men legger ikke fram noen konkrete tall som kan bekrefte det. Av dagens flyplasser er det bare åtte som går med overskudd. Resten av landets flyplasser er således avhengige av at Avinor har gode inntekter for å drive dem.

Jeg er enig med dem som frykter at Senterpartiets forslag vil undergrave den finansieringsmodellen som Avinor i dag bruker for å opprettholde dagens flyplasstruktur i distriktene. Man må klare å se taxfree-debatten og spørsmålet om finansiering av små flyplasser i distriktene med få passasjerer i sammenheng. For å dekke inn inntektstapet i Avinors beregninger står dermed valget mellom en avgiftsøkning for landets flypassasjerer, betydelige kutt i antall flyplasser og at ulønnsomme flyplasser må kjempe om en årlig finansiering over statsbudsjettet. Og det er distriktene som vil blø mest. Jeg er derfor veldig glad for at et flertall i Stortinget i dag ser ut til å stemme ned dette forslaget fra Senterpartiet, slik at hele landet, også Distrikts-Norge, kan ha et velfungerende flytilbud i framtiden.

Carl-Erik Grimstad (V) [17:10:22]: Jeg har stor forståelse for at eldre- og folkehelseministeren ikke kjenner situasjonen på Torp flyplass i detalj, men til representanten Wilkinson kan jeg si at på Torp flyplass er det konkurranseutsetting av taxfree-salget. Det fører til inntektsoptimalisering på Torp. Skulle Vinmonopolet overta på Torp, som er en sannsynlig utvikling av dette forslaget, vil dette anbudet måtte deles i to: Vinmonopolet tar seg av vin- og spritdelen, mens andre må ta seg av resten av taxfree-salget. Det vil, og dette dokumenterer Torp flyplass, føre til en inntektssvikt på flyplassen som i dag drives med marginal profitt.

Det er 2 millioner reisende på Torp flyplass i dag, og flyplassen har kapasitet for å ta nærmere 3 millioner. Skulle Torp legges ned, er det en automatikk i det at vi dermed får press på å bygge en tredje rullebane på Gardermoen, som både representanten Wilkinson og, jeg tror, representanten Kjersti Toppe er sterkt imot. Det var nå det. Dessuten, til representanten Jacobsen: Jeg trodde det nå er dokumentert at Ryanairs redsel for norsk fagbevegelse var årsaken til nedleggelsen på Rygge, og ikke forslag fra regjeringen.

Jeg synes ikke det er det minste mystisk ved Senterpartiets forslag, slik det har vært antydnet. Partiet går rett inn i elendigheten med åpne øyne og til alles skue. La oss si at Vinmonopolet overtar, og at selskapet på denne måten skal overføre sine inntekter til Samferdselsdepartementets budsjett. I så måte tillater jeg meg å vise til et innlegg i Altaposten i går fra lederen i Parat region Norge

– eller Paranoia region Norge som Wilkinson kanskje ville ha kalt det – som lyder:

«Skal fremtidens lufthavnstruktur være avhengig av årlige budsjettkamper på Stortinget, er det lett å forstå (...), at de flyplassene med færrest passasjerer, og færrest velgere, vil være de som ryker først. Det truer mange av flyplassene i Finnmark, og derfor mange av våre medlemmers arbeidsplasser.»

Jeg slutter meg til dette og er stolt av at jeg på denne måten fører en kamp på vegne av kommunikasjonstilbudet i Distrikts-Norge. Jeg hadde bare ikke trodd at Senterpartiet skulle være min hovedmotstander i så måte.

Tellef Inge Mørland (A) [17:12:59]: Arbeiderpartiets interesser i denne saken er fellesskapets interesser. Men nettopp for å ivareta de interessene mener vi det er riktig å få en grundig belyst sak først. Arbeiderpartiet er opptatt av Vinmonopolets legitimitet, og vi er opptatt av at taxfree-salget ikke skal undergrave Vinmonopolet. Vi ønsker helt oppriktig å se på om Vinmonopolet kan overta driften av taxfree-salget. Så det bør ikke være noe hav mellom Senterpartiet og SV og Arbeiderpartiet i denne saken.

Jeg har ikke noe ønske om å harselere med forslaget til Toppe, men jeg må få lov til å vise til bekymringene til seriøse aktører som Avinor, Sandefjord lufthavn, Parat eller Nordlys. Avinor er ikke en mindre seriøs eller mindre statlig aktør enn Vinmonopolet. Når de er uenige om hva konsekvensene vil bli, kan det være lurt å få et godt svar på det først.

Wilkinson sa det var skuffende at Arbeiderpartiet ikke klarer å gjøre et tydelig vedtak. Jeg kan berolige Wilkinson med at Arbeiderpartiet skal klare å gjøre et tydelig vedtak, men vi ønsker også å gjøre et godt vedtak. Da må konsekvensene av de vedtakene vi gjør, være tydelig avklart, og det er de ikke i dag.

Wilkinson konkluderer med at Avinors inntekter ikke vil påvirkes av om Vinmonopolet eller Travel Retail Norway har ansvaret for taxfree – det er nesten bare å trykke på en knapp. Det kan være Wilkinson har bedre peiling på dette enn Avinor, men senest i dag har Avinor selv advart mot både et usikkert juridisk grunnlag og negative økonomiske konsekvenser. De signalene bør vi ta på alvor og få avklart først. Skulle det vise seg at Wilkinson har rett i at det bare er å trykke på den knappen, slik at dette blir en vinn-vinn-situasjon for fellesskapet, da vil det selvsagt være gode muligheter for, etter en grundig utredning, å få Arbeiderpartiet med seg på laget. For det ville være et godt vedtak som fattes i denne sal.

Erlend Larsen (H) [17:15:15]: Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti gjør dette til et spørsmål om hvorvidt en støtter Vinmonopolet eller ikke. Jeg oppfatter at de samme partiene har vært mindre opptatt av hvor-

dan norske lufthavner skal finansieres. Denne saken handler om hvem som skal få selge alkohol ved Avinors lufthavner, og derigjennom handler saken om lufthavnenes økonomi, og ikke et ja eller nei til Vinmonopolet.

Jeg ønsker Vinmonopolet velkommen til å legge inn anbud på lik linje med alle andre potensielle aktører, men da innenfor hele produktspekteret, ikke kun innenfor alkohol. Men jeg er sterk motstander av Senterpartiets forslag, fordi det vil medføre en betydelig dyrere taxfree-ordning enn den vi har i dag.

Skal Vinmonopolet få enerett til salg av alkohol, slik forslaget er formulert, må taxfree-butikkene deles i to, og varer som sjokolade, parfyme osv. må selges av et eget firma. Det vil si at det må ansettes flere mennesker som vil tappe overskuddet av det samlede taxfree-salget. Overskudd fra taxfree-salg bør ikke brukes som arbeidsmarkedstiltak, men til å styrke lufthavnenes mulighet til å drifte og investere på en god og trafikksikker måte.

Denne debatten har vist at det er et særdeles komplisert og komplekst spørsmål å overføre taxfree-salg til Vinmonopolet. Debatten viser i hvert fall hvor viktig det er at regjeringens utredning gjøres ferdig før man går inn og avgjør om Vinmonopolet skal ha enerett eller ikke. Debatten viser også at dette overhodet ikke er en sak som bør hastebehandles før vi har det faglige grunnlaget som skal til for å fatte et godt vedtak.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [17:17:12]: Eg vil takka for alle saklege og usaklege innlegg i denne saka.

Eg må presisera at dette ikkje er ei hastesak. Vi har hatt mange utgreiingar om dette, og den største og mest omfattande kom i statsbudsjettet for 2017. Det er på det grunnlaget vi nå fremjar eit forslag som skal sørgja for framdrift i denne saka.

Til representanten Grimstad, som snakkar om Torp: Framleis omhandlar vårt forslag flyplassane til Avinor. Og til det som vert insinuert om konsekvensar for Torp: Eg veit ikkje kvar ein tek det frå.

Eg er glad for representanten Tellef Mørlands siste innlegg, som viser at Arbeidarpartiet har ein vilje for Vinmonopolet.

Vi fremjar altså forslaget vårt, og vi stemmer subsidiært for forslaget frå Arbeidarpartiet, så det får fleirtal i dag.

Jan Steinar Engeli Johansen (FrP) [17:18:27]: Senterpartiets Toppe sier at Senterpartiet i dag gjør det eneste forståelige. Men vi vet altså at et slikt vedtak kan få konsekvenser for flyplasser i distriktene, og hva er det da som er så forståelig med Senterpartiets politikk? Eller er

egentlig ikke Senterpartiet så opptatt av at også folk i distriktene skal ha tilgang til egne flyplasser? Mener virkelig Senterpartiet at folk vil kjøpe mindre alkohol på flyplassen bare logoen på butikken blir annerledes? Eller er Senterpartiet ikke så opptatt av antall flasker alkohol som selges, bare det er statlige selskaper som står bak?

Representanten Enger Mehl, også fra Senterpartiet, er mest opptatt av å styrke Vinmonopolet og frykter at overskudd skal havne i lommene til private. Ja, det er vel kanskje der elefanten befinner seg: at Senterpartiet ikke lenger synes det er greit at private virksomheter kan tjene penger og gå med overskudd. Det er altså Senterpartiets nye ideologi og ønske om å få konkurrere med Sosialistisk Venstreparti som er det egentlige motivet for forslaget, ikke fornuften. Personlig tror jeg en flaske rødvin gir akkurat like mye eller like lite helse uansett hvor den er kjøpt.

SVs Wilkinson snakker om kortbanenettet og at denne endringen ikke vil få konsekvenser for kortbanenettet. Det kan godt hende, men det er heller ikke kortbanenettet som er saken i dag. Det vi andre har snakket om, er de mange flyplassene som ikke tilhører kortbanenettet, men rene kommersielle flyplasser som ikke går med overskudd, og som er helt avhengig av bl.a. dette overskuddet for i det hele tatt å få lov til å eksistere. Noen nyanser er det greit å ha med seg. Akkurat derfor er det flertallet stemmer ned Senterpartiets og Sosialistisk Venstrepartis politikk i dag og venter på regjeringens vurdering.

Bård Hoksrud (FrP) [17:20:30]: Det kan ikke få stå uimotsagt at en representant står her og sier at han elsker monopoler. Det gjør definitivt ikke jeg. Jeg tør minne om at hvis det var sånn at det bare var Ford, da de startet å lage bil, som hadde fortsatt å produsere bil, hadde vi ikke fått Tesla eller andre flotte, fantastiske biler som har kommet. Det er nettopp fordi det har vært konkurranse og ikke har vært et monopol. Men representanten Wilkinson synes tydeligvis at det er greit at alle sko er like, og at alle dresser er like. Det kan hende at vi hadde hatt et lite problem hvis det er sånne monopoler som Wilkinson elsker.

Dette handler ikke om monopol eller ikke. Dette handler om hvem som skal få lov å selge alkoholholdig drikke på flyplassene, eller at kanskje Vinmonopolet skal begynne å selge kremer, parfyme, godteri, tobakk – tobakk er greit, for det selges i dag. Ting som de i dag ikke selger, skal altså nå Vinmonopolet eventuelt måtte begynne å selge, i hvert fall hvis flertallets argumentasjon skal stå til troende.

Jeg har respekt for Kristelig Folkeparti, som sier at de ønsker å redusere salget. Det betyr at da blir det mindre

penger igjen til å drifte flyplasser og å bygge ut flyplassene. Men de andre partiene, med Wilsons i spissen, har argumentert hele tiden med at man skal ha like mye penger. Og så prøver man seg på et billig retorisk poeng når man hevder at dette handler om at pengene istedenfor å gå til utenlandske forferdelige kapitalister som har konkurrert med alle andre, også norske selskaper, om å få lov å levere disse tjenestene, kunne gått til barnehage eller andre ting. Dette er ikke penger som vil gå til barnehage eller andre samfunnsnyttige ting, men til faktisk å fortsette å bygge ut infrastrukturen på flyplassene i landet. For det er det overskuddet her går til. Det går til Avinor, som skal sørge for flyplasstrukturen og sørge for at vi kan bygge ut og vedlikeholde og få bedre flyplasser rundt omkring i landet.

For meg er det sånn: Jeg vet at for Bengt Rune i Finnmark er dette hans kollektivtilbud, dette er hans buss, og sånn er det med andre innbyggere i Distrikts-Norge. Dette er bussen og kollektivtilbudet som de trenger for å sikre god næringsutvikling, ha bedrifter og ha folk i jobb. Det er viktig for distriktene, og derfor er det viktig med god infrastruktur på flyplassene. Derfor mener jeg det er feil skritt å gå det mindretallet – heldigvis – nå ønsker å gå. Og derfor står jeg veldig på at jeg tror det er sunt med konkurranse, og at man bruker pengene og overskuddet til å sikre infrastrukturen på flyplassene.

Det er verdt å merke seg at Senterpartiet plutselig er blitt mot alt som er privat. Private som kan tjene penger, er tydeligvis argumentasjonen til Toppe og den andre representanten fra Senterpartiet fra denne talerstolen.

Nicholas Wilkinson (SV) [17:23:45]: Alle skal gå med like sko, og nå er vi mot alt privat overskudd – det må finnes noen grenser for hvordan debattene i denne salen skal gå. Ja, jeg liker Vinmonopolet, det gjør også flertallet i Norge. Så hvis Fremskrittspartiet mener at det å like Vinmonopolet betyr at man vil at alle skal gå med like sko, har vi en veldig rar framtid foran oss.

Vi har hatt en debatt der det å ikke endre på kryssfinansieringen, ikke endrer noe på taxfree-kvoten. Når du kommer av flyet, kan du fortsatt kjøpe taxfree helt fint. Det er en annen logo på butikken. Men den enkle endringen at en skal ha ny toppleder, skal altså bety at lysene skal slukkes i distriktene, flyplassen i Telemark skal legges ned, Torp skal legges ned, den tredje rullebanen vil bygges raskere, lokalflyplasser vil legges ned – det blir et dårligere rutetilbud i Norge.

Jeg tror det er godt denne debatten er over, for her råder det tydeligvis en kollektiv forvirring hos høyresiden og Arbeiderpartiet. Forslagsstillerne ønsker å opprettholde taxfree-systemet, men med en annen organisering av eierskapet. Så håper jeg neste debatt blir litt mer

formålstjenlig og med litt mindre mistro enn i denne debatten.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [17:25:09]: Jeg tror representanten Wilkinson bør lære seg hvor flyplassene med taxfree er. I Telemark har vi ingen flyplasser med taxfree, men når fylkene Vestfold og Telemark har slått seg sammen, får vi en flyplass på Torp.

Når representanten Wilkinson later som om dette ikke har konsekvenser for Torp, synes jeg han burde lese uttalelsene fra flyplassen på Torp. Så registrerer jeg at det var ikke sånn at Wilkinson elsket monopoler – det modererte han litt nå i sitt siste innlegg.

Presidenten: Då trur eg Stortinget faktisk kan gå inn for landing når det gjeld denne saka, då fleire ikkje har bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [17:25:58]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad og Nicholas Wilkinson om å ta nye initiativ for å sikre at barn ikke skal måtte bo på sykehjem i strid med barnets beste og foreldrenes ønske (Innst. 125 S (2017–2018), jf. Dokument 8:67 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Tore Hagebakken (A) [17:27:05] (ordfører for saken): Her i Stortinget behandler vi saker som gjelder alle i samfunnet, mange av oss og noen ganger noen få. Dette representantforslaget fra Olaug V. Bollestad og Nicholas Wilkinson er så avgjort i den siste kategorien, men like fullt en prinsipiell og viktig sak for dem det gjelder.

Heldigvis er det svært få barn her i landet som blir bostatt på sykehjem i strid med barnets beste og foreldrenes ønske. Men det skjer, og det vil en samlet helse- og omsorgskomite ha slutt på. De få det gjelder, trenger nasjonal politikk om hvordan dette skal være, eller rettere sagt ikke skal være, uansett hvilken kommune man vok-

ser opp i her i landet. Så skal det sies at Kommune-Norge i sin alminnelighet strekker seg langt for å unngå plassering av barn i sykehjem.

Det blir feil fokus å definere det vi nå gjør, som en inn- gripen i den kommunale friheten, der staten blander seg inn og beskriver en bestemt måte kommunene skal utføre sin oppgave på. Men det var overraskende nok sporet som statsråd Bent Høie valgte å legge seg på i sitt brev til komiteen vedrørende dette representantforslaget. Så håper jeg den nye statsråden med dette som ansvarsområde vil følge opp vedtaket på en entusiastisk måte.

Jeg mener generelt at unger og unge ikke hører hjemme på sykehjem, og denne saken handler endog om å hindre at barn kommer på sykehjem i strid med barnets beste og foreldrenes ønske. Dette er så sjølsagt at også regjeringspartiene i komiteen ser bort fra at helseministeren fraråder å gjøre vedtaket vi i dag samles om. Hele komiteen står bak tilrådingen om at Stortinget slutter seg til de tre vedtakspunktene:

Regjeringa skal fremme nødvendige lov- eller forskriftsendringer som setter dette på plass, og det skal umiddelbart bli gjort klart for kommunene at barn på sykehjem mot familiens ønske og barnets beste er i strid med Stortingets intensjon, og må opphøre. Vi er også enige om at regjeringa må komme til Stortinget med en sak med orientering om bruk av institusjonsplasser på denne måten.

Komiteen mener det er klart at sykehjem ikke oppfyller vilkårene i veilederen som kom i 2009, i forbindelse med det landsomfattende tilsynet som ble gjennomført med kommunale sosial- og helsetjenester til barn i barne- og avlastningsboliger. Her heter det bl.a. at de som bor sammen, i størst mulig grad må passe sammen med hensyn til alder, interesser og behov. Igjen: Dette er en ganske så opplagt sak.

Kommunenes økonomi kan påvirke også her når det gjelder mulighetene for å få til gode tilbud. At regjeringspartiene nå deler vår bekymring for økt innslagspunkt i tilskuddsordningen for særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmennesker, lover godt for 2019-budsjettet. Og jeg vil legge til: Regjeringa må gjerne i revidert nasjonalbudsjett i år komme med et bedre opplegg. Det ville mange sette veldig stor pris på, og det er et stort behov.

Komiteen er enig om at kommunenes egenandel er for høy, og vi frykter for at det vil være til hinder for å styrke tilbudet til barna vi her snakker om. En samlet komité mener også at det er behov for å gjennomgå ordningen for investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger, for å sikre at det gir incentiver til å velge gode boligløsninger for barn.

Jeg er veldig glad for enigheten som er oppnådd til beste for barna og familiene dette gjelder – i dag og for

framtiden. Og godlynt som jeg er rundt dette, vil jeg også konkludere med at i denne saken har komiteen vist seg fra sin beste side.

Nicholas Wilkinson (SV) [17:31:24]: Barn skal ikke tvinges til å bo på sykehjem mot foreldrenes ønske og barnas beste.

I Nordland bor det en gutt på fire som er sterkt pleie- trengende. Meningen var at hele familien skulle bo sammen i det nye huset, men fire år etter at gutten var født, hadde han ennå ikke fått lov til å flytte hjem. Hver kveld måtte han i stedet sendes ned til sykehjemmet for å sove der. Det var ikke medisinske grunner til at han ikke kunne bo hjemme, og det var ikke foreldrenes ønske. Det var ikke til beste for gutten.

Syke barn, som denne gutten, skal få være hjemme med mamma og pappa. Familien skal ikke tvinges til å sende barna hjemmefra.

Jeg er stolt og glad for at forslaget fra SV og Kristelig Folkeparti får flertall i dag. Dette skal ta slutt. Barn skal få bo hjemme. Kommuner skal ikke kunne spare penger ved å tvinge barn på sykehjem.

Som vedlegg til saken ligger brevet fra tidligere omsorgsminister Bent Høie, der han fraråder Stortinget å vedta forslaget fra SV og Kristelig Folkeparti, et forslag som sikrer barna. Han argumenter i stedet for at kommunene må få velge selv om de vil tvinge barn på sykehjem mot barnas beste og foreldrenes ønske.

Hvis dette er Høyre-statsrådets versjon av pasientenes helsevesen, skal pasientene i Norge være glade for at en samlet helsekomité, også høyresiden, setter statsråd Høie ettertrykkelig på plass. Dette er et godt eksempel på at Stortinget sammen kan ta ansvar for barnas beste.

Kommuner skal ikke få spare penger på å gi dårligere tilbud til barna. Stortinget gjør et viktig vedtak til beste for syke barn og familiene deres i hele Norge.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [17:33:25]: Da representanten Olaug Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti fremmet dette forslaget sammen med SV, var det som en reaksjon på at noen kommuner faktisk plasserer barn i sykehjem, i strid med barnets og foreldrenes ønske. Unger skal ikke bo på sykehjem. Det er ikke en boform som er egnet for barn. Dette har det vært bred politisk enighet om i mange år. Likevel er det altså slik at enkelte kommuner plasserer barn i sykehjem, i strid med barnets rettigheter, i strid med barnets beste og i strid med foreldrenes ønske.

Barn har rett til familieliv og trygghet. Barn har rett til å få leve sammen med sine foreldre. Ved å plassere barn i institusjoner som sykehjem, i strid med foreldrenes ønske, tar man fra unge med alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse det de har krav på, nemlig å bli behandlet med verdighet og selvstendighet.

Vi fremmet forslaget fordi vi mente det var på tide at et samlet politisk Norge setter foten ettertrykkelig ned for denne typen praksis. Nå har alle partiene samlet seg om å be regjeringen fremme de nødvendige forslag til lov- og/eller forskriftsendring for å sikre at kommuner ikke kan bosette barn i sykehjem i strid med familiens ønsker og barnets beste. Det er bra, og vi ser fram til at regjeringen skal følge dette opp.

I tillegg ber Stortinget regjeringen komme tilbake med en egen sak med orientering om bruk av institusjonsplasser for barn i strid med barnets beste og familiens ønsker, fordi det er viktig at Stortinget kan få vite hva som er statusen. Stortinget ber også regjeringen umiddelbart klargjøre for kommunene at praksisen med barn som bosettes på sykehjem mot familiens ønske og barnets beste, skal opphøre og er i strid med Stortingets intensjon. Regjeringen må sikre at Stortingets føringer faktisk følges opp.

De vedtakene som fattes i dag, er svært viktige for de barna og familiene som opplever dette som en uverdigg behandling. Stortinget sender med dette tydelige signaler som nå må følges opp i praksis.

En av kommunene som er omtalt i forslaget, er Klepp. Nå har Klepp vedtatt at det skal bygges en egen barnebolig, og det er veldig bra. Målet er at ingen barn plasseres i institusjoner som sykehjem i strid med eget eller foreldrenes ønske.

Statsråd Åse Michaelsen [17:36:32]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet i saken. For vi er jo enige om innholdet her.

Barn og unge med nedsatt funksjonsevne bør ha et mest mulig selvstendig liv, selv om de er sterkt hjelpetrevende. Jeg er helt enig med forslagsstillerne om at barn og unge ikke bør bo på sykehjem, og at et sykehjem ikke er et egnet sted for barn. Og jeg kan ikke få gjentatt ofte nok hvor viktig det er at tjenestetilbudet til barn utarbeides i samarbeid med barnet og ikke minst med barnets familie.

Hvert barn og hver familie som kommer i kontakt med det offentlige, skal bli møtt på en helhetlig måte, og de skal få den hjelpen som de trenger. Systemet skal tilpasses brukeren og ikke omvendt. Det er også en av grunnene til at denne regjeringen nylig har sørget for at barnets medvirkningsrett er ytterligere presisert i pasient- og brukerrettighetsloven.

Kommunene håndterer selv mange av utfordringene som følger med barn som har omfattende bruk for helsehjelp. Det er der barna har sin hverdag sammen med sine familier. Jeg har stor tro på hva kommunene kan få til dersom de går inn for å finne gode løsninger som ivaretar barnets behov for helsehjelp, samtidig som de er oppmerksomme på barnets behov for nærhet og ikke

minst den omsorgen de trenger fra familien. Det handler om å sette barnets behov i sentrum. Det hører heldigvis til unntakene at barn mottar hele eller deler av sitt tjenestetilbud i sykehjem, og det er viktig – og det er riktig – at kommunene skal strekke seg langt for å unngå at dette skjer.

Selv om det langt på vei følger av gjeldende rett at barn som hovedregel ikke skal bo på sykehjem, ser jeg at det kan argumenteres for at dette bør komme enda tydeligere fram av lovgivningen. Det er imidlertid viktig at et eventuelt forbud ikke er til hinder for at man kan anvende den kompetansen og de muligheter kommunen har tilgjengelig i sitt tjenesteapparat i de tilfellene der det er barns beste, i tråd med forsvarlighetskravet. Barnets ve og vel må være i førersetet når vi ser på muligheter for eventuelle regelendringer.

Antall unge i institusjon varierer noe fra år til år, men har vist en svak nedadgående tendens de siste årene. Helsedirektoratet har i flere år fått i oppdrag å sørge for at fylkesmennene har oversikt over og følger opp kommuner som har unge personer bosatt i sykehjem. Kommunen skal melde fra til fylkesmannen om antall unge beboere mellom 18 og 49 år. De skal informere om innflyttingstidspunkt, om vedkommendes ønske om annen boform eller om kommunen har planer om å flytte vedkommende til annen bolig. Fylkesmannen skal også veilede kommunene for å finne fram til en tilfredsstillende løsning.

Når en ung person får tilbud om bolig utenfor institusjon, kan kommunen få redusert merkostnadene sine gjennom toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester.

Flertallet i komiteen ber videre regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen orientering om bruk av institusjonsplass i strid med barnets beste og familiens ønsker. Jeg vil vurdere om fylkesmennenes rapporteringsoppdrag bør utvides til også å gjelde for barn under 18 år. I så fall vil fylkesmennene få i oppdrag å følge opp og ikke minst å veilede kommunene også når det gjelder barn som bor i sykehjem, slik at kommunene kan tilby familiene gode løsninger. Jeg vil også be om at fylkesmennene gjør det klart overfor kommunene at en praksis hvor barn bor på sykehjem som en permanent ordning, opphører.

Til slutt til representanten Hagebakken: Jeg skal følge entusiastisk opp, i tråd med det som representanten ønsker seg.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tore Hagebakken (A) [17:40:31]: Statsrådets innlegg lover godt. Når vi så tydelig står sammen her, er det nokså logisk at en følger opp effektivt.

Jeg tok ordet fordi statsråden nevnte toppfinansieringsordning for særlig ressurskrevende brukere. Det er verdt å merke seg at en enstemmig komité uttrykker bekymring over innretningen på ordningen slik den er nå, hvor kommunenes egenandel stadig vekk har økt. Vi uttrykker faktisk frykt for at dette også kan gå ut over tjenestetilbudet som vi i dag er opptatt av at skal bli bedre, for å få våre barn ut av sykehjem.

Når vil statsråden kunne følge opp den samlede beskjeden, om ikke i vedtaks form, så i merknads så tydelige form, fra helse- og omsorgskomiteen og i kveld altså fra Stortinget?

Statsråd Åse Michaelsen [17:41:35]: Dette er jo en viktig sak, og jeg er spesielt opptatt av barn og unges rettigheter i samfunnet generelt. Jeg har vært nokså tydelig i talen min. Det var en av grunnene til at jeg bestemte meg for å holde innlegget slik jeg hadde planlagt det, for nettopp å synliggjøre at dette er tatt opp, og at dette er en sak som jeg – når den nå kommer tilbake til meg – skal gjøre et godt og grundig arbeid med, og komme tilbake med så raskt jeg bare kan.

Tore Hagebakken (A) [17:42:00]: Da vil jeg takke statsråden for optimistiske svar.

Statsråd Åse Michaelsen [17:42:08]: Veldig hyggelig.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Sveinung Stensland (H) [17:42:33]: Selv om vi er ferdig med å diskutere taxfree for i dag, kan det være på sin plass å minne om litt edruelighet. Representanten Wilkinson gjorde et stort nummer ut av at helse- og omsorgsministeren hadde frarådet å vedta dette forslaget, og når en statsråd skal komme til Stortinget og ta stilling til et Dokument 8-forslag, kan han enten tilråde det eller fraråde det. Det er ganske vanlig at det er fraråding.

Det blir også fremholdt at vi nå tar et kraftig oppgjør med helseministerens svar. Det reagerer jeg ganske kraftig på. I svarbrevet jeg har her, står det begrunnet ganske nøye hvorfor en har kommet fram til å fraråde. Og når vi har gått med på forslaget – og jeg stiller meg bak det saksordføreren her har sagt om forslaget – er det fordi det kan være nyttig å se på det. Men det som står i forslagsteksten i representantforslaget, er det faktisk ikke flertall for. Det er en annen formulering vi i dag vedtar. Det har vært gjort et godt arbeid i komiteen, og det kunne ha vært en god debatt hvis vi hadde holdt oss litt mer på bakken.

Det som står i svarbrevet, er bl.a. at statsråden har inntrykk av at kommunene strekker seg langt. Dette blir rapportert, fylkesmennene har et ekstra ansvar for å føl-

ge opp, og i tillegg er det kommunene som kjenner brukeren og de eventuelle pårørende best. Det er det som er bakgrunnen for dette.

Så tror jeg heller vi skal glede oss over at vi nok en gang har flertallsfest, og flertallet i Stortinget fatter et godt vedtak i dag. Det er jeg glad for, og jeg vil takke forslagsstillerne for et godt Dokument 8-forslag.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [17:44:23]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Nicholas Wilkinson om å sikre åpenhet i helse- og omsorgsinstitusjoner som utfører tjenester i kommunal regi (Innst. 123 S (2017–2018), jf. Dokument 8:32 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Kjersti Toppe (Sp) [17:45:39] (ordfører for saka): I denne saka har helse- og omsorgskomiteen tatt stilling til eit representantforslag frå SV om å sikra openheit i helse- og omsorgsinstitusjonar som utfører tenester i kommunal regi. Komiteen har brukt ein del tid på behandlinga og har bl.a. bedt regjeringa svara på fleire spørsmål som komiteen hadde i samband med saka. Komiteen har også fått skriftlege innspel til saka.

Forslagsstillarane viser i forslaget sitt til at private institusjonar i dag ikkje er underlagde same krav om å følgja forvaltingslova, offentleglova og arkivlova som offentlege institusjonar. Forslagsstillarane skriv:

«Private institusjoner kan også unnlate å delta i kommunale eller statlige satsinger og felles brukerundersøkelser.»

Ein samla komité framhevar i innstillinga at norsk helsevesen har stor tillit i befolkninga. Denne tilliten er det viktig å ta vare på. For å sikra dette må ein ha mest mogleg openheit om både det offentlege tenestetilbudet og private tenester som vert drivne i offentleg regi. Det er komiteen samrøystes om. Brukarar av private tilbod som er finansierte av det offentlege, må ha same rettar som dei som nyttar tilbod som er drivne i offentleg regi.

Det er svært gledeleg at ein samla komité står bak forslag til vedtak I i innstillinga. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørge for at kommunene forpliktes til, gjennom eksisterende rapporteringsrutiner og avtaler, å sikre innsyn i og åpenhet rundt helse- og omsorgstjenester som blir utført i kommunal regi eller på oppdrag fra kommunen, og fremme eventuelle lovforslag som er nødvendige for å oppnå dette.»

Eit fleirtal i komiteen som består av Arbeidarpartiet, Senterpartiet, SV og Kristeleg Folkeparti, står bak vedtak II i innstillinga, om å be regjeringa vurderer korleis ein kan sikra at aktørar som mottar offentlege tilskot til drift av helse- og omsorgstjenester, har løns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med det som gjeld i offentlege verksemder.

Det same fleirtalet peikar i merknader på at ein ikkje ønskjer ei utvikling der store kommersielle konsern skal tene store pengar på å driva omsorg for dei sjukaste og svakaste. Det må vera sikkerheit for at fellesskapets midlar går til tenester med tydelege krav til kvalitet, kompetanse og bemanning.

Dette fleirtalet er òg bekymra over at ideelle aktørar vert pressa ut av store kommersielle selskap, og at ideelle tilbod som supplement til det offentlege er trua.

Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet står bak merknader der ein seier at ein må styrkja kommunens moglegheit for innsyn i private verksemder. Desse partia viser til at kommunens kontroll med og innsynsrett i verksemder som utfører oppgåver for kommunen, i dag ikkje er like god som når kommunen driftar tenestene sjølv.

Dette vert bekrefta i statsrådens svar til komiteen, dattert 13. desember 2017. Statsråden viser i svarbrevet til at kommunelova § 80 første ledd gir kontrollutvalet og revisor rett til alle opplysningar som er nødvendige for å gjennomføra kontroll i interkommunale selskap, interkommunale styre etter § 27 og i aksjeselskap som er kommunalt heileigde. Men når kommunen legg ansvaret for oppgåveløysing til andre enn slike kommunalt heileigde selskap, gir kommunelova i dag ingen rett til slikt innsyn. Innsynsretten til kommunen må difor verta fastsett i avtalen med selskapet. Kommunen har vidt høve til å avtala innsynsrett i dei forholda der det vert sett på som nødvendig.

Men vi meiner at lova i dag ikkje gir kommunen tilstrekkeleg innsynsrett, og at systemet er sårbart når ein føreset at kommunane når dei inngår kontrakt, skal sørja for dette.

Statsråden viser også til at kommunelovutvalet i NOU 2016:4 føreslår ein utvida lovbestemt innsynsrett for kommunane i verksemder som utfører oppgåver for kommunen.

I innstillinga står Senterpartiet og SV bak to forslag om dette:

«Stortinget ber regjeringa foreslå en lovendring som sikrer kommunene innsynsrett i alle opplysninger som er nødvendige for å kontrollere at en privat leverandør av tjenester til kommunen oppfyller kontrakten i henhold til norske lover.»

Og:

«Stortinget ber regjeringa foreslå en lovendring som sikrer at kommunenes informasjonsplikt også skal omfatte virksomhet som foregår i andre rettssubjekter enn kommunene, når slike rettssubjekter utfører oppgaver for kommunene.»

Men i dag er det grunn til å vera glad for at vi har fått dette samrøystes vedtaket, der ein presiserer at kommunane må sikra innsyn i og openheit rundt helse- og omsorgstjenester som vert utførte i kommunal regi eller på oppdrag frå kommunen, og at regjeringa skal vurderer eventuelle lovforslag som er nødvendige.

Med det vil eg ta opp forslaga frå Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten har teke opp dei forslaga ho refererte.

Torill Eidsheim (H) [17:51:04]: Først vil eg få lov til å takke saksordføraren for både grundig og ryddig arbeid med denne saka i komiteen.

Forslagsstillarane viser til at det å gje trygg og god velferd til dei som har behov for det, er samfunnet sitt ansvar. Vidare viser dei til at det dei siste åra har vore fleire gjennomgangar og avsløringar av avvik i dei kommunale helse- og omsorgstjenestene for eldre. Slik skal det ikkje vere.

Kvar og ein av oss skal få gode tenester, og tenestene skal formast ut etter ei individuell vurdering av behovet til den enkelte. Difor stiller vi oss bak intensjonen til forslagsstillarane om å sikre innsyn og openheit.

Samtidig vil det ikkje vere utelukkande positivt å krevje fullt innsyn for allmenta i drifts- og forretningsforhold, slik forslagsstillarane her ber om. Forslaget er i tillegg, dessverre, prega av påstandar og manglande pålitelegheit når det gjeld fakta. Dette bidreg ikkje til å oppnå målet – dersom intensjonen er å sikre trygg og god velferd. Snarare ser vi det som viktig at eit godt tillitsforhold mellom kommunen og dei private aktørane blir halde ved lag, og her er teieplikta faktisk nødvendig for å styrkje dette tillitsforholdet.

Sjølv om kommunen vel å inngå avtale med private tenesteytarar, vil det likevel vere kommunen som har det overordna ansvaret for å sørje for eit nødvendig og forsvarleg tenestetilbod. For den enkelte pasienten og brukaren skal det difor i prinsippet ikkje ha nokon rettsleg betyding om vedkomande bur på ein kommunal sjukeheim eller på ein privat sjukeheim som blir driven

etter avtale med kommunen. Det er uansett kommunen som står ansvarleg overfor bebuaren, og som har ansvaret for at den enkelte får forsvarlege og nødvendige helse- og omsorgstenester. Det krev at kommunane faktisk sikrar seg god kompetanse på korleis dei ser til at private tenesteytarar dei inngår avtale med, er i stand til å oppfylle krava i loven til nødvendige og forsvarlege tenester.

For Høgre er det ingen tvil om at private, både dei ideelle og dei kommersielle selskapa, er viktige bidragsytarar til velferdstenestene i Noreg, og at dei vil vere endå viktigare i tida framover. Mangfald og valfridom i tenestetilbodet er faktisk ein verdi i seg sjølv, som gjev menneske større grad av sjølvstyre over sitt eige liv. Difor er det veldig viktig at kommunane framleis blir sikra moglegheit til å yte eit differensiert og tilpassa tenestetilbod til alle innbyggjarane, og samtidig sikre eit tilbod der kvaliteten er forande.

Nicholas Wilkinson (SV) [17:54:55]: Vi har ansvar for å sikre at alle skal kunne ha det godt når de blir gamle, og da må vi sikre en god eldreomsorg.

Kunnskap og åpenhet gjør det mulig å sikre og forbedre kvaliteten. Uten å vite om kunnskapen hos de ansatte er god nok, er det vanskelig å vite hvilke kompetansekrav som må stilles. Om vi ikke vet hvor mange som er på jobb, er det vanskelig å vite hvilke bemanningskrav som må stilles. Og viktigst av alt: Uten kunnskap om sykehjemmene blir det vanskelig å avdekke grov svikt før det er for sent.

Svikt kan skje, og skjer, i både offentlige, ideelle og kommersielle sykehjem. Felles for alle er at åpenhet og ærlighet er det som kan bringe oss videre, så vi kan stoppe feil og lære av feil når det skjer. Men her er det hull i loven. Som statsråden skriver i sitt svarbrev: Når kommunene legger ansvaret til andre, gir dagens kommunelov ingen rett til innsyn.

Åge Villi Kristiansen var renovasjonsarbeider og ble skadd i en ulykke. På sine eldre dager bodde han på et kommersielt sykehjem i Moss. Han fortjente den samme trygge eldreomsorgen som alle andre. Men i avviksmeldingen, som aldri kom fram til kommunen, sto det at det vrimlet av levende larver under bandasjen.

Journalister og lokale folkevalgte fra SV som ønsker å kontrollere og sikre kvaliteten i sykehjemmene i Norge, blir ofte møtt med at informasjonen er bedriftshemmeligheter. Bedriftshemmeligheter! Våre felles velferdstjenester – dine og mine besteforeldres omsorg – har blitt bedriftshemmeligheter. Slik skal det ikke være lenger. Jeg er stolt over at et enstemmig storting støtter SVs forslag om at vi nå skal ha åpenhet rundt tjenester fra helse- og omsorgsinstitusjoner som utføres for kommunen, også om de kommersielle gjør det.

Vedtaket om åpenhet gir større muligheter for å stoppe grusomme feil som Åge Villi ble utsatt for. Det gir

kunnskap, så vi kan heve kvaliteten, det gir kontroll med pengebruk, så det ikke lures vekk i skatteparadiser, og det sikrer reell valgfrihet, der eldre og pårørende kan gjøre opplyste valg basert på virkelig kunnskap og informasjon om hvordan det står til i sykehjemmene.

Vi gjør også et annet viktig vedtak i dag, for stadig mer kunnskap viser at en del kommersielle velferdsprofitter ikke driver mer effektivt. I stedet har de tjent penger ved å kutte lønn og pensjon for sine ansatte. Dette har også kuttet mangfoldet i eldreomsorgen, fordi ideelle, som oftere driver med trygge arbeidsrettigheter, skvises ut av de kommersielle, som ofte driver rovdrift på de ansatte.

Flertallet, de rød-grønne og Kristelig Folkeparti, vedtar at det må vurderes hvordan ansatte i helse- og omsorgstjenestene skal sikres lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår som er minst like gode som i det offentlige. Det vil gi kunnskap om hvordan vi kan kutte urettferdig konkurranse som truer de ansatte.

Det er godt å være stortingsrepresentant og kunne si til velgerne at SV nå gjennomfører det vi lovet i valgkampen. Stortinget tar grep, etter forslag fra SV, for å sikre åpenhet om våre felles velferdstjenester, så vi bedre kan sikre at alle eldre skal kunne ha det godt når de blir gamle, og vi tar grep for å sikre rettighetene til de dyktige helsefagarbeiderne og sykepleierne som tar vare på våre eldre. Dette er en god dag for våre besteforeldre.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [18:00:04]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2016 (Innst. 115 S (2017–2018), jf. Dokument 1 (2017–2018))

Dag Terje Andersen (A) [18:00:48] (komiteens leder): Vi har nå til behandling årlig revisjon og kontroll for budsjettåret 2016. Da vil jeg starte med å si at vi i kontrollkomiteen er opptatt av de sakene som vi må påpeke når det gjelder forvaltningen. Men jeg synes det er riktig å ta med seg hovedbildet: at det skjer mye god forvaltning i Norge, og at det også kommer fram i Riksrevisjonens rapport.

Likevel er det slik at det er enkelte ting som må påpekes. Vi er enig med riksrevisoren når han sier:

«Riksrevisjonen finner det uakseptabelt når det må konstateres at det er flere virksomheter der det ikke har vært mulig for revisor å uttale seg om kvaliteten på regnskapene.»

Riksrevisjonen har tidligere vært opptatt av at ved omorganiseringsprosesser er det viktig at regnskapsrap-

portering er avklart før omorganiseringer trer i kraft. Det er et av de områdene som er gjengangere, at det nettopp ved omorganisering kan være mangelfull avklaring av hvordan regnskapsrapporteringene skal være når den nye strukturen er på plass.

Et annet hovedtema som går igjen, er at Riksrevisjonen over flere år har tatt opp svakheter ved styringssystemene for informasjonssikkerhet i en rekke statlige virksomheter. Denne gangen nevnes spesielt Oljedirektoratet, Statens vegvesen og Skattedirektoratet, og det er veldig alvorlig hvis ikke vi kan stole på informasjonssikkerheten i de etatene. Riksrevisjonen bruker da også begrepet kritikkverdig nettopp om det, noe komiteen er enig i.

Så skal jeg ikke gå langt i å kommentere merknadene til de enkelte departementer her, fordi det er saksordførere for hvert enkelt departement, og de som har behov for det, kommer grundigere tilbake til det. Jeg bare nevner spesielt at når Riksrevisjonen sier at det ikke foreligger grunnlag for revisjon av betydelige deler av regnskapet til Forsvaret og Forsvarsmateriell, er det en svært alvorlig situasjon. Vi må kunne klare, og Riksrevisjonen må ha mulighet til, å få oversikt over regnskapene på en slik måte at vi faktisk ser hva det reelle regnskapet skal vise. Det er noe vi forutsetter at bringes i orden.

På alle punkter i innstillinga er det enstemmighet, og jeg overlater til den enkelte saksordfører for de forskjellige departementer å gå nærmere inn i de enstemmige merknadene komiteen har.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Bente Stein Mathisen (H) [18:04:09]: Aller først vil jeg takke komiteens medlemmer for et godt og konstruktivt samarbeid.

Når det gjelder Helse- og omsorgsdepartementet, omfatter dette området ti regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. En av virksomhetene under Helse- og omsorgsdepartementet som har fått vesentlige merknader for 2016, er Direktoratet for e-helse. Merknadene fra Riksrevisjonen gjelder helserefusjoner og at ikke regelverket for disse refusjonene er tilstrekkelig tilpasset automatisert saksbehandling. Helse- og omsorgsdepartementet har myndighet til å fastsette regelverk for helserefusjoner samt krav til standarder for elektroniske pasientjournaler for behandlerne. Fastsettelse av et tydelig regelverk har stor betydning for automatisert saksbehandling av helserefusjoner.

Komiteen viser til at automatisering av saksbehandling har stor innvirkning på hvordan oppgaver er organisert og utformet i både næringsliv og offentlig forvaltning. Dette er spesielt viktig ved forvaltning av store transaksjonsmengder. At samfunnets fellesmidler blir forvaltet i tråd med regelverk og avtaler, er avgjørende

for borgernes tillit til forvaltningen. Helserefusjoner dreier seg om store transaksjonsmengder og mye penger. Derfor er det viktig med tydelig regelverk og gode systemer.

Skal vi få full effekt av digitaliseringen, må regelverk og avtaler i større grad tilpasses ny tid og nye systemer med automatisert saksbehandling. Komiteen registrerer at statsråden vil ta tak i disse forholdene og følge Riksrevisjonens anbefalinger om å sørge for at regelverket for helserefusjoner bedre tilpasses automatisert saksbehandling. Komiteen forventer at nødvendige grep tas raskest mulig, slik at systemene oppdateres og blir bedre.

Mazyar Keshvari (FrP) [18:06:13]: Jeg skal ta for meg de tre departementene som Fremskrittspartiet har hatt ansvaret for i forbindelse med behandlingen av Dokument 1: Finansdepartementet, som jeg har vært saksordfører for, og Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, som kollega Hanne Dyveke Søttar har vært saksordfører for.

Først noen ord om valutaregisteret, som håndteres av Skattedirektoratet, og som sorterer under Finansdepartementet.

Riksrevisjonens gjennomgang av informasjonssikkerheten i valutaregisteret viser at opplysningene i valutaregisteret ikke følger kravene som er stilt verken i valutaregisterloven eller personopplysningsloven. Det finner komiteen uholdbart.

Komiteen viser til at finansministeren er enig med Riksrevisjonen i at det er viktig at opplysningene i valutaregisteret sikres på en forsvarlig måte, og vil følge opp Riksrevisjonens anbefalinger på alle de områdene hvor Riksrevisjonen har påpekt manglende etterlevelse av lover og forskrifter. Komiteen forutsetter at statsråden følger opp saken og gjennomfører de nødvendige tiltak.

På justisfeltet er det særlig når det gjelder politiets behandling og oppfølging av beslag i straffesaker, at Riksrevisjonen har kommet med sterk kritikk. Riksrevisjonen finner det sterkt kritikkverdig at mange beslag i politi- og lensmannsetaten ikke befinner seg der de er oppgitt å være, og at ingen av de undersøkte politistasjonene kunne vise frem dokumentasjon om hvordan destruksjon av det enkelte beslag har blitt gjennomført. I tillegg ble det avdekket at det foreligger få adgangsbegrensninger til rom som brukes til oppbevaring av beslag.

Komiteen viser til at manglende oversikt over beslag kan få betydning for bevisførselen i straffesaker og den enkeltes rettssikkerhet. Dette er etter komiteens vurdering meget alvorlig.

Komiteen viser til at statsråden støtter de anbefalingene som Riksrevisjonen kommer med, og viser til at politidistriktene i fjor ble bedt om å gjøre følgende:

- ved lagerposisjonsfeil: Beslagslokasjoner i straffesakssystemet BL skal samsvare med faktiske beslagslokasjoner i distriktet.
- Tilgangslistene til beslagsrommene skal gjennomgås og revideres, slik at tilgangen er begrenset, jf. rundskriv 2010/007 om beslag fra Politidirektoratet.
- Rutiner for utkvittering og destruksjon av beslag skal gjennomgås og revideres, slik at dette skjer i samsvar med lovverket.
- Innskjerpe lokale rutiner som understreker påtalemyndighetens ansvar for å beslutte utlevering og destruering mv. av beslag.
- Innskjerpe rutiner som fastsetter at det skal føres tilsyn/kontroll med beslag minst to ganger i året, jf. rundskriv 2010/007 om beslag.

Komiteen viser til at statsråden vil følge utviklingen gjennom styringsdialogen med Politidirektoratet.

Komiteen har bedt om at statsråden orienterer om status i løpet av våren 2018.

Det siste området jeg skal kommentere, er konsekvensbehandlingen og tilsynsvirksomheten hos Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, DMF. Direktoratet har i flere år hatt utfordringer med lang saksbehandlingstid og har gjennomført få stedlige driftstilsyn. Søknader om konsesjon har ikke blitt behandlet innen rimelig tid – i dette tilfellet vil det si opptil seks år. Dette er ikke akseptabelt.

Et annet problem er at antall driftstilsyn har gått betydelig ned, og at det er risiko for at det kan finnes mineraluttak som drives uten tillatelse etter mineralloven. Tilsyn er også viktig for å avdekke om sikrings- og opprydningsplikten etterleves. I 2016 ble det kun gjennomført 21 stedlige driftstilsyn blant de om lag 1 300 uttakene det skal føres tilsyn med.

Komiteen viser til at statsråden slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger og vil arbeide for å bedre rammevilkårene for DMF.

Komiteen forventer at de tiltak som er iverksatt, får ned saksbehandlingstiden for konsesjoner, og at tilsynsaktiviteten økes, og imøteser synlige forbedringer i neste års rapport om DMF.

Nils T. Bjørke (Sp) [18:11:21]: Styresmaktene må ha god kontroll med bruk av pengene i offentlig sektor. Særleg i ei tid der regjeringa byggjer opp byråkratiet innanfor mange område her til lands, må me passa på pengebruken. Til liks med resten av komiteen meiner Senterpartiet det er grunn til å uroa seg over rekneskapen til Forsvaret og Forsvarsmateriell. I ei tid der vi byggjer opp forsvarsevna og pengane aukar i tråd med det,

må me vera aktsame. Pengane må gå til dei føremåla dei er meinte å gå til.

Så vil eg koma inn på dei departementa som eg har eit særleg ansvar for. Eg begynner med Klima- og miljødepartementet. Dei har ei verksemd som har fått vesentlege merknader for 2016, og det gjeld Miljødirektoratet. Det er 3,6 mrd. kr i Miljødirektoratet totalt. Berre frå 2016 til 2017 auka ramma for Miljødirektoratet med 1 mrd. kr. Som alle veit: Det er krevjande å forvalta sterk vekst. Når Miljødirektoratet har fått merknader, er det særskilt nettstaden Miljøstatus som har vore under lupa. Det er altså ikkje pengane det står på, men kva pengane vert brukte til. Nettstaden Miljøstatus er viktig som kunnskapsbank for folk som søker informasjon. Det er her me som storting òg skal finna grunnlaget for dei avgjerdene som skal fattast. Difor er det avgjerande at informasjonen som ligg her, er av god kvalitet. Kvalitetssikringa har ikkje vore god nok, og me i komiteen har merka oss den kritikken som har kome om styringsdialogen mellom departementet og Miljødirektoratet.

Me i komiteen registrerer at tidlegare kritikk mot Norsk Polarinstittutt no ser ut til å verta teken på alvor. Det er på høg tid, og me vonar dei no er i rute med styringssystemet sitt.

Det er mange som har freda bygningar i privat eige. Det er positivt at Riksantikvaren følgjer opp dette arbeidet. Samtidig er det slik at me må hugsa på at det ofte er dyrt for privatpersonar å ta vare på noko storsamfunnet meiner dei skal ta vare på for oss. Så langt er det ikkje sett av nok pengar til å kunne gjø god nok støtte til dei personane som får dette ansvaret på skuldrene sine.

Så vil eg over til Landbruks- og matdepartementet. For andre gong på like mange år har NIBIO, under Landbruksdepartementet, hatt ein rekneskap som gjer at Riksrevisjonen ikkje har grunnlag for å uttala seg om det. Dette må følgjast opp av statsråden. Me kan ikkje ha det slik at institutt under departementet ikkje har pålitelege rekneskap. Det er viktig at departementet kjem attende til Stortinget med ein plan for kva tiltak som vert sette i verk for å få dette på stell.

Merknader har òg kome knytt til Mattilsynet og rapporteringa til Husdyrregisteret. Me frå vår side meiner Mattilsynet må sørgja for å ha eit system som gjer at ein kan spora sjukdomsutbrot. Dette er sær viktig for å kunna avgrensa sjukdomsutbrot før det får store konsekvensar for det norske husdyrhaldet og folkehelsa.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [18:14:54]: Jeg vil i dette innlegget først og fremst konsentrere meg om Forsvarsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet, de departementene som jeg er saksordfører for, i denne sammenheng. Samtidig vil jeg komme inn på et par andre momenter.

Først til Forsvarsdepartementet. Det mest alvorlige funnet i Riksrevisjonens rapport finner vi nettopp hos Forsvarsdepartementet. Det gjelder årsregnskapene til Forsvaret og Forsvarsmateriell for 2016. Riksrevisjonen sier at de ikke kan ta stilling til om Forsvarets og Forsvarsmateriells regnskaper faktisk gir et rettviseende bilde av hva som er den økonomiske situasjonen i 2016. Heller ikke for 2017 vil Forsvaret og Forsvarsmateriell være i stand til å avlegge selvstendige, reviderbare regnskaper, ifølge Riksrevisjonen.

Jeg må samtidig presisere her at det ikke på noen måte er dokumentert at pengene er brukt feil, eller at det er midler på avveier, men det er et såpass mangelfullt materiale tilgjengelig at Riksrevisjonen ikke finner å kunne uttale seg om regnskapene. Det betyr at heller ikke Stortinget kan utelukke noe. Vi har rett og slett ikke et revidert og godkjent regnskap tilgjengelig. Statsråden henviser til at Forsvaret og Forsvarsmateriell til tross for noen påviste feil og innvilgede unntak likevel vurderer at årsregnskapene gir et rettviseende bilde av etatenes økonomiske stilling. Det må komiteen selvsagt ta til etterretning. Vi må legge til grunn at midlene er benyttet slik det politisk er besluttet.

Samtidig er det en enstemmig komité som i merkna-dene konstaterer at det skapes betydelig usikkerhet om bruken av disse midlene. Komiteen mener derfor det er sterkt kritikkverdigg at Forsvaret og Forsvarsmateriell ikke framlegger reviderbare regnskaper i 2016 og 2017, og vi ber nå statsråden orientere Stortinget om framdriften i arbeidet med å få rutiner på plass i løpet av våren 2018.

Forsvarsdepartementet har søkt Direktoratet for økonomistyring om en rekke unntak fra sentrale bestemmelser i økonomiregelverket. Forsvarsdepartementet har fått unntak, under forutsetning av at økonomiregelverket blir etterlevd fra og med regnskapsåret 2018. Utfordringen med å føre et selvstendig årsregnskap ble omtalt i Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2015. En samlet kontroll- og konstitusjonskomité la da til grunn at økonomireglementet skulle etterleves fra og med regnskapsåret 2016. Det har ikke skjedd, til tross for at Stortinget strammet inn tidsfristen for når sakene skulle være på stell.

Et viktig bakteppe her er selvsagt opprettelsen av en egen etat, Forsvarsmateriell, som skal forestå materielinvesteringer og materiellforvaltning i forsvarssektoren. På grunn av utfordringer med å føre et selvstendig årsregnskap har Forsvarsmateriell fått en rekke unntak fra økonomireglementet, men med pålegg og tidsfrister som ikke er overholdt.

I den sammenheng må jeg presisere tydelig – noe også komiteen gjør – at innvilgede unntak fra økonomireglementet ikke er å anse som en generell fullmakt til

ikke å levere reviderbare regnskaper. Totaliteten og helheten i denne saken gjør at komiteen mener det er sterkt kritikkverdigg at det ikke foreligger reviderbare regnskaper.

Videre er det et separat poeng som bør nevnes spesielt. Det gjelder F-35 kampfly. Her skiller komiteen seg noe fra Riksrevisjonen, i den forstand at vi velger å rette en særskilt kritikk nettopp på dette punktet. Kampflyene omtales i rapporten i forbindelse med årsregnskapene. Komiteen velger å rette en særskilt kritikk nettopp mot det som angår kampflyene spesielt. På grunn av rot i Forsvarsmateriell er det ikke mulig å bekrefte anskaffelseskostnaden for kampflyene i Forsvarsmateriells virksomhetsregnskap. Riksrevisjonen har også avdekket feil ved verdsettelsen av F-35 i både Forsvarsmateriells og Forsvarets årsregnskaper.

Komiteen velger å trekke fram dette spesielt. F-35 kampfly er en stor og viktig investering for Norge. Vi må ha god internkontroll i Forsvarsmateriell for kjøp av F-35. Når anskaffelseskostnaden for F-35 ikke kan bekrefte, og når det er feil ved verdsettelsen av F-35 i både Forsvarsmateriells og Forsvarets årsregnskaper, mener komiteen at dette på selvstendig grunnlag og i seg selv er kritikkverdigg. Her forventer vi at statsråden orienterer Stortinget om framdriften i arbeidet med å få rutineene på plass i løpet av våren 2018. Jeg vil gjerne at statsråden bekrefter at han vil gjøre dette overfor Stortinget, både om årsregnskapene generelt og om F-35 spesielt, og at dette kan gjøres i løpet av 2018.

Jeg er ikke ferdigg med Forsvarsdepartementet riktigg ennå, men jeg forlater nå det som omhandler regnskap, og går over til den delen som handler om innføringen av allmenn verneplikt. Komiteen har valgt ikke å rette en direkte og formell kritikk mot departementet i denne saken. Jeg skal forklare hvorfor.

Det er viktig å få fram bakgrunnen for dette, all den tid det er en samlet komité som velger å avvike noe fra Riksrevisjonen her. Riksrevisjonen finner det kritikkverdigg at Forsvarsdepartementet ikke i tilstrekkelig grad har tilrettelagt bygninger og personlig bekledning og utrustning ved innføring av allmenn verneplikt. Komiteen viser i sin innstilling til at Riksrevisjonen fremmer denne kritikken, og vi deler Riksrevisjonens anbefalinger til forbedringer og videre oppfølging. Det er åpenbart at det finnes forhold som må forbedres ytterligere. Samtidig kan ikke nødvendigvis alle utfordringene som beskrives i Riksrevisjonens rapport, alene relateres til innføringen av allmenn verneplikt. For Stortinget bør det viktigste være at eiendom, bygg, anlegg og utstyr generelt er godt tilpasset de vernepliktige, uavhengigg av kjønn.

I sitt svar til Riksrevisjonen framholder statsråden at ikke alle funnene Riksrevisjonen har lagt til grunn for

sine konklusjoner, er knyttet til innføringen av allmenn verneplikt. Det er jeg helt enig i. Som det framgår av innstillingen, er det en samlet komité som slutter seg til dette synet.

Forsvaret har fortsatt kaserner av varierende standard og alder. Utfordringene knyttet til eldre bygningsmasse treffer begge kjønn og er således ikke spesielt knyttet til innføringen av allmenn verneplikt. Også innenfor personlig bekledning og utrustning er det utfordringer som treffer begge kjønn.

Den 14. juni 2013 fattet Stortinget vedtak om å innføre kjønnsnøytral verneplikt i Norge. De første vernepliktige etter den nye ordningen møtte til tjeneste sommeren 2016. Ved innføringen av den nye ordningen understreket Stortinget viktigheten av at fysiske fasiliteter og utstyr i Forsvaret skal være tilrettelagt for begge kjønn. Den beslutningen og forventningen ligger selvsagt fast. Innføring av allmenn verneplikt er en stor og viktig samsfunnsreform, som krever ressurser, tiltak og kontinuerlig arbeid over tid.

Over flere år har det gradvis blitt bedre tilrettelagt for kvinner i Forsvaret. Forsvaret vinner flere nye erfaringer med kjønns sammensetning i de ulike avdelingene og hvordan den nye ordningen virker. Reformen registrerer vi er godt mottatt i Forsvaret og hos de vernepliktige, noe bl.a. vernepliktundersøkelsen i 2016 viser.

Det er viktig at arbeidet med god tilrettelegging for vernepliktige av begge kjønn fortsetter og forsterkes. Derfor stiller komiteen seg bak Riksrevisjonens anbefaling til tiltak framover, hvor en ber regjeringen sørge for å videreføre innføringen av allmenn verneplikt, herunder tilpasse bygninger og anlegg samt personlig bekledning og utstyr for begge kjønn.

Før jeg forlater Forsvarsdepartementets område og går over på et annet felt, vil jeg avslutte denne delen med å si at jeg er helt enig med forsvarssjefen, som i sin tale til Oslo Militære Samfund 22. januar i år understreket et veldig viktig poeng, nemlig at det er takket være dyktige soldater, befal og offiserer på alle nivåer i organisasjonen at Forsvaret nå løser sine oppgaver meget godt. Det er riktig og viktig av forsvarssjefen å understreke dette.

Samtidig vil jeg legge til det forsvarssjefen ikke nevnte, nemlig de drøyt 4 000 sivile som hver dag gjør en uvurderlig innsats i Forsvaret. Uten dem fungerer ikke laget. Uten dem er ikke maskineriet komplett. De flere tusen sivile er en sentral og integrert del av Forsvaret. La meg derfor avslutningsvis i denne delen av innlegget rette en stor takk til alle dem som har sitt virke i Forsvaret – på ulike nivåer og i forskjellige roller – og alle som bidrar til at vi har et forsvar som løser sine oppgaver både i Norge og i utlandet på en god måte.

Jeg vil knytte noen få kommentarer til Arbeids- og sosialdepartementets område. Det er en stor del av stats-

budsjettet vi snakker om her, og det må sies at det ofte har vært Arbeids- og velferdsetaten som har fått de vesentligste merknadene de senere årene. Merknader er det også for 2016, men det er samtidig gledelig å konstatere at merknadene er færre og i noen grad mindre alvorlige enn det vi har sett tidligere år. Vi har hatt gravevende saker, bl.a. knyttet til IKT-systemer og feilutbetalinger. Jeg tror ikke alle disse problemene er løst, men jeg vil likevel trekke fram det positive i at Arbeids- og velferdsetaten nå f.eks. synes å ta manglene i styringssystemet for informasjonssikkerhet på alvor på en ny måte, noe komiteen har vært opptatt av, senest ved behandlingen av den forrige revisjonsrapporten. Nav har gjennomført flere tiltak, og det er bra. Vi merker oss at Riksrevisjonen vil følge denne saken videre.

Det er dokumentert problemer med forvaltningen av dagpengeordningen. Nav har ikke tilstrekkelig saksbehandlingskvalitet på dagpengeområdet. Samtidig peker Riksrevisjonen på at Arbeids- og velferdsetaten ikke sikrer at de som mottar dagpenger, er reelle arbeidssøkere. Det er viktig å sørge for at feilutbetalinger i størst mulig grad unngås. Jeg må gjenta det jeg har sagt i tidligere debatter om dette: Svakheter i Navs håndtering av feilutbetalte ytelser kan bidra til å undergrave tilliten til selve trykkesystemet. Det må vi få orden på.

Også i rapporten for budsjetter i 2015 viste Riksrevisjonen til at Arbeids- og sosialdepartementet ikke hadde fulgt opp arbeidet med feilutbetalinger godt nok. Komiteen mener det er kritikkverdig at Arbeids- og sosialdepartementet ikke har fulgt opp Arbeids- og velferdsetatens forvaltning av dagpengeordningen godt nok. Vi forventer at Arbeids- og sosialdepartementet har stor oppmerksomhet på de mangler og svakheter Riksrevisjonen her har pekt på. For øvrig er det en samlet komité som slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger på dette området.

Til slutt en sak som egentlig ligger under Samferdselsdepartementet. Belønningsordningen for gang- og sykkelveier er en ordning som skal bidra til et spleiselag mellom stat og fylke og kommuner. Staten bidrar med halvparten, og fylket og kommunene bidrar med resten. Formålet er klart: å bygge flere gang- og sykkelveier på fylkeskommunale og kommunale veier. Denne ordningen er forhandlet fram på Stortinget som følge av budsjettforlik, og bevilgningene har økt som følge av en tydelig prioritering fra Stortingets side.

Derfor er det svært provoserende at departementet rett og slett ikke gjør jobben sin. Det framstår helt tydelig at Samferdselsdepartementet ikke har gjort det Stortinget har bedt om. Jeg er enig med Riksrevisjonen i at det er kritikkverdig når departementet ikke har påsett at bevilgningen er benyttet som forutsatt. Bare for 2016 var det hele 66 pst. som sto ubrukt. Dette er penger Stor-

tinget har bevilget for å få flere gang- og sykkelveier. Det er ingen tvil om at både behovet og planene er til stede. Det har også for de foregående årene vært underforbruk av denne posten.

Statsråden erkjenner at de grepene departementet har tatt, ikke har hatt effekt. Jeg leser i rapporten at han vil følge opp Statens vegvesen bedre. Det er bra, men vi må forvente at ordninger som er initiert, opprettet og bevilget av et flertall på Stortinget, blir iverksatt fullt ut og med full tyngde. Her regner jeg med at kritikken fra Riksrevisjonen tas til følge, og at det blir forbedringer.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [18:28:19]: Både Forsvaret og Forsvarsmateriell har avsluttet og rapportert et kontantregnskap for 2016 til statsregnskapet, i samsvar med økonomiregelverket. Det er viktig å understreke det. Stortingets vedtatte budsjett for 2016 er overholdt. Bevilgede midler er benyttet til de formål som er forutsatt og slik det er politisk besluttet.

Forsvaret og Forsvarsmateriell gikk inn i regnskapsåret 2016 med et svært krevende utgangspunkt. Jeg erkjenner det. Forsvaret innførte et nytt regnskapssystem fra 1. januar 2016. Man gikk over til periodisert regnskapsføring, i tillegg til det vanlige kontantregnskapet. Samtidig skulle regnskapet til den nyetablerte etaten Forsvarsmateriell føres i Forsvarets regnskap i en overgangsperiode på to år. Formålet med omleggingen til virksomhetsregnskap er å legge til rette for et bedre og standardisert informasjonsgrunnlag for styring i statlige virksomheter. Dette er i tråd med ønsket praksis for staten, og her er Forsvaret og Forsvarsmateriell tidlig ute.

Forsvarsdepartementet har søkt Direktoratet for økonomistyring, DFØ, om unntak fra enkelte bestemmelser i økonomiregelverket for 2016 og 2017. DFØ har innvilget unntakene med forutsetning om at økonomiregelverket blir etterlevd fullt ut fra og med regnskapsåret 2018. Unntakene berører ikke kontantregnskapet.

La det ikke herske noen tvil om at jeg ser alvorlig på Riksrevisjonens merknader til regnskapet for 2016 og på merknadene fra komiteen. Forsvarsdepartementet har tett oppfølging av Forsvaret og Forsvarsmateriell når det gjelder regnskapsavleggelsen for 2017. Virksomhetene har over lang tid arbeidet strukturert med dette. Både Forsvaret og Forsvarsmateriell har iverksatt en rekke tiltak for å imøtekomme momentene som Riksrevisjonen har tatt opp. Jeg vil også bemerke at Riksrevisjonen har gitt veldig god støtte i dette arbeidet.

Korrekt regnskapsføring er en grunnleggende forutsetning for styring og kontroll. Mitt fokus nå er at regnskapsavleggelsen for 2017 skal ha best mulig kvalitet, gitt de unntakene som er gitt av regelverksforvalteren innenfor regnskapsområdet. Forsvaret og Forsvarsmate-

teriell fører fra og med 2018 selvstendige regnskaper, som forutsatt.

Det er kontroll på utgiftene i kampflyanskaffelsen. Riksrevisjonen har kritisert mangel på dokumentert internkontroll. Det har vi nå fått på plass. Det er etablert full sporbarhet i transaksjonene i regnskapet vedrørende anskaffelsen av kampflyene. Jeg viser til at Riksrevisjonen på pressekonferansen presiserte at kontraktsbeholdet er kjent, og at det er kontroll på kontantstrømmen.

Forsvarsdepartementet følger også opp kostnadsutviklingen gjennom deltakelsen i det internasjonale partnerskapet for anskaffelsen av F-35. Gjennom partnerskapet nyter Norge godt av et omfattende amerikansk kontroll- og revisjonsregime.

Internkontrollen er også løftet i Forsvarsmateriell. Det er etablert en egen kampflyavdeling som rapporterer direkte til direktøren for Forsvarsmateriell. Dette er tiltak som styrker internkontrollen knyttet til anskaffelsen av F-35 ytterligere. Regjeringen vil orientere Stortinget om framdriften i arbeidet med å få på plass rutine knyttet til årsregnskapene til Forsvaret og Forsvarsmateriell samt internkontroll for F-35 – senest i revidert nasjonalbudsjett for 2018.

Det er også min klare oppfatning at innføringen av allmenn verneplikt i Norge har vært vellykket. Reformen har blitt positivt mottatt både av Forsvaret og av de vernepliktige. Innføringen har allerede ført til økt kvinneandel og et bredere kompetansemangfold i Forsvaret. Førstegangstjenesten er høyt verdsatt blant begge kjønn, og både mannlige og kvinnelige vernepliktige trives i tjenesten.

Kvinner har tjenestegjort i Forsvaret i lang tid. Innføringen av allmenn verneplikt har likevel brakt med seg nye utfordringer. Det er iverksatt en rekke tiltak. Tiltakene er bl.a. knyttet til tilrettelegging av bygningsmessige forhold og tilpasning av personlig bekledning og utrustning for begge kjønn.

Komiteen mener det er viktig at arbeidet med god tilrettelegging for vernepliktige av begge kjønn fortsetter – og forsterkes. Jeg støtter denne vurderingen og kan forsikre om at regjeringen vil videreføre arbeidet i tiden som kommer.

Statsråd Terje Søviknes [18:32:27]: Jeg vil knytte noen kommentarer til Olje- og energidepartementets område, nærmere bestemt informasjonssikkerheten i Oljedirektoratet.

Riksrevisjonen bemerket tilbake i 2013 at det var mangler knyttet til å ha et tilfredsstillende styringssystem for informasjonssikkerhet i Oljedirektoratet i samsvar med eForvaltningsforskriften § 15 og anerkjente standarder. Ved ny revisjon av regnskapsåret 2016 un-

derstreket Riksrevisjonen at departementet har fulgt opp arbeidet med informasjonssikkerhet i Oljedirektoratet gjennom departementets styringsdialog og tildeleingsbrev. Likevel er det gjenstående avvik, som ikke er lukket.

Gjennom 2017 har departementet gjennomført ulike tiltak. Våren 2017 hentet vi inn en oppdatert oversikt over statusen og planen for det videre arbeidet i direktoratet for å ferdigstille styringssystemet. Oljedirektoratet gjennomførte også to konkrete tiltak i 2017. Blant annet er kompetansen og bemanningen innenfor IKT-området styrket, og de har hyret inn en ekstern konsulent for å utarbeide en tiltaksplan for å lukke utestående avvik.

Olje- og energidepartementet har også fulgt opp saken gjennom et eget oppfølgingsmøte høsten 2017, og dette vil bli fulgt opp av et nytt møte denne våren.

Vi utlyste på slutten av 2017 en konkurranse og har nylig engasjert A-2 Norge og Menon Economics for å evaluere Oljedirektoratets måloppnåelse innenfor dataforvaltning, herunder informasjonssikkerhet. Rapporten derfra er forventet å foreligge sommeren 2018 og vil gi grunnlag for ytterligere oppfølging.

Informasjonssikkerhet er avgjørende i alle sektorer, også i energisektoren. Jeg vil derfor følge opp Riksrevisjonens rapport og komiteens merknader på dette området i den videre styringsdialogen med Oljedirektoratet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering. Vi har en lang og krevende votering foran oss, og presidenten anmoder representantene om å følge nøye med, ellers må vi sikkert ta flere ting om igjen.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Som nytt varamedlem til Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen velges: Tage Pettersen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Med virkning fra 1. oktober 2017 fastsettes lønnen for Høyesteretts dommere slik:

Høyesterettsjustitiarius	kr 2 052 184
Høyesterettsdommer	kr 1 770 068

Votering:

Presidentskapets innstilling ble bifalt med 88 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.46.26)

Votering i sak nr. 3

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber Stortingets presidentskap, i samarbeid med valgkomiteens arbeidsutvalg, sette ned et utvalg for å vurdere prosessen og valgbarheten til medlemmer i de komiteer, utvalg og nemnder som Stortinget oppnevner.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Sak nr. 4 var redegjørelse.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak

A.

L o v

om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1-1 Formål

Loven skal bidra til

- a) å trygge Norges suverenitet, territorielle integritet og demokratiske styreform og andre nasjonale sikkerhetsinteresser

- b) å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet
- c) at sikkerhetstiltak gjennomføres i samsvar med grunnleggende rettsprinsipper og verdier i et demokratisk samfunn.

§ 1-2 Hvem loven gjelder for

Loven gjelder for statlige, fylkeskommunale og kommunale organer.

Loven gjelder for leverandører av varer eller tjenester i forbindelse med sikkerhetsgraderte anskaffelser etter kapittel 9.

For virksomheter på Svalbard, Jan Mayen og i bilandene gjelder loven i det omfanget og med de stedlige tilpasningene Kongen bestemmer.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om lovens virkeområde og helt eller delvis unnta bestemte virksomheter eller visse typer informasjon, informasjonssystemer, objekter og infrastruktur.

§ 1-3 Vedtak om at loven skal gjelde for andre virksomheter

Et departement skal innenfor sitt ansvarsområde fatte vedtak om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomheter som

- a) behandler sikkerhetsgradert informasjon
- b) råder over informasjon, informasjonssystemer, objekter eller infrastruktur som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner
- c) driver aktivitet som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner.

Virksomhetene skal forhåndsvarsles om vedtak etter første ledd.

Sikkerhetsmyndigheten kan på eget initiativ fremme forslag overfor et departement om å fatte vedtak etter første ledd. Dersom departementet ikke fatter vedtak i samsvar med sikkerhetsmyndighetens anbefaling, kan sikkerhetsmyndigheten bringe saken inn for endelig avgjørelse til det departementet som har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i sivil sektor eller det departementet som har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i forsvarssektoren.

Sikkerhetsmyndigheten skal fatte vedtak etter første ledd overfor virksomheter som ikke omfattes av noe departements ansvarsområde. Departementet er klageinstans.

§ 1-4 Lovens anvendelse for Stortinget, Stortingets organer, regjeringen og domstolene

Loven gjelder for Stortinget og Stortingets organer så langt Stortinget bestemmer det.

Bestemmelsene som er gitt i og i medhold av kapittel 8, gjelder ikke for stortingsrepresentanter, regjeringens medlemmer og dommere i Høyesterett.

Loven gjelder for domstolene med de særreglene som følger av bestemmelsene om sikkerhetsklarering og autorisasjon i og i medhold av domstoloven og straffe-prosessloven. Kongen kan fastsette ytterligere særregler.

§ 1-5 Definisjoner

I denne loven menes med

1. nasjonale sikkerhetsinteresser: landets suverenitet, territorielle integritet og demokratiske styreform og overordnede sikkerhetspolitiske interesser knyttet til
  - a) de øverste statsorganers virksomhet, sikkerhet og handlefrihet
  - b) forsvar, sikkerhet og beredskap
  - c) forholdet til andre stater og internasjonale organisasjoner
  - d) økonomisk stabilitet og handlefrihet
  - e) samfunnets grunnleggende funksjonalitet og befolkningens grunnleggende sikkerhet
2. grunnleggende nasjonale funksjoner: tjenester, produksjon og andre former for virksomhet som er av en slik betydning at et helt eller delvis bortfall av funksjonen vil få konsekvenser for statens evne til å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser
3. forebyggende sikkerhetsarbeid: planlegging, tilrettelegging, gjennomføring og kontroll av forebyggende tiltak mot sikkerhetstruende virksomhet og følger av slik virksomhet
4. sikkerhetstruende virksomhet: tilsiktede handlinger som direkte eller indirekte kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser
5. nærstående: personer som er i nær familie eller som har annen nær tilknytning som kan ha betydning for om en person er sikkerhetsmessig skikket.

Kapittel 2. Ansvar og myndighet for forebyggende sikkerhetsarbeid

§ 2-1 Departementenes ansvar og myndighet for forebyggende sikkerhetsarbeid

Departementene er ansvarlige for forebyggende sikkerhetsarbeid innenfor sine ansvarsområder og skal

- a) identifisere og holde oversikt over grunnleggende nasjonale funksjoner
- b) identifisere og holde oversikt over virksomheter som har vesentlig betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner
- c) fatte vedtak etter § 1-3 første ledd

- d) melde inn oversikter til sikkerhetsmyndigheten etter bokstav a og b og vedtak etter bokstav c.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om departementenes ansvar og myndighet for forebyggende sikkerhetsarbeid.

§ 2-2 Sikkerhetsmyndighetens ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid

Sikkerhetsmyndigheten har det sektorovergripende ansvaret for at forebyggende sikkerhetsarbeid i virksomhetene utføres i samsvar med loven.

Sikkerhetsmyndigheten har det overordnede ansvaret for at sikkerhetstilstanden i alle sektorer kontrolleres, og skal se til at virksomhetene oppfyller sine plikter etter loven. Sikkerhetsmyndigheten skal blant annet

- a) se til at det føres tilsyn med at virksomheter oppfyller krav til forebyggende sikkerhetsarbeid
- b) utarbeide og vedlikeholde grunnleggende kriterier for tilsyn
- c) innhente og vurdere informasjon som har betydning for forebyggende sikkerhetsarbeid
- d) gi informasjon, råd og veiledning om forebyggende sikkerhetsarbeid og krav til tiltak
- e) holde oversikt over de funksjonene og virksomhetene departementene har identifisert etter § 2-1
- f) holde oversikt over virksomheter som det er fattet vedtak om etter § 1-3
- g) legge til rette for informasjonsdeling etter § 2-3
- h) bidra til å utvikle sikkerhetstiltak og fastsette krav til forebyggende sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten er nasjonal fagmyndighet overfor andre land og internasjonale organisasjoner.

Så langt det er nødvendig for å gjennomføre oppgavene i eller i medhold av loven, skal sikkerhetsmyndigheten gis uhindret adgang til skjermingsverdig informasjon, informasjonssystem, objekt eller infrastruktur.

Kongen kan gi forskrift om sikkerhetsmyndighetens ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid.

§ 2-3 Utveksling av trusselvurderinger og annen sikkerhetsinformasjon

Sikkerhetsmyndigheten skal legge til rette for at virksomheter som loven gjelder for, får tilgang til informasjon om trusselvurderinger og andre opplysninger som er av betydning for virksomhetenes forebyggende sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal i samråd med sektormyndigheter og andre relevante myndigheter sikre at det etableres nødvendige fora for informasjons- og erfaringsutveksling.

Kongen kan gi forskrift om utveksling av trusselvurderinger og annen sikkerhetsinformasjon.

§ 2-4 Responsfunksjon og varslingsystem for digital infrastruktur

Kongen utpeker en myndighet som skal drive en nasjonal responsfunksjon for alvorlige digitale angrep og et nasjonalt varslingsystem for digital infrastruktur.

Når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter første ledd, kan denne myndigheten behandle personopplysninger i form av

- a) metadata om IKT-trafikk til og fra virksomheter som er knyttet til det nasjonale varslingssystemet for digital infrastruktur
- b) informasjon som er nødvendig for å analysere utløste alarmer i varslingsystemet
- c) IP-adresser mottatt fra nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere
- d) logger og infisert maskinvare, når det er nødvendig for å bistå en virksomhet i håndteringen av alvorlige digitale angrep og virksomheten samtykker til det.

Når det er strengt nødvendig for å utføre oppgaver etter første ledd, kan også andre personopplysninger enn det som er nevnt i andre ledd, behandles.

Behandlingen av personopplysninger og inngrepet i personvernet skal ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig for å oppnå formålet.

Kongen kan gi forskrift om nasjonal responsfunksjon og nasjonalt varslingsystem for digital infrastruktur.

§ 2-5 Vedtak ved risiko for skadevirkninger for nasjonale sikkerhetsinteresser

Kongen i statsråd kan fatte nødvendige vedtak for å hindre sikkerhetstruende virksomhet eller annen planlagt eller pågående aktivitet som kan innebære en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet. Et slikt vedtak kan fattes uten hensyn til begrensningene i forvaltningsloven § 35 og uavhengig av om aktiviteten er tillatt etter annen lov eller annet vedtak.

Før det fattes vedtak, bør det innhentes rådgivende uttalelser fra relevante organer med kompetanse innenfor det aktuelle fagområdet.

Vedtaket etter første ledd er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om hvilke vedtak som kan fattes etter første ledd.

Kapittel 3. Tilsyn

§ 3-1 Tilsyn med virksomheter

Sikkerhetsmyndigheten fører tilsyn med virksomheter som er omfattet av loven.

Departementet kan bestemme at myndigheter med sektoransvar som fører tilsyn med beskyttelse av infor-

masjon, informasjonssystemer, objekter eller infrastruktur, skal føre tilsyn med virksomheter som er omfattet av loven. Sikkerhetsmyndigheten skal likevel gjennomføre tilsyn når det følger av internasjonale forpliktelser eller når det er tvingende nødvendig.

Sikkerhetsmyndigheten skal føre tilsyn med departementene og myndigheter med tilsynsansvar etter andre ledd.

Kongen kan gi forskrift om tildeling av tilsynsansvar og om fordeling av ansvaret mellom sikkerhetsmyndigheten og aktuelle myndigheter med sektoransvar.

§ 3-2 Samarbeid mellom sikkerhetsmyndigheten og andre myndigheter med tilsynsansvar

Sikkerhetsmyndigheten og myndigheter med tilsynsansvar etter § 3-1 andre ledd skal inngå en avtale om samarbeid. Gjennomføring av tilsyn skal så langt det er mulig samordnes med andre tilsynsmyndigheter.

Sikkerhetsmyndigheten skal utarbeide og utvikle grunnleggende kriterier for tilsyn etter loven, og legge til rette for felles opplæring av tilsynspersonell.

Sikkerhetsmyndigheten kan om nødvendig medvirke til forberedelse og gjennomføring av tilsyn som utføres av myndigheter med tilsynsansvar. Myndigheter med tilsynsansvar kan be sikkerhetsmyndigheten om slik bistand.

Myndigheter med tilsynsansvar skal orientere sikkerhetsmyndigheten om planlagte tilsyn, redegjøre for gjennomførte tilsyn og informere om eventuelle avvik og pålegg.

Kongen kan gi forskrift om samarbeid og informasjonsutveksling mellom sikkerhetsmyndigheten og myndigheter med tilsynsansvar.

§ 3-3 Generelle prinsipper for tilsyn

Tilsyn etter § 3-1 skal ikke forstyrre tilsynsobjektens daglige drift mer enn nødvendig.

Opplysninger som tilsynsmyndigheten innhenter, kan bare brukes i forbindelse med tilsynet og i det forebyggende sikkerhetsarbeidet.

§ 3-4 Adgangsrett og varslingsplikt ved stedlige tilsyn

Tilsynsmyndigheten kan kreve tilgang til virksomhetens informasjon, informasjonssystemer, objekter og infrastruktur. Virksomheten skal stille med relevant personell under tilsynet så langt det er nødvendig.

Stedlige tilsyn skal varsles skriftlig. Tilsyn kan likevel gjennomføres uten varsel dersom sikkerhetshensyn gjør det nødvendig.

Kongen kan gi forskrift om stedlige tilsyn.

§ 3-5 Tilsynsmyndighetens behandling av personopplysninger

Tilsynsmyndigheten kan behandle personopplysninger dersom det er nødvendig for å utføre sine oppgaver.

Behandlingen av personopplysninger må ikke utgjøre et uforholdsmessig inngrep i personvernet.

Personopplysninger skal om mulig behandles ved hjelp av virksomhetens informasjonssystem, uten at de blir kopiert eller overført til tilsynsmyndigheten. Tilsynsmyndigheten kan likevel kreve kopi av personopplysninger når dette er nødvendig for å dokumentere om bestemmelser i loven er brutt.

Kongen kan gi forskrift om tilsynsmyndighetens behandling av personopplysninger.

§ 3-6 Pålegg

Tilsynsmyndigheten kan gi virksomheter pålegg om gjennomføring av tiltak som er nødvendige for å ivareta lovens formål. Pålegg om konkrete tiltak kan bare gis dersom kostnadene som påføres virksomheten, framstår som rimelige sett i forhold til det som kan oppnås ved tiltaket.

Dersom myndigheter med tilsynsansvar ikke fører tilsyn i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av loven, kan sikkerhetsmyndigheten gi pålegg om å utføre slikt tilsyn.

Pålegg etter første og andre ledd kan påklages. Reglene i forvaltningsloven kapittel VI gjelder for selvstendige rettssubjekters klageadgang.

Kapittel 4. Generelle krav til forebyggende sikkerhetsarbeid

§ 4-1 Sikkerhetsstyring

Virksomhetens leder har ansvaret for det forebyggende sikkerhetsarbeidet. Forebyggende sikkerhetsarbeid skal være en del av virksomhetens styringssystem. Sikkerhetstilstanden i virksomheten skal regelmessig kontrolleres.

Virksomheten skal sørge for at ansatte, leverandører og oppdragstakere har tilstrekkelig risiko- og sikkerhetsforståelse. For leverandører til sikkerhetsgraderte anskaffelser gjelder kapittel 9.

Kongen kan gi forskrift om sikkerhetsstyring.

§ 4-2 Vurdering av risiko

Virksomheten skal regelmessig gjennomføre vurdering av risiko. Vurderingen skal danne grunnlag for iverksetting av forebyggende sikkerhetstiltak.

Virksomheten skal som del av vurderingen kartlegge hvilke virksomheter den er avhengig av for å fungere som den skal.

Vurderingen skal gjennomgås jevnlig og om nødvendig revideres.

Tilsynsmyndigheten skal etter forespørsel gi råd og veiledning i forbindelse med vurderingen.

Kongen kan gi forskrift om hvordan en vurdering av risiko skal gjennomføres.

§ 4-3 Plikt til å gjennomføre sikkerhetstiltak og øvelser

Virksomheten skal gjennomføre de forebyggende sikkerhetstiltakene som må til for å gi et forsvarlig sikkerhetsnivå og redusere risikoen knyttet til sikkerhets-truende virksomhet. Slike tiltak kan gjennomføres i sammenheng med andre forebyggende sikkerhetstiltak i virksomheten, så lenge kravene i denne loven oppfylles.

Kostnadene ved et sikkerhetstiltak skal stå i et rimelig forhold til det som kan oppnås ved tiltaket.

Virksomheten skal regelmessig gjennomføre øvelser for å vurdere effekten av iverksatte sikkerhetstiltak.

Kongen kan gi forskrift om plikter for virksomheter som omfattes av loven, og om øvelser.

§ 4-4 Krav til dokumentasjon

Virksomheten skal dokumentere vurderingen av risiko og de gjennomførte og planlagte sikkerhetstiltakene.

Kongen kan gi forskrift om krav til dokumentasjon.

§ 4-5 Varslingsplikt

Virksomheten skal straks varsle sikkerhetsmyndigheten og andre myndigheter som skal utføre tilsyn i medhold av § 3-1 andre ledd, dersom

- a) den har blitt rammet av sikkerhetstruende virksomhet
- b) det er begrunnet mistanke om at sikkerhetstruende virksomhet har rammet eller vil kunne ramme virksomheten eller andre virksomheter
- c) det har skjedd alvorlige brudd på krav til sikkerhet etter kapittel 5, 6 eller 7.

Virksomheten skal uten hinder av taushetsplikt varsle tilsynsmyndigheten dersom den får kunnskap om en planlagt eller pågående aktivitet som kan medføre en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet. Tilsynsmyndigheten skal uten ugrunnet opphold varsle sikkerhetsmyndigheten og videresende varselet til ansvarlig departement for vurdering av vedtak etter § 2-5.

Kongen kan gi forskrift om varslingsplikten etter andre ledd.

Kapittel 5. Informasjonssikkerhet

§ 5-1 Skjermingsverdig informasjon

Informasjon er skjermingsverdig dersom det kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser at informasjonen

blir kjent for uvedkommende, går tapt, blir endret eller blir utilgjengelig.

§ 5-2 Beskyttelse av skjermingsverdig informasjon

Virksomheten skal sørge for et forsvarlig sikkerhetsnivå for skjermingsverdig informasjon, slik at informasjonen

- a) ikke blir kjent for uvedkommende
- b) ikke går tapt eller blir endret
- c) er tilgjengelig ved tjenstlig behov.

Kongen kan gi forskrift om identifisering og beskyttelse av skjermingsverdig informasjon. I særlige tilfeller kan det i en slik forskrift gjøres unntak fra sikkerhetskrav som er fastsatt i eller i medhold av denne loven.

§ 5-3 Sikkerhetsgradert informasjon

En virksomhet som tilvirker informasjon, skal sikkerhetsgradere og merke informasjonen dersom det kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser om den blir kjent for uvedkommende. Følgende sikkerhetsgrader skal benyttes:

- a) STRENGT HEMMELIG dersom det kan få helt avgjørende skadefølger
- b) HEMMELIG dersom det kan få alvorlige skadefølger
- c) KONFIDENSIELT dersom det kan få skadefølger
- d) BEGRENSET dersom det i noen grad kan få skadefølger.

Sikkerhetsgradering skal ikke brukes i større utstrekning eller for lengre tid enn nødvendig. Dersom ikke annet er bestemt, bortfaller sikkerhetsgraderingen etter 30 år.

Kongen kan gi forskrift om sikkerhetsgradering og beskyttelse av informasjon som mottas eller gis innenfor rammen av en gjensidig overenskomst med en fremmed stat eller en internasjonal organisasjon.

§ 5-4 Tilgang til og taushetsplikt med hensyn til sikkerhetsgradert informasjon

Sikkerhetsgradert informasjon skal bare overlates til personer som har tjenstlig behov og er autorisert for tilgang til slik informasjon.

Alle som får tilgang til sikkerhetsgradert informasjon som ledd i arbeidet eller tjenesten for en virksomhet som omfattes av loven, har taushetsplikt om innholdet. Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller tjenesten er avsluttet.

§ 5-5 Tekniske sikkerhetsundersøkelser

Sikkerhetsmyndigheten kan undersøke lokaler, bygninger og andre objekter som en virksomhet alene eller sammen med andre råder over, for å fastslå om uvedkommende kan skaffe seg tilgang til sikkerhetsgra-

dert informasjon ved avlytting, innsyn eller avlesning av signaler.

Informasjon som kontrollen gir tilgang til, kan bare benyttes til det som formålet med kontrollen krever. Når det ikke lenger er behov for informasjonen, skal den slettes. Kunnskap og erfaringer som sikkerhets-myndigheten tilegner seg gjennom undersøkelsen, kan brukes til videreutvikling av sikkerhetsmyndighetens generelle sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal gi virksomheten en rapport om resultatet av kontrollen. Rapporten skal bare inneholde informasjon som kan bidra til å bedre virksomhetens sikkerhet.

Kongen kan gi forskrift om tekniske sikkerhetsundersøkelser, og om at slike undersøkelser kan utføres av andre enn sikkerhetsmyndigheten.

§ 5-6 Kryptosikkerhet

Kryptosystemer som skal brukes for å beskytte sikkerhetsgradert informasjon, må være godkjent av sikkerhetsmyndigheten.

Sikkerhetsmyndigheten er nasjonal forvalter av kryptomateriell og leverandør av kryptosikkerhetstjenester til virksomheter. Sikkerhetsmyndigheten kan godkjenne andre leverandører av kryptosikkerhetstjenester.

Sikkerhetsmyndigheten skal godkjenne krypto-algoritmer som brukes i utstyr som tenkes eksportert.

Kongen kan gi forskrift om kryptosikkerhet.

Kapittel 6. Informasjonssystemssikkerhet

§ 6-1 Skjermingsverdige informasjonssystemer

Et informasjonssystem er skjermingsverdig dersom det behandler skjermingsverdig informasjon, eller dersom det i seg selv har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner.

Kongen kan gi forskrift om identifisering av skjermingsverdige informasjonssystemer.

§ 6-2 Beskyttelse av skjermingsverdige informasjonssystemer

Virksomheten skal sørge for et forsvarlig sikkerhetsnivå for skjermingsverdige informasjonssystemer, slik at

- informasjonssystemene fungerer slik de skal
- uvedkommende ikke får tilgang til informasjonen som behandles i systemene
- informasjonen som behandles i systemene, ikke endres eller går tapt
- informasjonen som behandles i systemene, er tilgjengelig ved tjenstlig behov for tilgang.

Kongen kan gi forskrift om identifisering og beskyttelse av skjermingsverdige informasjonssystemer. I særlige tilfeller kan det i en slik forskrift gjøres unntak fra sikkerhetskrav som er fastsatt i eller i medhold av denne loven.

§ 6-3 Godkjenning av skjermingsverdige informasjonssystemer

Skjermingsverdige informasjonssystemer skal godkjennes av en godkjenningsmyndighet. Informasjonssystemer som skal behandle sikkerhetsgradert informasjon, skal godkjennes før de tas i bruk.

Kongen kan gi forskrift om godkjenning av skjermingsverdige informasjonssystemer, utpeking av godkjenningsmyndigheter og krav til leverandører.

§ 6-4 Overvåking av skjermingsverdige informasjonssystemer

Virksomheten skal kontinuerlig overvåke sine skjermingsverdige informasjonssystemer for å forebygge, avdekke og motvirke hendelser som kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser. Hendelser som er relevante for sikkerhetsarbeidet, skal registreres.

I den grad formålet med overvåkingen krever det, skal sending av informasjon til, fra og innenfor skjermingsverdige informasjonssystemer registreres, lagres og analyseres.

Informasjonssystemer som behandler personopplysninger, skal bare overvåkes med de metodene og i det omfanget som formålet med overvåkingen krever.

Informasjon etter første og andre ledd kan lagres i opptil fem år. Lagrede personopplysninger kan bare benyttes i den grad formålet med overvåkingen krever det.

Flere virksomheter som er tilknyttet samme informasjonssystem, kan avtale at en av virksomhetene skal ta seg av overvåkingen etter første og andre ledd for alle virksomhetene. Den virksomheten som gjennomfører overvåkingen, skal sikre at kravene til informasjonssikkerhet i § 5-2 følges.

Virksomheten skal se til at autoriserte brukere av informasjonssystemer som overvåkes, får vite hva som er formålet med behandlingen av personopplysningene og hvilke overvåkingstiltak som er iverksatt. De skal også få vite om personopplysningene blir utlevert og i så fall til hvem.

Kongen kan gi forskrift om overvåking av skjermingsverdige informasjonssystemer, blant annet om

- hva slags informasjon som kan eller skal registreres, lagres og analyseres i forbindelse med overvåkingen
- hvem som skal ha tilgang til informasjon som er registrert og lagret i forbindelse med overvåkingen
- hvordan tilgang til registrert eller lagret informasjon skal gis

- d) at informasjonen etter første og andre ledd skal ha en annen lagringstid enn fem år.

§ 6-5 *Inntrengingstesting av skjermingsverdige informasjonssystemer*

Virksomheten kan be sikkerhetsmyndigheten om å forsøke å trengte inn i virksomhetens skjermingsverdige informasjonssystemer. Formålet skal være å kontrollere om sikkerhetstiltakene er tilstrekkelige. Virksomhetens ansatte skal orienteres om at slike kontroller kan forekomme.

Dersom kontrollen innebærer behandling av personopplysninger, skal den ikke være mer omfattende enn det som formålet krever.

Informasjon som kontrollen gir tilgang til, kan bare benyttes til det som formålet med kontrollen krever. Når det ikke lenger er behov for informasjonen, skal den slettes. Kunnskap og erfaringer som sikkerhetsmyndigheten tilegner seg gjennom inntrengingstesting, kan brukes til videreutvikling av sikkerhetsmyndighetens generelle sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal gi virksomheten en rapport om resultatet av kontrollen. Rapporten skal bare inneholde informasjon som kan bidra til å bedre virksomhetens sikkerhet.

Kongen kan gi forskrift om inntrenging i skjermingsverdige informasjonssystemer, og om at slik kontroll kan utføres av andre enn sikkerhetsmyndigheten.

§ 6-6 *Kommunikasjons- og innholdskontroll av informasjonssystemer*

Virksomheten kan be sikkerhetsmyndigheten kontrollere om virksomhetens informasjonssystemer behandler sikkerhetsgradert informasjon utover det systemets sikkerhetsgodkjenning tillater. Virksomhetens ansatte skal orienteres om at slike kontroller kan forekomme.

Sikkerhetsmyndigheten kan gjennomføre kontrollen ved å avlytte og avlese informasjon som behandles i eller sendes mellom informasjonssystemer.

Kontrollen skal ikke omfatte privat kommunikasjon eller kommunikasjon med virksomheter som ikke er omfattet av loven. Fanger kontrollen likevel opp slik kommunikasjon, skal kontrollen straks opphøre, og informasjon som kontrollen har gitt tilgang til, skal slettes.

Alle som får tilgang til informasjon som nevnt i tredje ledd i forbindelse med arbeid eller tjeneste for sikkerhetsmyndigheten, har taushetsplikt om innholdet.

Sikkerhetsmyndigheten skal informere virksomhetens ledelse om metodene som skal benyttes i kontrollen og sikkerhetsmyndighetens vurdering av risikoen for at kontrollen kan fange opp kommunikasjon som

nevnt i tredje ledd. Dersom virksomhetens ledelse finner at hensynet til informasjonssystemets sikkerheten ikke kan begrunne metodene og risikoen, skal kontrollen ikke utføres.

Informasjon som kontrollen gir tilgang til, kan benyttes bare til det som formålet med kontrollen krever. Når det ikke lenger er behov for informasjonen, skal den slettes. Kunnskap og erfaringer som sikkerhetsmyndigheten tilegner seg gjennom kontrollen, kan brukes til videreutvikling av sikkerhetsmyndighetens generelle sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal gi virksomheten en rapport om resultatet av kontrollen. Rapporten skal bare inneholde informasjon som kan bidra til å bedre virksomhetens sikkerhet.

Kongen kan gi forskrift om kommunikasjons- og innholdskontroll av informasjonssystemer, og om at slik kontroll kan utføres av andre enn sikkerhetsmyndigheten.

Kapittel 7. Objekt- og infrastruktursikkerhet

§ 7-1 *Skjermingsverdige objekter og infrastruktur*

Objekter og infrastruktur er skjermingsverdige dersom det kan skade grunnleggende nasjonale funksjoner om de får redusert funksjonalitet eller blir utsatt for skadeverk, ødeleggelse eller rettsstridig overtakelse.

Et departement skal innenfor sitt ansvarsområde utpeke, klassifisere og holde oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur. Alle utpekte og klassifiserte objekter og infrastruktur skal meldes inn til sikkerhetsmyndigheten med angivelse av klassifiseringsgrad.

Sikkerhetsmyndigheten skal utpeke, klassifisere og holde oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur som ikke omfattes av noe departements ansvarsområde.

Virksomheter som råder over objekter eller infrastruktur som utpekes etter andre eller tredje ledd, skal varsles om utpekingen.

Vedtak om utpeking og klassifisering som berører selvstendige rettssubjekter, kan påklages. Departementet er klageinstans for vedtak fattet av sikkerhetsmyndigheten.

Sikkerhetsmyndigheten kan på eget initiativ fremme forslag overfor et departement om å fatte vedtak etter andre ledd. Dersom departementet ikke fatter vedtak i samsvar med sikkerhetsmyndighetens forslag, kan sikkerhetsmyndigheten bringe saken inn for endelig avgjørelse til det departementet som har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i sivil sektor eller det departementet som har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i forsvarssektoren.

Kongen kan gi forskrift om utpeking av objekter og infrastruktur og om melding til sikkerhetsmyndigheten.

§ 7-2 *Klassifisering av skjermingsverdige objekter og infrastruktur*

Skjermingsverdige objekter og infrastruktur skal klassifiseres dersom det kan skade grunnleggende nasjonale funksjoner om de får redusert funksjonalitet eller blir utsatt for skadeverk, ødeleggelse eller rettsstridig overtakelse. Følgende klassifiseringsgrader skal benyttes:

- a) MEGET KRITISK dersom det kan få helt avgjørende skadefølger
- b) KRITISK dersom det kan få alvorlige skadefølger
- c) VIKTIG dersom det kan få skadefølger.

Klassifiseringen skal bygge på en skadevurdering, og det skal spesifiseres hvilke grunnleggende nasjonale funksjoner objektet eller infrastrukturen understøtter og hva konsekvensene av redusert funksjonalitet vil være. Begrunnelsen for klassifiseringen skal inngå i departementenes og sikkerhetsmyndighetens oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur.

Dersom en del av et objekt eller en infrastruktur har en høyere klassifisering enn resten av objektet eller infrastrukturen, skal denne delen defineres som selvstendig objekt eller infrastruktur.

Kongen kan gi forskrift om klassifisering av skjermingsverdige objekter og infrastruktur.

§ 7-3 *Beskyttelse av objekter og infrastruktur*

Virksomheten skal iverksette nødvendige sikkerhetstiltak for å opprettholde et forsvarlig sikkerhetsnivå. Sikkerhetstiltakene kan være

- a) fysiske, elektroniske, menneskelige eller organisatoriske barrierer,
- b) systemer som skal oppdage og varsle om aktivitet eller hendelser,
- c) systemer og rutiner for avklaring vedrørende aktiviteter og hendelser og bakgrunnen for dem,
- d) oppfølging av uønskede aktiviteter og uønskede hendelser eller
- e) en kombinasjon av tiltakene nevnt i bokstav a til d.

Virksomheten skal foreta en vurdering av risiko for å avgjøre hvilke tiltak som er nødvendige for å beskytte objektet eller infrastrukturen.

Beskyttelse av objekter og infrastruktur kan også omfatte krav til adgangsklarering etter § 8-3.

Kongen kan gi forskrift om beskyttelse av objekter og infrastruktur innenfor hvert klassifiseringsnivå og om bruk av sikringsstyrker.

§ 7-4 *Testing av sikkerhetstiltak*

Virksomheten kan be sikkerhetsmyndigheten om å forsøke å forsere etablerte sikkerhetstiltak for å få tilgang til skjermingsverdige objekter eller infrastruktur. Formålet skal være å kontrollere om sikkerhetstiltakene er tilstrekkelige. Virksomhetens ansatte skal orienteres om at slike kontroller kan forekomme.

Dersom kontrollen innebærer behandling av personopplysninger, skal kontrollen ikke være mer omfattende enn det som formålet krever.

Informasjon som kontrollen gir tilgang til, kan bare benyttes til det som formålet med kontrollen krever. Når det ikke lenger er behov for informasjonen, skal den slettes. Kunnskap og erfaringer som sikkerhetsmyndigheten tilegner seg gjennom kontrollen, kan brukes til videreutvikling av sikkerhetsmyndighetens generelle sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal gi virksomheten en rapport om resultatet av kontrollen. Rapporten skal bare inneholde informasjon som kan bidra til å bedre virksomhetens sikkerhet.

Kongen kan gi forskrift om testing av sikkerhetstiltak for skjermingsverdige objekter og infrastruktur og om at slik testing kan gjennomføres av andre enn sikkerhetsmyndigheten.

§ 7-5 *Forbud mot adgang til steder og områder*

Kongen kan av hensyn til forsvar, sikkerhet og beredskap gi forskrift om eller fatte enkeltvedtak om at personer nektes

- a) adgang til eller opphold i nærheten av militære områder
- b) adgang til eller opphold i nærheten av bestemt angitte steder eller områder
- c) adgang til å overvære militære øvelser eller forsøk, militære operasjoner eller annen militær aktivitet.

Kapittel 8. Personellsikkerhet

§ 8-1 *Krav om sikkerhetsklarering, adgangsklarering og autorisasjon*

Personer som skal få tilgang til sikkerhetsgradert informasjon, skal autoriseres i samsvar med § 8-9. Det samme gjelder personer som skal ha adgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur som det er fattet vedtak om etter § 8-3.

Personer som skal autoriseres for tilgang til informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere, må ha gyldig sikkerhetsklarering. Personer som skal autoriseres for tilgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur som det er fattet vedtak om etter § 8-3, må ha gyldig adgangsklarering.

Kongen kan gi forskrift om behandling av klaringssaker og gyldighetstiden for klareringer.

§ 8-2 Sikkerhetsklarering

Personer skal sikkerhetsklareres dersom de skal ha tilgang til informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere etter § 5-3.

Det samme gjelder personer som gjennom arbeidet sitt vil kunne få tilgang til slik informasjon. Sikkerhetsklarering skal likevel ikke gjennomføres dersom risikoen for tilgang til slik informasjon kan fjernes gjennom andre og enklere sikkerhetstiltak.

Kongen kan gi forskrift om forholdet mellom nasjonale sikkerhetsgrader og sikkerhetsgrader i NATO, andre nasjoner eller internasjonale organisasjoner.

§ 8-3 Adgangsklarering

Et departement kan innenfor sitt ansvarsområde fatte vedtak om krav til adgangsklarering for tilgang til hele eller deler av skjermingsverdige objekter eller infrastruktur. Sikkerhetsmyndigheten kan fatte slike vedtak overfor virksomheter som ikke er omfattet av noe departements ansvarsområde.

Det skal ikke fattes vedtak om krav til adgangsklarering dersom det kan iverksettes andre egnede sikkerhetstiltak.

Avgjørelsen om krav til adgangsklarering som berører selvstendige rettssubjekter, kan påklages.

Personer kan gis adgangsklarering dersom de skal ha tilgang til objekter eller infrastruktur som er klassifisert etter § 7-2. Departementet kan bestemme at personer med sikkerhetsklarering for et bestemt nivå også er klarert for adgang til et bestemt skjermingsverdige objekt eller en bestemt skjermingsverdige infrastruktur.

Kongen kan gi forskrift om krav til adgangsklarering og om forholdet mellom adgangsklarering og sikkerhetsklarering.

§ 8-4 Avgjørelse om klarering

En person kan bare klareres dersom det ikke finnes rimelig grunn til å tvile på at personen er sikkerhetsmessig skikket. Klareringsmyndigheten fatter avgjørelse om klarering.

I vurderingen skal det legges vekt på forhold som er relevante for personens pålitelighet, lojalitet og dømmekraft i forbindelse med behandling av gradert informasjon og tilgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur. Vurderingen skal gjøres på grunnlag av en personkontroll.

Klareringsmyndigheten skal se til at klareringssaken er så godt opplyst som mulig. Dersom det er tvil om en person er sikkerhetsmessig skikket, skal klareringsmyndigheten holde en sikkerhetssamtale med personen.

Opplysninger om følgende forhold kan tillegges vekt:

- a) spionasje, planlegging eller gjennomføring av terror, sabotasje, attentat eller lignende, og forsøk på slik virksomhet
- b) straffbare handlinger eller forberedelser eller oppfordringer til straffbare handlinger
- c) forhold som kan føre til at personen selv, eller personens nærstående, utsettes for trusler mot liv, helse, frihet eller ære, slik at personen kan bli presset til å handle i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser
- d) forfalskning av eller feilaktig eller unnlatt framstilling av faktiske forhold som personen måtte forstå har betydning for sikkerhetsklareringen
- e) misbruk av alkohol eller andre rusmidler
- f) enhver sykdom som på medisinsk grunnlag kan gi forbigående eller varig svekkelse av påliteligheten, lojaliteten eller dømmekraften
- g) kompromittering av skjermingsverdige informasjon eller brudd på sikkerhetsbestemmelser
- h) nektelse eller unnlattelse av å gi personopplysninger om seg selv
- i) ikke å orientere den autorisasjonsansvarlige om egne forhold av betydning for sikkerheten
- j) nektelse av å gi taushetsløfte, tilkjennegivelse av ikke å ville være bundet av taushetsløfte eller nektelse eller unnlattelse av å delta i sikkerhetssamtale
- k) økonomiske forhold som kan friste ham eller henne til å handle i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser
- l) forbindelse med organisasjoner som har ulovlig formål, og som kan true den demokratiske samfunnsordenen, eller som anser vold eller terrorhandlinger som akseptable virkemidler
- m) manglende mulighet til å gjennomføre en tilfredsstillende personkontroll
- n) tilknytning til andre stater
- o) annet som kan gi grunn til å frykte at en person vil kunne opptre i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser.

Politisk engasjement og annet lovlig samfunnsengasjement, som medlemskap i, sympati med eller aktivitet for lovlige politiske partier eller organisasjoner, skal ikke tillegges vekt i vurderingen av om en person er sikkerhetsmessig skikket.

Opplysninger om nærstående personer skal bare tillegges vekt dersom de er sikkerhetsmessig relevante.

Kongen kan gi forskrift om klarering og gjennomføring av sikkerhetssamtale.

§ 8-5 Gjennomføring av personkontroll

Sikkerhetsmyndigheten skal gjennomføre en personkontroll av alle som skal klareres.

Den som skal klareres, må ha gitt samtykke til kontrollen. Samtykket skal omfatte fornyet kontroll etter

tredje ledd. Personkontrollen gjennomføres etter anmodning fra klareringsmyndigheten med mindre sikkerhetsmyndigheten har bestemt noe annet.

Klareringsmyndigheten skal be om en ny personkontroll innenfor gyldighetstiden til en klarering dersom det er behov for det.

En personkontroll skal omfatte opplysninger gitt av personen som skal klareres. Personen plikter å gi fullstendige opplysninger om forhold som kan ha betydning for vurderingen av om personen er sikkerhetsmessig skikket. En klareringssak kan avsluttes uten realitetsavgjørelse dersom en person ikke svarer på henvendelser fra klareringsmyndigheten.

Dersom personen skal sikkerhetsklareres for HEMMELIG eller høyere sikkerhetsgrader eller adgangsklareres til objekter eller infrastruktur klassifisert MEGET KRITISK, og i andre særlige tilfeller, kan det gjennomføres personkontroll av nærstående personer.

Personkontrollen skal også omfatte andre opplysninger som klareringsmyndigheten sitter med, og opplysninger fra relevante registre. Den kan også omfatte opplysninger fra andre kilder, som offentlige myndigheter, tjenestesteder, arbeidsplasser og andre referanser.

Det skal ikke innhentes, registreres eller viderefremidles opplysninger om politisk engasjement som nevnt i § 8-4 femte ledd.

Den behandlingsansvarlige for relevante registre plikter å utlevere registeropplysninger uten hinder av taushetsplikt. Registeropplysninger skal meddeles skriftlig. Det kan ikke kreves vederlag for registeropplysningene.

Behandlingsansvarlige for relevante registre skal legge til rette for digitalisert overføring av registeropplysninger til sikkerhetsmyndigheten.

Opplysninger som klareringsmyndigheten har fått i forbindelse med personkontroll, skal ikke benyttes til andre formål enn vurdering av om personen er sikkerhetsmessig skikket. Klareringsmyndigheten kan likevel gi opplysninger til den autorisasjonsansvarlige dersom det er nødvendig for sikkerhetsmessig oppfølging av personen.

Kongen kan gi forskrift om

- a) personkontroll av nærstående
- b) fornyet personkontroll
- c) hvilke registre som er relevante for personkontroll
- d) framgangsmåten ved registerundersøkelser i utlandet
- e) utlevering av opplysninger ved tilsvarende personkontroll som utføres av andre lands myndigheter
- f) arkivering, oppbevaring, forsendelse og digitalisert overføring av personkontrollopplysninger.

§ 8-6 *Bruk av vilkår ved klarering*

En klarering kan i særlige tilfeller gis på nærmere angitte vilkår, for eksempel at den skal være avgrenset til bare å gjelde en konkret stilling.

Kongen kan gi forskrift om bruk av vilkår ved klarering.

§ 8-7 *Klarering av personer med utenlandsk statsborgerskap*

En person som har utenlandsk statsborgerskap, kan etter en konkret helhetsvurdering få klarering, dersom det ikke er rimelig grunn til å tvile på at personen er sikkerhetsmessig skikket. I tillegg til forholdene i § 8-4 skal det i vurderingen legges vekt på hjemlandets sikkerhetsmessige betydning, personens tilknytning til hjemlandet og tilknytningen til Norge.

Ved klarering av en person med utenlandsk statsborgerskap skal det vurderes særskilt om bruk av vilkår, som for eksempel stillingsklarering, kan være et risiko-reducerende tiltak.

Kongen kan gi forskrift om klarering av personer med utenlandsk statsborgerskap.

§ 8-8 *Tilbakekallelse, nedsettelse eller suspensjon av klarering*

Dersom klareringsmyndigheten får opplysninger som gir grunn til å tvile på at en klarert person er sikkerhetsmessig skikket, skal klareringsmyndigheten vurdere å tilbakekalle eller nedsette klareringen, eller suspendere klareringen og iverksette nærmere undersøkelser. Er en klarering besluttet tilbakekalt, nedsatt eller suspendert, skal den autorisasjonsansvarlige varsles umiddelbart. Klareringsmyndigheten skal sende sikkerhetsmyndigheten begrunnet melding om beslutningen.

§ 8-9 *Autorisasjon*

Virksomhetens leder er autorisasjonsansvarlig og har ansvaret for sikkerhetsmessig ledelse og kontroll av autoriserte personer.

Det skal gjennomføres en autorisasjonssamtale før det gis autorisasjon. Autorisasjon kan bare gis dersom den autorisasjonsansvarlige ikke har opplysninger som gir rimelig grunn til å tvile på om en person er sikkerhetsmessig skikket.

Sikkerhetsmyndigheten kan kreve at virksomheten skal holde sikkerhetsmyndigheten orientert om hvilke personer som er autorisert.

Kongen kan gi forskrift om autorisasjon, autorisasjonsansvarliges plikter og virksomhetens plikt til å holde sikkerhetsmyndigheten orientert om hvilke personer som er autorisert.

§ 8-10 *Nedsettelse, suspensjon og tilbakekallelse av autorisasjon*

Dersom den autorisasjonsansvarlige får opplysninger som gir rimelig grunn til å tvile på at en autorisert person er sikkerhetsmessig skikket, skal den autorisasjonsansvarlige vurdere om autorisasjonen skal opprettholdes, tilbakekalles, nedsettes eller suspenderes. Den autorisasjonsansvarlige skal melde fra til klaringmyndigheten om avgjørelsen.

En autorisasjon bortfaller dersom

- a) personen fratrer stillingen som autorisasjonen er knyttet til
- b) behovet for autorisasjonen ikke lenger er til stede
- c) personen ikke lenger har tilstrekkelig klarering.

§ 8-11 *Varslingsplikt om forhold som kan påvirke sikkerhetsmessig skikkethet*

En klarert og autorisert person skal umiddelbart varsle den autorisasjonsansvarlige om forhold som kan være av betydning for om personen er sikkerhetsmessig skikket.

§ 8-12 *Utlevering av informasjon til Politiets sikkerhetstjeneste*

I klareringssaker hvor personer har tilknytning til andre stater, skal sikkerhetsmyndigheten på anmodning fra Politiets sikkerhetstjeneste gi informasjon om personers klareringsstatus, tilknytning til andre stater, tjenestested eller hvilken virksomhet som har anmodet om klarering.

Utlevering av informasjon etter første ledd kan bare skje når Politiets sikkerhetstjeneste anfører at dette er nødvendig for å ivareta tjenestens oppgaver etter politiloven § 17 b og § 17 c nr. 1.

Kongen kan gi forskrift om utlevering av informasjon i klareringssaker til Politiets sikkerhetstjeneste.

§ 8-13 *Begrunnelse for og melding om avgjørelse i klareringssaker*

Den som har vært vurdert klarert, har rett til å få vite resultatet av vurderingen. Hvis det blir avgjort at personen ikke får den ønskede klaringen, skal klareringsmyndigheten uoppfordret informere personen om resultatet og begrunnelsen for dette. Samtidig skal klareringsmyndigheten opplyse om retten til å klage på avgjørelsen.

Begrunnelsen skal ikke inneholde opplysninger som kan røpe forhold

- a) som har betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser
- b) som er av betydning for kildevern
- c) som personen ikke bør få kjennskap til av hensyn til helsen

- d) som gjelder personens nærstående, og som personen ikke bør få kjennskap til
- e) som angår tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og beregninger og forretningshemmeligheter ellers, når de er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin næringsvirksomhet.

Klareringsmyndigheten skal utarbeide en intern begrunnelse der alle relevante forhold inngår.

Forvaltningsloven kapittel IV og V gjelder ikke for avgjørelser om klarering eller autorisasjon.

§ 8-14 *Innsyn i klareringssaker*

Etter at en avgjørelse om klarering er fattet, har personen som har vært vurdert klarert, rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter.

Personen har ikke krav på innsyn i hele eller deler av dokumenter som inneholder opplysninger som nevnt i § 8-13 andre ledd. Personen har heller ikke krav på innsyn i dokumenter som er utarbeidet for den interne saksforberedelsen ved klareringsmyndigheten eller klageinstansen. Unntaket i andre ledd gjelder ikke faktiske opplysninger eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum.

Den som har krav på innsyn, skal få kopi av dokumentene dersom hun eller han ber om det.

Kongen kan gi forskrift om innsyn i klareringssaker.

§ 8-15 *Oversendelse til særskilt oppnevnt advokat*

En person som har fått en begrunnelse etter § 8-13 første ledd, hvor opplysninger som nevnt i § 8-13 andre ledd er utelatt, eller som har fått avslag på anmodning om innsyn etter § 8-14 andre ledd første punktum, har rett på bistand fra en særskilt oppnevnt advokat.

Advokaten skal ha tilgang til sakens faktiske opplysninger og de delene av begrunnelsen som er ukjent for den som er vurdert klarert, men ikke til dokumenter som er utarbeidet for den interne saksforberedelsen ved klareringsmyndigheten eller klageinstansen.

Advokaten skal gi den som har vært vurdert klarert, råd om hvorvidt han eller hun bør klage.

Departementet oppnevner advokater som skal sikkerhetsklareres for høyeste nivå.

Kongen kan gi forskrift om retten til bistand fra advokat, oppnevningen av advokater og hvilke opplysninger advokatene kan få tilgang til.

§ 8-16 *Klareringsmyndigheter og sentralt register for klareringsavgjørelser*

Kongen utpeker én klareringsmyndighet for forsvarssektoren og én for sivile sektorer. Etterrettings- og sikkerhetstjenestene klarerer sitt eget personell.

Når særlige grunner taler for det, kan Kongen utpeke andre klareringsmyndigheter enn dem som er nevnt i første ledd.

Kongen kan gi forskrift om opprettelsen av et sentralt register for klareringsavgjørelser.

§ 8-17 Klage på avgjørelse om klarering

Avgjørelsen om klarering, klarering på vilkår og fastsettelse av tidspunktet for når klareringssaken tidligst kan tas opp på nytt, kan påklages av den avgjørelsen retter seg mot. Det samme gjelder avslag på begrunnelse og avslag på anmodning om innsyn.

Klagen skal sendes til klareringsmyndigheten. Sikkerhetsmyndigheten er klageinstans. Departementet er klageinstans for klareringsavgjørelser som er truffet av sikkerhetsmyndigheten i første instans.

Fristen for å klage er tre uker fra den dagen meldingen om avgjørelsen kom fram til mottakeren. Dersom det klages på avslag på begrunnelse eller avslag på anmodning om innsyn, blir klagefristen avbrutt. Ny klagefrist for avgjørelse om klarering løper fra den dagen klageinstansens avgjørelse er kommet fram, eller mottakeren på annen måte er gjort kjent med den. I saker der en advokat har gjennomgått saken etter § 8-15, løper ny klagefrist fra den dagen rådet fra advokaten har kommet fram til mottakeren.

Forvaltningsloven kapittel VI gjelder i klareringssaker dersom ikke noe annet følger av eller i medhold av denne loven.

Kapittel 9. Sikkerhetsgraderte anskaffelser mv.

§ 9-1 Sikkerhetsgradert anskaffelse

En sikkerhetsgradert anskaffelse er en anskaffelse som innebærer at leverandøren av varen eller tjenesten kan få tilgang til eller tilvirker sikkerhetsgradert informasjon, jf. § 5-3, eller få tilgang til et skjermingsverdig objekt eller infrastruktur, jf. § 7-1.

§ 9-2 Sikkerhetsavtale med leverandør

Før en sikkerhetsgradert anskaffelse iverksettes, skal virksomheten inngå en sikkerhetsavtale med leverandøren. Dersom en utenlandsk leverandør eller dennes personell må klareres eller gis tilgang til sikkerhetsgradert informasjon, skal sikkerhetsmyndigheten godkjenne leverandøren før det inngås en sikkerhetsavtale.

Sikkerhetsavtalen skal tydeliggjøre og konkretisere partenes plikter og ansvar etter loven. Sikkerhetsavtalen skal alltid inneholde hvilken sikkerhetsgrad anskaffelsen skal ha, jf. §§ 5-3 og 7-2, spesifisert for hver del av oppdraget, og hvordan leverandøren skal forholde seg til de av lovens krav som gjelder for anskaffelsen.

Leverandøren må selv dekke utgifter til å oppfylle krav som følger av lovens bestemmelser, hvis ikke noe annet følger av sikkerhetsavtalen.

Kongen kan gi forskrift om innholdet i en sikkerhetsavtale og om unntak fra kravet om sikkerhetsavtale.

§ 9-3 Leverandørklarering

Før en leverandør kan få tilgang til informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere, skal leverandøren ha gyldig klarering for angitt sikkerhetsgrad. Leverandøren skal også klareres dersom det er nødvendig av andre grunner.

En leverandørklarering skal bare gis dersom det ikke er noen rimelig grunn til å tvile på at leverandøren er sikkerhetsmessig skikket. I vurderingen skal det bare legges vekt på forhold som kan innvirke på leverandørens evne og vilje til å gjøre forebyggende sikkerhetsarbeid etter loven. En personkontroll av personer i leverandørens styre og ledelse skal være en del av vurderingsgrunnlaget.

Leverandøren skal gi klareringsmyndigheten alle opplysninger som kan ha betydning for leverandørklareringen.

Leverandøren skal så snart som mulig orientere klareringsmyndigheten om endringer i styret eller ledelsen, endringer i eierstrukturen, flytting av lokaliteter og utstyr, åpning av gjeldsforhandling, begjæring om konkurs og annet som kan påvirke vurderingen av om leverandøren er sikkerhetsmessig skikket. Dersom det oppstår en sikkerhetsrisiko som ikke kan fjernes med forebyggende sikkerhetstiltak, kan klareringsmyndigheten inndra leverandørklareringen. Sikkerhetsgradert informasjon eller skjermingsverdige objekter eller infrastruktur kan ikke overføres til en ny eier eller inngå i behandling ved gjeldsforhandling eller konkurs hvis ikke klareringsmyndigheten har samtykket til det.

For øvrig gjelder reglene i kapittel 8 så langt de passer.

Kongen utpeker en klareringsmyndighet for leverandørklarering. Kongen kan gi forskrift om krav til leverandørklarering og varigheten av klareringen.

§ 9-4 Varslingsplikt og myndighet til å fatte vedtak ved anskaffelser til skjermingsverdig informasjonssystem, objekt og infrastruktur

Ved anskaffelser til skjermingsverdig informasjonssystem, objekt eller infrastruktur skal virksomheten vurdere om anskaffelsen kan innebære en ikke ubetydelig risiko for at informasjonssystemet, objektet eller infrastrukturen kan bli rammet av eller brukt til sikkerhetstruende virksomhet. Plikten til å foreta en slik vurdering gjelder ikke dersom anskaffelsen åpenbart ikke innebærer noen slik risiko.

Virksomheten skal varsle departementet dersom vurderingen viser at anskaffelsen innebærer en risiko som nevnt i første ledd. Virksomheter som ikke er underlagt noe departement, skal varsle sikkerhetsmyndigheten. Varslingsplikten gjelder uten hinder av taushetsplikt. Plikten gjelder ikke dersom virksomheten selv iverksetter tiltak som fjerner risikoen eller gjør den ubetydelig.

Departementet som mottar et varsel etter andre ledd, kan be relevante organer uttale seg om risikoen ved anskaffelsen og om leverandørens sikkerhetsmessige pålitelighet.

Dersom en anskaffelse til et skjermingsverdig informasjonssystem, objekt eller infrastruktur kan innebære en ikke ubetydelig risiko som nevnt i første ledd, kan Kongen i statsråd fatte vedtak om at anskaffelsen ikke skal gjennomføres, eller om at det skal settes vilkår for den. Dette gjelder også dersom det er inngått avtale om anskaffelsen. Dersom det ikke fattes vedtak etter første punktum, skal departementet orientere virksomheten om det. Et vedtak etter første punktum er et særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om varslingsplikten og om myndigheten til å fatte vedtak.

Kapittel 10. Eierskapskontroll

§ 10-1 Meldeplikt ved erverv av virksomhet

Den som vil erverve en kvalifisert eierandel i en virksomhet som er underlagt loven, jf. § 1-3, skal sende melding til departementet om dette. I de tilfellene hvor virksomheten ikke omfattes av noe departements ansvarsområde, skal meldingen sendes til sikkerhetsmyndigheten.

En kvalifisert eierandel innebærer at ervervet direkte eller indirekte samlet vil føre til at erververen oppnår

- a) minst en tredjedel av aksjekapitalen, andelene eller stemmene i virksomheten,
- b) rett til å bli eier av minst en tredjedel av aksjekapitalen eller andelene eller
- c) betydelig innflytelse over forvaltningen av selskapet på annen måte.

Likt med aksjeeierens egne aksjer regnes de aksjene som eies eller overtas av aksjeeierens nærstående, jf. verdipapirhandelloven § 2-5. Det samme gjelder for andeler som eies eller overtas av andelseierens nærstående.

Kongen kan gi forskrift om meldeplikten.

§ 10-2 Behandling av melding om erverv av virksomhet

Departementet eller sikkerhetsmyndigheten som mottar en melding etter § 10-1, skal ta stilling til meldingen så raskt som mulig.

Den som mottar en melding etter § 10-1, kan be relevante organer uttale seg om ervervets risikopotensial og erververens sikkerhetsmessige pålitelighet.

Departementet eller sikkerhetsmyndigheten skal innen 60 arbeidsdager orientere melderer om ervervet er godkjent, eller om at saken skal behandles av Kongen i statsråd etter § 10-3. Fristen regnes fra det tidspunktet departementet eller sikkerhetsmyndigheten har mottatt meldingen. Har departementet eller sikkerhetsmyndigheten innen 50 arbeidsdager framsatt et skriftlig krav om ytterligere opplysninger, avbrytes fristen inntil svaret fra erververen er mottatt.

Kongen kan gi forskrift om departementenes og sikkerhetsmyndighetens behandling av meldingen.

§ 10-3 Vedtak om stans av erverv av virksomhet

Dersom et erverv etter § 10-1 kan medføre en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet, kan Kongen i statsråd fatte vedtak om at ervervet ikke kan gjennomføres, eller om at det skal settes vilkår for gjennomføringen. Dette gjelder også dersom det allerede er inngått avtale om ervervet. Dersom det ikke fattes vedtak etter første punktum, skal departementet orientere erververen om dette.

Et vedtak etter første punktum er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen kan gi forskrift om stans av erverv av virksomhet.

Kapittel 11. Særskilte kontroll- og tilsynsordninger. Tvangsmulkt, overtredelsesgebyr og straff

§ 11-1 Særskilte kontroll- og tilsynsordninger

Forebyggende sikkerhetsarbeid i medhold av loven er underlagt kontroll og tilsyn av Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste i samsvar med bestemmelsene i og i medhold av EOS-kontrollloven.

§ 11-2 Tvangsmulkt

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3-4, 4-3, 4-4, 4-5, 5-2, 6-2, 6-3, 7-3, § 9-2 første ledd, § 9-4 første ledd første punktum eller § 9-4 andre ledd første eller andre punktum, kan tilsynsmyndigheten fastsette en tvangsmulkt som løper inntil forholdet er brakt i orden. Det samme gjelder for pålegg gitt i medhold av § 3-6.

Et vedtak om tvangsmulkt kan påklages til departementet.

Et vedtak etter første ledd er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen kan gi forskrift om tvangsmulkt.

§ 11-3 Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan pålegge en virksomhet overtredelsesgebyr dersom virksomheten eller noen som handler på dennes vegne, forsettlig eller uaktsomt

- a) overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3-4, 4-3, 4-4, 4-5, 5-2, 6-2, 6-3, 7-3, 9-2 første ledd, 9-4 første ledd første punktum eller § 9-4 andre ledd første eller andre punktum
- b) overtrer et pålegg gitt med hjemmel i § 3-6
- c) gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til tilsynsmyndigheten etter §§ 3-4 eller 4-5
- d) medvirker til overtredelser som nevnt i bokstav a til c.

Ved fastsettelse av overtredelsesgebyrets størrelse skal det særlig legges vekt på overtredelsens grovhet, overtredelsens varighet, utvist skyld og virksomhetens omsetning. Et vedtak om overtredelsesgebyr er et særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsloven kapittel 13.

Adgangen til å pålegge overtredelsesgebyr foreldes etter fem år. Fristen avbrytes når tilsynsmyndigheten meddeler virksomheten at denne er mistenkt for overtredelse av loven eller vedtak fastsatt med hjemmel i loven.

Et vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til departementet.

Kongen kan gi forskrift om overtredelsesgebyr.

§ 11-4 *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3-4, 4-3 eller § 5-2, § 5-3 første ledd, §§ 6-2, 6-3, 7-3, § 9-2 første ledd, § 9-4 første ledd første punktum eller § 9-4 andre ledd første eller andre punktum, eller overtrer et pålegg gitt av tilsynsmyndigheten i medhold av § 3-6, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder eller begge deler, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt bryter taushetsplikt etter § 5-4 andre ledd eller § 6-6 femte ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

Den som overtrer et forbud fastsatt med hjemmel i § 7-5, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

Forsøk på overtredelser som nevnt i første til tredje ledd straffes på samme måte.

Kapittel 12. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 12-1 *Ikrafttredelse*

Loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft forskjellige bestemmelser til ulik tid.

§ 12-2 *Opphevelse*

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, oppheves lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber Stortingets presidentskap om å legge frem en sak for Stortinget om i hvilken grad sikkerhetsloven og bestemmelser gitt i medhold av sikkerhetsloven skal gjelde for Stortinget. Det forutsettes at bestemmelser gitt i og i medhold av kapittel 8 om personellsikkerhet ikke skal gjelde for stortingsrepresentanter.

II

Stortinget ber Stortingets presidentskap om å legge frem en sak for Stortinget med forslag til endringer i lover og instruks for organer for Stortinget som følge av vedtakelsen av ny sikkerhetslov og bestemmelser som vedtas i medhold av denne.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 17 (2017–2018) – Rapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd om virksomheten 2. halvår 2016–1. halvår 2017 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Her må vi følge godt med, for her er det veldig mange konstellasjoner i forslagene.

Under debatten er det satt frem i alt 46 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–5, fra Lene Westgaard-Halle på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 6, fra Else-May Botten på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 7–9, fra Else-May Botten på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 10–12, fra Else-May Botten på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 13–30, fra Else-May Botten på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 31, fra Sandra Borch på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 32, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 33, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 34, fra Sandra Borch på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 35 og 36, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 37, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 38, fra Tore Storehaug på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 39–43, fra Per Espen Stoknes på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 44 og 45, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt
- forslag nr. 46, fra Else-May Botten på vegne av Arbeiderpartiet

Det voteres over forslagene nr. 44 og 45, fra Rødt.

Forslag nr. 44 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede organiseringen av avfallsbransjen, og i utredningen se på hele verdikjeden i sammenheng, fra innsamling til gjenvinning, og hvordan den kan organiseres på en måte som gir de beste løsningene for både samfunnsøkonomi og miljø. Det bør ses på ansvarsfordelinga mellom offentlig sektor og næringsliv, miljøkonsekvensene av manglende private investeringer, konsekvenser for lønns- og arbeidsvilkår i sektoren og hvordan kapasiteten for håndtering og gjenvinning må planlegges for framtida, ikke minst når avfallsmengdene risikerer å øke med befolkningsveksten.»

Forslag nr. 45 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en prøveordning med utlån av verktøy, musikkinstrumenter, leketøy eller andre ting på offentlige biblioteker, og komme tilbake til Stortinget med en evaluering av ordningen. Ordningen må foregå i minst ett år, på minst ti biblioteker og det må inkluderes midler til promotering av ordningen for det enkelte bibliotek. Prøveordningen må trekke på erfaringene fra eksisterende ordninger som Tøyen Tool Pool, Verktøysbiblioteket på Trondheim folkebibliotek avd. Moholt, FRIGO (Friluftssentralen i Gamle Oslo), Tana biblioteks friluftsutstyrsutlån, Bergen Offentlige Biblioteks musikkutstyrsutlån og lignende.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 90 stemmer mot forslagene og 10 stemmer for.

(Voteringsutskrift kl. 18.49.39)

Tor André Johnsen (FrP) (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Presidenten: Vi tar voteringen en gang til. Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har altså varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Rødt ble med 93 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.50.19)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 39–43, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 39 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i internasjonale fora ta initiativ til en internasjonal avgift på uttak av «jomfruelige» naturressurser.»

Forslag nr. 40 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette et mål om at endringen i avfallsmengden målt i tonn, skal være

minst fem pst. lavere enn den økonomiske veksten i landet målt i BNP per år.»

Forslag nr. 41 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vente med en lokaliseringsbeslutning for nytt deponi for farlig uorganisk avfall til en oversikt over teknologier som kan redusere avfallsmengden, foreligger.»

Forslag nr. 42 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, før lokaliseringsbeslutning for nytt deponi for farlig uorganisk avfall tas, komme tilbake til Stortinget med en strategi for bruk av alternative teknologier og løsninger som kan gi høyere grad av resirkulering og utnyttelse av flyveaske, svovelsyre og andre fraksjoner av uorganisk farlig avfall som planlegges deponert.»

Forslag nr. 43 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2019 legge frem forslag om å avvikle merverdiavgiften på reparasjon og gjenbruk av sko, klær, husholdnings- og fritidsvarer.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 99 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.50.54)

Presidenten: Det voterer så over forslag nr. 38, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt redusert merverdiavgift på en del reparasjoner kan være et egnet virkemiddel for å motvirke unødig avfallsgenerering, og komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 94 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.51.15)

Presidenten: Det voterer så over forslag nr. 37, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi kommunene ansvar for og enerett til å håndtere husholdningsliknende avfall fra næringslivet, på samme måte som dagens enerett for husholdningsavfall.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 94 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.51.37)

Presidenten: Det voterer så over forslag nr. 34, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at bæreposer som brukes i Norge, skal være biologisk nedbrytbare.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 89 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.51.56)

Presidenten: Det voterer så over forslagene nr. 35 og 36, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 35 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en produsentansvarsordning for utstyr i fiskeri- og oppdrettsnæringen.»

Forslag nr. 36 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede forbud mot bruk av plastarmering i forbindelse med vegbygging.»

Arbeiderpartiet og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 64 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.52.18)

Presidenten: Det voterer så over forslag nr. 33, fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ideelle organisasjoner som driver gjenbruksbutikker eller loppemarkeder, vederlagsfritt får levere ikke-omsettelige varer til avfallsselskapene.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 88 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.52.42)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 32, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2019 fremme forslag om en avgift på produkter som inneholder PFAS, som skal virke fram til et eventuelt EU-forbud trer i kraft.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.53.03)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 31, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en proveny-nøytral måte å erstatte grunnavgiften på engangsemballasje, med en incentivavgift basert på materialbruk som graderes etter ikke-fornybart innhold.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 77 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.53.29)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 46, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å forlenge deponikapasiteten på Langøya utover 2022 og utrede alternativ håndtering av avfallet dersom nytt deponi ikke er klart når kapasiteten på Langøya er oppbrukt.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 54 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.53.52)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 7–9, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om at det settes et mål om minst 25 pst. gjenvinning av farlig avfall innen 2025.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å bruke tilgjengelige ressurser fra offshoresektoren til å kartlegge og å utvikle teknologi for å rydde opp plastsøppel fra havbunnen på en biologisk forsvarlig måte.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta en lederrolle internasjonalt for utvikling av infrastruktur og avfalls-håndteringssystemer i utviklingsland.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne ble med 59 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.54.12)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 6, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke panten på flasker og bokser for å øke mengden som gjenvinnes.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.54.35)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 13–30, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en vurdering av ulike modeller for innføring av en avgift på uttak av «jomfruelige» naturressurser.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav til kommuner og næringsaktører om å sortere og materialgjenvinne mat- og plastavfall. Dette skal gjelde private husholdninger, restauranter, dagligvarebransjen og næringsmiddelindustrien.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at alt avfall som eksporteres, skal være sortert.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å skjerpe kravene til kildesortering av byggavfall i teknisk forskrift (TEK 17).»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et produsentansvarsregister hvor følgende legges til grunn:

1. Oversikt over mengden produkter bedriftene setter ut i markedet.
2. Hvilke returselskaper som har forpliktet seg til å samle inn avfallet.
3. Hvor avfallet skal samles inn og behandles.
4. Hvilke avfallstyper som er kostbare og hvilke som er verdifulle.
5. Hvor stor andel av returselskapenes innsamlingsforpliktelse som går til ombruk, materialgjenvinning, energigjenvinning og deponi.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et miljøkompetanseprogram for handels- og tjenestenæringene.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke reklamasjonsretten til seks år, mot dagens to og fem år i lov om forbrukerkjøp.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et regelverk for å øke selgers bevisbyrde fra seks måneder til to år i lov om forbrukerkjøp.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et regelverk som gjør at varer skal kunne repareres av alle profesjonelle reparatører uten at det går ut over garantien.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå forbrukerkjøpsloven og foreslå hvordan holdbarhet og tilgang til reservedeler kan innarbeides som del av grunnlaget for vurdering av om varen er i samsvar med kjøpsavtalen. Gjennomgangen må også inneholde en vurdering av hvilke krav som bør stilles til at reservedeler skal være tilgjengelig i den forventede levetiden for produktet, og av hvordan informasjon om holdbarhet og tilgang til reservedeler gjøres tilgjengelig for forbruker.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en produktansvarsordning for innsamling av spraybokser som spesialavfall.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å utrede produsentansvarsordninger for alle plastprodusenter og importører av plast – med mål om å innføre en slik ordning for alle deler av næringslivet så snart som mulig, senest innen 2022.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å innføre en obligatorisk registrering av alle fritidsbåter i Norge.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en forskrift som gir selgere av gummigranulat ansvar for å sørge for at utstyr for oppsamling av gummigranulat fra eksisterende kunstgressbaner tas i bruk.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et forbud mot bruk av gummigranulat fra 2023.»

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen støtte det internasjonale arbeidet for utvikling av infrastruktur og avfallshåndtering og mot plastforurensing. Arbeidet må prioritere støtte til utvikling av forsvarlige avfallshåndteringssystemer som hindrer at plastforurensing oppstår, i tillegg til kunnskapsutvikling om plastforurensingens effekt på livet i havet.»

Forslag nr. 29 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Sjøfartsdirektoratet tar i bruk innrapporteringer om avfall til Safe Sea Net, slik at dataene kan sikres og brukes til kontroll av at mengden avfall levert i havnene samsvarer med forventet mengde.»

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en bred nasjonal strategi for en sirkulær økonomi, hvor følgende punkter legges til grunn:

- avklare de langsiktige utfordringene
- sikre forbrukerorientert tjenesteinnovasjon og sikre bærekraftige rammer
- utrede sirkulærøkonomiske forretningsmodeller, aktivitet og hvordan ambisjoner best utvides til hele næringslivet
- utrede hvordan virkemidler, forskrifter og retningslinjer kan bidra til at Norge kommer høyre opp på avfallspyramiden
- hvordan forskning, innovasjon og virkemiddelapparatet kan innrettes for å styrke fremveksten av sirkulære forretningsmodeller og aktører i bredden av økonomien
- hvordan skatter og avgifter kan innrettes for å fremme sirkulær aktivitet og innovasjon i bredden av økonomien
- hvordan sirkulær innovasjon og forretningsutvikling i alle næringer kan finansieres, og hvilket stadium i produktutviklingsfasen som er mest krevende knyttet til finansiering
- hvordan offentlige innkjøpsregler kan innrettes for å støtte opp under en bred sirkulær utvikling
- avklare kompetansebehov på områder som kan identifiseres og utvikles
- hvordan offentlige myndigheter kan støtte utvikling av sirkulær økonomi
- legge til rette for at myndigheter kan bidra gjennom innretning av sine vedtak

- utarbeide lover og reguleringer som støtter opp under sirkulær økonomi
- etablere incentiver i markedet som støtter opp under sirkulær økonomi
- sikre finansiering som støtter opp under sirkulær økonomi
- arbeide for internasjonalt samarbeid om sirkulær økonomi.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 64 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.54.56)

Presidenten: Det voteses så over forslagene nr. 10 og 11, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en innrapporteringsordning som innhenter informasjon om hvor mye avfall som håndteres, hvor avfallet blir håndtert og hvordan det blir håndtert.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og forelegge for Stortinget forslag til endringer av reklamasjonsretten og selgers bevisbyrde som i sterkere grad stimulerer til at varer med lengre holdbarhet tilbys på markedet.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 59 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.55.19)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 12, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å gi Sjøfartsdirektoratet i oppgave å forhindre og bekjempe marin forøpling på havet.»

Senterpartiet og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne ble bifalt med 53 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.55.43)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 1 og forslagene nr. 3–5, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede forbedringer av avfallsstatistikken og vurdere om det er behov for å utarbeide et produsentregister for å tydeliggjøre re-turselskapenes forpliktelser i etablerte produsentansvar.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for å begrense mengden farlig avfall.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for å utfase unødvendig bruk av engangsartikler av plast.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning for å gjøre det gratis å levere marint avfall i havn for fiskere og andre, basert på erfaringene fra prosjektet «Fishing for Litter».»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 60 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.56.09)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 2, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om vi når EØS-mål for gjenvinning av avfall fra bygg- og anleggsnæringen i 2020, og ev. utrede nødvendige virkemidler, herunder vurdere en skjerping av kravene til byggavfall i teknisk forskrift.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 60 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.56.34)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen sette nasjonale mål for avfallsforebygging, materialgjenvinning og gjenbruk i tråd med EUs sirkulære økonomipakke.

II

Stortinget ber regjeringen gi kommunene ansvar for å legge til rette for gjenbruk gjennom kommunenes gjenbruksstasjoner.

III

Stortinget ber regjeringen gi kommunene anledning til selv å bestemme om de ønsker samtykke ved utleie av avfallskonteinere fra godkjente avfallsselskaper.

IV

Stortinget ber regjeringen om at ved bygging av nye industrielle anlegg for produksjon av biogass basert på matavfall, skal det gjøres en utredning av om det er hensiktsmessig å ta inn husdyrgjødsel i produksjonen.

V

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man kan stille krav om at alt kloakkslam skal behandles fortrinnsvis gjennom produksjon av biogass og biogjødsel eller kompost.

VI

Stortinget ber regjeringen stille krav til utsortering og materialgjenvinning av plast og matavfall fra husholdninger og lignende avfall fra næringslivet.

VII

Stortinget ber regjeringen utrede og legge til rette for at alt avfall fra offentlige tjenester og andre som produserer avfall som likner husholdningsavfall, skal ha de samme kravene til materialgjenvinning i norsk regelverk som husholdningsavfall.

VIII

Stortinget ber regjeringen legge fram det varslede forslaget til finansieringsmodell for karbonfangst og -lagring som en egen sak til Stortinget, slik at det kan behandles i Stortinget i løpet av vårsesjonen 2018.

IX

Stortinget ber regjeringen legge til rette for egne investeringstilskuddsordninger hos Enova for avfallsanlegg som tar imot husdyrgjødsel til biogassproduksjon i forbindelse med matavfall.

X

Stortinget ber regjeringen vurdere et krav til bruk av en viss andel resirkulerte materialer i alle offentlige byggeprosjekter.

XI

Stortinget ber regjeringen utrede påbud om rensing av flyveaske og komme til Stortinget med dette på egnet måte.

XII

Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig strategi for håndtering av farlig avfall i Norge, hvor det framkommer hvordan målene kan nås, hvilke krav man kan stille til trygge løsninger, og kriterier for økt gjenvinning av det farlige avfallet.

XIII

Stortinget ber regjeringen arbeide for et forbud mot varer som inneholder PFAS i tråd med EUs regelverk.

XIV

Stortinget ber regjeringen innføre et pålegg om innholdsdeklarasjon for produkter som inneholder prioriterte miljøgifter.

XV

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en matkastelov som omfatter næringsmiddelindustrien og matvarebransjen. Loven bør omfatte påbud om å done-re all spiselig overskuddsmat til veldedige formål og sekundært til dyrefor, samt påbud om å offentliggjøre nøkkeltall knyttet til matsvinn og reduksjon av matsvinn.

XVI

Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler og tiltak for å legge til rette for fosforgjenvinning i Norge.

XVII

Stortinget ber regjeringen om å utarbeide en egen strategi mot marin forsøpling og spredning av mikroplast til naturen.

XVIII

Stortinget ber regjeringen om å innføre et mål om å fase ut og forby produksjon og bruk av enkelte engangsartikler av plast i Norge innen 2022.

XIX

Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag om utfasing av og forbud mot bruk av mikroplast i kosmetikk og tannpasta samt en rekke andre artikler som kan produseres mer miljøvennlig.

XX

Stortinget ber regjeringen etablere «Fishing for Litter» som en permanent vederlagsfri ordning for innlevering av marint avfall.

XXI

Stortinget ber regjeringen utvide produsentansvaret til å omfatte krav til returselskapene om bruk av 30 pst. fossilfritt råstoff i plastemballasje.

XXII

Stortinget ber regjeringen om å forsere arbeidet med å få på plass godkjente avfallsplaner for norske havner.

XXIII

Stortinget ber regjeringen innføre et regelverk som sikrer at effektivt utstyr for oppsamling av gummigranulat fra eksisterende og nye kunstgressbaner tas i bruk – med virkning fra 1. januar 2019.

XXIV

Stortinget ber regjeringen revidere strategi mot marin plastforsøpling og spredning av mikroplast innen 2020.

XXV

Stortinget ber regjeringen om å ta den internasjonale lederrolle for å rydde plast i havet for å se om det er mulig å bygge om offshoreskip som nå ligger i opplag, til å kartlegge og hente opp plast på en biologisk forsvarlig måte og samtidig ha mulighet til å tørke og brenne platen fra båten samt å igangsettes operasjoner i land der plastforurensingen er størst i samarbeid med forskningsmiljøer, EU og FN.

XXVI

Stortinget ber regjeringen om å gjennomgå virkemiddelapparatet og tilpasse dette også for den sirkulære økonomien.

XXVII

Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal strategi for en sirkulær økonomi.

XXVIII

Meld. St. 45 (2016–2017) – Avfall som ressurs – avfallspolitikk og sirkulær økonomi – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det voteres over I, II og XV. Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 53 mot 48 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 18.56.57)

Presidenten: Det voteres så over VII. Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 81 stemmer for komiteens innstilling og 17 stemmer imot.
(Voteringsutskrift kl. 18.57.21)

Lars Haltbrekken (SV) (fra salen): President! SV skal subsidiært stemme for.

Presidenten: Vi tar voteringen en gang til. Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 88 mot 11 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 18.58.29)

Presidenten: Det voteres så over VIII, IX, X, XII, XIV, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII og XXVI.

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 18.59.01)

Presidenten: Det voteres så over XXV. Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 55 mot 46 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 18.59.46)

Presidenten: Det voteres så over XXVII. Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 67 stemmer for komiteens innstilling og 34 stemmer imot.
(Voteringsutskrift kl. 19.00.16)

Voteringen over dette romertallet, XXVII, ble tatt om igjen senere, se voteringsutskrift kl. 19.02.01.

Presidenten: Det voteres så over III, IV, V, VI, XI, XIII, XVI, XXIII, XXIV og XXVIII.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt

Else-May Botten (A) (fra salen): President! Vi hadde varslet at vi skulle gi subsidiær støtte til innstillingens XXVII.

Presidenten: Arbeiderpartiet skulle altså ha stemt for XXVII. Vi går da tilbake og tar voteringen om igjen. Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 94 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.02.01)

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:106 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om sirkulærøkonomi som hovedløsning for håndtering av farlig uorganisk avfall i Norge – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Per Espen Stoknes (MDG) (fra salen): President! Her ...

Presidenten: Dere har meldt inn at dere skal stemme for innstillingen. Din stemme gjør ingen forskjell.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner og næringsaktører utsortering og materialgjenvinning av plast- og matavfall i tråd med anbefalingene fra Miljødirektoratet.

II

Stortinget ber regjeringen lage en forpliktende handlingsplan for kretsøkonomi med mindre ressursløsning i alle deler av samfunnet.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det satt frem tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 3, fra Per Espen Stoknes på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslag nr. 3, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre navnet på henholdsvis Olje- og energidepartementet og olje- og energiministeren til «Energidepartementet» og «energiministeren».

V o t e r i n g :

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 100 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.03.47)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ikke gjennomføre den 24. konsesjonsrunden på norsk sokkel.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse tildelingen av nye utvinningstillatelser gjennom tildeling i forhåndsdefinerte områder (TFO).»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.04.09)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen legge frem en ny petroleumsmelding om norsk olje- og gasspolitikk – i lys av klimautfordringen en står overfor, og den nye markedssituasjonen.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.04.34)

Videre var innstilt:

I I

Dokument 8:27 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Aina Bastholm om å stanse tildeling av nye letetillatelse på norsk sokkel – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 93 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.04.57)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten er det satt frem tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Tellef Inge Mørland på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Hans Fredrik Grøvan på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke innledes forhandlinger med andre aktører enn Vinmonopolet om taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget ble med 75 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.05.48)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Vinmonopolet overtar taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter når avtalen med Travel Retail Norway AS går ut i 2022, og på egnet vis, og senest i forslag til statsbudsjett for 2019, informere Stortinget om framdriften for arbeidet og hvilke lov-

endringer som vurderes.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 77 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.06.12)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp vedtak nr. 307, jf. Prop. 1 LS (2016–2017), jf. Innst. 3 S (2016–2017), med en egen sak til Stortinget i løpet av 2018.»

Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble bifalt med 53 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.06.36)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:50 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Sigrid Simonsen Ilsøy og Emilie Enger Mehl om å la Vinmonopolet overta taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avinors luftfartsvirksomheter – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 73 stemmer for komiteens innstilling og 27 stemmer imot.

(Voteringsutskrift kl. 19.07.14)

Tor André Johnsen (FrP) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Vi tar voteringen om igjen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 77 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.08.09)

Votering i sak nr. 12

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

I

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag til lov- og/eller forskriftsendring for å sikre at kommuner ikke kan bosette barn i sykehjem i strid med familienes ønske og barnets beste.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med orientering om bruk av institusjonsplasser for barn i strid med barnets beste og familienes ønsker.

III

Stortinget ber regjeringen umiddelbart klargjøre for kommunene at praksisen med barn som bosettes på sykehjem mot familiens ønske og barnets beste, er i strid med Stortingets intensjon og skal opphøre.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten har Kjersti Toppe satt frem to forslag på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en lovendring som sikrer kommunene innsynsrett i alle opplysninger som er nødvendige for å kontrollere at en privat leverandør av tjenester til kommunen, oppfyller kontrakten i henhold til norske lover.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en lovendring som sikrer at kommunenes informasjonsplikt også skal omfatte virksomhet som foregår i andre rettssubjekter enn kommunene, når slike rettssubjekter utfører oppgaver for kommunene.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.09.05)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunene forpliktes til, gjennom eksisterende rapporteringsrutiner og avtaler, å sikre innsyn i og åpenhet rundt helse- og omsorgstjenester som blir utført i kommunal regi eller på oppdrag fra kommunen, og fremme eventuelle lovforslag som er nødvendige for å oppnå dette.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan det kan sikres at aktører som mottar offentlige tilskudd til drift av helse- og omsorgstjenester, har lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med det som gjelder i offentlige virksomheter.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.09.36)

Votering i sak nr. 14

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 1 (2017–2018) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2016 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 15 [19:10:07]

Referat

1. (262) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Arild Grande, Lise Christoffersen, Eigil Knutsen, Svein Roald Hansen, Eirik Sivertsen og Rigmor Aasrud om aktivitetsrett og aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere (Dokument 8:132 S (2017–2018))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.

2. (263) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Gina Barstad, Nicholas Wilkinson, Solfrid Lerbrekk og Torgeir Knag Fylkesnes om kompensasjon for lønnsvekst i driftsavtaler i barnevernet (Dokument 8:143 S (2017–2018))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
3. (264) Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven) (Prop. 40 L (2017–2018))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
4. (265) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Gina Barstad, Mona Fagerås og Nicholas Wilkinson om å bruke TRIPS-avtalen for tvangslisensiering av Spinraza, slik at de SMA-syke får medisinen de trenger (Dokument 8:138 S (2017–2018))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
5. (266) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Jorunn Gleditsch Lossius, Steinar Reiten og Knut Arild Hareide om en offensiv og solidarisk alkoholpolitikk (Dokument 8:141 S (2017–2018))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen, unntatt forslag 1, som behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav e (avvises).
6. (267) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Per Olaf Lundteigen om å endre regelverk og praksis for bruk av sluttavtaler og retrettstillinger for ledere i helseforetakene (Dokument 8:145 S (2017–2018))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for næringskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
7. (268) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud, Jan Böhler, Kari Henriksen, Tuva Moflag, Torstein Tvedt Solberg, Lise Christoffersen og Masud Gharahkhani om å iverksette konkrete og forpliktende tiltak mot vold og overgrep mot barn (Dokument 8:140 S (2017–2018))
Enst.: Sendes justiskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for familie- og kulturkomiteen og helse- og omsorgskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
8. (269) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Nicholas Wilkinson og Kari Elisabeth Kaski om å utvide retten til startlån slik at flere unge kan eie sin egen bolig (Dokument 8:139 S (2017–2018))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
9. (270) Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltning og bruk av arbeidsmarkedstiltak i NAV (Dokument 3:5 (2017–2018))
10. (271) Riksrevisjonens undersøkelse av korleis verjemålsreforma er sett i verk (Dokument 3:6 (2017–2018))
11. (272) Riksrevisjonens undersøkelse av overføring av godstransport fra vei til sjø og bane (Dokument 3:7 (2017–2018))
Enst.: Nr. 9–11 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
12. (273) Gjennomføring av rv 555 Sotrasambandet i Hordaland som OPS-prosjekt med delvis bompengefinansiering (Prop. 41 S (2017–2018))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
13. (274) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Siri Gåsemyr Staalesen og Torstein Tvedt Solberg om smarte byer (Dokument 8:142 S (2017–2018))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for kommunal- og forvaltningskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ord før møtet heves?

– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 19.12.

